

ଅବସର ବାସରେ

ଶ୍ରୀ ଫକୀରମୋହନ ସେନାପତି

ପ୍ରଥମ ସ୍ଵପ୍ନର ଶର

ଭୂମିକା ।

ଗୃହ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଥରେ ପ୍ରାୟ ୮୦ ଦଶ ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୂଳ ନିତାନ୍ତ ପୀଡ଼ିତ ଓ ଶଯ୍ୟାଗତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା, ଉତ୍ଥାନଶକ୍ତି ପ୍ରାୟ ନ ଥିଲା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟପ୍ରକାର ବିପଦଜାଲ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଅବଦଳ କରି ପକାଇଥିଲା । ସେହି ଦାରୁଣ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ସମୟରେ ଦୟାମୟ ପ୍ରଭୁ ମୋ କ୍ଷୀଣ ଜୀବନ ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ କୃପା କରି ଦୁଇଗୋଟି ଉପାୟ ବିଧାନ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଗୋଟିଏ—ବାଲେଶ୍ଵରର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜନିଦାର ବାବୁ ରତନାନନ୍ଦ ଦାସଙ୍କ ଯୁକ୍ତ ପୁଅ ଶ୍ରୀମାନ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସେବା ଶୁଶ୍ରୂଷା, ଦ୍ଵିତୀୟ—କବିତା ଲେଖିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ।

ପୀଡ଼ାଜନିତ ଯନ୍ତ୍ରଣା ବା ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ବିପଦପାତ ହେତୁରୁ ଚିତ୍ର ଅବଦଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଶାନ୍ତି ଓ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଲାଭ ନିମନ୍ତେ କବିତା ରଚନା ବା ଗ୍ରନ୍ଥପାଠରେ ମନୋନିବେଶ କର—ଯାହା କିଛି ଦୃଷ୍ଟି-ଗୋଚରରେ ଆସେ ବା ସେଉଁ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଉଦୟ ହୁଏ, କବିତା-କାରରେ ଚିତ୍ର କରିପକାଏ । ତାହୁଣ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ବା ବିଶ୍ରାମ କାଳରେ କବିତା ଆଲୋଚନା ଚିତ୍ରର ପ୍ରସଙ୍ଗଭାବରେ ଗୋଟିଏ ସୁମହତ୍ ଉପାୟ ବୋଲି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଅନୁଭବ କରିଥିଲି । ପୁସ୍ତକଗତ ଅଧିକାଂଶ କବିତା ସେହି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ସମୟରେ ଲିଖିତ । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ କବିତା ନାନା ସାମୟିକ ପଦ୍ଧିକାରେ ଏଥିପୂର୍ବେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଏଥିରେ ଦାର୍ଶନିକ, ଐତିହାସିକ, ପୌରାଣିକ, ଜୀବନଚର୍ଚ୍ଚା, ମନସ୍ତତ୍ତ୍ଵସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏବଂ ସାମାଜିକ ପ୍ରସଙ୍ଗର କେତେଗୁଡ଼ିଏ କବିତା ସମ୍ବୃନ୍ଧିତ ଅଛି । ଅଳ୍ପବୟସ୍କ ବାଳକ ବାଳିକାମାନଙ୍କ ଚିତ୍ରବିନୋଦନ ଅଥଚ ଉପଦେଶପୂର୍ଣ୍ଣ କେତେଗୁଡ଼ିଏ କବିତା ମଧ୍ୟ ସନ୍ଧିବେଶ କରିବାକୁ ଶୁଦ୍ଧି କରି ନାହିଁ । ଏଥିକୁ କାର୍ଯ୍ୟପାୟ ପରିଣତବ୍ୟୟ ଲେଖକ, କି କାବ୍ୟାମୋଦା ଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକ, କି କୋମଳମତ୍ତ ଅମୋଦିତ ବାଳକ ବାଳିକା, ସର୍ବଶ୍ରେଣୀ ଲେଖକ ସ୍ତ୍ରୀପୁରୁଷ ପାଠୋପଯୋଗୀ କିଛି କିଛି

କବିତା ଏଥିରୁ ଶ୍ରୀସ୍ତ ହେବେ ବୋଲି ମୁଁ ଆଶା କରେ । ଏଥିରେ
ଧର୍ମନୀତିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କେତେଗୁଡ଼ିଏ କବିତା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସମସ୍ତ
ସର୍ବବାଦସମ୍ମତ ଅଟେ । ଏଥିକୁ କି ହିନ୍ଦୁ, କି ମୁସଲମାନ, କି ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ,
କାହାର ପକ୍ଷରେ ପାଠ ବିଷୟରେ ଅପତ୍ତି ଥିବା କାରଣାଭବ ।

ଶରୀର ଓ ମନର ଦୌର୍ବଲ୍ୟ ସମୟରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗ୍ରନ୍ଥପାଠ ସକାଶେ
ସାଧାରଣ ଲୋକର ବିଶେଷ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଜାତ ହୁଏ ନାହିଁ । ସୁତରାଂ
ସମସ୍ତୋପଯୋଗୀ ସ୍ୱକୁମାର ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରୟୋଜନ । ଉନ୍ନତ ଭାଷା-
ମାନଙ୍କରେ ତାହା ଗ୍ରନ୍ଥ ବହୁଳ ପରିମାଣରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିବାର ଦେଖି,
ଯାଏ । ମାତ୍ର ଉତ୍କଳ ଭାଷାରେ ନିତାନ୍ତ ବିରଳ । ମାନବ ଆଶାର ଦାସ ।
ମୋହର ସୁହୃଦସ୍ତ ସ୍ୱଜାତୀୟ ଭ୍ରାତା ଭଗିନୀଗଣ ଏହି ସାମାନ୍ୟ ପୁସ୍ତକ
ଶ୍ରେଣୀକୁ ଉକ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ ପୁସ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ଗଣନା କରିବେ, ମାତୃଶ୍ରୀ ଦୁର୍ବଳ-
ମନା ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ଏପରି ଆଶା କରିବା ସ୍ୱାଭାବିକ ।

ଧରକୋଟି ଅଧୀଶ୍ୱର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମଦନମୋହନ ଫିସ୍ ମନହାଦସ୍ତ
ସୈଦ୍ଧାନ୍ତବ୍ରତ ହୋଇ ଏହି ପୁସ୍ତକର ମୁଦ୍ରିଣ ସକାଶେ ଏକ ଶତ ଟଙ୍କା
ଦାନ କରିଥିବାରୁ ଚରଙ୍ଗବନ କୃତଜ୍ଞତାପାଣରେ ତାହାଙ୍କ ନିକଟରେ
ଅବକ ରହିଲ ।

୧ । ୨ । ୧୦ । }
କଲେଶ୍ୱର ।

ଶ୍ରୀ ଫକୀରମୋହନ ସେନାପତି ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ।

ଠିକ ୬ ବର୍ଷ ପରେ “ଅବସର ବାସରେ”ର ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ହେଲା ।
ଏହି ସଂସ୍କରଣରେ କେତୋଟି ନୂତନ କବିତା ସନ୍ନିବେଶିତ ହୋଇଅଛି
ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟ କରା ଯାଇଅଛି ।

୧୯୩୩୧୯୪୪ । }

ଶ୍ରୀ ଫକୀରମୋହନ ସେନାପତି ।

ସୁଗୀ ପତ୍ର ।

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
୧ । ମାନ୍ୟତା	୧	୨୭ । ପ୍ରାଣେଶ	୪୭
୨ । ଶରଣ	୪	୨୮ । ସବବାଦ ସମ୍ବନ୍ଧ ନାମ	୪୩
୩ । ଗୋଷ୍ଠି ପ୍ରାର୍ଥନା	୬	୨୯ । ସାବଧାନ	୫୪
୪ । ଚୈତକ	୮	୩୦ । ପଦୋପକାର	୫୫
୫ । ମୌଳିକ	୧୦	୩୧ । ନିରାଶ	୫୬
୬ । ବସ୍ତୁ ମୂଳ ଚିନ୍ତା ଆଉ କେଉଁ		୩୨ । ଆଦମ ନରଦମ୍ପତୀର ଧର୍ମଜ୍ଞାନ	୫୭
୭ । ଶୁଣ ଆଶେ ?	୧୧	୩୩ । ସନ୍ନ୍ୟାସିନୀ	୬୪
୮ । କପୋତ କପୋତ	୧୩	୩୪ । କୃତ୍ତିମ	୬୬
୯ । ବୃଷବାଟିକା	୧୪	୩୫ । କବି ଏବଂ ଚିନ୍ତକର	୬୮
୧୦ । ଜାପାନ ରୁଷ	୧୬	୩୬ । କଣ କର	୭୦
୧୧ । ମୋ—ମୋହନବଣୀ	୧୮	୩୭ । କୃଷିପେତ୍ର	୭୧
୧୨ । ସ୍ୱପ୍ନ ରୂପ	୨୦	୩୮ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଗବାନ ଚିନ୍ତାଶ୍ରମ	୭୨
୧୩ । ମୂଳ	୨୨	୩୯ । ଦେବାଦିତ୍ୟ	୭୩
୧୪ । ଶିଳ୍ପ	୨୪	୪୦ । ନୈରାଶ୍ୟ	୭୪
୧୫ । ମନ ଉଦ୍ଧାର	୨୫	୪୧ । ଆଶାର ମେଲଣ	୭୮
୧୬ । ଭଗ୍ନ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ	୨୬	୪୨ । ମୃତ ଶିଶୁପୁତ୍ର ନବୋତ୍ଥାନ	୮୦
୧୭ । ସୁଖ ଦୁଃଖର ପରୀକ୍ଷା	୨୮	୪୩ । ନିଦାଂସ ସନ୍ନ୍ୟାସ କାଠିପୋତି	
୧୮ । ମେଲଣ	୨୯	୪୪ । କୁଳ—ପଥରବନ୍ଧ	୮୩
୧୯ । କବର ସାନ୍ତ୍ୱ ନା	୩୦	୪୫ । ଅନନ୍ତ ନିକଟ	୮୪
୨୦ । ସ୍ୱପ୍ନଦେବୀ	୩୧	୪୬ । ଅନନ୍ତ ସାଗର	୮୮
୨୧ । ଶାନ୍ତି ଶାନ୍ତି ଶାନ୍ତି	୩୨	୪୭ । ପଶାଖେଳ	୮୯
୨୨ । ପିତୃ ଚର୍ଚ୍ଚଣ	୩୩	୪୮ । ରୂପା ପଲ୍ଲୀ	୯୩
୨୩ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ	୪୧	୪୯ । ଅନନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ	୯୫
୨୪ । ସପ୍ତର୍ଷି	୪୪	୫୦ । ଅବସାଦ	୯୬
୨୫ । ପାତ୍ର	୪୬	୫୧ । ମୃତ୍ୟୁ ଶଯ୍ୟାରେ	୯୯
୨୬ । ଗନ୍ଧ	୫୦	୫୨ । ଦୈବିକା	୧୦୦

ବସ୍ତୁ	ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ
୫୦ । କବିର ଧୃଷ୍ଣୁ	୧୦୧
୫୧ । ମୁକ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରା	୧୦୨
୫୨ । କବିମୁକ୍ତି	୧୦୩
୫୩ । ହୃଦୟବି	୧୦୪
୫୪ । ମୋ ସ୍ବପ୍ନ ଶକ୍ତି	୧୦୮
୫୫ । ଘରବାହୁଡ଼ା ବାଟୋଇ	୧୦୯
୫୬ । ତୁଳାଶ ପାତ୍ର ଓ ରୁଷିପୁରୀ	୧୧୨
୫୭ । ଦୟାବତୀ	୧୧୩
୫୮ । ମୁକ୍ତର ନିମନ୍ତଣ	୧୧୪
୫୯ । ନିର୍ଜନ	୧୧୯
୬୦ । ରବିବନ୍ଧୁ	୧୨୧
୬୧ । ଗୋଲପଦ୍ମ	୧୨୩
୬୨ । ଗୁରୁଗଲା	୧୨୭
୬୩ । କପୋତ ସଙ୍ଗୀତ	୧୨୮
୬୪ । ପ୍ରଣତା ବଧୂ	୧୩୨
୬୫ । ମୋ ପ୍ରମେୟମୁକ୍ତିର	୧୩୩
୬୬ । ରାଜା ଓ ଫକୀର	୧୩୭
୬୭ । ଗଣଶିମଳୀ	୧୩୮
୬୮ । ଗୋଟିଏ ପ୍ରାର୍ଥନା	୧୩୯
୬୯ । ମାନବ ଅବସ୍ଥା	୧୪୦
୭୦ । ଗୁରୁନଦୀ	୧୪୧
୭୧ । ବରହା ହଳଦୀକସ୍ତ୍ର	୧୪୨
୭୨ । ରଜନଗଲା	୧୪୪
୭୩ । ହରି ସବିତ୍ରୀ	୧୪୬
୭୪ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟପାଳନ	୧୪୭
୭୫ । ଅଗ୍ରବ	୧୪୮
୭୬ । ନବଜୀବନ	୧୪୯
୭୭ । ପିତାମହ	୧୫୩
୭୮ । ଭବନେଶ୍ବର	୧୫୭

ବସ୍ତୁ	ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ
୭୯ । ବଦାୟ ପ୍ରାର୍ଥନା	୧୫୮
୮୦ । ଶେଷ ପ୍ରାର୍ଥନା	୧୫୯
୮୧ । ଦୁଃଖ ସମୟ	୧୬୦
୮୨ । ମହାଦେବଙ୍କ ଦାଣ୍ଡବନ୍ଧୁ	୧୬୨
୮୩ । ଦଶବଜ୍ରା ଗର	୧୬୩
୮୪ । କଳାପାହାଡ଼	୧୬୪
୮୫ । ବସନ୍ତ ନାବକ	୧୬୬
୮୬ । ଦୁଃଖ—ଆଶ୍ରୟ	୧୬୮
୮୭ । ଯିଶୁ—କ୍ରୀଷ୍ଣ	୧୬୯
୮୮ । ଜଗର ମାଧାର	୧୭୧
୮୯ । ରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା	୧୭୫
୯୦ । କାହିଁ ଯିବ ?	୧୭୭
୯୧ । ଧୂଳି କାହିଁ ?	୧୭୮
୯୨ । ଦୁଇ	୧୭୯
୯୩ । କୃଷ୍ଣ ଏବଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ	୧୮୦
୯୪ । ତାହାଙ୍କ ଆଦେଶ	୧୮୩
୯୫ । ସାଧୁମନ୍ତ୍ର ଦାସଙ୍କ ଅଦ୍ବୈତବାଦ ଚୈତ୍ୟାନ୍ତ	୧୮୫
୯୬ । ପ୍ରେମ	୧୮୭
୯୭ । ସଙ୍ଗଦୋଷ	୧୮୯
୯୮ । ଶେଷମିଳନ	୧୯୩
୯୯ । ଜୀବନତର	୧୯୪
୧୦୦ । ଜୀବନର ଗତି	୧୯୫
୧୦୧ । ନିୟମ	୧୯୬
୧୦୨ । ତରମ ଚିନ୍ତା	୧୯୭
୧୦୩ । ମହା ନିମନ୍ତଣ	୧୯୮
୧୦୪ । ଧୂଳି ବସ୍ତ୍ରାସ	୧୯୯
୧୦୫ । କାହାନ୍ତି ?	୨୦୧
୧୦୬ । ସେ ସଙ୍ଗୀତ	୨୦୨

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ
୧୦୭ । ମହାବଳା କୃଷ୍ଣସିଂହ	୨୦୩	୧୩୭ । ବହୁଗ ସୁଗଳ	୨୪୭
୧୦୮ । ପୁବକ ଶରତଦ୍ରୁ	୨୦୪	୧୩୮ । ମାନବର ମନ	୨୪୭
୧୦୯ । ଜୀବନ-ଭରା	୨୦୫	୧୩୯ । ଜଗତ ମଙ୍ଗଳମୟ	୨୪୮
୧୧୦ । ବିଧି ଦରଶନ	୨୦୬	୧୪୦ । ଅସ୍ତ୍ରା ଅବନୀଶୀ	୨୪୯
୧୧୧ । ନିତ୍ୟଧ୍ୟାନ ଆଗେ	୨୦୭	୧୪୧ । ସ୍ନେହ ନିମନ୍ତ୍ରଣ	୨୫୦
୧୧୨ । ମଧୁସୂଦନ ଶୁଣି	୨୦୮	୧୪୨ । ଜୀବନର ପରୀକ୍ଷାମ	୨୫୧
୧୧୩ । ଉତ୍କଳ ଭୂମି	୨୦୯	୧୪୩ । ଉତ୍କଳ କୃଷକ	୨୫୨
୧୧୪ । କରନ୍ତୁ କଲ୍ୟାଣ	୨୧୦	୧୪୪ । ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ପଞ୍ଚନାୟକ	୨୫୩
୧୧୫ । କୃପାଧାନ	୨୧୧	୧୪୫ । ଭୂସିଦ୍ଧ ଅନନ୍ଦ	୨୫୪
୧୧୬ । ମୃତ୍ୟୁର କରାଳ ମୂର୍ତ୍ତି	୨୧୨	୧୪୬ । ନିବୃତ୍ତିଆ	୨୫୫
୧୧୭ । ମାତଃ ବୋଲନ୍ତୁ	୨୧୩	୧୪୭ । ସେଃଫୁଲ	୨୫୬
୧୧୮ । ସଞ୍ଜିବନୀ ସୁଧା	୨୧୪	୧୪୮ । ଦୁର୍ଲଭ ଧନ	୨୫୭
୧୧୯ । ଜ୍ୟୋତିଃ ସ୍ବରୂପ	୨୧୫	୧୪୯ । ଅନନ୍ତ	୨୫୮
୧୨୦ । କ୍ରାନ୍ତାକୁ ରରସା	୨୧୬	୧୫୦ । ପାଦୁଆ-ପାଦୁଆ	୨୫୯
୧୨୧ । ସାଧୁ ସମର୍ପଣ	୨୧୭	୧୫୧ । ଜନ୍ମଭୂମି	୨୬୦
୧୨୨ । ପଦ୍ମନାଭ ନାଭିପୁଣ୍ୟ	୨୧୮	୧୫୨ । ଗର୍ଭଭର ସୁଷ୍ମ ଭୂମି	୨୬୧
୧୨୩ । ମଧୁସୂଦନ ଦାସ ସି. ଅର. ର.	୨୧୯	୧୫୩ । ଗୁଣମଣିର ଅଙ୍ଗା	୨୬୨
୧୨୪ । ଅସୁ-ସମର୍ପଣ	୨୨୦	୧୫୪ । କର୍ମଫଳ	୨୬୩
୧୨୫ । ଭୂତ କଣ ?	୨୨୧	୧୫୫ । ନିରୋ	୨୬୪
୧୨୬ । ସ୍ନେହନୟୀ ମାତା	୨୨୨	୧୫୬ । ଧର୍ମ ଚରୁଷ୍ଟଦ	୨୬୫
୧୨୭ । ସୋଗୀ ନାଥ	୨୨୩	୧୫୭ । ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ ଦେବଙ୍କ	
୧୨୮ । କାଳ	୨୨୪	ସଙ୍ଗୀତନ	୨୬୬
୧୨୯ । ଭୂକାଶମ	୨୨୫	୧୫୮ । ଶଶୀ ବରାଡ଼ା-ବଣି ପକ୍ଷିଣୀ	୨୬୭
୧୩୦ । ଆଶା	୨୨୬	୧୫୯ । ଦୁଃଖୀ ମାନବ	୨୬୮
୧୩୧ । କଷ୍ଟଭଞ୍ଜ ଚାରକା	୨୨୭	୧୬୦ । ଅଜ୍ଞେୟ ଜୀବନ ଗତି	୨୬୯
୧୩୨ । ଲୋକତତ୍ତ୍ବା	୨୨୮	୧୬୧ । ଭୂଆ ବିରାଡ଼ୀ ଓ କାଳଅ	
୧୩୩ । ଜୀବନ୍ତ	୨୨୯	କୁରୁର	୨୭୦
୧୩୪ । ପୁନର୍ମିଳନ	୨୩୦	୧୬୨ । ଅଚନ୍ଦ୍ର୍ୟ ଶକ୍ତି	୨୭୧
୧୩୫ । ଜୀବନେ ବିଡ଼ମ୍ବନା	୨୩୧	୧୬୩ । କାହିଁ ସେ ?	୨୭୨

ନିଷ୍ପତ୍ତି	ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ
୧୭୩ । ପାଷାଣ ପ୍ରତିମା	୨୧୦	୧୮୦ । ଉତ୍ଥାନ ସଙ୍ଗୀତ	୩୩୦
୧୭୪ । କେଉଁ ଜାତି ବନ୍ଧୁ ?	୨୧୧	୧୮୧ । ନବବଧୂ ଆହ୍ୱାନ	୩୩୧
୧୭୫ । ଜିନିଷ ଉତ୍କଳ-ଭାଷା	୨୧୨	୧୮୨ । କବିତା ବହୁଗୀ	୩୩୨
୧୭୬ । ଭଗ୍ନ ଶିବମନ୍ଦିର	୨୧୩	୧୮୩ । ମାଳମଣି ବନ୍ଧ୍ୟାରତ୍ନ	୩୩୩
୧୭୭ । "ମନ୍ତ୍ର କବିପଣ୍ଡିତଃ"	୨୧୪	୧୮୪ । ସମରଥ କଥା	୩୩୪
୧୭୮ । କବି ଅଲଗୁଣୀ	୨୧୫	୧୮୫ । ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରଭର ନିର୍ଜଳା	
୧୭୯ । ଦେବପ୍ରତିମା ବିସର୍ଜନ	୨୧୬	ସକାଦଶୀ	୩୩୮
୧୮୦ । ଲଗ ଲଗ	୨୧୭	୧୮୬ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟାଳମ୍ବ	୩୪୨
୧୮୧ । ମୁଁ ହାଟବାହୁଡ଼ା	୩୦୪	୧୮୭ । ଶାନ୍ତିର ଗୌରବ	୩୪୩
୧୮୨ । ପ୍ରେମ-ସଙ୍ଗୀତ	୩୧୫	୧୮୮ । ସତ୍ୟ ଲୁଚିବିସ୍ତା	୩୪୪
୧୮୩ । ମୋହର ଶତ୍ରୁ	୩୧୬	୧୮୯ । ଚନ୍ଦ୍ର ବର୍ଣ୍ଣନା	୩୪୬
୧୮୪ । ସଙ୍ଗ-ଦୀର୍ଘ	୩୧୮	୧୯୦ । ବାରବଳାସିନୀ	୩୪୭
୧୮୫ । ଜାପାନ	୩୨୨	୧୯୧ । କବିର କଳହୁଡ଼ା ଶ୍ରୀ	୩୪୫
୧୮୬ । ଶ୍ରୀମତୀ ମାଧବୀ ଦେବୀ	୩୨୩	୧୯୨ । ସ୍ମରଣ	୩୪୭
୧୮୭ । ସେହି ନାମ	୩୨୫	୧୯୩ । ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜଙ୍କ ସ୍ମୃତି ଦର୍ଶନ	୩୪୯
୧୮୮ । ଅନୁରାଗ	୩୨୬	୧୯୪ । ଆଶା	୩୪୮
୧୮୯ । ଉତ୍କଳ ପୁରକ	୩୨୭	୧୯୫ । ମୋ ଗୀତର ଭବିଷ୍ୟ	୩୪୯

ଅବସର ବାସରେ ।

ମାତୃସ୍ତବ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

କୈବଲ୍ୟଦାୟିନୀ ମାତଃ ! ବିଭୁବନେଶ୍ବର !
 ମୋଁ ହୃଦୟେ ବିରାଜିତା ହୃଦୟ କୃପା କରି । ୧ ।
 ଯୁଗଦେ ! କରଦେ ! ସବେଶ୍ବର ! ଭଗବତ୍ !
 ରଚିବି କବିତା, କୃପା କର ମୋହ ପ୍ରତି । ୨ ।
 ତବ କୃପା ବିନା ମାତଃ ! କେ ଅଛି ଏମନ୍ତ ?
 ମାନବଦୁଃଖ, ଲଭ କରିବ କିହୁ ? । ୩ ।
 ତସ୍ମିନ୍ ବାଲ୍ୟାଦି କବି ମାତଃ ! ତବ ବରେ,
 ଅଧ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କବି ନାମେ ଖ୍ୟାତ ଭୁବନରେ । ୪ ।
 ଦେଉନ୍ତୁ ପ୍ରତିଭା ମାତଃ ! କଳ୍ପସିଦ୍ଧ ଜ୍ଞାନେ,
 ରଚିବି କବିତାମାଳା, ବଡ଼ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରାଣେ । ୫ ।
 ମହାଶକ୍ତି ମହାପ୍ରାଣ କର ମା ! ଏ ଦାସେ,
 ସରଳ ଭାଷାରେ ଗୀତ ଗାଏଁ ଅନୀୟାସେ । ୬ ।

ସତ୍ୟ ମାତଃ ! ନାହିଁ ବିଦ୍ୟା ତପସ୍ୟା ସଞ୍ଜୟ,
 ଯାହା ବଳେ ଦେବ କବି ନାମେ ପରିଚୟ । ୬ ।
 ଦେଇଛ ତ ମାତଃ ! ମୋର ହୃଦେ ଉଦ୍ଦେଜନା,
 ତେଣୁ ଇଚ୍ଛା କରିବାକୁ କବିତା ରଚନା । ୮ ।
 ଜ୍ଞାନାବଧି ନିରବଧି କରୁଛି ସାଧନା,
 କୃପାମୟି ! କର କୃପା, ନ କର ବଞ୍ଚନା । ୯ ।
 ବିଶ୍ଵନୁ ! ବିଶ୍ଵେଶ୍ଵର ! ତୁମ୍ଭର ଆଜ୍ଞାରେ
 ଅକଞ୍ଚନ ଅଜ୍ଞା ଦେଲି ଚିତ୍ତ ରଚନାରେ । ୧୦ ।
 ବସି ମୋ ହୃଦୟେ ଦେଉଅଛ ଜ୍ଞାନେ ବଳ,
 ରଚନା ସକାଶେ ଚିତ୍ତ ନିୟତ ଚଞ୍ଚଳ । ୧୧ ।
 ଭୟ ବା ଉତ୍ସାହ ନାହିଁ ନିମା ପ୍ରଭୁ ପ୍ରଭୁ,
 ରଚିବି କବିତା, ମାତଃ ! ଦିଅ ଅନୁମତି । ୧୨ ।
 ନବ ନବ ଭବରାଶି କରିବି ପ୍ରକାଶ,
 ଏଡ଼େ ଉଚ୍ଚ ଆଶା ମଧ୍ୟ କରେ ନାହିଁ ଦାସ । ୧୩ ।
 ଗାଇବି ମହିମା ତବ, ନିତାନ୍ତ ପ୍ରତିପାଶା,
 କୃପାମୟି ! କୃପା କର, ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ ଆଶା । ୧୪ ।
 ଗାଇବି ପାଇବି ଶାନ୍ତି ଅକୁଳ ଜୀବନେ,
 ଦୁର୍ଗା ମନରେ ପୋଷି ଭରସା ଚରଣେ । ୧୫ ।
 ଯେ କବିତା ରଚିବ ମୂଢ଼ତବ ପ୍ରସାଦରେ,
 ଗାଇବେ ଉତ୍କଳବାସୀ ସର୍ବେ ନାରୀ ନରେ । ୧୬ ।
 କଣ ମାତ୍ର କରୁଣାରେ ସନ୍ତୋଷ ମୋ ମନ,
 ମଣ୍ଡୁକ ଗଣ୍ଡୁସକଳେ କରେ ବିଚରଣ । ୧୭ ।
 କାହା କରୁଣାରେ ମୋର ଏତେ ଅହଙ୍କାର ?
 ଦବି ବିଷୟରେ ସବିମୟୀ ମୂଳାଧାର । ୧୮ ।

ନାହିଁ ମା, ଯିବାର ଆଶା ଜାଣିର ମନ୍ଦର,
 ସେବିବ ମୋ ମାତୃଭାଷା କରିଅଛି ସ୍ଥିର । ୧୯ ।
 ଜନନି ଗୋ ! ତୁମ୍ଭ ପଦେ କରୁଛି ମୁଁ ଅଳ,
 କୁପୁଅ ଜଞ୍ଜାଳ ଶୁଣି ହୁଅ ନାହିଁ ଚଳ ! ୨୦ ।
 ରୁଦ୍ର ତାଳ ରୁଦ୍ର ରସ ମୋର ସାଧାଗତ,
 ଗାଇବି ପବିତ୍ର ଶାନ୍ତି କରୁଣା ସଜୀତ । ୨୧ ।
 ଦାରଦ୍ୟୁରଞ୍ଜିତ ସର୍ବ ଦୁଃଖନିବାରିଣି !
 ଜ୍ଞାନାଧାରେ ବନ୍ଧାଧାରେ କାରଣକାରଣି । ୨୨ ।
 କ୍ଷୀଣ ପ୍ରାଣେ ଦିଅ ମାତଃ ! ମନ୍ତ୍ର ସଞ୍ଜୀବନୀ,
 କଳ୍ପକ୍ଷ କଣ୍ଠରେ କରେ ବେଦବ୍ୟାଖ୍ୟା ଧ୍ବଜ । ୨୩ ।
 ଆଦି କବି ମହାଦେବ ! ତୁମ୍ଭର ରଚନା
 ଏ ବନ୍ଧୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ନିତ୍ୟ କରୁଛି ଘୋଷଣା । ୨୪ ।
 ପଞ୍ଜୁ ପାରେ ଲଘି ଗିରି, ମୂକ ଗାଏ ଗୀତ,
 ପାଏ ଯେବେ ମାତଃ ! ତବ କରୁଣା କିଷ୍କତ ।
 ଧୃତବା, ଆକାଶେ, କନ୍ୟା ଶୟନେ, ସ୍ବପନେ,
 ପ୍ରାଣମୟ ! ପ୍ରାଣରୂପେ ଦେଖୁଛୁ ନୟନେ । ୨୫ ।
 ତୁମ୍ଭ ବନା ତଳ ମାତ୍ର ଦେଖୁ ନାହିଁ ସ୍ଥାନ,
 ତୁମ୍ଭେ, ତୁମ୍ଭେ ! ସର୍ବସ୍ଥାନେ ତୁମ୍ଭେ ବିଦ୍ୟମାନ । ୨୬ ।
 କଳା କାଷ୍ଠା ରୂପେ ପରଶାମସ୍ତ୍ରଦାୟିନୀ,
 ଶାନ୍ତି ପ୍ରୀତି ଭକ୍ତି ମୁକ୍ତି ଗତି ବିଧାୟିନୀ । ୨୭ ।
 ଜନନୀ ସ୍ବରୂପେ କର ସନ୍ତାନ ପାଳନ,
 କନ୍ୟାରୂପେ କର ଲୋକ ଆନନ୍ଦ ବର୍ଦ୍ଧନ । ୨୮ ।
 ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀରୂପେ ଲୋକେ ଦିଅ ବିଦ୍ୟାଶିଖା,
 ଗୁରୁସ୍ବରୂପିଣୀ ମାତଃ ! ଦିଅ ଧର୍ମ ଖଣ୍ଡା । ୨୯ ।

ବନ୍ଧ୍ୟାରୂପା ! ବିରାଜିତା ମାନବ ହୃଦୟେ,
 ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ସର୍ବେଶ୍ଵର ସର୍ବମୟେ । ୩୧ ।
 ଶ୍ରବଣରୂପେ ବିରାଜିତା ଜୟା ସ୍ଵରୂପରେ,
 ଜ୍ଞାନରୂପେ ବିରାଜିତା ମାନବ ଅନ୍ତରେ । ୩୨ ।
 ଚୈତନ୍ୟରୂପିଣୀ ମାତଃ ! ଚେତନାଦାୟିନୀ !
 ପ୍ରାଣରୂପେ ଅବସ୍ଥିତା, ପ୍ରାଣସ୍ଵରୂପିଣୀ ! । ୩୩ ।
 ପ୍ରତି ଅଶ୍ରୁପରମାଣୁମଧ୍ୟେ ଅବସ୍ଥିତେ !
 ସର୍ବମୟ ସର୍ବେଶ୍ଵର ଜଗତପୂଜିତେ !
 ପ୍ରାଣ, ମନ ସମପଣ କରୁଅଛୁ ତୋତେ,
 ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ମାତଃ ! ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ । ୩୪ ।

ଶରଣ ।

ଆହାତ୍ତା ।

ପଠାଇଛୁ ମୋତେ ହେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତେ,
 ଏ କଥା ଥାଉ ମୋ ମନରେ,
 ତୁମ୍ଭର ଆଦେଶ ପାଳିବି ବିଶେଷ,
 ତୁମ୍ଭ ଦତ୍ତ ବୁଦ୍ଧି ବଳରେ,
 ପ୍ରଭୁ ହେ !
 ଏତକ ମୋହର ପ୍ରାର୍ଥନା,
 ଶୁଣିବା ଅନୁଷ୍ଠ, ପାଏଁ ନାନା କଷ୍ଟ,
 କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନ ହେବି ବିମନା ।

ଅବସର ବାସରେ ।

ମାୟା ଅକର୍ଷଣ

ନିତାନ୍ତ୍ର ପ୍ରାପ୍ତି,

ଧନ ମାନେ ତେ ରକ୍ଷକ,

ଜାଣିବା ସଂସାର

ସକଳ ଅସାର,

ମୂଳାଧାର ତୁମ୍ଭେ ଦେବନ;

ପ୍ରଭୁ ହେ !

କୃପା କରି ଦିଅ ସୁମତ୍,

ନିଜର ମୋ ମନ,

ଜୀବର ଜୀବନ !

ଲୋଭ ଜଗତର ସମ୍ପତ୍ତି ।

ଗତି ଧନ ମାନେ

ବୁଦ୍ଧା ଅଭିମାନେ

ଚିତ୍ର ମୋ ସନ୍ତାନ ଚାହିଁଲି,

ନ ଜାଣିଲୁ ପ୍ରଭେ !

ଏ ପଦାର୍ଥ ସ୍ବରୂ

ସ୍ୱାଧୀନ ପ୍ରାଦେଶିକ କେନ୍ଦ୍ର,

ପ୍ରଭୁ ହେ !

ଏହିକି ମୋହର ପ୍ରାର୍ଥନା,

ସାଲୁଡୁ ସା ସାଉ,

ତାହା ପାଇଁ ଅର୍

ନ କରେ ଯେମନ୍ତ ଶୋଚନା ।

ହୋଗେ, ହୋଗେ, ହୋଗେ,

ହାତେ ବା ଘୋଡ଼ାଟେ,

ଯାଗରେ, ପ୍ରାନ୍ତରେ, କାନ୍ତାରେ,

ପ୍ରଣବ୍ଧ ଅସରେ,

ଦଣ୍ଡ କାହିଁଗାଢ଼େ,

ସକଳ ସମୟେ ସହାଗେ,

ପ୍ରଭୁ ହେ !

ଦୁର୍ଗା କାରି ସୁରଣ;

ଭୂମିକା ମନରେ

ସବୁ ସମ୍ପନ୍ନରେ,

ତୁମ୍ଭେ ଏକ ମାତ୍ର ସ୍ତରଣ !

ଥାଉଁ ମୋ ଚେତନା ଏକକି ପ୍ରାର୍ଥନା,
 ପ୍ରଭୁ ହେ ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀ ଚରଣେ,
 ଛାଡ଼ିବେ ନାହିଁ ସୀତା ଜ୍ଞାନ ଶକ୍ତି ସ୍ଥାନ
 ହେବ ସେ କାଳରେ ଆପଣ,
 ପ୍ରଭୁ ହେ !
 ଦେବ କୃପା କରି ଦର୍ଶନ,
 ତୁମ୍ଭ କୃପା ଦେଖି ଶରୀର ଉପେକ୍ଷି
 ପ୍ରୟାଣ କରିବ ଜୀବନ ।
 ସୁଖେ, ଦୁଃଖେ, ଶୋକେ, ଅନ୍ଧାରେ, ଅଲୋକେ,
 ଉତ୍ସବେ ଅଥବା ବିପଦେ,
 ସୁଦେଶେ, ବିଦେଶେ, ନିରାଶେ, ଉତ୍ସାହେ,
 ବିଷାଦେ ଅଥବା ସମ୍ପଦେ,
 ପ୍ରଭୁ ହେ !
 ଏକକି ମୋର ନିବେଦନ,
 ଜୀବନ ବିକଳେ ତୁମ୍ଭ ପଦତଳେ
 ପଶିବି ଯେମନ୍ତ ଶରଣ ।

ଅବସର ବାସରେ ।

ଗୋଟିଏ ପ୍ରାର୍ଥନା ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ମହାପ୍ରଭେ ! ବେଳେ ମାତ୍ର ଦେଉଳୁ ଦର୍ଶନ,
ଅନ୍ଧକାରେ ହେଉଛି ତ ବ୍ୟାକୁଳ ମୋ ମନ ।
ସେ ରୂପ ଦେଖିଲେ ପ୍ରଭୋ ! ଲଭିବି ସାନ୍ତ୍ବନା,
ଦେଖାଅ ଅଭୟ ରୂପ, ନ କର ବଞ୍ଚନା ।
ନ ପାଇ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଚିତ୍ତ ହେଉଛି ବଞ୍ଚଳ,
ଜାଣ ତ ହେ ପ୍ରଭୋ ! ମନ ନିତାନ୍ତ ଦୁଃଖ ।
ତୁମ୍ଭର ମହିମା କ୍ଷୟା ପଡ଼ୁ ମୋ ହୃଦୟେ,
ସୁଖେ ଦୁଃଖେ ନରଖିବି ସକଳ ସମୟେ ।
ଦର୍ଶନ କରିବି ସୁଖେ ହେ ଜଗତସାଇଁ !
ଦ୍ବିତୀୟ ପ୍ରାର୍ଥନା ମୋର ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।
ଲଭେ ସ୍ବର୍ଗବାସ ଅବା ଭ୍ରାତୃ ଦୁର୍ଗତ,
ଯାହା ଇଚ୍ଛା ଦିଅ ପ୍ରଭୋ ! ନାହିଁ ମୋ ଆପତ୍ତି,
ଏତକ ପ୍ରାର୍ଥନା ମୋର ଅହେ ଭଗବାନ !
ଅପଣା ସାକ୍ଷାତେ ତାହା କରିବେ ବିଧାନ ।

କଟକ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳର ରାଜଧାନୀ କଟକ ସହର,
 ବିରାଜିତ, ପ୍ରକାଶିତ ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତର ।
 ମହାନଦୀ କାଠସୋଡ଼ୀ ଛନ୍ତି ଦୁଇ ପାଶେ
 କଟକନବୀନଗଣେ ଜଳ ଦେବା ଅଶେ ।
 ଖଟିକନିର୍ମଳ ଜଳ ସେଗନିବାବକ,
 ଘନ ପାନେ ସୁସ୍ଥଦେହେ ରହୁଛନ୍ତି ଲୋକ ।
 ମର୍ଦ୍ଦକେଶରୀ ଧନ୍ୟ ! କୌଶଳ ପ୍ରକାଶି
 ବାକିର ପଥରବନ୍ଧୁ କାର୍ତ୍ତି ଅବନାଶୀ ।
 ପ୍ରାବୃଟ କାଳରେ ନଦୀ ହୋଇ ରହୁଛନ୍ତି
 ନ ପାରନ୍ତି ନିଗରକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ।
 ମହାତ୍ମା ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ପୂଜନୀ ଜ୍ଞାନୀ,
 କଟକ ସହର ଥିଲା ତାଙ୍କ ରାଜଧାନୀ ।
 ଧନ ଅଶେ, ବିଦ୍ୟାରାସେ, କାର୍ତ୍ତି କାମନାରେ
 କେତେ ଦେଖୁ ରୁଣୁ ଲୋକ ଏ କଟକଠାରେ ।
 ନଦୀକୂଳ ଅଟ୍ଟାଳିକା ବିଚିତ୍ର ଗଠନ,
 ରାଜକର୍ମଚାରୀଙ୍କର ବିଚାରଭବନ ।
 ସବୁ ରୂପ ବିଦ୍ୟା ଉପାର୍ଜନର ଏ ସ୍ଥଳ,
 ନାନା ଦେଖୁ ସମାଗତ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ସକଳ ।
 ଧନ, ବିଦ୍ୟା ଉପାର୍ଜନେ ପ୍ରଶସ୍ତ ଏ ସେଠା,
 ସହିତ ବିପକ୍ଷମାଳା ଭୁସ୍ତ କରେ ନେତ୍ର ।

ଅବସର ବାସରେ ।

ପୂର୍କାଳେ ଥିଲେ ଏଥୁ କେତେ ବିଦ୍ୟାବନ୍ଧୁ,
କେତେ ଧନୀ, କେତେ ମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମହନ୍ଧୁ,
କେତେ ରାଜା, ମହାରାଜ, ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଲୋକ,
କେତେ ରାଜ-କର୍ମଚାରୀ, ଧର୍ମପ୍ରଚାରକ,
ବୃନ୍ଦ ଯାଇଛନ୍ତି ସବେ ତେଜି ରବିଲାଳା,
ତଥାପି ରହିଛି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏହି ପାନ୍ଥଶାଳା ।
ଗତାୟତ ପ୍ରାଣିସ୍ରୋତ ଜଗତର ଶାନ୍ତି,
କେବଳ ତ ଯାଏ ରହି କାର୍ତ୍ତି ଅପକାର୍ତ୍ତି ।
ଦୁର୍ଭରା ମରହଟ୍ଟା ଯାଇଛନ୍ତି କାହିଁ,
ଅଛି ବାରବାଟୀ କିଛି ସାମ ଦେବାପାଇଁ ।
ଏତିକି ବିଚିତ୍ର ମୁହିଁ ଦେଖି ଜଗତରେ,
ନ ବିଚରେ କେହି ନିଜ ପରିଣାମ ଧରେ ।

ମୌନ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ହେ ବିଶ୍ୱବିଧାତଃ ! ମୋତେ ବୋଲ, କି କାରଣେ
 ଦେଇଛୁ ବିବିଧ ଅସ୍ତ୍ର ଯାତ୍ର ପ୍ରାଣିଗଣେ ?
 ସୃଜୟ ନିଶ୍ଚରରକ୍ତ ଉଷ୍ମକ ଶାୟିଲେ,
 ଭୀଷଣ ଦଶନାବଳୀ ଭୁଜଙ୍ଗ ନକୁଲେ,
 ଗଣ୍ଡାରେ ଦେଇଛୁ ଖଡ୍ଗ, ମହାସେ ବିଷାଣ,
 ଅମୃତସା ପୁଣି ନାଶିବାକୁ ଶବ୍ଦ ପ୍ରାଣ ।

ହେ ପ୍ରଭେ ! ଦେଇଛୁ ମୋତେ କୋମଳ ରସନା,
 ଭୟଙ୍କରରୂପେ ଏବେ ଯାଏ ମୋତେ ଜଣା ।

ନ କଲି ତ ପ୍ରଭେ ! ତୁମ୍ଭ ମହମା ଗାୟନ,
 ସୁମଧୁର ବାକ୍ୟ ଜନ ଚିତ୍ତ ବିନୋଦନ !

କରିଥାନ୍ତି ସିନା ପର ସୁଯଶ ଘୋଷଣା,
 ପର ନିନ୍ଦା ପର ଗ୍ଳାନି କରନ୍ତି ରଚନା ।

ନିଷ୍ଠୁର ନିର୍ମମ ଭବେ କେତେ ଲୋକ ପ୍ରାଣେ
 ଦେଇଛୁ ଯନ୍ତ୍ରଣା, ବିଦା କର ବାକ୍ୟବାଣେ ।

ଅସାର ଅଲୁକ କେତେ ବଚନ ପ୍ରକାଶି,
 ଲୋକସମାଜର ଶାନ୍ତି ପକାଇଛୁ ନାଶି ।

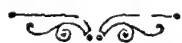
ବିକଟ ବିଦ୍ରୁପ ବହୁ ବିଷାକ୍ତ ବଚନେ

ଦେଇଛୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟ ଲୋକପଣ ମନେ ।

କୃପା କର ଏବେ ହେଲେ ହୋଇ ରହେଁ ତୁନି,
 ଅସାଧୁକଥାରେ ହୋଇ ରହିବି ମୁଁ ମୌନ ।

କହି ମୁଁ ରହୁବି ଆଉ କେଉଁ ସୁଖ ଅଣେ ?

ନଳିନୀ ଗୌଡ଼ା ।

୧

ଯାହା ମୁଖ ଚାହିଁ ରହୁଥିଲି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି,
ସମ୍ପଦେ ବିପଦେ ପାଶେ ଥିଲୁ ଛାୟା ପରି,
ସଙ୍କଟ କାଳରେ ଦେଉଥିଲୁ ଯେ ସାନ୍ତ୍ବନୀ,
ଯା ସେବାରେ ଭୁଲୁଥିଲି ରୋଗର ଯନ୍ତ୍ରଣା,
କାଟି ଦେଇ ମାୟା ଚାଲି ଗଲା ସ୍ବର୍ଗବାସେ,
କହି ମୁଁ ରହୁବି ଆଉ କେଉଁ ସୁଖ ଅଣେ ?

୨

ଉପସ୍ଥିତ ଜରା, ନାହିଁ ଦେହରେ ସାମର୍ଥ୍ୟ,
ସରି ଯାଇଥିଲୁ ପ୍ରାୟ ଅରକଳ ଅର୍ଥ,
କରି ତ ପାରିବି ନାହିଁ ଲୋକ ଉପକାର,
କେ ଆଉ କରିବି କିପାଁ ମୋତେ ସମାଦର,
କିପାଇଁ ଆସିବେ ଆଉ ଲୋକ ମୋହ ପାଶେ ?
କହି ମୁଁ ରହୁବି ଆଉ କେଉଁ ସୁଖ ଅଣେ ?

୩

ଯାହାକୁ ଭରସା କରିଥିଲୁ ଏ ଜୀବନ,
ଯାହାପାଇଁ ପ୍ରାଣପଣେ କରିଛି ଯତନ,
କରିଥିଲୁ ଏକମାତ୍ର ଯାହାକୁ ଭରସା,
ନ କରେ କରୁଣା ଦେଖି ମୋହର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା,

କିଛି ମାତ୍ର ଆସ୍ଥା ନାହିଁ ମୋହର ଜୀବନେ,
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଯାତନା ଦିଏ କଳିଣ ବଚନେ,
ଥାଏ ଦୂରେ ଦୂରେ ସଦା ନ ଆସେ ସେ ପାଶେ,
କହି ମୁଁ ରହିବି ଆଉ କେଉଁ ସୁଖ ଆଶେ ?

୪

ଅଥବା ମୁଁ କିଏ ? ଏହା ନ ଆସେ ବୁଦ୍ଧିରେ,
ଅପଣା ଅସୂତେ ରହିଛି କି ପୃଥ୍ବୀରେ ?
ଦେଇଛନ୍ତି ଯେବା ଏହି ଶରୀର, ଜୀବନ,
ସେ ଜାଣନ୍ତି ମୋ ଜୀବନେ କିବା ପ୍ରୟୋଜନ,
ସେ ଜାଣନ୍ତି ମୁହିଁ କହି ରହିବି କିପାଇଁ,
ରହିଥିବି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ତାହାଙ୍କୁ ଅନାଇ ।

୫

ବାସନା ପାଲବି ଦେଶ ଉପକାର ବ୍ରତ,
ସୁପିବ ସେଥିକି ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟ ସମସ୍ତ,
ସେତୁବନ୍ଧେ ସାହା ମୁଖା, ଏହା ଅଛି ଜାଣି,
ନୁହେଁ ତ ମୁଁ ତାହାଠାରୁ କିଛି କ୍ଷୁଦ୍ର, ପ୍ରାଣୀ ?
ପର ଉପକାରେ ଯେବେ ପାଇବି ସୁଯୋଗ,
କରିବି ନିଶ୍ଚୟ ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟ ସଂଯୋଗ ।
ସୁଖ ଭୋଗପାଇଁ ନୁହେଁ ମାନବ ଜୀବନ,
ଅଛି ତ ତାହାର କିଛି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନ ।

କପୋତ କପୋତ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ନବିତ ପଞ୍ଚବିଂଶତି ଚୂଡ଼ବୃକ୍ଷ ଜାଳେ
 କପୋତ କପୋତ ବସିଛନ୍ତି ଅନ୍ତରାଳେ ।
 କୁହୁଡ଼ କୁହୁଡ଼ ଗୁରୁଛନ୍ତି ବାରେ ବାରେ,
 ପାଳ କର ଦୁହେଁ ଗୋଟି ଗୋଟିକ ଉତ୍ତରେ ।
 ନିଗ୍ରହ ଯୁଗଳ ଯୁଦ୍ଧ, ପ୍ରାଣୀ ପରସ୍ପରେ
 ସାହା ହୋଇ ଦିନ କାଟୁଛନ୍ତି ଅନନ୍ତରେ ।
 ନାହିଁ ଦ୍ଵେଷ ହଂସା କ୍ରୋଧ ଭବ ଅନ ପ୍ରଭ,
 ଆତ୍ମକାର୍ଯ୍ୟ ରତ ସଦା ନିଗ୍ରହ ଦମ୍ଭ ।
 କ୍ଷଣେ କାହାଠାରୁ କେହି ନୁହନ୍ତି ଅନ୍ତର,
 ଅହାର ବଦାରେ ସଦା ସାହା ପରସ୍ପର ।
 ପ୍ରକୃତ ପୁରୁଷ ଦୁହିଁଙ୍କର ଏହି ଗୁଣ,
 ଦେଖାଉଛନ୍ତି ନିଦର୍ଶନ ବିହଗଦମ୍ଭ ।
 ଦିବା ଅବସାନ ପ୍ରାୟ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯାନ୍ତି ବୁଡ଼ି,
 ବିଶ୍ରାମ ନିମନ୍ତେ ନାଡ଼େ ଯାଉଛନ୍ତି ଉଡ଼ି ।
 ଅସ୍ତଗତ ଦିନମଣି ସୁକ୍ଷ୍ମ କରଣେ,
 ବିଚିତ୍ର ବିବିଧ ବର୍ଣ୍ଣ ବାରିଦ ଗଗନେ ।
 ତରଳ ଆଲୋକ ବିସ୍ତାରିଛନ୍ତି ଶୋଭାଗୁଣି,
 ଦୁଇଗୋଟି ପ୍ରାଣୀ ଯାଉଛନ୍ତି ଭସି ଭସି ।
 ନାହିଁ ଚିନ୍ତା, ନାହିଁ ଦୁଃଖ, ବିଷାଦ, ଭବନା,
 କି ସୁଖରେ ଛନ୍ତି, କି ନ ପାରେ କଲ୍ପନା ।

ସାୟାନ୍ତ ସଜଳାନଳ ଶୈତ୍ୟ ଗୁଣ ତାଳେ,
 ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପକ୍ଷୀ ଭେଣା ବିସ୍ତ ତାଳେ ତାଳେ;
 ଭିତ୍ତ ଭିତ୍ତ ଦୁହେଁ ପକ୍ଷ କର ଲଗା ଲଗି,
 ଶୁଦ୍ଧ ଗୁଣ ପରସ୍ପରେ କର ଗ୍ରୀବାଭଙ୍ଗି ।

ବୃକ୍ଷବାଟିକା ।

ନଳିନୀଗୌଡ଼ା ।

ଅଟ୍ଟାଳକା ପାଶେ ବୃକ୍ଷବାଟିକା ସୁନ୍ଦର,
 ନବିତ ନିକୁଞ୍ଜବନ ନେତୃତ୍ୱକର ।
 ନାନାଜାତି ବୃକ୍ଷ ଲତା ଶାଖା ଛନ୍ଦାଛନ୍ଦ,
 ପଡ଼େ ସୂର୍ଯ୍ୟତେଜ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଭେଦ ସଜ ।
 କେ ବୃକ୍ଷ ବିସ୍ତୃତଶାଖା କେନ୍ଦ୍ର ବା ଭିନ୍ନତ,
 ଫଳଶୂନ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ଫଳଭାରେ ଅବନତ ।
 ପବନରେ ଆମୋଳିତ ହୋଇ ବାରେ ବାରେ,
 ନାନା ଜାତି ପୁଷ୍ପବୃକ୍ଷ ସୁଗନ୍ଧ ବିସ୍ତାରେ ।
 ବୃକ୍ଷ ମୂଳେ ପଡ଼ି ନାହିଁ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ କରଣ,
 ଧୀରେ ଧୀରେ ବହୁଅଛି ଶୀତଳ ପବନ ।
 ସୁମଧୁର ପୁଷ୍ପିକର ଫଳ ନାନା ଜାତି,
 ସ୍ୱଦେଶୀୟ ବିଦେଶୀୟ ନାନାବର୍ଣ୍ଣ ରାତି ।
 ଆହେ ବୃକ୍ଷ, ତୁମ୍ଭ ପର ଦାତା କେବା ଜଣେ ?
 ଯାତ ବେଉଅଛି ଫଳ ପୁଷ୍ପ ଅନୁସନ୍ଧେ ।

ଅପଣାଇ କିଛିମାତ୍ର ନାହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ,
 ପରତପକାରେ ଭାର କରୁଛ ବହନ ।
 ଶିଖାଉଛ ନିଜ ମୋତେ ଅହେ ବୃକ୍ଷଗଣ,
 ପର ତପକାରପାଇଁ ସାଧୁଙ୍କ ଜୀବନ ।
 ଯେତେବେଳେ ଅଣେ ଯକ୍ଷଫଳ ବୃକ୍ଷିତୋଳ,
 କି ଅନନ୍ଦ ହୁଏ ଜାତ ପାରେ ନାହିଁ କଳ ।
 ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବଙ୍କୁ ତାହା ଦେଲେ ତପହାର,
 କହୁଁ ଜାତ ହୁଏ ପୁଣି ଅନନ୍ଦ ଅପାର ।
 ତୁମ୍ଭ ଫଳ ପୁଷ୍ପମାନ ନାନା ଗୁଣଧାରୀ,
 ସୁନ୍ଦର, ସୁଗନ୍ଧ, ଦୃଢ଼ିକର, ପୁଷ୍ପିକାରୀ ।
 ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଆଜ୍ଞା ପାଳବାକୁ ତୁମ୍ଭେ ଅବା
 ଶୀତାତପ ବୃକ୍ଷ ସହ ହୋଇଅଛ ଉତ୍ତ ।
 ଭିତ୍ତି ଆସି ବସୁଛନ୍ତି ବିହଙ୍ଗ ସକଳ
 ରକ୍ଷଣ କରିବାପାଇଁ ତୁମ୍ଭ ମିଶ୍ର ଫଳ ।
 କରୁଅଛ କଳରବ ବସି କେନ୍ଦ୍ର ତାଳେ,
 କେନ୍ଦ୍ର ବା କରୁଛ ଜଳ ପାନ ଆଳବାଳେ ।
 ରାନ୍ଧିକାଳେ ଆକାଶରୁ ଆସି ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି
 ବୃକ୍ଷ ତାଳେ ତାଳେ ଝୁଲୁଅଛନ୍ତି ବାଦୁଡ଼ି ।
 ଶିଖାଇ କି ଦେବ ମୋତେ ହେ ବୃକ୍ଷ ସମସ୍ତ,
 କାହୁଁ ଶିକ୍ଷା କଲ ପରତପକାର ବ୍ରତ ?
 ପ୍ରାଚୀନକାଳେ ଦୁଇଗୋଟି ହଳଦିବସନ୍ତ
 ଆସନ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟହ କଣ୍ଠ ସମୟ ଯେମନ୍ତ ।
 ତାଳେ ତାଳେ ସ୍ତମ୍ଭ ଥାନ୍ତି କର କଳରବ;
 ଲଗାଇ ଦିଅନ୍ତି କ୍ଷଣେ ଅନନ୍ଦ-ଉତ୍ସବ ।

କିବା ମନୋହର ଦୁଇଗୋଟି ସୁଦ୍ର ପ୍ରାଣୀ,
 ସୁଦ୍ର ପକ୍ଷିମଣ୍ଡଳୀରେ କି ବା ଗଜା ଗୁଣୀ ?
 ରୈପିଥିଲି ବୃକ୍ଷବାଟୀ କେତେ ଯଯତନେ,
 ଅଜ ତା ଅନନ୍ତ ଭୋଗ କରୁଛି ତ ମନେ ।
 କଦାଚିତ୍ ବିଚଳିତ ହେଲେ ମୋର ମନ,
 କରେଁ ଆସି ଏହି ବୃକ୍ଷବାଟୀରେ ଭ୍ରମଣ ।
 ଆହେ ବୃକ୍ଷ ! ତୁମ୍ଭ ମୂଳେ ଦିଅ ମୋତେ ସ୍ଥାନ,
 ସ୍ଥିରଚିତ୍ତେ ବସି କରେଁ ପ୍ରଭୁସଦ ଧ୍ୟାନ ।

ଜାପାନ ରୂପ ।

ଅହଂସା ପରମ ଧର୍ମ ସବ୍ୟଧର୍ମସାର,
 ଏହି ତତ୍ତ୍ୱ କରଥିଲେ ଗୌତମ ପ୍ରବୁର ।
 ବିଶେଷ କରବ ଦୟା ସବ୍ୟ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରତି,
 ପ୍ରଭୁ ଶାକ୍ୟସିଂହଙ୍କର ଏହି ଅନୁମତି ।
 ଆତ୍ମପ୍ରାଣ ଦେଇ ଇଚ୍ଛା କର ପରପ୍ରାଣ,
 ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଦୟାରହସ ବିଧାନ ।

ମେଘପୁତ୍ର ସିଂହାଶ୍ରୟ ବୋଇଲେ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ,
 ଶ୍ରେମ କର, ଶ୍ରେମ କର ମନୁଷ୍ୟପୁତ୍ରକୁ ।

ବାମି ଗଣ୍ଡେ କେନ୍ଦ୍ର ଯେବେ ବୃହତ୍ତାଏ ମାରେ,
ଦେଖାଅ ଦକ୍ଷିଣ ଗଣ୍ଡ ତାକୁ ପୁନଃରେ ।

* * * *

ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ପୁଣି ବୁଦ୍ଧି-ଶିଷ୍ୟ ଭବ ଓ ଜାପାନ,
ଭଲ ଦେଖାଇଲ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରମାଣ !
ଦୁଇ ଦେଶ ନରପତି ସାମାନ୍ୟ କାରଣେ
ମଉଡ଼ିବେ ମାଡ଼ିଛନ୍ତି ଭୟଙ୍କର ରଣେ ।
ନିଦୟ ଭବରେ ଧେନା କସାକ ଜାପାନ,
ଏକକୁ ଆରେକ ବଧୁଛନ୍ତି ମହାପ୍ରାଣୀ ।
ହେ ଭବ ! ଜାପାନ ! ଭୁଲିଯାଇ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର
ଧାବତ ହୋଥରେ ହସ୍ତେ ଧରି ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ।
ଅର୍ଜନ କରିବାପାଇଁ ତୁଚ୍ଛ ଧନ ମାନ
ଭୁଲିଗଲ ଏକାବେଳେ ସ୍ବର୍ଗୀୟ ବିଧାନ ?
ଦେଉଛ ପ୍ରମାଣ ଦୁହେଁ—ପାର୍ଥବ ବିଷୟ
ସହଜରେ କରେ ଧର୍ମବଧୁ ପରାଜୟ ।
ଭବ ତୁମ୍ଭେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରେ ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ !
ସମର ସୁତନା କଲ କୋରସ୍ତାକୁ ଯାଇ ।
କେତେ ଯେ ରମଣୀ ହେଉଅଛନ୍ତି ଅନାଥ !
ହରାଉଅଛନ୍ତି କେତେ ପୁଅ ପିତା ମାତା !
କେତେ ପୁଅ କନ୍ୟା ହେଉଅଛନ୍ତି ହେଉଣ୍ଡ !
ବିକଳ ମନରେ କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ମେଲି ତୁଣ୍ଡ !
ବୋଇଲେ କି ହେବ ଏହି ବୃତ୍ତାନ୍ତ ସକଳ,
ମହାପ୍ରଭୁ ଇଚ୍ଛା ହେବ ଅବଶ୍ୟ ସଫଳ ।

ମୋ—ମୋହନ ବଂଶୀ ।

ଅବସାନ ସର୍ବ ଜୀବନ ଉତ୍ସବ
 ଶୁଭଯାଇଛି ପ୍ରେମ୍‌ସୂତୀ,
 ସମ୍ପଦେ ବିପଦେ ମନର ଅନନ୍ଦେ
 ବଜାଏ ମୋହନ ବାଣୀ ।
 ପଡ଼ିଲେ ପ୍ରମାଦେ ମନର ବିଷାଦେ
 ନିଶ୍ଚେଲେ ଏକାନ୍ତେ ବସି
 ଗାଏ ହରିନାମ, ସୁରେ ଗୁଣଗ୍ରାମ,
 ବଜାଏ ମୋହନ ବାଣୀ ।
 ଜନମି ସଂସାରେ କି କଲି ମୁଁ ବାରେ
 ନ ଭୁଲି ଅପଣା ମନେ,
 ଥିଲି ଭ୍ରମମୟ ବ୍ରମି ଇତିସୂତ
 ଚିତ୍ତ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଉପାର୍ଜନେ ।
 ଯାଇଛି ସମସ୍ତ, ସୁଧାକର ଅସ୍ତ,
 ଏବେ ନିଶା ଅବସାନ,
 ଯାଏ ଏବେ ଜଣା, ସବୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନନା,
 ସୁଖ ସ୍ବପନ ସମାନ ।
 ଦେଖି ମୁଁ ବିଚିତ୍ର, ଥିଲେ ଯେତେ ମିତ୍ର,
 ସେଥିମଧ୍ୟ କେହି ଜଣେ
 ନାହାନ୍ତି ଜଗତେ, କେଉଁ ଦୂର ପଥେ
 ଚାଲିଗଲେ କି କାରଣେ !

ନ ଦେଖି ମୁଁ ଜଣେ ମୋହର ଜାକନେ
 ସାନ୍ତ ନା ଦେବାର ପାଇଁ,
 ପ୍ରାଣରୁ ଅଧିକ ସ୍ଥଳେ ସେ ପ୍ରେମିକ,
 ସେମାନେ ଅଛନ୍ତି କାହିଁ ?
 ସବେ ସ୍ଵାର୍ଥପର, ମୁଁ ତ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର
 ନୁହେଁ ମାନବମଣ୍ଡଳେ;
 ସ୍ଵାର୍ଥ ସାଧକକୁ ଅସିଦ୍ଧି ଧରକୁ,
 ପାଳୁଁ ନିୟମ ସକଳେ ।
 ନିର୍ଜନେ ଏକାନ୍ତେ ନିଶି ବା ପ୍ରଭାତେ
 ହେଲେ ତହିଁ ଉଚ୍ଛାଟନ,
 ବଂଶୀ ଦ୍ରଷ୍ଟେ ଧର ପ୍ରଭୁ ନାମ ସ୍ମର
 କରେ ସଙ୍ଗୀତ ଗାୟନ ।
 ଜୀବନମାର୍ଗରେ ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ
 କିଛିହିଁ କାମନା ନାହିଁ,
 ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟରୂପ ହେଉଛି ପ୍ରସ୍ତୁତ
 ପରଲୋକେ ଯିବାପାଇଁ ।
 ସ୍ଥିର କରି ଚିତ୍ତ ଗାଏ କେତେ ଗୀତ
 କରି ଶବ୍ଦ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ,
 କଜାଏ ମୁଁ ବଂଶୀ ଏକାନ୍ତରେ ବସି,
 ଭଜା ନୁହେଁ କେହି ଶୁଣୁ ।
 ବୋଲୁଛି ଭରସି, ଏକା ରୁହ ବଂଶୀ
 ଅଟୁ ମୋ ଜୀବନସଙ୍ଗୀ,
 ନ କରୁ ଅନିଷ୍ଟ, ଶୁଭର ଅଗ୍ରସ୍ତ,
 ନାହିଁ ତୋହଠାରୁ ଦକା !

ଅରେ ମୋର ବନ୍ଧି ! ପରାଣ ପ୍ରେୟସି !
 ଏତେ ମାଗୁଣି ତୋଠାରେ,
 ସେ କାଳେ ମୋ ପ୍ରାଣ କରବ ପ୍ରସାଣ,
 ପଡ଼ିଥିବୁ ମୋ ଶଯ୍ୟାରେ ।

ଯୁଗ୍ମ କୁସମ ।

ମୃଦୁଳା

ମଙ୍ଗଳ ।

ଏ ସ୍ଵପ୍ନ ମହାରଣ୍ୟ ନିକୁଞ୍ଜେ ନିଭୂତେ
 ପୁଟିଥିଲେ ଦୁଇଗୋଟି ପୁଷ୍ପ ଏକବୃନ୍ଦେ ।
 ବିଧି ବିଜୟନା କିମ୍ବା ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର ଫଳେ
 ଗୋଟିଏ କୁସମ ଖସି ପଡ଼ିଗଲା ତଳେ ।
 ରହିଛି ଗୋଟିଏ ପୁଷ୍ପ ବିଶୀର୍ଣ୍ଣ ମଳିନ,
 ହେଉଛି ସେ ଦିନୁ ଦିନୁ ଶୁଷ୍କ ଶୋଭାୟାନ ।
 ଦୁଇଟି କୁସମ ଯେବେ ଝୁଲୁଥିଲେ ଡାଳେ,
 କେତେ ବା ସୌଭାଗ୍ୟ ଥିଲା ତାହାଙ୍କ କପାଳେ ।
 ନ ଥିଲା କଦାଚ ଦୃଢ଼ କାଳିମା ବିଷାଦ,
 ସଦା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିତ ମନ ସର୍ବଦା ଆଜ୍ଞାଦ ।
 ଧୀରେ ଧୀରେ ବହେ ଯେବେ ଶୀତଳ ପବନ,
 ଦୋହଲି ଦୋହଲି ନାରୁଆନ୍ତ ବେନି ଜନ ।

ପବନ ପ୍ରତାପ କେତେ ନିଦାସ ଉତ୍ତାପ
 ଜନମାଇ ପାରେ ନାହିଁ ମନରେ ସନ୍ତାପ ।
 ସୁଖେ ଦୁଃଖେ ସାଦା ଦୁହେଁ ହୋଇ ପରସ୍ପରେ
 ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ ଅନନ୍ଦରେ ।
 ସୁଖୀତଳ ପ୍ରାତଃକାଳ ମଳୟ ସମ୍ଭାରେ
 ଦୁହେଁ ତାଳେ ତାଳେ ନାରୁଥିଲେ ଧୀରେ ଧୀରେ ।
 ଅଇଲୁ ଦୁରନ୍ତ କାଳଜାଟ ବୃନ୍ତ ରେଦି,
 ଗୋଟିଏ କୁସୁମ ତହିଁ ପକାଇଲୁ ଛେଦି ।
 ଗୋଟିଏ ପତଲ ତଳେ ଅନଗୋଟି ତାଳେ,
 କଲେ କି ବଧାତା ! ତାଙ୍କ ବଧାନ କପାଳେ !
 ପୃଥ୍ବୀ ତ ନୁହେଁ ସ୍ବର୍ଗ, ସୁଖମୟ ସ୍ଥାନ !
 ସୁଖ ଦୁଃଖ ବିମିଶ୍ରିତ ବଧୂର ବଧାନ !
 ରହିଲୁ ସେ ପୁଣିଗୋଟି—ଯାବତ ଜୀବନ
 ହୃଦୟ ପୁଣିପାଇଁ କରବ ରେଦନ !
 ସେ କାଳେ ସେ ପୁଣି ହେବ ହୃଦୟେ ପଡ଼ିବ,
 ଦୁଇଟି କୁସୁମ ପୁଣି ହେବେ ସମ୍ମିଳିତ ।

ମୁଁ ।

ଝଞ୍ଜ

ବଙ୍ଗଳାଣୀ ।

ପଦ୍ମପତ୍ର ଜଳ ସମ ତଳତଳ
 ମୋ ଜୀବନ ନିରନ୍ତରେ,
 ଅମର ରବନ ମୋର ନିକେଜନ
 ଝାରିଛି ତ ମୁଁ ମନରେ ।
 ତେବେହେଁ ସନ୍ତତ ଅସ୍ଥିର ଜଗତ-
 ମାୟାରେ ମୋହିତ ମତ,
 ସକଳ ଅନର୍ଥ ମୁଲୀଭୂତ ଅର୍ଥ
 ଲେଡ଼େ ଜଗତ ସମ୍ମତ ।
 କଲେହେଁ ଯତନ ସ୍ଥିର ନୁହେଁ ମନ
 ସବୁଦା ଚଞ୍ଚଳ ଚିତ୍ତ,
 ତୁଚ୍ଛ ଧନପାଇଁ ମନ ଅଛି ଧାଇଁ
 ପାର୍ଥବ ସୁଖେ ମୋହିତ ।
 ଜନମିତ୍ର ଜ୍ଞାନ, ପାଇଛି ପ୍ରମାଣ,
 ମୁଁ କାହାର କେ କା ମୋର,
 ପାଇଛି ଯେ ଉଦ୍ଧ, ନ ଅସେ ବାହୁଡ଼,
 କପା ନିରହେ କାତର !
 ସଂସାରପତ୍ର ମୋ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଧକ !
 କସି ମୁଁ ପାଞ୍ଚଶାଳାରେ
 ନିଜ ନିକେଜନ ନ କରେ ପୁରଣ
 ଭସେ ହେଲେ ମୁଁ ତ ବାରେ ।

ବନ୍ଧୁ ପରିଜନ କ୍ଷଣିକ ମିଳନ
 ଯୁଗଳ କାଷ୍ଠ ସାଗରେ,
 ନକଟକୁ ଅସି ଯାଏ ପୁଣି ଭାସି
 ମିଳନ ନ ହୁଏ ଥରେ ।
 ମିଳନ କାଳରେ ଭଲିଲ ମନରେ,
 ନ ହେବ ଆଉ ବିଚ୍ଛେଦ,
 ରହିଅଛି ଚାହିଁ, ଗଲ ଚାଲି କାହିଁ
 ଜନମାଇ ଚିତ୍ତେ ଖେଦ ।
 ପରହୃତ ବ୍ରତ କିପାଇଁ ସନ୍ତତ
 ପାଳନ୍ତୁ ନାହିଁ ଯତନେ,
 ସେଥିରୁ କେବଳ ସୁଖ ନରମଳ
 ଭୁଞ୍ଜିଥାନ୍ତୁ ଏ ଜୀବନେ ।
 'କୁଟୁମ୍ବ ଗଞ୍ଜଣା ବିଷମ ଯନ୍ତ୍ରଣା
 ସହ ହୁଏ ବାର ବାର,
 ଧର୍ମକୁ ଅନାଇ ସେଥିକି ନ ଚାହିଁ
 କର ତାଙ୍କ ଉପକାର ।
 ପ୍ରାଣପାଇଁ ଲୋ କିପାଁ କରେ ବୁଝା,
 ନ ଭଲିଲ ମୁଁ ବାରେ,
 କାହା ବଡ଼ ଅଳ ଭୁଞ୍ଜି ମୁଁ ଜୀବନ
 ଧରି ରହିଛି ଧରରେ ।
 କେତେ ନିନ୍ଦାବାଦ, କେତେ ଅବସାଦ,
 କଳଙ୍କର ବୋଧ ଶିରେ,
 କେତେରୂପ ପାପ, କେତେ ମନସ୍ତାପ
 ଭୁଞ୍ଜିଲ ଅସି ପୃଥ୍ବୀରେ ।

ପାଇବାକୁ ସୁଖ ସହିଲି ମୁଁ ଦୁଃଖ,
ସବୁ ହେଲା ବିଡ଼ମ୍ବନା,
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଚରଣ ନେଲେ ମୁଁ ଶରଣ
ଲଭିବି ସୁଧା ସାନ୍ନ୍ଦ୍ୟନା ।

ସୂଚୀ ।

ହର୍ଷ, ଅଶ୍ରୁ, କ୍ଷଣିକର ପାଇଁ
ଅସି ଚିତ୍ତେ, ଚାଲିଯାଏ କାହିଁ ;
ହେମ ଅଶେ ମାଧୁରୀ ଜୀବନେ
ଚାଲିଯାଏ ମଧ୍ୟ ପରକ୍ଷଣେ ।
ଶିଥିଳ ତ ମାନବର ଜ୍ଞାନ,
ଚିରଦିନ ନ ଥାଏ ସମାନ ।
ହାସ୍ୟ ପଛେ ରହିଛି ବିମଳ;
ଅସି ଚାଲିଯାନ୍ତି ବନ୍ଧୁଗଣ !
ଉଠେ ହାସ୍ୟ ଲୋକ ଦେଖାପାଇଁ,
ସ୍ବକୃତ ଅନନ୍ଦ ତହିଁ କାହିଁ ?
ହେଷ, ହଂସା, ଗର୍ବ, ଅହଙ୍କାର,
ଶୁଣାନର ଚିତାଭୟସାର ।

ନିଶାର ସ୍ବପନ ପରି ସବୁ,

ସୁଖ, ଦୁଃଖ, ଅନନ୍ଦ, ଉତ୍ସବ !

ସ୍ବର୍ଗର ଦେବତା ନୁହେଁ ଲୋକ

ପୃଥିବୀରେ ଭଞ୍ଜନ୍ତି ସୁଖ ଦୁଃଖ ।

ମନ ଉଚ୍ଛାଟନ ।

ଝଞ୍ଜ

ଚୈତ୍ତବ—ଝୁଲ ।

କପାଳ ହେଉଛି ମନ ଉଚ୍ଛାଟନ ଅଭିଶପ୍ତ ?
 କିବା ନାହିଁ ? କି ଯାଇଛି ? ଶୂନ୍ୟ କରି ଏ ହୃଦୟ ?
 ଦେଶୁଛି ମୁଁ ଶୁଣି ଏବେ ହୃଦୟର ଅନ୍ତଃସ୍ଥଳ,
 ଅବସାଦ, ନିରାଶା ତାଙ୍କି ରହିଛି କେବଳ !
 ଶାନ୍ତି, ସୁଖ, ସ୍ନେହ, ପ୍ରୀତି ବଗତ ହୋଇଛି ମନୁ,
 କୁହୁଲି ହେଉଛି ମନ, ଶୁଣି ଲୋଭକ ନୟନୁ ।
 ଅହା ବୋଲିବାକୁ ସାହା କେହି ତ ମୋହର ନାହିଁ,
 ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ରହିବି ମୁଁ ଅଉ କାହା ମୁଣ୍ଡ ଶୁଣି ?
 କଠିନୁ କଠିନ ଏବେ ହେଉଛି ମୋହର ପ୍ରାଣ !
 ହେଉଛି ତ ଦିନୁ ଦିନୁ ମୋହ ହୃଦୟ ଯାତ୍ରାଣ !
 ନିର୍ଦ୍ଦୟ ନିର୍ମମ ଭାବେ ତାଙ୍କିଦେଇ ଦୁଃଖରାଶି
 ଅନନ୍ତସାଗରେ କିବା ଯାଇଅଛି ଭସି ଭସି ।

ବିଷାଦ-ବିଳାପ-ଗୀତ ଗାଇବି ଭରଲେ ବସି,
 ବଗତ ଜୀବନ ଲାଲା ହେଉଥିବି ନିତ୍ୟ ଘୋଷି ।
 ସାନ୍ତୁନା, ସୌଭାଗ୍ୟ ସୁଖ ନ ଲେଉଟେ ତ ଏହା କିଛି ?
 ଯାଉ ଚରକାଳପାଇଁ, ଯାଉ ଯାହା ତ ଯାଇଛି !

ଭଣ୍ଡ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ।

ଧୂକ ! ଧୂକ ! ଜଗତରେ ବହୁତ ଜଞ୍ଜାଳ,
 ଦିନେ ତ ପାରିଲି ନାହିଁ ସୁଖେ କାଟି କାଳ ।
 ଆଉ ତ ପାରିବି ନାହିଁ ଏତେ କୋଡ଼ ଦ୍ଵାରି,
 ଯେତେ ତ ଶୁଣିଲି ନାହିଁ ଦୁଃଖର କାହାଣୀ ।
 କି ଉପାୟେ ସହଜରେ ପାଇବି ଆହାର ?
 ପରକାଳ ମାର୍ଗ ମଧ୍ୟ ହେବ ପରିଷ୍କାର ?
 ପାଇଛି ଏଥର ତଡ଼ି ଶୁଣ ଗୃହବସି !
 କାହିଁଲି ସଂସାର ମାୟା, ହେଲି ମୁଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ।
 କରବି ଗଞ୍ଜାଇ ସେବା—ଚୁମୁଟା ଧାରଣ,
 ମୃଗତର୍ମ ଖଣ୍ଡି ବସେ, ବହୁତ ଭୂଷଣ;
 ଲମ୍ବାଇ ମସ୍ତକେ ଜଟା, ପିନ୍ଧିବି କୌପୀନ,
 ଏ ସବୁ ଭୂଷଣ ଅଟେ ସନ୍ନ୍ୟାସିର ଚିହ୍ନ ।
 ହସ୍ତେ ଥିବ କମଣ୍ଡଳୁକଳେ ଦୀର୍ଘ ଝୁଲି,
 ମାଟିକି ସୁଖରେ ଭିକା ହାତେ ହାତେ ବୁଲି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ କେହି ଜଣେ ନ ପଶ୍ଚରେ ମୋତେ,
 ଯାଧୁ ଦେଖି ଦଣ୍ଡବତ କରବେ ସମସ୍ତେ ।
 ସହିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ସାହୁର ଗଞ୍ଜଣା,
 ଜମିଦାର ଗୋମାସ୍ତ୍ରା କି ମାଗିବ ଖଜଣା ?
 ଦୃଷ୍ଟମୂଳେ ଧୂଳି ଥାଏ ଥିବ ମୁହିଁ ବସି,
 ଦର୍ଶନ କରବେ ଲୋକମାନେ ମୋତେ ଆସି ।
 କେହି ଭକ୍ତ ଆସି ଯେବେ ଦେଇ ଦୁଇ ଅଣା
 ଭକ୍ତିରେ କରବ ମୋ ଚରଣ ବନ୍ଦନା,
 ଦେବ ତାକୁ ଆଖି ବୁଜି ଦେହୁଁ ଧୂଳି ଝାଡ଼ି;
 ତା ଦେହରୁ ବ୍ୟାଧି ପାପ ପଳାଇବ ଛାଡ଼ି ।
 ସହଜେ ସରବ ଦିନ କଲେ ଏହିରୂପ,
 ମାତ୍ର ପ୍ରଭୁ ଠକ ବୋଲି କରବେ କି କୋପ ?
 ଲୋକେ ରଣ୍ଡାଇବ ସତ—ପ୍ରଭୁକୁ ରଣ୍ଡାଇ
 ବସିବ କି ଇହ ପର ବେନି କୁଳ ଖାଇ ?
 ଯାଉ ସବୁ ସେ କଥାରେ ଦେବ ନାହିଁ ମନ,
 ପ୍ରାଣ ଦେଇଛନ୍ତି ଦେବେ ନାହିଁ କି ସେ ଅନ୍ଧ ?

ସୁଖ ଦୁଃଖର ପରିଣାମ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ଉପରକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଯାଏ ଦୁଃଖ ସମୟରେ,
 ସୁଖ ସମୟରେ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ଇ ନିମ୍ନରେ ।
 ସୁଖମନ ବ୍ୟାପ୍ତ ଥାଏ ଜଗତ ସଂସାରେ,
 ଦୁଃଖିଚିତ୍ତ ନିରନ୍ତରେ ଥାଏ ପ୍ରଭୁଠାରେ ।
 ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ବିଳାସେ ଯେବେ ଥାଉଁ ଉନମତ୍ତ,
 ଗର୍ବ, ଅଭିମାନେ ଥାଏ ମସ୍ତକ ଉନ୍ନତ ।
 ଜରଜାଣ୍ଡ ଅନ୍ଧାରରେ ଶୀର୍ଷ କଳେବର,
 ସେ କାଳରେ ଭୁଲୁଁ କାହିଁ ଅଛନ୍ତି ଭିତର ।
 ସବୁ ତ ଯାଉଛି ଘୁରି ସମୟ-ଚକ୍ରେ,
 ନିରନ୍ତରେ ଶୁକ୍ଳ, କୃଷ୍ଣ ପକ୍ଷ ସମାନରେ ।
 ଉତ୍ତେଜନା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥିର ଅବସାଦ,
 ସେହିପରି ଅଟେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଣୟ, ବିବାଦ ।
 ନିତାନ୍ତ ମାନବଗଣ ଭ୍ରାତୃର ଅଧୀନ,
 ଧନ, ମାନ, ପଦ ତାଙ୍କ ଥାଏ ଥୋକେ ଦିନ ।
 ଏମନ୍ତ ଆସଇ ଦିନ ଯାଏ ସବୁ ସରି,
 ଜଣାଯାଏ ଛୟାଲାଳା ଅବା ସ୍ଵପ୍ନ ପରି ।
 ଜଗତ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହେତୁ ଜନମିଲେ କ୍ଳାନ୍ତି,
 ହେ ପ୍ରଭୁ ବୋଇଲେ ଯେହ୍ନେ ଲାଭ ହୁଏ ଶାନ୍ତି !
 ହୃଦୟରେ ଭକ୍ତି ଜିନ୍ଦେ କଷ୍ଟ ସମୟରେ,
 ବିତ୍ତ ତେଜ ଚିତ୍ତ ରଖୁଁ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପୟରେ ।
 ନୁହେଁ କି ହେ ସୁଖଠାରୁ ଦୁଃଖ ହୃଦକର ?
 ଯେଉଁ ଦୁଃଖ ଲାଗି ଲାଭ ହୁଅନ୍ତି ଭିତର ?

ମେଲଣି ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ଦେବ ! ପ୍ରିୟେ ! ଯାଅ ଯାଅ ଦେଉଛ ମେଲଣି !
 ମନ୍ଦର ସାଧନା ମୋର ଖୁଦଠାକୁରଣୀ ।
 ଅନନ୍ତ ଉଚ୍ଚର ଦେହ ଅଟେ ଦୁହିଙ୍କର,
 ମାତ୍ର ଦୁହିଙ୍କର ଆତ୍ମା ଅସ୍ପଷ୍ଟ, ଅମର ।
 ଅନନ୍ତ ପାଟିକ ମାୟା କରୁଛ ମୋତନ,
 ଶିଥିଳ ହେବାର ନୁହେଁ ଆତ୍ମାର ବନ୍ଧନ ।
 ଢେଙ୍କୁ ପାଟିକ ଦେହ, ଅଛି ମୁଁ ସ୍ପର୍ଥୀରେ,
 ଦୁନଶ୍ଚ ମିଳନ ହେବ ଚିରେ ବା ଅଚିରେ ।
 ଭୟ, ପର ଦୁଇକାଳେ ଅଛି ବେନି ଜନେ,
 ମାତ୍ର ତୁମ୍ଭ ପ୍ରତିରୂପ ଭ୍ରାସୁଛି ନୟନେ ।
 ତୁମ୍ଭେ ନିତ୍ୟ, ମୁହିଁ ନିତ୍ୟ, ସତ୍ୟ, ଅବନାଶୀ,
 ଅନନ୍ତ ପ୍ରୋତରେ ଯାଉଅଛି ଭସି ଭସି ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟରୂପୀ ଆତ୍ମା ମହାନ ମିଳନ,
 କେ ଭାଙ୍ଗିବ କେ କରବ ଅଜ୍ଞେୟ ହେଦନ ?
 କଲ୍ପନା ଅତୀତ କାଳ ଗଗନ ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ,
 ଉଦ୍ଘୃଳ ନକ୍ଷତ୍ରରୂପେ ଥିବୁ ଦୁଇ ଜଣେ ।
 କେବେ ଦୂରେ, କେବେ ପାଶେ, ବହୁନ ମିଳିତ,
 ବେନି କଣ୍ଠେ ବେନି ଗ୍ରହ ଯଥା ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ।
 ଅନନ୍ତ ଅନନ୍ତ କାଳ ଯାଇଅଛି ବହି,
 କାଳାତୀତ କାଳିଯାଏ ଥିବୁ ପୁଣି ରହି ।

ଅନ୍ଧାରେ ଜଡ଼ିତ ଅନ୍ଧା, ମନେ ଲଗ୍ନ ମନ,
 ହୃଦୟେ ହୃଦୟେ ମେଲି ଦୁଃସ୍ବପ୍ନ ବନ୍ଧନ ।
 ବନସ୍ତ ତ ହୋଇ ନାହିଁ, ଯାଇଛୁ ଅଗରେ,
 ମହାକାଳପ୍ରୋତ ଭେଦି ତ୍ରିମିର ମାର୍ଗରେ ।
 ଯାଉଛି ପଛରେ ପ୍ରିୟେ ! କରନ୍ତୁ ଅପେକ୍ଷା,
 ଧ୍ୟେ ଅମୃତମୟ ଧାମେ ପୁଣି ହେବ ଦେଖା ।
 ଦିବା ନିଶି ବ୍ୟାକୁଳିତ ହୃଦ ତୁମ୍ଭ ପାଇଁ,
 ତୁମ୍ଭେ କି ରହିଛୁ ପ୍ରିୟେ, ମୋତେ ବାଟ ଚାହିଁ ?

କବିର ସାନ୍ତ୍ବନା ।

ଅଶାବସ୍ତ ।

ସତ୍ୟକଥା, ଘରେ ମୋର ଧନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନାହିଁ,
 ଅଶକ୍ତ ମୁଁ ପ୍ରୟୋଜନ ସାଧକାର ପାଇଁ ।
 ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ନ କରନ୍ତି ସେପରି ସମ୍ମାନ,
 କେ କରେ ବିଦ୍ରୁପ କେ ବା କରେ ଅପମାନ ।
 ନ ଥାଉ ମୋହର କିଛି ପାଞ୍ଚିବ ସମ୍ପତ୍ତି,
 ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପଦାର୍ଥ ଦେଇଛନ୍ତି ବିକ୍ଷପତ ।
 କଲ୍ଲନା ରାଜ୍ୟରେ କରୁଁ ଯେବେ ମୁଁ ଭ୍ରମଣ,
 ଅନୁଭବେ ଜଗତର ସବୁ ତୁଚ୍ଛ ଧନ ।
 ଯେତେକ ପ୍ରକାର ଅଛି ଜଗତ ଯନ୍ତ୍ରଣା,
 ତୁଚ୍ଛ ବସ୍ତୁ ପରି ସବୁ ଯାଏ ମୋତେ ଜଣା

ଭାସି ଭାସି ଯାଉଥାଏ ଅନନ୍ନ-ସ୍ରୋତରେ,
 ପାର୍ଥକ ସମ୍ପତ୍ତି ସୁଖ ଚାହେଁ ନାହିଁ ଅରେ ।
 ସେବା କରୁଅଛୁ ବସି ମୁହିଁ ମାତୁଭାଷା,
 'ସାନ୍ତୁ ନା ଲଭଇଁ ମନେ ପୋଷି ଏହି ଆଶା ।
 ନ ହେବ କୃତବ୍ୟ ମୁହିଁ ଅହେ ବନ୍ଧୁପତି,
 ଦେଇଛୁ ତ ଯାତ ମୋତେ ଅତୁଳ ସମ୍ପତ୍ତି ।
 କିନ୍ତୁ କେ ବା ଛନ୍ତି କୋଟି ଭ୍ରାତା ମଧ୍ୟେ ଜଣେ,
 କେବେହେଲେ କେହି ମୋତେ ପକାଇବେ ମନେ ।
 ଭବିଷ୍ୟ କବିତାଗୁଡ଼ି କନ୍ୟାସ୍ବରୂପିଣୀ,
 ଅନୁସରଥାନ୍ତି ପଛେ ଚିତ୍ତବିନୋଦନୀ ।
 ଉଚ୍ଚଳ ଜଗତେ ମୁହିଁ ତେଜିବି ଗାବନ,
 କରିବେ ଏ କନ୍ୟାଗୁଡ଼ି ଶତ୍ରୁତରପଣ ।

ସ୍ବପ୍ନଦେବୀ ।

ଝୁଟ

ଭୂପାଳ ।

ଅବସର କାର୍ଯ୍ୟ

କରି ସମାପତ ।

ବିଶ୍ରାମ ନିମନ୍ତେ

ହେଲି ଶଯ୍ୟାଗତ ।

ନିଦ୍ରାଦେବୀ ସବ—

ସନ୍ତାପନଶିଳା,

କୃପା କଲେ ମୋତେ

ବରମଦାୟିନୀ ।

ଶାନ୍ତିମୟ ଅଙ୍କେ

ହୃଦୟେ ଶୟାନ,

ବିଷାଦ ଯନ୍ତ୍ରଣା

ହେଲା ଅବସାନ ।

ବ୍ୟାଧି ଉପସର୍ଗ

ମାନସିକ କଷ୍ଟ,

ନିନ୍ଦାଦେଶ ବରେ

ହୃଦ ସବୁ ନଷ୍ଟ ।

ନ ଶୁଭେ ଜଗତ-

ଭ୍ରାତଣ-ଗର୍ଜନ,

ତରୋହିତ ଦେଶ

ହୃଦୟେ ପ୍ରସନ୍ନ ।

ସୁଖ, ଦୁଃଖ ସବୁ

ମାନ, ଅପମାନ,

ଦେଶଙ୍କ ପ୍ରସାଦେ

ସକଳ ସମାନ ।

ଏହି ସାମ୍ୟନୀତି

ପାଇବାର ପାଇଁ,

ରହୁଥାଏ ଦେଶ-

କୃପାକୁ ଅନାଇଁ ।

କଲେ କୃପା ଦେଶ,

ହେଲ ଅଚେତନ,

ଏମନ୍ତ ସମୟେ

ଆସିଲେ ସୁପନ ।

ନ ଜାଣେ କିରୂପ

ଅବସର ପାଇ

ସ୍ବପ୍ନଦେବୀ ସ୍ବର୍ଗୁଁ

ଆଇଲେ ଓଢ଼ାଇ ।

ନିବିଡ଼ ଉମିର ରେଦି

ଧୀରେ ଧୀରେ

ବିଶ୍ରାମ କଲେକ

ଆସି ମୋହୁ ଗିରେ ।

ପେଟିକା ଫିଟାଇ

ସେହି ସ୍ବପ୍ନଦେବୀ

ଦେଖାଇଲେ ମୋତେ

କେତେରୂପ ଛବି ।

ଚିତ୍ରପଟ ନେଇ

ଦେଖାଇଲେ ମୋତେ,

ହେଲା ତାହା ସତ୍ୟ

ସମାନ ପରତେ ।

କେତେ ପରିଚିତ

ଥିଲା ମୋତେ ଶେଷ,

ଅପାର୍ଥିବ କେତେ

ଜ୍ଞାନ କରେ ବଣା ।

ଜୀବନ ଉଜ୍ଜ୍ଵାଳୀ

କେତେ ମନୋହର,

କେତେ ବା ଦିଶିଲ
 ମହାରାଜଙ୍କର ।
 କେତେ ଚିତ୍ତ ଦେଖି
 ଜାତ କୁହୁଲି,
 କେତେ ତା ଦିଶିଲ
 ତହିଁ ବିଶ୍ୱାସୀ ।
 ଏ କା ଚମତ୍କାର
 ଦେଖୁଛି ନୟନେ,
 ପାଶୋର ଯାଇଛି
 ଯାହାକୁ ଜାଣନେ,
 ସେତ ସାକ୍ଷୀରେ
 ଅସି ଉପସ୍ଥିତ,
 ଧରବାକୁ ତାକୁ
 ହେଲି ମୁଁ ଧାବିତ ।
 ଉଠି କପୋତରୁ
 ମୁହଁ ଚେତା ପାଇ,
 ଦେଖା ଚିତ୍ତପଟ
 ନେଲେକ ଗୋଟାଇ ।
 ମୁହଁ ଉଠି ମଧ୍ୟ
 କଲି ମନେ ଧାର୍ଯ୍ୟ,
 ସ୍ୱପ୍ନଦେଖାଙ୍କର
 ଏହି ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ।
 କୁହୁକିନି ! ସ୍ୱପ୍ନ—
 ଦେବ ! କୋଲ ମୋତେ,

ଲଗାଇଛୁ ଲୁଲୀ

କପାଳି ଜଗତେ ?

ନଦୀ ଅବସ୍ଥାରେ

ଥିଲେ ଅଚେତନେ,

ତସ୍ତୁର ସମାନେ

ଆସ ଗୋ ଗୋପନେ ।

ଚେତା ପାଇଲେ ମୁଁ

ଯାଉଛି ପଳାଇ,

ତସ୍ତୁରମାନଙ୍କ

ସ୍ବଭାବଟି ଏହି ।

ଏଥକୁ ବିଚାର

କରେ ମୁଁ ଏମନ୍ତ,

ତୁମ୍ଭର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ନିଶ୍ଚୟ ଅସତ ।

ମାତ୍ରକ ଗୋ ଦେବ !

ବାରେକ ସକାଶେ

ଉପକାର କଲ

ଆସି ମୋହ ପାଶେ ।

ବନ୍ଧୁକାଳ ଯାକୁ

ଯାଇଛି ପାଧୋର,

ଦେଖାଇଲ ଆଶି

ତା ରୂପ-ମାଧୁରୀ ।

ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ

ହେଲା ଗୋ ପରତେ,

ହଜିଥିଲା ନିଧୁ

ପାଇଲି କି ପଡ଼େ ?

ଦେଖାଇ ପାରନ୍ତି

ଯେବେ ବାର ବାର,

ମାନନ୍ତି ତୁମ୍ଭର

ବଡ଼ ଉପକାର ।

ଯାହାହେଉ ଥରେ

ଦେଖାଇଛୁ ଆଣି,

ମେଲଣି ଦେଉଛି,

ଯାଅ ଠାକୁରାଣୀ !

ହତଭାଗ୍ୟ ମୁହିଁ

ପ୍ରାଣ ବିଚ୍ଛିନ୍ନିତ,

ସୁସ୍ଥିର କୋଳୁଁ

ନ କର ବସ୍ତିତ ।

ନିଦ୍ରାଦେବୀ କନ୍ୟା

ନିଶା-ସହଚର !

।

ନ ଅସ ମୋ ପାଶେ

କର ଯୋଡ଼ିକରି

ବୋଲୁଛି, ଏତେକ

କୃପା କର ମୋତେ,

ନିଦ୍ରାଦେବୀ କୋଳେ

ରହେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ।

ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ !

ଆଶାବନ୍ଧ

ପ୍ରାଣେଶ୍ଵର ! ଜଗଦୀଶ ! ପ୍ରଭୋ ! ଭଗବାନ !
 ହୋଇଛି ମୋ ଜୀବନର ଦିବା ଅବସାନ ।
 ମୋ ଜୀବନ ସୁଖ-ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯାଉଛି ତ ବୁଡ଼ି,
 ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗୁଁ ଘୋଟି ଅସେ ଛମିର କୁହୁଡ଼ି ।
 ନିଉଅଛି, ନିଉ ଯାଉ, ସୁଖର ଆଲୋକ,
 ଜଳ ଉଠୁ ହୃଦେ ଦଳ-ଚୈତନ୍ୟ-ଧାବନ ।
 ସ୍ତମ୍ଭର ସୌଭାଗ୍ୟ ସୁଖ ହୋଇଛି ଅପାତ,
 ଗାଏଁ କେତେଦିନ ବସି ବିଷାଦର ଘାତ ।
 ମହାପ୍ରଭୋ ! ମହାପ୍ରଭୋ ! ଅସ ମୋ ହୃଦୟେ,
 ଅସକ୍ତ ନ ହେଉ ମନ ସ୍ତମ୍ଭର ବିଷୟେ ।
 ଛୁଇଁଯାଉ ହୃଦୟରୁ ମାୟାର ବନ୍ଧନ,
 ରହନ୍ତୁ ଦୂରରେ ଜ୍ଞାତ ବନ୍ଧୁ ପରଜନ ।
 ପ୍ରଭୋ ! ମୋର ଚକ୍ତି ଥିଲେ ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀଚରଣେ,
 ରଖନ୍ତୁ କୁଣ୍ଡଳେ ସେହି ପ୍ରିୟ ପରଜନେ ।
 ମହାପ୍ରଭୋ ! ତୁମ୍ଭ ପାଦେ ଥାଉ ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ର,
 ହେଉନ୍ତୁ ଧାର୍ମିକ ସାଧୁ, ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୁ ସମ୍ପତ୍ତି ।
 ଅକ୍ଳେଷ, ସ୍ଥାନରୁକି ମୁହଁଟି ନିଷ୍ଠସ୍ଵ,
 କେବେ କେବେ କରେ ତୁମ୍ଭ ସ୍ଵତ୍ତ୍ଵରେ ସମ୍ପଦ ।
 ଦେଖିଛି ଜୀବନେ ବହୁ ଧର ତୁମ୍ଭ ହସ୍ତ,
 ନବୋଧ ! ନବୋଧ ! ଭୁଲିଯାଏଁ ସେ ସମସ୍ତ ।

ରଖିଛୁ ଜୀବନ, ରକ୍ଷା କରିବା ନିଶ୍ଚୟ,
 ବନ୍ଧୁପତି ରକ୍ଷାକାଣ୍ଡ, କାହାକୁ ମୋ ଭୟ ?
 ରଖିଛନ୍ତି ପିତା ମୋତେ ଜଗତ ସଂସାରେ,
 ପରକାଳେ ମିଳିବ ମୁଁ ଯାଇଁ ତାଙ୍କଠାରେ ।
 ଅଛି ଦୂରେ, ଯିବା ପାଶେ, ସୌଭାଗ୍ୟ ମହାନ,
 ଯିବ ଯେତେବେଳେ ପିତା କରିବେ ଆହ୍ୱାନ ।
 ରହିବାକୁ ସଖେ ମୋର ନ ଥିବ ଆଶୁରୀ,
 ରହିବାକୁ ବା ଯିବାକୁ କିପରି ହେବ ବ୍ୟସ୍ତ ?
 ପାପ-ପଙ୍କେ କଳଙ୍କିତ ମୋହର ଜୀବନ,
 ଅନୁତାପାନଳେ ହେଉ ତାହା ସଂଶୋଧନ ।
 ଦାସବ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦୁଃଖ ଆସୁ, ଚନ୍ଦ୍ରା ନାହିଁ,
 ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିଛି ସବୁ ସହବାର ପାଇଁ ।
 ସୁଖ ଅଶେଷ ବା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳେ ଭୁଲୁ ନାହିଁ ମନ,
 ନିରନ୍ତରେ ଦେଖୁଛି ତ ସ୍ୱର୍ଗର ସ୍ୱପନ ।
 ସେହି ସ୍ୱର୍ଗରାଜ୍ୟ ମୋର ଶାନ୍ତିନିକେତନ,
 ଆଇଛନ୍ତି, ତହିଁ ଛନ୍ତି, ମୋର ପ୍ରିୟଜନ ।
 ସ୍ୱର୍ଗ ! ସ୍ୱର୍ଗ ! ସେ ସେ ଅଟେ ଦେବତାନିବାସ,
 କି ସାହାସେ ଲେଉଟେ ତହିଁ କରିବାକୁ ବାସ ?
 ସତ୍ୟ, କର ନାହିଁ ପୁଣ୍ୟ ଅର୍ଜନ ସେପରି,
 ଅବଶ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଯିବ ପ୍ରଭୁ ନାମ ଧରି ।
 ଯେତେ ବନ୍ଧୁ କରିଅଛି ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ରରସା,
 ଦୃଷ୍ଟି ମୋ ଯାଉଛି ମୋର ସମସ୍ତ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ।
 ହତାଶ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଜାଳା ସହ ନିରନ୍ତରେ
 ଶରଣ ନେଇଛି ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ପଶୁରେ ।

ସ୍ୱର୍ଗର ସ୍ୱପନେ ଅଛି ସଦା ଭଜନରତ୍ନ,
ପରକାଳ ପରଶାମ ଜାଣୁଛୁ ସନ୍ତୁତ ।
ହେ ପ୍ରଭେ ! ମୋହର କେହି ନାହିଁ ଜଗତରେ,
ତୁମ୍ଭେ ମୋର ମୁଁ ତୁମ୍ଭର ସମ୍ପର୍କ ରୂପରେ ।
ଆସୁ ଯେତେ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ବିଷାଦ ବିଷୟ,
ବିଚଳିତ ହେବି ନାହିଁ ନିଶ୍ଚୟ ନିଶ୍ଚୟ ।
ତୁର ହେଉ ମନୁ ମୟା ମୋହ ଚିତ୍ତରୁଦ୍ଧି,
ମହାପ୍ରଭେ ! ମହାପ୍ରଭେ ! ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।

ପିତୃ-ତର୍ପଣ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

“ଆଗଛନ୍ତୁ ମହାରାଜା ବିଶ୍ୱେଦେବୀ ବରପ୍ରଦାଃ ।”

ଆଗଛ ! ଆଗଛ ! ମୋର ପିତୃଦେବଗଣ !
ଆପଣମାନଙ୍କ ପାଇଁ କରିବ ତର୍ପଣ ।
ଯବାଙ୍କୁର, ଭଲପୁଷ୍ପ, ଆଦିପଦାର୍ଥକୁଳେ
କରିବ ରକ୍ତିରେ ପୂଜା ପିତୃଦେବକୁଳେ ।
ସେନିବେ କି ପୂଜା ମୋର ପିତୃଦେବଗଣ ?
ମାତ୍ର ମୁଁ କରିବି ତାଙ୍କୁ ରକ୍ତିରେ ସ୍ମରଣ ।
ସେମାନଙ୍କ ଯୋଗେ ମୁହିଁ ପାଇଛୁ ଜୀବନ,
ଏକତେ କଷ୍ଟ ସହ କରିଅଛନ୍ତି ପାଳନ ।

ସେ ମହାପୁରୁଷ ମୋର ପିତୃଦେବଗଣ,
 ଦେଇଯାଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଉପାର୍ଜିତ ଧନ ।
 ତାଙ୍କ ଧନମାନେ ମୁହିଁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ,
 ତାହାଙ୍କ ଯତ୍ନରେ ହୋଇଅଛି ଗୁଣଧାରୀ ।
 ରୋମାଞ୍ଚିତ ହେଉଛି ତ ସ୍ଵର ତାଙ୍କ ଗୁଣ,
 ଶୁଣିବେ ଦେବାର ନୁହେଁ ସେହି ପିତୃଗଣ ।
 ସ୍ନେହ, ମାୟା, ଦୟା ଦେଇ ପିତୃହୃଦୟରେ
 ପାଳନ କରନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଶିଶୁ ଜଗତରେ ।
 ଜନକ, ଜନନୀ ପଦେ ନାହିଁ ଯାର ଭକ୍ତି,
 ନବୋଧ, ପାଶଣ୍ଡ ସେହି ବନ୍ଦର ଦୁର୍ମତି ॥
 ସେ ପାମର ଦିଏ ପିତା ମାତାଙ୍କୁ ଯତ୍ନଶୀ,
 କି କର ନ ପାରେ ସେହି ପାପୀ ଜ୍ଞାନମନା !
 ଝଗେ ଛନ୍ତି ପିତା ମାତା ଏବେ ଭକ୍ତିରେ
 ନମସ୍କାର କରୁଛି ମୁଁ ତାହାଙ୍କ ପୟରେ ।
 କେ ସୁହୃଦ ଅଛି ମାତା ପିତାଙ୍କ ଧମାନ ?
 ସହଜେ ଦେବାକୁ ପାରେ ପୁତ୍ରପାଇଁ ପ୍ରାଣ ?
 ଘେନିଛି ସେ ଯବାଙ୍କୁର କୁଶାକୁଶି ପାଦ,
 ଏ କେବଳ ବାହ୍ୟପୂଜା ଅସୌଜନ ମାଦ ।
 ଭକ୍ତିରେ କରନ୍ତି ପିତାମହଙ୍କ ସ୍ମରଣ,
 ଏହି ତ ମୋହର ହେଲା ପିତୃତରପଣ ।
 ପ୍ରଣତ ପ୍ରଣତ ପିତୃଦେବ ମହାରାଜ !
 ନୟର ପାଣିବ ଦେହ କରୁଛନ୍ତି ତ୍ୟାଗ ।
 ଅମରମା ବିଶ୍ଵରାଜେୟ କରେ ସଞ୍ଚରଣ,
 ଉତ୍ତମ୍ଭ ମଧ୍ୟରେ ଅଛି ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ବନ୍ଧନ ।

ପିତୃଦେବଙ୍କର ମୁହଁ ଥିଲା ଆହୁତୁଆଁ,
 ସମ୍ପର୍କ ଉଭୟ ମଧ୍ୟେ ଅଛି ଅବଲୋପୀ ।
 ପବନ ପ୍ରାଥନା ମୋର ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ସୂତରେ;
 ଅବଶ୍ୟ ମିଳିବ ପିତୃଦେବ ଚରଣରେ ।
 ଆତ୍ମାଦେଶବାସୀ ମୋର ପିତୃଦେବଗଣେ
 ବିରାଜିତ ଦେଖୁଛି ତ ମାନସ—ନୟନେ ।
 ଜାତିତ ତାତିତ ଶକ୍ତି ଜଡ଼ ଜଗତରେ,
 ଆତ୍ମାର ସମ୍ବନ୍ଧ ତେଜେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ରାଜ୍ୟରେ ।
 ପରଲୋକଗତ ଆତ୍ମା ମଙ୍ଗଳ କାମନା
 କରବି ଏ ମାତ୍ର ଆତ୍ମା ଉନ୍ନତ ସୂଚନା ।

ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ।

କଳହଂସ କେଦାର ।

ସଂସାର ସୁଖେ ନୁହେଁ ଯେ ଅଭିଳାଷୀ,
 ସେ ବ୍ରହ୍ମ ଉପାସକ ସେହି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ,
 ଜଗତେ ତାର କିଛି ନାହିଁ କାମନା,
 କେବଳ ପରବ୍ରହ୍ମେ ନିତ୍ୟ ଭାବନା ।

,

ତାହାର କେହି ନାହିଁ ବିଷ୍ଣୁ ସଂସାରେ,
 ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ସୁଖ ତୁଚ୍ଛ ତା'ଠାରେ,
 ସୁଦ୍ରେ ସୁଧତ ନୁହେଁ ତାହାର ପ୍ରାଣ,
 ବିଷ୍ଣୁ ଦ୍ରୁତାନ୍ତ କରେ ଆପଣା ଜ୍ଞାନ ।

୩

ନାହିଁ ବାସନା ବାସ କିନ୍ତୁ ରବିନ,
ସୁଖରେ କରେ ପୃଥ୍ବୀ ମୟେ ବ୍ରମଣ,
ବିଶେଷ ନାହିଁ ତାର ବନ୍ଧ, ବାନ୍ଧବ,
ଜ୍ଞାନ, କୁଟୁମ୍ବ, ବନ୍ଧୁ ସବୁ ମାନବ ।

୪

ତାହାର ନାହିଁ ଧର୍ମ ଅଧର୍ମ ଜ୍ଞାନ,
ସମ୍ପଦ ବିପଦକୁ ମଣେ ସମାନ,
ତା ପ୍ରତି ଯାହା କିଛି ହୁଏ ଘଟଣା,
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦତ୍ତ ବୋଲି କରେ କଲ୍ପଣା ।

୫

ନ ଲେଖେ ସେହି ମୃତ୍ୟୁ ଅବା ଜୀବନ,
ନେବନ ବିଭୁ ଆଜ୍ଞା କରେ ପାଳନ,
ଉଦର ଭରଣରେ ନାହିଁ ଭାବନା,
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଦେଶକୁ କରେ କାମନା ।

୬

ସେ ଜାଣେ ତା ଜନକ ଜଗତପତି,
ନିୟତ ରଖେ ତାଙ୍କ କରଣେ ମତି,
ଯା ଅଳ୍ପଦାତା ବିଷ୍ଣୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେଶ୍ଵର,
ଚିନ୍ତା କି ତାର ପୋଷିକାକୁ ଉଦର ।

୭

ବିଷ୍ଣୁସ ବିଭୁ ବିଷ୍ଣୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡମୟ,
କିପାଁ କରବ ରବେ କାହାକୁ ରସ ?
ବିଶେଷେ ବୁଝିଅଛି ଅପଣା ଜ୍ଞାନେ,
ତା ବିଭୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମ୍ଭାଳେ ।

୮

ଜଗତେ ସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ତୁଚ୍ଛ ତାଠାରେ,
ସିପିଛି ମନ ପ୍ରାଣ ପ୍ରଭୁମେବାରେ,
ହୃଦୟେ ବୁଝିଅଛି ତହିଁ ଯଥାର୍ଥ,
ବିଷ୍ଣୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ସାର ବ୍ରହ୍ମ ପଦାର୍ଥ ।

୯

ସରତେ ସଲିଳ ତ ଅଛି ସମ୍ପଦ,
କେ କରିପାରେ ତାକୁ ତହିଁ ବହୁତ ?
ଶୀତଳ ଅନଳ ଯେ ତାହା ସକାଶେ,
ଦିଅନ୍ତି ଜ୍ୟୋତି ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆକାଶେ ।

୧୦

ଫଳନ୍ତ କୋଟି ପ୍ରାଣୀ ଲଭନ୍ତି ଅଳ୍ପ,
ରକ୍ଷା କି ନ ପାଇବ ତାହା ଜୀବନ ?
କରନ୍ତି ନାହିଁ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ଶ୍ଵେତ,
କାହିଁ କି ରହୁଅଛି କେ ଉପବାସ ?

୧୧

ଶରୀର ରକ୍ଷାପାଇଁ ନାହିଁ ଯତନ,
ଯା ପାଏ ଅନନ୍ଦରେ କରେ ଭୋଜନ,
ଅପଣା ମନ ମଧ୍ୟେ କରୁଛି ସ୍ଥିର,
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦତ୍ତ ଅଟେ ଏହି ଶରୀର ।

୧୨

ନ ଜାଣେ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ,
ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରେମରେ ଅଛି ତା ପ୍ରାଣ ପୂର ।
ବନ୍ଧୁଛେଦ୍ୟ କଷ୍ଟ ସେ ତ ନ ଜାଣେ,
ମଣେ ହୃଦୟବନ୍ଧୁ ସେ ଭଗବାନେ ।

ସପ୍ତମି ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ମହାରାଷି ମହାରା ଗୌତମ !
 ଶିଖାଇ ଯାଇଛ ଜଗତକୁ ଦୟା ଧର୍ମ ।
 ରାଜ, ମହାରାଜ, ପାଇ ଅତୁଳ ସମ୍ପତ୍ତି,
 କଲ ତ୍ୟାଗ—ଭୁଲି ଜୀବ ପରିଣାମ ଗତ ।
 କଥର ନିର୍ବାଣ ମୁକ୍ତି ପାଇବେ ମାନବେ,
 ଭୟରୁପ ଧର ତାହା ଶିଖାଇଲ ଭବେ ।

ପ୍ରଚ୍ଛର କରିବା ପାଇଁ ଧର୍ମ ଜଗତରେ,
 ଜନ୍ମିଥିଲେ ମହମ୍ମଦ ଆରବ ଦେଶରେ ।
 କହିଥିଲେ ମହାରାଷି ଜଗତେ ପ୍ରଚ୍ଛର—
 ଏକମାତ୍ର ଅଦ୍ୱିତୀୟ ଶୃଙ୍ଗ ନରକାର ।

ଧର୍ମ ନାମେ ନାନାରୂପ ମନ ଅତରଣ
 କରୁଥିଲେ ପୂର୍ବେ ଇନ୍ଦୁରେସ ବାସିଣୀ ।
 ମହାରାଷି ସିଶୁଶ୍ରୀ କଲେକ ପ୍ରକାଶ—
 ଉଦ୍ଧାର ପାଇବ କର ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ବିରାଧ ।
 ଅମୃ ପିତା ଏକମାତ୍ର ଜଗତର ପତି,
 ତାଙ୍କ ବିନା ମାନବର ନାହିଁ ଅନ୍ୟ ଗତି ।

ସାମାନ୍ୟ ବଞ୍ଚିକପୁତ୍ର ମହାତ୍ମା ଜାନକ !
ପଞ୍ଚମ ଭାବରେ ଥିଲ ଧର୍ମପ୍ରବୃତ୍ତକ ।
ଦେଖାଇ ଯାଇଛ ନୀଳ ଜୀବନେ ପ୍ରମାଣ,
ଜଗନ୍ନାଥ ଦାଶକାଣ୍ଡ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ।

* * * *

ପ୍ରଣବ ତୁମ୍ଭର ପଦେ ହେ ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ !
ଅଦ୍ୱିତୀୟ ଜଗତରେ ଅଟେ ତୁମ୍ଭ କାର୍ଯ୍ୟ ।
ଏ ଭାବେ ଥିଲ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମରେ ପ୍ରାବତ,
ଆର୍ଯ୍ୟ ଧର୍ମ ପୁନର୍ବାର କଲ ସମ୍ପାଦିତ ।

* * * *

ସମସ୍ତ ଜଗତ ବ୍ୟାପ୍ତ ମହାନ ଈଶ୍ଵରେ,
ଅବକ ନୁହନ୍ତି କ୍ଷୁଦ୍ର ବସ୍ତୁ ବା ସ୍ଥାନରେ,
ହୃଦୟର ଅନ୍ତସ୍ଥଳେ ଇନ୍ଦ୍ର ବିରଜିତ,
ଏ ମହାବଚନ ଉପନିଷଦେ କଥିତ ।
ଏ ବୈଦିକ ମହାମନ୍ତ୍ର ଭାରତବର୍ଷରେ
ଶୁଣାଇଲେ ରାଜା ରାମମୋହନ ଉଚ୍ଚରେ

* * * *

ନବଦୀପତନ ପ୍ରଭୁ ଶତୀକ ନନ୍ଦନ,
ଧର୍ମପାଇଁ କରିଥିଲେ ସବୁ ବସର୍ଜନ ।
କବିବାକୁ ଜଗତରେ ପାଷଣ୍ଡ ଉଦାର
ଆଦର୍ଶ ବ ଭବ ମଧ୍ୟ ଗୌରବଦାର ।

ପାଢ଼ ।

ॐ

ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ।

ଉଠ ଉଠ ପାଢ଼ !

ପାହୁଁଛୁ ରତ୍ନ,

ତୁମେ ପ୍ରକାଶିଛୁ

ଅରୁଣ କାନ୍ତି ।

ନିନ୍ଦା ଯିବା ଆଉ

ନାହିଁ ସମୟ,

ଭବ୍ୟ କରଣେ

ଅରୁଣୋଦୟ ।

ଅସଂଖ୍ୟ ଅସଂଖ୍ୟ

ପଥକ ନରେ,

ଶୂନ୍ୟ ଯାଉଛନ୍ତି

ଦେଶ ମାର୍ଗରେ ।

ହେ ପଥକ ହୋଇ

ନିନ୍ଦାରେ ରତ୍ନ,

ଶୋଇ ରହକାକୁ

ନାହିଁ ଅସୂତ ।

ଯିବାକୁ ନ ପାରିବ

ହୋଇଛୁ ଜ୍ଞାନ,

ଶୂନ୍ୟ ଯିବାକୁ

ହେବ ହେ ପାଢ଼ ।

ଉଠ ଉଠ ଭଲ,

ପଥକ ବେଶେ

ହେବଟି ଯିବାକୁ

ଅଜଣା ଦେଶେ ।

ଅତି ଦୀର୍ଘ ମାର୍ଗ

ହେବ ଯିବାକୁ,

ନେଇ ନ ପାରିବ

ସଙ୍ଗେ କାହାକୁ ।

ଚାଲିବାକୁ ହେବ

ଏକା କେବଳ,

ବାକି ରଖିଛ ତ

ମାର୍ଗ ସମ୍ବଳ ?

ସେ ଗୃହେ ରହିଛ

ସୁଖେ ଶୟାନ,

ପଡ଼ିଥିବ ତୁମ୍ଭେ

କଲେ ପ୍ରୟାଣ ।

ଅଛ ତ ଏ ଗୃହେ

ଶୁଦ୍ଧିପାଇଁ,

ଏ କଥା କି ତୁମ୍ଭେ

ମନରେ ନାହିଁ ?

ନୁହେ ତ ତୁମ୍ଭର

ଆପଣା ଦେଶ,

ଅଛ ଯିବା ଧର

ପଥକ ବେଶେ ।

ଯିବ କେଉଁ ଦେଶେ

ନାହିଁ ତ ଜଣା,

ନ ପାରୁଛ କିରି

ମନେ କଲୁଣା ।

ମାତ୍ରକ ଯିବାକୁ

ହେବ ନିଶ୍ଚୟ,

ନ ଭଲ ନ ଭଲ

ଏହି ବିଷୟ ।

ଯେତେ ଅସୁଛନ୍ତି

ଏ ପାହୁଣୀଲେ,

ଯାଉଛନ୍ତି ଚାଲି

ଉଠି ଯିଆଲେ ।

ଅସିଧୁ କାହିଁ,

ଯିବଟି କାହିଁ,

ଏ କଥା କପାଇଁ

ବିଚାର ନାହିଁ ?

ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ସକାଶେ

ଥିଲ ଏ ସ୍ଥାନେ,

ବୁଝି ନାହିଁ ବେଳେ

ଅପଣା ଜ୍ଞାନେ ।

ଚାଲିବାକୁ ହେବ

ଦୁର୍ଗମ ମାର୍ଗ,

ଅହେ ଭଲ ପାହୁ,

ବେଳିହୁଁ ଜାଗ ।

ଛନ୍ଦ୍ର ଯେତେ ଲୋକ
 ତୁମ୍ଭ ସଙ୍ଗରେ,
 ଯିବେ ତ ସମସ୍ତେ
 ଆଗ ପଛରେ ।
 ରହିବାକୁ ନାହିଁ
 କାହା ଆଶୁରୁ,
 ଆଗ ପଛ ହୋଇ
 ଯିବେ ସମସ୍ତ ।
 ତୁମ୍ଭ ସଙ୍ଗୀ ବୋଲି
 ମଣ ଯାହାକୁ,
 ମାର୍ଗରେ ରେଝିବ
 ନାହିଁ କାହାକୁ ।
 ଏ ପାନ୍ଥଶାଳାଟି
 ସୁନ୍ଦର ବୋଲି
 ଆପଣାର ଜ୍ଞାନେ
 ନ ଯାଅ ଭୁଲି ।
 ଏ ପାନ୍ଥଶାଳାର
 ଯେତେକ ଲୋକ,
 କାହା ସଙ୍ଗେ ତୁମ୍ଭ
 ନାହିଁ ସମ୍ପର୍କ ।
 ଯାହାକୁ ରହିଛ
 ଆପଣା ଜ୍ଞାନେ,
 କାହିଁ ଛାଡ଼ି ଚାଲି
 ଯିବେ ସେମାନେ ।

ସମ୍ଭବ ରହିଛି

ରାତିକପାଳୀ,

<ତେ ମାୟା <ତେ

ମୋହ କପାଳୀ ?

ଯେତେ ସଖ ଅଛି

ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ,

ପ୍ରେମେ କାଟି କାଳ

ମନସୁଖରେ ।

ଗଲା ।

ଛୁଡ଼ିଗଲା ବାଣୀ ତାର,

କେତେ ମନୋହରେ, କେତେ ଅବେଗରେ,

ଦେଉଥିଲା ସେ ଝଙ୍କାର,

ଛୁଡ଼ିଗଲା ବାଣୀ ତାର ।

୨

କୁସମ ପଡ଼ିଛି ଝଡ଼ି,

କେତେ ସୌରଭରେ, କେତେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ,

ଝୁଲୁଥିଲା ତାହା କର୍ତ୍ତି,

କୁସମ ପଡ଼ିଛି ଝଡ଼ି ।

୩

ପାହୁପାଇଛି ତ ରାତି,
ନୀଳ ଆକାଶରେ, କେଡ଼େ ବମଳରେ,
ଲଭାଇ ଗୁନ୍‌ମା ଭାତ,
ପାହୁପାଇଛି ତ ରାତି ।

୪

ନୀରବ ମୋହନ ବଂଶୀ,
ବେମନ୍ତ ସୁଷ୍ମ, ମନ ଭଜାଟିନ,
ଶୁଣୁଥିଲି ମୁହଁ କରି,
ନୀରବ ମୋହନ ବଂଶୀ ।

୫

ଲଭିଗଲା ପାପାବଳୀ,
ପଳାଇ ଅନ୍ଧାରେ ଶୟନ ଆଶାରେ
ଥିଲା ଜୀବନସଙ୍ଗାଳି,
ଲଭିଗଲା ପାପାବଳୀ ।

୬

ଯାଇଛି ବସନ୍ତ ବାୟୁ,
ଶୀତଳ ହିଙ୍ଗୋଳ ଜୀବନ ଶୀତଳ
କରବ କି ଅସି ଆଉ ?
ଯାଇଛି ବସନ୍ତ ବାୟୁ ।

ପ୍ରାଣେଶ ।

୐

ରାଗ—ଚନ୍ଦ୍ରାବେଦାର ।

ଭାସି ଯାଉଅଛୁ ମୁଁ ନିତାନ୍ତ,

ଆସ ଆସ ଆହେ ପ୍ରାଣନାଥ !

ନ ଅଇଲେ ପ୍ରଭୁ, ସରିଲା ତ ସବୁ,

ନିଶ୍ଚେ ହେଲ ନରେଶ ନିତାନ୍ତ ହେ

ପ୍ରାଣେଶ !

ଦିଅ ଦିଅ ପ୍ରଭୋ ! ପ୍ରେମସୁଧା,

ମେଘୁ ମୋ ହୃଦୟ ଦଗ୍ଧ ଯୁଧା ।

ଅରୁପ ମାଧୁରୀ ଦେଖାଅ ହେ ହରି !

ଆଶା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ ପ୍ରାଣ ଲୁଚ୍ଛା ହେ

ପ୍ରାଣେଶ !

ମଣି ହରି ଗଲା ପଣୀ ପରି

ପ୍ରାଣ ଆକୁଳରେ ଭ୍ରମେ ହରି !

ଜୀବ ମୃତବତ ମଣୁଛି ସନ୍ତତ,

ତୁମ୍ଭ ବିନା ବଞ୍ଚିବ କିପରି ହେ

ପ୍ରାଣେଶ !

ପ୍ରାଣନାଥ ଦିଅ ଦରଶନ,

ତୁମ୍ଭପାଇଁ ଝୁରୁଛି ନୟନ,

ହେ ଜୀବଜୀବନ ତାରଣକାରଣ

ଦିଅ ଦିଅ ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀଚରଣ ହେ

ପ୍ରାଣେଶ !

ସବବାଦୀ ସମ୍ମତ ନାମ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ଅହେ ମହାପ୍ରଭେ ! ବୋଲ ତୁମ୍ଭର କି ନାମ ?
 ସେହି ନାମେ ତାକି ପୂର୍ଣ୍ଣ କରେ ମନସ୍କାମ ।
 କେହି ବା କହୋବା ବୋଲେ, କେହି ବୋଲେ ଯୋବ,
 ଶିବ ବୋଲେ ଶିବ — ବିଷ୍ଣୁ ବୋଲନ୍ତି ବିଷ୍ଣବ ।
 ଅଜ୍ଞାତାଜ୍ଞା କେହି ବୋଲେ — ଶାକ୍ତ ବୋଲେ ଶକ୍ତି,
 ବ୍ରହ୍ମ ବୋଲେ ବ୍ରହ୍ମ — ଗାଣପତ୍ୟ ଗଣପତି ।
 କେହି ବା ବୋଲନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ନାମ ଲକ୍ଷ ଗଡ଼,
 ଅପର୍ୟ ଉପାରେ ତୁମ୍ଭ ନାମ ବୋଞ୍ଛା ବଡ଼ ।
 ପ୍ରକୃତ ବୋଲିବା ହେଉ ମୋତେ ଅହେ ହରି !
 ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଡାକିବି ମୁହିଁ କେଉଁ ନାମ ଧରି ?
 ମାତ୍ରକ ବୋଲନ୍ତି ଏହିପରି ସବବାଦୀ,
 ଅଦ୍ୟନ୍ତରହତ ତୁମ୍ଭେ ଅନନ୍ତ ଅନାଦି ।
 ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ସବମୟ ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବୋତ୍ତର,
 ରହୁଛ ତ ନରନ୍ତର ବ୍ୟାପ୍ତ ଚରାଚର ।
 ଗୁଣାତ୍ମ, କାଳାତ୍ମ, ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବାତ୍ମ,
 ସତ୍ୟ, ନିତ୍ୟ, ଶିବ, ସବୁତୁ ଅଛାଦିତ ।
 ପୂଜନୀୟ, ଅଦ୍ୱିତୀୟ, ସକଳ ଜନକ,
 ବିଶ୍ୱ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ସୃଷ୍ଟି-ସ୍ଥିତି-ସଂହାରକ ।
 ସଂଖ୍ୟାତ୍ମ ସଂଖ୍ୟାତ୍ମ ଅଟେ ତୁମ୍ଭ ନାମ,
 କେ କର ପାରିବ ସ୍ଥିର କରି ପରିଣାମ ?

ପରୋପକାର ।

—*—

ମଙ୍ଗଳ ।

ପ୍ରଭାତେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବ ବିକାଶି କରଣ
 ପୃଥ୍ବୀର ଅନ୍ଧକାର କରନ୍ତି ହରଣ ।
 ପ୍ରକାଶି କରଣ ଚନ୍ଦ୍ର ତାରକା ସକଳ
 ସନ୍ତପିତ ପୃଥ୍ବୀକୁ କରନ୍ତି ଶୀତଳ ।
 ଅନୁକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ସମୀରଣ
 ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି ପ୍ରାଣିଗଣଙ୍କୁ ଜୀବନ ।
 କରବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାଣିଗଣ ତୃଷ୍ଣା ଦୂର
 ଧାରଣ କରନ୍ତି ନୟା ସଲିଳ ପ୍ରଭୁର ।
 ନ କଲେ ବାରିଦମାଳା ଜଳ ବରଣଣ,
 ପାରିବ କି କରି କେହି ଜୀବନ ଧାରଣ ?
 ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ଜଳ ଜଗତ ସମସ୍ତ
 ନିୟମେ ପାଳନ୍ତି ପରୋପକାର କୃତ ।
 କେତେ ଧାୟୁଲୋକ ରକ୍ଷାପାଇଁ ପରପ୍ରାଣ
 ଦେଉଛନ୍ତି ଆପଣାର ପ୍ରାଣ ବଳିଦାନ ।
 ପୃଥ୍ବୀମଧ୍ୟରେ ଛନ୍ତି ପ୍ରାଣୀ କୋଟିଲକ୍ଷ,
 ସମସ୍ତେ ତ ବଞ୍ଚୁଛନ୍ତି ଦେଖୁଛୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ !
 କାନ୍ଧ ପତଙ୍ଗାଦି ପ୍ରାଣ ରଖିଛନ୍ତି ସବୁ,
 ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ବୃକ୍ଷ ଲତା ରହୁଛନ୍ତି ବସ ।
 ପର ଉପକାର ପଥେ ନ ଦେଲେ ପଥକ,
 କାନ୍ଧ ପତଙ୍ଗାଦିଠାରୁ କି ହେଲ ଅଧିକ ?

ପର ଉପକାର ବ୍ରତେ ଧରିବା ଜୀବନ
 ମାନବ ଜାତିର ଅଟେ ବିଶେଷ ଲକ୍ଷଣ ।
 ସିନ୍ଧୁଦେଲେ ପ୍ରାଣ ଲୋକମାନଙ୍କ ସକାଶେ,
 ଗୌତମ ପାରିଲେ ନାହିଁ ରହି ଗୃହବାସେ ।
 ପର ଉପକାରପାଇଁ ଯାହାର ଜୀବନ,
 ଜଗତମଧ୍ୟରେ ସେହି ଲୋକ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ !
 ଅସ୍ଥିର ଜଗତ ମଧ୍ୟେ ସକଳ ଅସାର,
 ସାର ମାତ୍ର କରିବାର ପର ଉପକାର ।

ହିମନ ।

ଝଞ୍ଜ

ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ।

ପ୍ରଥମରେ କରି

ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ

କେ ଜାଣେ କିପାଁ ମୁଁ

କଲି ହିମନ ।

ସୁଧା ତୃଷ୍ଣା ଯେବେ

ଲଗଇ ମୋତେ,

କଥା ଅସେ ନାହିଁ

କାମଲ କେତେ ।

ପାଠ ପଢ଼ି ବେଳେ

ଗୁଡ଼ିଆଳୀରେ

କାନ୍ଦୁଛୁ ମୁଁ କେତେ

ମାଡ଼ ଗାଳରେ ।

ବିଭୁ ବେଳେ ମୋର

ପ୍ରାଣପ୍ରେୟସୀ

ବାପଘରେ କେତେ

କାନ୍ଦୁଛୁ ବସି ।

ଚଳାଇ ନ ପାରି

ଗୃହ ସ୍ଵପାର

କରିଥିଲୁ ପ୍ରାଣେ

କାନ୍ଦଣା ସାର ।

ପେଷିଥିଲୁ ପକ୍ଷୀ

ଯତନେ କେତେ,

କନ୍ଦାଇ କନ୍ଦାଇ

ଗଲା ସେ ମୋତେ ।

ଯାହାକୁ ମଣିଛି

ପ୍ରେମେ ଅପଣା,

ଶେଷେ ହୋଇଅଛି

ସାର କାନ୍ଦଣା ।

ପାପ କରି କେତେ

ଅନୁତାପରେ

କାନ୍ଦୁଛୁ ତ ବସି

ମନୋଦୁଃଖରେ ।

କହିତରେ ଲଭି	କର ଚେତନ
ଭକ୍ତିରେ କେତେ	କଲି ହିମନ ।
ପ୍ରିୟ ଜନେ ଗଲେ	ମୋ ପାଶୁଁ ଛାଡ଼ି,
କାନ୍ଦୁ ବହୁତ	ମୁଁ ଉକାପାଡ଼ି ।
ଜୀବନଟାପାକ	କଲି ହିମନ,
କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ପୁଣି	ଯିବ ଜୀବନ ।
ଜଗତେ ଅସିତ	କାନ୍ଦିବାପାଇଁ,
ନ ପାରି ମୋ କାର୍ଯ୍ୟ	ଯିବ କପାଳ ?

ଅଦମ ନରଦମ୍ପତୀର ଧର୍ମଜ୍ଞାନ ।

ନଳିନୀଗୌଡ଼ା ।

ଅନନ୍ତ ନକ୍ଷତ୍ର ଗ୍ରହ ଅନନ୍ତ ଅକାଶେ
 ନାଶନ୍ତି ସେ ପ୍ରଭୁ ସୃଷ୍ଟି କଲେ କି ସକାଶେ ।
 ପୃଥିବୀ ଗୋଟିଏ ସେହି ଗ୍ରହମଣ୍ଡଳରେ,
 ଭଗବାନ ଏହା ସୃଷ୍ଟି କଲେ ପ୍ରଥମରେ ।
 ସାଗର ସରତ ଦ୍ଵୀପ ବନ ଉପବନ
 ବୃକ୍ଷ ଲତା ଆଦି ଯାହା ଯାହା ପ୍ରୟୋଜନ ।
 ଏ ସମସ୍ତ ପଦାର୍ଥରେ ପୃଥିବୀ ମଣ୍ଡାଲ
 ସୃଷ୍ଟି କଲେ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ କୀଟ କୃମି ଯାଇ ।
 ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରୟୋଜନ ଦ୍ରବ୍ୟ ସେ ସମସ୍ତ,
 ସବୁ ସୃଷ୍ଟି କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଭୁ କଲେ ସମାପ୍ତ ।
 ଭୁଲିଲେ ସେ ମହାପ୍ରଭୁ ଆପଣା ମନରେ,
 ସୃଜିବେ ବିଶେଷ ପ୍ରାଣୀ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ।
 କରିବ ସେ ପ୍ରାଣୀ ଏହି ପୃଥିବୀ ଶାସନ,
 କରିବ ସେ ପୁଣି ତାଙ୍କ ମହିମା କାର୍ତ୍ତନ ।
 ଏତେକ ବିଚାରି ମହାପ୍ରଭୁ ବିଚାରକ
 ସୃଜନ କଲେକି ଏକ ମାନବଦମ୍ପତୀ ।
 ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଯେତେ ଛନ୍ଦ୍ର, ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରାଣୀ,
 ସମସ୍ତଙ୍କ ଦେହୁଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାର ଅଂଶ ଅଣି,
 କରିଥିଲେ ପ୍ରଭୁ ନରଦମ୍ପତୀ ସୃଜନ,
 ପୁଣି ତାଙ୍କୁ ଜ୍ଞାନ ଦେବା ହେଲା ପ୍ରୟୋଜନ ।

ସେ କାଳରେ ମହାପ୍ରଭୁ ଭାଲିଲେ ମନରେ,
 ଯେତେ ରୂପ ପ୍ରାଣୀ ଥିଲେ ପୃଥ୍ବୀ ମଧ୍ୟରେ ।
 ସିନ୍ଧୁ, ବ୍ୟାଘ୍ର, ଯୂଥ, ମୃଗ, ଭଞ୍ଜିକ, ମକରଟ,
 ଶୁଗାଳ, ଛଗାଳ, ମେଷ, ଭଲୁକ, କକଟ,
 ଗର୍ଦଭ, ଗଣ୍ଡାର, ଶ୍ୟାମଳ, ଶାଘ, ଚନ୍ଦ୍ରବାଳି,
 କୁକୁର, ବରଘ, ମୂଷା, ହରିଣ, ଚିଞ୍ଚି, କାକ,
 ଇତ୍ୟାଦି ଯେତେକ ଥିଲେ ପଶୁ ପକ୍ଷୀକୁଳ,
 ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରକୃତିକୁ ଆଣି କଲେ ଠୁଳ ।
 ମିଶ୍ରିତ ହେଉ ଅଣି ନର ହୃଦୟରେ
 ନିହିତ କଲେ ନି ଧର୍ମଜ୍ଞାନ ସହିତରେ ।
 ପର ପ୍ରଭ ଦୟା ମାୟା ସ୍ନେହ ପ୍ରୀତି ଭକ୍ତି
 ଏ ସମସ୍ତ ସ୍ବର୍ଗ ଆଣି ଦେଲେ ବିଶ୍ବପତି ।
 ପାଲିଲେ ମନବ ସବୁ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ସ୍ବଭାବ,
 ବିଶେଷେ ବିବେକ ଅଧିକରେ ଧର୍ମ ଭାବ ।
 ଏହିରୂପ ସୃଷ୍ଟି କରି ମନବଦମ୍ଭଟା,
 ଆସିଲେ ପୃଥ୍ବୀ ମଧ୍ୟେ ପ୍ରଭୁ ବିଶ୍ବପତି ।
 ଫଳପୁଷ୍ପପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ଉଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟରେ
 ସେ ନରଦମ୍ଭଟା ଉପସ୍ଥିତ ପ୍ରଥମରେ ।
 ଦେଖିଲେ ସେ ବେନ ଜନ ଜଗତକୁ ଗୁହଁ,
 ସେମାନଙ୍କ ବିନା ଅନ୍ୟ ଲୋକ କେହି ନାହିଁ ।
 ଦେଖିଲେ ଚକ୍ର ନେତ୍ରେ ଗୁହଁ ଲତସ୍ତୁତ
 ମନୋହର ଜଗତର ପଦାର୍ଥ ସମସ୍ତ ।
 ସ୍ବଭାବତଃ ହେଲା ଜାତ ସୁଧା ଚୁଷ୍ମା କ୍ଳାନ୍ତି,
 ଫଳ ଖାଇ ଜଳ ପିଇ କଲେ ଲଭ ଶାନ୍ତି ।

ବସା କାହୁଁ ଅସିବୁନ୍ତି ନାହିଁ କହୁ ଜ୍ଞାନ,
 ନ ଜାଣନ୍ତି ଅତ୍ନ ନାର୍ଯ୍ୟାକାର୍ଯ୍ୟର ବଧାନ ।
 ରବିଷ୍ୟତ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଘୋର ଅନ୍ଧକାର,
 ଧୋତା ବଧାନ କରିଛନ୍ତି ଏପ୍ରକାର ।
 ନ ଥିଲା ପ୍ରଥମେ ମନେ ଲଜ୍ଜା ଭୟ କ୍ଳେଶ,
 ନ ଥିଲା ସେ କାଳେ ମଧ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ହିଂସା ବ୍ରେଷ ।
 ମାତ୍ରକ ନିହିତ ଥିଲା ମନେ ସବୁ ଭବ,
 କ୍ରମେ ବିକାଶିତ ହେଲା ସେଥିର ପ୍ରଭବ ।
 ଅଳ୍ପର ସେମନ୍ତ ହୁଏ ବାଜରୁ ଉତ୍ସୃଷ୍ଟି,
 ଲଭିଲେ ସମସ୍ତ ଭବ ସେ ନରଦମ୍ଭଜ ।
 ଦୁହିଙ୍କର ମୁଖ ଦୁହେଁ ଚାହିଁ ପରସ୍ପରେ
 ବ୍ରମୁଥାନ୍ତି ଶୂନ୍ୟ ମନେ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ।
 ବ୍ରମଣ କରନ୍ତି ଦୁହେଁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ ଦେହରେ,
 ଲଜ୍ଜା ବା ବିକାର ମନେ ନାହିଁ କିଛିତରେ ।
 ଦବା ଅବସାନ ଦବାକର ଗଲେ ଅସ୍ତ,
 ଏହା ଦେଖି ବେନଜନ ହେଲେ ମହାବ୍ୟସ୍ତ ।
 କ୍ରମଶଃ ଅସନ୍ତେ ଘୋଷି ଘୋର ଅନ୍ଧକାର,
 ସେମାନଙ୍କ ମନେ ହେଲା ଭୟର ସମ୍ଭାର ।
 କ୍ଳାନ୍ତି ଜନ୍ମିଥିଲା କର ଦବସେ ବ୍ରମଣ,
 ଭୂମିତଳେ ପଡ଼ିଯାଇ ହେଲେ ଅଚେତନ ।
 ରାତି ଗଲା ପାହୁ ରବ କଲେ ପକ୍ଷିଗଣ,
 ବସିଲେ ସେ ଉଠି ଚେତା ପାଇ ବେନଜନ ।
 ହୋଇଛନ୍ତି ପୂର୍ବଦିଗେ ତପନ ଭବିତ,
 ସେ ଆଲୋକ ଦେଖି ହେଲେ ଉତ୍ତମ୍ବେ ଚକିତ ।

ଏହିରୂପେ ଦେଖି ନିତ୍ୟ ତପନ ଉଦୟ
 ଉଦ୍ଭେଜିତ ହେଲା ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାନ ଭକ୍ତି ରୟ ।
 ସୁର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟାସ୍ତ ଦେଖି ଜନମିଲା ଜ୍ଞାନ,
 ଏହି ଦେବ ଜଗତର ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ।
 ଜ୍ଞାନ କଲେ ଏହି ମହାପ୍ରଭୁ ଦିବାକର
 ଅଟନ୍ତି ଜଗତକର୍ତ୍ତା ପରମଭର ।
 ଚକ୍ର ନେତ୍ରରେ ଥାନ୍ତି ତାହାଙ୍କୁ ଅନାଇ,
 କରଣ ପ୍ରଭବେ କନ୍ତୁ ନ ପାରିଲେ ଚାହିଁ ।
 ସେ ନରଦମ୍ପତି ଭକ୍ତି ଭାବେ ବାରମ୍ବାର
 କର ଯୋଡ଼ି କଲେ ନିତ୍ୟରେ ନମସ୍କାର ।
 ଏ ଅନ୍ତେ ଉଦୟ ହେଲା ବାରିଦ ଆକାଶେ,
 ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବଜ୍ର ଦେଖି ହତଜ୍ଞାନ ହେଲେ ବାସେ ।
 ମାତ୍ରକ ଜାଣିଲେ ହେବା ଯୋଗୁଁ ଜଳ ବୃଷ୍ଟି,
 ଏହା ଯୋଗେ ପାଇଅଛି ରକ୍ଷା ଯବ୍ ସୃଷ୍ଟି ।
 ସେ କାଳରେ ହେଲା ନରଦମ୍ପତିଙ୍କ ଜ୍ଞାନ,
 ସୃଷ୍ଟି ରକ୍ଷାକାରୀ ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବତା ପ୍ରଧାନ ।
 ସେ ନରଦମ୍ପତି ପୁଣି ଭୟ ଭକ୍ତିରେ
 ଓଳଗି ହେଲେକ ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବତା ପୟରେ ।
 ଦେଖିଲେ ଅରଣ୍ୟ ଅଗ୍ନି ଜଳ ଅକ୍ଷୟାତ
 ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ କଲ ବନ ଉପୁଷାତ ।
 ତମକ ପଡ଼ିଲେ ଦେଖି ଅଗ୍ନିର ଉଷ୍ମତା,
 ବିଚ୍ଛିନ୍ନଲେ ଏହି ଦେବ ଜଗତ ଦେବତା ।
 ତେ ମଧ୍ୟେ ଚିନ୍ତା କରି ଏହି ସବୁ କଥା
 ଭକ୍ତିରେ ବେନଜନେ ନୁହଁଇଲେ ମଥା ।

ସେ ନରଦମ୍ଭଜ ପୁଣି କଲେ ନିରାଶ୍ରୟ,
 ପ୍ରବାହତ ପଦମାନ ଜଗତଜୀବନ
 ବିମାତ୍ର ବଚନେ ପୁଣି ସେ ନରଦମ୍ଭଜ
 ସୁଦ୍ଧ ପର୍ବି ବାୟୁଦେବେ କଲେକ ପ୍ରଣୟ ।
 ଜନମିତ୍ର ଜ୍ଞାନ ତାଙ୍କ ଯାନ୍ତେ କିଛି ଦିନ,
 'ଯାବନ୍ତ ଜଗତ ଜଗଦାଶଙ୍କ ଅଧୀନ ।
 ଦୂର ଦେଲ ସେକାଳରେ ମନୁ ସର୍ବଭ୍ରାନ୍ତି,
 ଭୁଲିଲେ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଛନ୍ଦ୍ର ଦେବ ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ।
 ଭକ୍ତିରେ ସେ ନର ନାୟକଲେ ଉଦ୍ଧାରଣ,
 ଏକ ମାତ୍ର ଜଗଦାଶ ଜଗତଜୀବନ ।
 ଏକ ଏବ ଅଦ୍ବିତୀୟ ଦେବ ବିଶ୍ବପତି !
 ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ ଦେବ ! ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାସିନୀ ।

ପଞ୍ଚମ ବରତୀ ।

କିଏ ମା ତୁ ସନ୍ଧ୍ୟାସିନୀ କଷାୟବସନା ?
 ଜଗତରେ ତୋର କିଛି ନାହିଁ କି ବାସନା ?
 ଜଳାଞ୍ଜଳ ଦେଇଅଛୁ ତୁ କି ଅମ୍ବୁସୁଖେ ?
 ନିୟତ ତ ବସିଥାଉ ଦେଶେ ମ୍ଳାନମୁଖେ ।
 କେବେ ଶୁଣି ନାହିଁ ତୋର ହାସ୍ୟ ବା ହିନ୍ଦନ,
 ନିର୍ଜନରେ ଥାଉ କର ଗମ୍ଭୀର ବଦନ ।
 ଯହୁ ଦେଶେ ନାହିଁ କେରେ ଅହାରେ ବିହାରେ,
 ଅମ୍ବୁବଳ ଦେଉ ସଦା ପର ଉପକାରେ ।
 କେତେ ଧୀରେ କହୁ କଥା କେତେ ସୁମଧୁର,
 ସେ ଖାଦ୍ୟ ମିଳଇ ତୋତେ ମଣ୍ଡୁ ତା ପ୍ରଭୁର ।
 ପ୍ରସ୍ତୁତ ତୁ ସହବାକୁ ଜଗତ ଯନ୍ତ୍ରଣା,
 ସମଜ୍ଞାନ ତୋ ପାଶରେ ପ୍ରଶଂସା ଗଞ୍ଜଣା ।
 ଅମ୍ବୁପର କିଛି ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ ତୋହଁ ପାଶେ,
 ନ କରୁ ତୁ କାର୍ଯ୍ୟ କିଛି ସୁଖ ଅଭିଳାଷେ ।
 ଅକାହ୍ନା, ଭରସା, ଅଶା ନାହିଁ ତୋର କିଛି,
 ଜଗତ ବନ୍ଧନ ସବୁ ଛାଡ଼ ତ ଯାଇଛି ।
 ଚାଲି ଯାଉଥାଉ ଦେଶେ ପଦନଶ ଚାହିଁ,
 ଏତେ ସେ ପଦାର୍ଥ ଅଛି କିଛି ନ ଅନାଇ ।
 ଅଭିଳାଷ ନାହିଁ ତୋର ଜଗତ ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ,
 ବିଶେଷ କିଛିହିଁ ନାହିଁ କରବାକୁ କାର୍ଯ୍ୟ ।

ବସ ପଡ଼ିଅଛି ପୃଷ୍ଠେ ଜଟାୟୁକୁ କେଶ,
 ଦେଖେ ତୋତେ ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ଉଦାସୀନବେଶ ।
 ଅନନ୍ତ ଉତ୍ସବୁ ରହୁଥାଉ ଦୂରେ ଦୂରେ,
 ତପୋମଗ୍ନା ତପସ୍ବିନୀ ଅପର୍ତ୍ତା କି ତୁ ରେ ।
 ନୟନ ମୁଦ୍ରା କର ବସିଥାଉ ଧ୍ୟାନେ,
 ଜଡ଼ିପଣ ବୋଲି ଜ୍ଞାନ ହୁଏ ଅନୁମାନେ ।
 ସେକାଳରେ ଦେଖେ ନେହୁ ବହୁ ଅଶ୍ରୁଜଳ
 ସିନ୍ଧୁ କରୁଥାଏ ଅବରଳ ବସିସ୍ଥଳ ।
 ଦେଖେ ତୋତେ କେହି ଯେବେ କରେ ଅପମାନ,
 ଚାଲି ଯାଉ ନ ଶୁଣି ତା କର ତୁଚ୍ଛ ଜ୍ଞାନ ।
 କାହାକୁ ତୁ ବସି ଧ୍ୟାନ କରୁ ନିର୍ଜନରେ ?
 ମନ ପ୍ରାଣ ସମ୍ପତ୍ତି କି ତାହାଙ୍କ ପୟରେ ?

କୃତସ୍ନ ।

ପଞ୍ଚମ ବରଢ଼ୀ ।

ଦେଖୁଛି ତ ଧରଣକୁ ମାନବ ଆକାର,
 ମାତ୍ର ତୋର କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାର ।
 ପଶୁଏ ପାଇନ୍ତି ମଧ୍ୟ ଚିନ୍ତି ଶତ୍ରୁ ମିତ୍ର,
 ମାତ୍ର ତୋର ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ମୁଁ ବିଚିତ୍ର ।
 ଯେଉଁ ଲୋକ କରେ ତୋର ମଙ୍ଗଳକାମନା,
 କେଉଁ ଜ୍ଞାନ ବଳେ ଦେଉ ତାହାକୁ ଯନ୍ତ୍ରଣା ?
 ନିୟତ ପାଇଛୁ ଯାହାଠାରୁ ଉପକାର,
 ଧନ ଧନ ! ତାହା ପ୍ରତି କରୁ ଅତ୍ୟାଚାର !
 ପିଣ୍ଡାତପ୍ରକୃତ ଗ୍ଳାନବୁଦ୍ଧି ତୁମ୍ଭ ବୋଲି,
 ଉପକାଶ ଉପକାରମାନ ଯାଉ ଭୁଲି ।
 କରବାର ଥାଉ ତୋର ପ୍ରତିଉପକାର,
 ବୁଝା କେଉଁ ଜ୍ଞାନେ ବୋଲି କରୁ ଅତ୍ୟାଚାର !
 ତୋ ଉପରେ ଦିଏ ଯେବା ସ୍ନେହ ପ୍ରୀତି ଡାଳି,
 କଟୁକଥା କହୁ ତୁମ୍ଭ ଦେଉ ତାକୁ ଗାଳି ।
 ଏହି କି ରେ ଦୁର୍ବଳତା ତୋର ମନୁଷ୍ୟତ୍ବ ?
 ପଶୁମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ନ ପାରେ ଏମନ୍ତ ।
 ଦେଖିଛି ମୁଁ ହିଁସ୍ତ ପଶୁମଧ୍ୟ ପୋଷ ମାନେ,
 ସ୍ନେହ ପ୍ରୀତି ଯେବେ ତାକୁ କର ସାବଧାନେ ।
 ପଶୁରୁ ଅଧମ ତୁମ୍ଭ ନିତ୍ୟନ୍ତ ନିବୋଧ,
 କରିବାକୁ ଯାଉ ଉପକାଶ ପ୍ରାଣବଧ ।

ପାଇଲୁ ପ୍ରାଣରେ କଷ୍ଟ ତୋର ଉପକାରୀ,
 ନିର୍ଲକ୍ଷ ନିଷ୍ଠୁର ପଶୁ ନ ଦେଖୁ ବନ୍ଧୁ ।
 ଉପକାରୀ ବନ୍ଧୁ ପଡ଼ିଥିଲେ ବିପଦରେ,
 ବେଳେ ପାଇ ଅନଷ୍ଟ ତୁ କରୁ ସହଜରେ ।
 ଲୋକ ପ୍ରାଣେ କଷ୍ଟ ଦିଏ ଯେଉଁ ଅତ୍ୟାଚାରୀ,
 ପକ୍ଷୀରେ ନୁହେଁ କି ସେ ନରହତ୍ୟାକାରୀ ?
 ତୋର ସେ ମଙ୍ଗଳ ପାଶେ କର ପ୍ରିୟ ଜ୍ଞାନ,
 କେଉଁ ଯୁକ୍ତି ବଳେ ତାର କରୁ ଅପମାନ ।
 ବୁଝା ନ ଦିଅନ୍ତି ପଶୁ ଅନ୍ୟ ଲୋକେ କଷ୍ଟ,
 ପଶୁରୁ ଅଧମ ତୁହି ଦୁର୍ବଳର ନଷ୍ଟ ।
 ସେ ଲୋକ ଜୀବନ ଦେଇ ପାରେ ତୋହପାଇଁ,
 ତାହା ମନେ ଦେଉ ଦୁଃଖ, ଲଜ ମାଡ଼େ ନାହିଁ ?
 ଉପକାରୀ ବୋଲି ବେଳେ ନ କରୁ ସମ୍ମାନ,
 ପଶୁ! ପଶୁ! ଧକ ଧକ ! ଧକ ତୋହ ଜ୍ଞାନ !
 ଧକ ତୋତେ ! ଧକ ତୋତେ ! ଧକ ତୋହ ଜ୍ଞାନେ !
 ନ ଦେଖେ ମୁଁ ପଶୁ ମଧ୍ୟ ତୋହର ସମାନେ ।

କବି ଏବଂ ଚିନ୍ତକର ।

ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ।

କବି ଚିନ୍ତକର	ଦୁଇଟି ଭାଇ,
ନାନା ଚିନ୍ତା ଆଣି	ଦେବେ ଦେଖାଇ ।
କେ ବଡ଼ କେ ସାନ,	ନାହିଁଟି ଜଣା,
ମାତ୍ର ଦୁହେଁର	ଅସ୍ତ୍ର କଲୁନା ।
କେତେକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ	ଦେଖି ଜଗତେ,
କବି ବଡ଼ ବୋଲି	ହୁଏ ପରତେ ।
ଜଣକ ହାତରେ	ରହିଛି ତୁଳି,
ଆନ ଜନ ହାତେ	ଲେଖନୀ କାଳି ।
ଦେଖାଏ ଯେ ଜଣେ	ବାହାର ଛବି,
ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ଚିନ୍ତା	ଦେଖାଏ କବି ।
ଜଗତରେ ଯେବେ	ନ ଥାନ୍ତେ କବି,
ପାଆନ୍ତେ କି ଲୋକ	ଉଚ୍ଚ ପଦବା ?
ଅତି ନୀଚଜାତି	ପଶୁର ବଂଶ,
ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାର	ଅଟେ ସବୁସ୍ତ,
ମାନବେ ଜାଣନ୍ତି	ହୁତ ଘଟନା,
ଏହା ତ କେବଳ	କବି କଲୁନା ।
କେତେ ମହାବୀର	କେତେ ଧାର୍ମିକ,
କେତେ ମହାରାଜ	ଖ୍ୟାତ ବର୍ଣ୍ଣକ,
ଭାସି ଯାଇଛନ୍ତି	କାଳସ୍ରୋତରେ,
ମାତ୍ର ଦେଖୁଥିଲୁ	କବି ଚିନ୍ତରେ ।

ସାବଣୀ ଅଦର୍ଶ	ସଜା ଚରିତ,
ଏହା ତ କେବଳ	କବି ସଙ୍ଗୀତ ।
ଅପୂର୍ବ ଶ୍ରୀରମ	ସୀତା କାହାଣୀ,
ବାଲ୍ମୀକି ପ୍ରସାଦେ	ପାରୁଛୁଁ ଜାଣି ।
କୁରୁ ପାଣ୍ଡବଙ୍କ	ଯୁଦ୍ଧ ଘଟଣା,
ଜଗତେ ଯା ଧଳେ	ନାହିଁ ତୁଳନା,
ବହୁ କାଳ ଗତ	ହୋଇଛି ଯାଇ,
ତୁତ ଅନ୍ଧକାର	ଦେଲା ଘୋଡ଼ାଇ,
ଲୁପ୍ତ ହୋଇଯାନ୍ତି	ଲେଖନୀ ଧର
ଦେଖାଉ ଅଛନ୍ତି	ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପର ।
ପ୍ରକୃତର କେତେ	ସୁନ୍ଦର ଦ୍ରବ୍ୟ,
ବିଗତ ଅସ୍ମିୟ	କେତେ ମାନବ, •
ଯାଇଛନ୍ତି ମିଶି	ପଞ୍ଚ ତୃତରେ,
ଦେଖୁଅଛୁଁ ଚିତ୍ର—	କରଙ୍କ ବରେ ।
କବି ଚିତ୍ରକର	ଏ ବେଳେ ଜନ
ଦିଅନ୍ତି ଜଗତ	ହିତେ ଜୀବନ ।
କବି ଚିତ୍ରକର	ମାନବେ ତୋଷି
ପଦବା ଲଭନ୍ତି	ଜଗତେ ରୁଷି ।

କଣ କଲ ?

ଆସିଥିଲ ରବେ ସ୍ୱରୂପ ମାନବେ
କ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଥନ ପାଇଁ ?
ସିଦ୍ଧ କି ପାଥନା, ଅମୁଦ୍ରତାରଣା,
ବିଷୟ ବୁଝିଲ କାହିଁ ?
ଅପାର ବାସନା, ବିଫଳ କାମନା,
ଚଉପି ଧାବନ୍ ମନ
ଜୀବନ ପ୍ରବାହେ ମହାଭୟାବହେ
ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ଅନୁକ୍ଷଣ ।
କି ଭିନ୍ନାଦି ବେଶେ, କି ମୋହ ଅବେଶେ
ଭ୍ରମ ନିତ୍ୟ ଦିଶି ଦିଶି,
ସ୍ୱପନ ସମନେ ନିଶା ଅବସାନେ
କାଳଗର୍ଭେ ଯିବି ମିଶି ।

କ୍ଳିପ୍ତପେଟ୍ଟା ।

ଅଫେରିକା ପୂର୍ବ ପ୍ରାନ୍ତେ ବିଖ୍ୟାତ ନଗର,
 ଲେହନପାତର କୁଳେ ବସିଲେ ମିଶର ।
 ଔଷଧେୟ, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟେୟ, ବୀର୍ଯ୍ୟେୟ, ଜ୍ଞାନଗୌରବରେ,
 ସମସ୍ତ ଜଗତେ ଖ୍ୟାତ ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତରେ ।
 ନୀଳାର ସଲିଳ ନୀଳ* ବସେ ପ୍ରବାହତ,
 କିଏ ତାଳ ଦେଶେ ଶସ୍ୟ ସମ୍ପତ୍ତି ଅମିତ ।
 ପ୍ରଗତି ଅନଳକ୍ଷେତ୍ର ବିଖ୍ୟାତ ସାହାରା,
 ତହିଁ ପୂର୍ବ ପ୍ରାନ୍ତେ ପ୍ରବାହତ ନୀଳଧାର ।
 ଚନ୍ଦ୍ରଗିରି ଚନ୍ଦ୍ରମାର୍ଗେ ଅଛୁ କିବା ଉତ୍ତର ?
 ନୀଳକାନ୍ତ ମୁକୁଟ କି ଶିରେ ପାଏ ଶୋଭା ?
 ବିଚିତ୍ର ପ୍ରକୃତି ଲୀଳା ଅଫେରିକା ଖଣ୍ଡେ,
 ଅଗ୍ନିକ୍ଷେତ୍ର ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଶୋଭେ ବେନି ଗଣ୍ଡେ ।
 ଏକପାଶେ ଲତା ବୃକ୍ଷ ସମ୍ପତ୍ତି ମହାନ,
 ଅନ୍ୟ ପାଶେ ଶୁଷ୍କ-ତପ୍ତ-ପ୍ରକୃତି-ଶୂନ୍ୟାନ ।
 ଅନନ୍ତ ପ୍ରକୃତି ଲୀଳା ଦେଖ ନିଦର୍ଶନ,
 ସାହାରା ମିଶର ଏକ ଶିଳ୍ପିର ସୃଜନ ।
 ପୃଥ୍ବୀକ୍ଷେତ୍ର ଉତ୍ତରୋପ ବିରାଜେ ଉତ୍ତରେ,
 ଅବତାର ଲୀଳାଭୂମି ପ୍ରାଚୀ ବିଭାଗରେ ।
 ଉତ୍ତରୋପ ପଦତଳେ ଦୁଃଖିନୀ ଅସ୍ତ୍ରୀକା,
 ହୃଦୟେ ବଦନ୍ତ ମରୁଭୂମି ବିଭୀଷିକା ।

ଜ୍ଞାନଗୌରବରେ ନୂନ ପଡ଼ିଛି ପଦରେ,
 ଇର୍ଷାନଳେ ଦଗ୍ଧୀଭୂତା ମରୁଦ୍ଧଦୟରେ ।
 ଦୁଃଖିନୀ କଷ୍ଟରେ ଦୟାମୟ ରଗବାନ
 ସାନ୍ତୁ ନା ସକାଶେ କଲେ ମିଶରକୁ ଦାନ
 ଓପୁବ ମିଶର ସୁଷ୍ମ ନୟନରଞ୍ଜନ,
 ଶୈବ୍ୟ, ମହିମା ଶାଢ଼ୀ ସମସ୍ତ ଭୁବନ ।
 ଟଲେମି ଅକ୍ଷୟ ଜାଣି ପିଣ୍ଡିତ ପ୍ରମୁ,
 ଅକାଶ ପ୍ରସାଦ, ଦୁଇ ଅଫ୍ରିକା ଗୌରବ ।
 ଆଭିଜାତ୍ୟ, ଅଧିପତ୍ୟ, ଶୌର୍ଯ୍ୟ, ଶୈବ୍ୟ, ବଳେ,
 ମିଶର ଅଧିପ ଖ୍ୟାତ ଜଗତ-ମଣ୍ଡଳେ ।
 ଅତ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତ କାଳଚକ୍ରନେମି,
 ମିଶରର ଅଧିପତି ଅଯୋଗ୍ୟ ଟଲେମି ।
 କାହିଁ ରାଜଦଣ୍ଡ, ଛଦ, କାହିଁ ଶତ୍ରୁ କରେ,
 ଶତ୍ରୁଧାରୀ ବଂଶୀଧାରୀ ପ୍ରମୋଦ ବନରେ । (୧)
 ନିଷ୍ଠୁରସ୍ବଭାବ ଜ୍ୟେଷ୍ଠା ରାଜାର ନନ୍ଦନା,
 ବଳାସିନୀ, ରାଜ୍ୟପ୍ରିୟା, ପତିବିଘାତନୀ । (୨)
 ଟଲେମିଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟରୁଦ୍ଧ କରି ପ୍ରଜାଗଣ
 ଜ୍ୟେଷ୍ଠା କନ୍ୟା ହସ୍ତେ କଲେ ରାଜ୍ୟ ସମର୍ପଣ ।
 ଟଲେମି ରୋମର ସୈନ୍ୟବଳେ ଘୋର ରଣେ (୩)
 ରାଜ୍ୟଲୋଭେ ବଧ କଲେ କନ୍ୟାକୁ ଜୀବନେ ।

(୧) ମିଶର (Egypt) ଶେଷ ଅଧ୍ୟୁପତି ଟଲେମି ରାଜକାର୍ଯ୍ୟରେ ମହୋଦୋଷ
 କି କରି ବଂଶୀବାଦନ ପୂର୍ବକ ଅମୋଦ ପ୍ରମୋଦ କରିବାରେ ନିୟୁକ୍ତ ହେବାରୁ
 ପ୍ରଜାମାନେ ତାହାଙ୍କୁ ଚାଲି ଦେଇଥିଲେ ।

(୨) ଟଲେମିଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠା କନ୍ୟା ନିତାନ୍ତ ଦୁଃଖୀ ଓ ପତିବିଘାତନୀ ଥିଲେ ।

(୩) ରୋମୀୟ ସୈନ୍ୟ ଆହାସ୍ୟରେ କନ୍ୟାକୁ ବଧ କରି ସିଂହାସନ ଉପରେ
 ବସିଥିଲେ ।

ବସିଥିଲୁ ସିଂହାସନେ ପଡ଼ିହନ୍ତୀ ନାଶ,
 ଏବେ ବୁଜେ ଅଧୀଶ୍ଵର କନ୍ୟାହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ।
 ଘଟିଲା ଟଲେମି ଭାଗ୍ୟ,—ଘଟେ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ,
 ଗଲେ ଲୋକାନ୍ତରେ କନ୍ୟାହସ୍ତେ ଦେଇ ରାଜ୍ୟ ।
 ଯେ ଅଭିଭବକ ଥିଲା ମନ୍ତ୍ରୀ ନପୁଂସକ,
 ଅମିଷ ଭଣ୍ଡାରେ ଯଥା ମାର୍ଜାର ରକ୍ଷକ ।
 ମନ୍ତ୍ରୀ ରାଜ୍ୟେଶ୍ଵର କର ଆସୁଥି ସଇନା,
 ରାଜକନ୍ୟା କୁ ଓପେନ୍ତା ଅରଣ୍ୟବାସିନୀ । (୪)
 ରୋମର ସହାୟେ ପିତୃଦେବ ନିବର୍ତ୍ତନେ
 ବସିଲେ ରାଜାର ପୁତ୍ରୀ ରାଜସିଂହାସନେ ।
 ପଳାଇଲା ଦୁର୍ଗଭାସ ମନ୍ତ୍ରୀ ନପୁଂସକ,
 ପାପାଜିତ ଧନ ସୁଖେ ଭୁଞ୍ଜେ କେଉଁ ଲୋକ ?
 ରାଜ୍ୟେଶ୍ଵର କୁ ଓପେନ୍ତା ଟଲେମି-ନନ୍ଦନୀ,
 ଲଳନା-ଲଲାମୁଦା ବିଶ୍ଵାମୋହନୀ,
 ଯୁବତୀ, ଲବଣ୍ୟମୟୀ, ରାଜରାଜେଶ୍ଵରୀ,
 ସଦାନନ୍ଦମୁଖୀବୁଦା ମହାଭୟଙ୍କରୀ ।
 ଶୌର୍ଯ୍ୟେ, ବୀର୍ଯ୍ୟେ ଖ୍ୟାତ ରୋମ ଅବନୀମଣ୍ଡଳେ,
 ଛରଖାର ଭୟସାର ନାଶରୂପାନଳେ ।
 ଇତିହାସ ଗାଏ ଯେଉଁ ବୀରକ ମହିମା,
 ରମଣୀ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟେ ନଷ୍ଟ ସମସ୍ତ ଗାରିମା ।
 ରୂପାନଳେ ଭୟସାର ଟାକୁଇନ ବଂଶୀ,
 ସଦୃଶରେ ଧ୍ଵଂସ ପ୍ରାପ୍ତ ରାବଣ ରାସ୍ୟ ।

(୪) ଟଲେମିଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ତାହାଙ୍କ କନ୍ୟା କୁ ଓପେନ୍ତା ସୁବଳ ମାତ୍ର—
 ଜଣେ ନପୁଂସକ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଅଭିଭବକ ନିୟୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ସୁନ୍ଦ ଉପସୁନ୍ଦ କଥା ପୁରାଣେ କଥିତ,
 ହେଉଛି ଜଗତେ ପ୍ରଭବନ ଅଭିନୀତ ।
 ରାଜକନ୍ୟା କୁର୍ତ୍ତପେତ୍ର! କରୁପ ସୁନ୍ଦରୀ ?
 ଉତ୍ତର,—“ବିଶାଳ ସେମ ଦେଲା ଧ୍ୟାୟ କରି ।”
 ଇତିହାସ ଗାଏ ଯେଉଁ ବାରକ ପ୍ରସଙ୍ଗ,
 ହେଲେ ଶେଷେ ନାରୀ-ରୂପାନଳରେ ପଡ଼ଙ୍ଗ ।
 ବିଶ୍ୱାସ ଯୁଗଳ ବାର ଏଣୁନ ସିଦ୍ଧାର,
 ବାରକୁ ମହିମା ବ୍ୟାପ୍ତ ସମସ୍ତ ସଂସାର ।
 ରଣସେନେ ପ୍ରକାଶିତ ମହିମା ଅଭୁତ,
 ସାମାନ୍ୟ ପଦଙ୍ଗ ସମ ହେଲେ ରସୁତୁତ ।
 ରଣସେନେ କମାଣର ଆଗ୍ନେୟ ଗୋଲକ
 ତୁଚ୍ଛ ମଣି ସ୍ଥିର ଭାବେ ଉଭା ସେ ଯୁବକ ।
 ରମଣୀ-ଅପାଙ୍ଗଲୁଳା ବିଲେଲ ଦୃଷ୍ଟିରେ
 ତୁଚ୍ଛ ତୁଳା ପରି ଉଡ଼ିଗଲେ ମହାଗାରେ ।
 ବିନାଶର ହେତୁତୁତ ରମଣୀ ଲବଣ୍ୟ,
 ଦୟାମୟ ବିଧି, କଲ କପାଳ ସୂଜନ ?
 ଯେଉଁ ଦାସଶିଖା ପୃଥ୍ୱୀ ଅନ୍ଧକାର ହରେ,
 ଲେଲୁପ ନବୋଧ କାଟକିଣ ଦଗ୍ଧ କରେ ।

ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ରାଜା ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ଦେ ବାହାଦୁର ।

ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଧର୍ମାଧୀନ ମାନବ ସକଳେ,
 ଜନମି କେ ଚର ବିନ ଥିବ ଧରଣଲେ ?
 ପଶୁ, ପକ୍ଷୀ, ବୃକ୍ଷ, ଲତା, ମାନବ ସମସ୍ତେ
 ଅବରତେ ଭ୍ରମି ଯାଉଛନ୍ତି କାଳସ୍ରୋତେ ।
 ଧନ୍ୟ ସେ ମାନବକୁଳେ ଯାହା ଯଶରାଜ
 ଲୋକହିତ ବ୍ରତେ ଥାଏ ଜଗତେ ବିରାଜ ।
 ମଲେ ଯାହା ନାମ ଥାଏ ଜଗତ ମଧ୍ୟରେ,
 ଅମର ଦେବତା ସେହି ମାନବକୁଳରେ ।
 ଲୋଡ଼ନ୍ତି ନିୟତ ଲୋକେ ଉଦର ପୋଷଣ,
 ପରହିତେ ସାଧୁ କରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ ।
 ହେ ରାଜା ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ, ତୁମ୍ଭେ ହିଁ କେବଳ
 ଜନ୍ମିଛ ଉତ୍କଳେ ସାଧୁ ଦୁଷ୍ଟାନ୍ତର ସ୍ଥଳ ।
 ଦେଶବାସୀ ନର ନାରୀ ମଙ୍ଗଳ କାରଣ
 ଧନ ମାନ ପ୍ରାଣ ସବୁ କରିଛ ଅର୍ପଣ ।
 ଉତ୍କଳ ଦେଶର ହେବ ସେପରି ଉନ୍ନତ,
 ଅଜୀବନ ସେଥିପାଇଁ ହୋଇଅଛ ବ୍ରତ ।
 ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଉତ୍କଳ ଖଣ୍ଡ ହେବା ସମ୍ଭବନ,
 ନିଷ୍ଠୁର ଏଥର ତୁମ୍ଭେ ଆଦମ କାରଣ ।
 କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ଉତ୍କଳର ଭାଷାର ଉନ୍ନତ
 ଅକାତରେ ଦେଇଅଛ ବହୁତ ସମ୍ପତ୍ତି ।

ସେ ନାମ ଅଙ୍କିତ କଲ ପୁରୁଣ ଗ୍ରନ୍ଥରେ,
 ଗାଇବେ ଉତ୍କଳବାସୀ ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତରେ ।
 ଅଳ୍ପ ପର କିଛି ମାତ୍ର ନ କରି ବର୍ଣ୍ଣର
 ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ କରୁଅଛ ପର ଉପକାର ।
 କାଳସ୍ରୋତେ ଭସିଗଲେ କେତେ ନରପତି,
 ଥିଲା ତ ତାହାଙ୍କ ଦିନେ ବସୁଲ ସମ୍ପତ୍ତି !
 କାହାନ୍ତି ସେମାନେ ଅବା ସେ ସମ୍ପତ୍ତି କାହିଁ ?
 ଉତ୍କଳରେ ଥିବ ତୁମ୍ଭେ ଚରଦନପାଇଁ ।

ନୈରାଶ୍ୟ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ଜୀବନର ସୁଖସୂର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଛି ତ ଅସ୍ତ—
 ନିବାଣ ଅନନ୍ତ, ତୃପ୍ତି, ଉତ୍ସବ ସମସ୍ତ ।
 ମାତ୍ର ଅସେ ଚତୁର୍ଦିଗୁଁ ଘୋର ଅନ୍ଧକାର,
 ହାହାକାର ! ହାହାକାର ! ହାହାକାର ଧାର !
 ସମସ୍ତ ତାରକାଜ୍ୟୋତି, ଚନ୍ଦ୍ରମାକିରଣ
 ତିରୋହିତ ! ଶୂନ୍ୟମୟ ହୃଦୟଗଗନ ।
 ନୈରାଶ୍ୟପବନ ବହେ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରେ,
 ବିପଦବାରଦ ଆଛାଦିତ ଗଗନରେ ।
 ପୂର୍ବେ ବା ପଶ୍ଚିମେ ଶୁଦ୍ଧେ, ଦକ୍ଷିଣେ, ଉତ୍ତରେ,
 କାହାକୁ ତ ଦେଖୁ ନାହିଁ—ନମ୍ମ ବା ଉଦ୍ଧରେ ।

ମସ୍ତକ ଗୁଞ୍ଜିବାପାଇଁ ନାହିଁ ମାତ୍ର ସ୍ଥାନ,
 ଜଣା ଯାଏ ରସୁଙ୍କର ପୃଥ୍ବୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ।
 ଉଚ୍ଚାଟନ, ଉଦାସୀନ, ଜୀବନ ଚକ୍ର,
 ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଟା ହେଉଅଛି ସେତେ ଟଳମଳ ।
 ମୁହଁମୁହଁ ଶୁଭେ ରସୁଙ୍କର ବକ୍ରାଦାତ,
 ଆସେ କର ଦେବାପାଇଁ ମୋତେ ଧୂଳିପାତ ।
 ଅଶାବଦ୍ଧ୍ୟତ୍ ସଶେ ସଶେ ପ୍ରକାଶି କେବଳ
 ଝଲସାଇ ଦେଉଅଛି ନୟନ ସୁଗଳ ।
 ବଦ୍ଧ୍ୟତର ପ୍ରଭା ସେତେବେଳେ ଯାଏ ଛାଡ଼ି,
 ଶତଗୁଣେ ଅକଳାର ଆସେ ପୁଣି ମାଡ଼ି ।
 ପ୍ରାଣ ପିଣ୍ଡ ଏବେ ହୋଇ ଯିବ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ,
 ସମସ୍ତ ଶରୀର ହୋଇଯିବ ଲଣ୍ଡଭଣ୍ଡ ।
 ପ୍ରଳୟର ରୂପମାନେ ଆସୁଛନ୍ତି ଧାଇଁ,
 ମୋର ମନ ପ୍ରାଣ ଗ୍ରାସ କରିବାର ପାଇଁ ।
 ଶମଶଃ ବଲ୍ଲପ୍ତ ହୋଇ ଆସେ ବାହ୍ୟ ଜ୍ଞାନ,
 ପୃଥ୍ବୀ ଯିବ ରସାତଳେ ହୁଏ ଅନୁମାନ ।
 ସହସ୍ରେକ ବକ୍ର ଅସି ପଡ଼ିବ କି ଶିରେ,
 ଧୂଳିପାର ହୋଇଯିବି ଏବେ ପୃଥ୍ବୀରେ ।
 ବର୍ତ୍ତମାନ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଦେଖୁଛି ଅନାଇ,
 ସହାୟ, ଭରସା, ଆଶା, କିଛିମାତ୍ର ନାହିଁ ।
 ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଗ୍ରହ ତାରା ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ,
 ପଡ଼ିବେ କି ଭାଙ୍ଗି ଆସି ମୋହ ମସ୍ତକରେ ?
 ଜଗତ କି ହୋଇ ଯାଇଅଛି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ?
 ଆଶା ମାତ୍ର ଦେଖୁନାହିଁ ଅଶ୍ରୁର ଚନ୍ଦ୍ର ।

ଅହା ମୋର ଭାଗ୍ୟର କି ଏଡ଼େ ବିକଳନା !
 ଦୁଶାସରେ ପୂର୍ବେ ମୋତେ ଥିଲା ନାହିଁ କଣ ।
 ସହସ୍ର ପିଣ୍ଡାତ ରତ୍ନଙ୍କର ରୂପ ଧରି
 ଦଳ ଦେଉଛନ୍ତି ମୋତେ ସୁଦ୍ର କାଟ ପରି !
 ଯାଉ ସବୁ, ରହିଲି ମୁଁ ଏବେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ,
 ମନ ପ୍ରାଣ ସମର୍ପଣ କରି ପ୍ରଭୁ କରେ ।

ଅଶାର ମେଲଣି ।

ଭଗବତ ବୃତ୍ତ ।

ଯାଇଛି କେତେକାଳ ବହୁ,	କି ହେବ ପୂର୍ବକଥା ବହୁ ।
ହୃଦୟ ମୋର ଚନ୍ଦ୍ରାନଳେ	ପୋତି ତ ଯାଉଛି ବିକଳେ ।
ରହିଛି ଭୟ ଅବଶେଷ,	ନାହିଁ ତ ସୁଖାଭୋକଲେଣି ।
ବିଳାପ କଷ୍ଟ ହାହାକାର	ଜୀବନେ କରିଛି ମୁଁ ସାର ।
ଯାଇଛି ସୁଖ ଶାନ୍ତି, ଯାଉ,	ବାହୁଡ଼ ନ ଲେଉଟଇ ଆଉ ।
ଯାଇଛି ସୁଖଭୋକ ସତ,	ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ମାତ୍ର ଅଛି ପତ ।
ଆଉ ସେ ମହାକାଳ ଫଳ	ଜୀବନ ନ କରୁ ଚଞ୍ଚଳ ।
କିପାଇଁ ଅଶା ଭୟେ ଭୟେ	ପ୍ରବେଶ କରୁ ମୋ ହୃଦୟେ ?
ଅଣିକୁ କି ଦ୍ରବ୍ୟ ନୂତନ	ମୋହିତ କରିବୁ ଜୀବନ ?
ଦେଇଛି ତୋତେ ତ ମେଲଣି,	କିପାଇଁ ଅସିକୁ ଠାକୁରାଣି ?
ନାହିଁ ତୋ ପ୍ରତି ଅନୁରାଗ,	ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦେ କଲି ପରିତ୍ୟାଗ ।

ନୂତନ କିଛି ଉପକାର,	ଅବା ନୂତନ ସମାଗର,
ଅସିଦ୍ଧ ଦେବ ବର୍ତ୍ତମାନ,	ଯାହା ମୁଁ କରବ ସମ୍ମାନ ।
ତୋତେ ମୁଁ ଭଲରୂପେ ଜାଣେ	ମେଲଣି ଦେଲି ପୂର୍ଣ୍ଣହାଣେ ।
ତୁମ୍ଭକୁ ମଣି ମୁଁ ଦେବା	ଚରଣାବନ ଥିଲି ସେବ ।
ଜାଣିଲି ଭଲରୂପେ ପର,	ପିଣାକୀ ଦେବା ରୂପାନ୍ତର ।
ତୁମ୍ଭକୁ ଭଜୁ ବା ନ ଭଜୁ,	କୌଶଳେ ବାନ୍ଧି ମାୟାରୁଦ୍ଧୁ,
କରବ ମାନବେ ବଳନ,	ଜଗତେ କରୁଛୁ ଭ୍ରମଣ ।
ପଡ଼ଣ ତୁମ୍ଭର ବଳନେ	ଭ୍ରମନ୍ତି ଲୋକେ ଅଚେତନେ ।
ରଖିଛୁ ମାନବଙ୍କୁ ଟାଣି	ଜଗତେ ତୁମ୍ଭେ ଠାକୁରଣି !
ଦେଉଛୁ ସୁଖର ଆଶାସ,	ମାତ୍ର ମୁଁ ନ କରେ ବିଶ୍ୱାସ ।
ତୁମ୍ଭେ ତ ବିଶ୍ୱାସଦାୟକ,	ଜଗତେ ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟିନୀ ।
ମରେ ମୁଁ ପଛେ କଷ୍ଟ ପାଇ,	କିପାଇ ରଖିଛୁ ଭୁଲାଇ ?
କପଟ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରତାରଣା	ଯମକୁ ବଳି ଯେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ।
ଜୀବନଯାନ କଷ୍ଟ ବଡ଼	ବୁଝିଛି ଦେବ ତୁମ୍ଭ ଶୁଦ୍ଧ ।
ତୁମ୍ଭ କୌଶଳ ଅଛି ଜଣା,	ନ କର ଆଉ ପ୍ରତାରଣା ।
ଦେଇ ସକଳ ଜଳାଞ୍ଜଳ	ରହିଛି ପରକାଳ କଳ ।
ମୋଠାରେ ତୁମ୍ଭର କୌଶଳ	ଜାଣିବ ଅନର୍ଥ କେବଳ ।
ଦେଖାଉଛୁ ତ ସୁଖ ଶ୍ଳାସ,	ନାହିଁ ମୋ ତହିଁ ପ୍ରତି ମାୟା ।
ତୁମ୍ଭେ ଦେଲେ ମୁଁ ବିମୁଖ,	ଲଭିବ ପ୍ରୀତି ଶାନ୍ତି ସୁଖ ।
ଇଚ୍ଛାରେ ଦେଉଛୁ ମେଲଣି,	ଅନ୍ୟତ୍ର ଯାଅ ଠାକୁରଣି !
ନ ଆସ ପାଶେ ପୁନଃବାର,	ଯାଉଛି ଦେବ ! ନମସ୍କାର !

ମୃତ ଶିଶୁ ପୁତ୍ର ମନୋମୋହନ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ଆସିଥିଲା ଦେବଦୂତ ସ୍ବର୍ଗରୁ ଓଜ୍ଜ୍ୱଳ,
 ପଳାଇଲା ଛଡ଼ି ପୃଥିବୀର ଗଳ୍ପ ପାଇ ।
 ଅନ୍ଧାର ମଣିକ ଆରେ ନୟନର ଜ୍ୟୋତି !
 ଜନନୀର ସାର ଧନ ହୃଦୟ ସମ୍ପତ୍ତି !
 କେତେ ଆଶା କରିଥିଲି ଆରେ ବାପଧନ,
 ହୁଅନ୍ତୁ ସ୍ଥବର କାଳେ ଶେଷାବଲମ୍ବନ ।
 ଫୁଟିଥିଲା ହୃଦୟରେ ସ୍ବର୍ଗୀୟ ସୁମନ,
 ଅକାଳରେ କାଳକାଟ କରିଛି ଦଂଶନ ।
 ଅନ୍ଧର ଲଭିଛି ମୋର ଜୀବନ ସଙ୍ଗାଳ,
 ଜୀବନଟା ପାରା ଯିବ ତୋହୁ ନାମ ଭାଳ ।
 ଚବିଶ ବରଷ କାଳ ଅଛି ବହି ଯାଇ,
 ନିରନ୍ତରେ କାନ୍ଦୁଥିବି ତୋହୁ ନାମ ଗାଇ ।
 ଆଶା ସ୍ନେହ ପ୍ରୀତି ଯାହା ସ୍ବପ୍ନର ବନ୍ଧନ,
 ଘେନି ଯାଇଛି ତ ସବୁ ବେ ମନୋମୋହନ !
 ଯାଇଥିଲେ ବାପ ଆରେ ତେଜ ମୁଁ ଜୀବନ,
 କରନ୍ତୁ ପବିତ୍ରଭାବେ ମୋ ନାମେ ତପଣ ।
 ଶୂଲିଗଲ୍ଲ ବାପଧନ ମୋ ହୃଦୟ-ଇନ୍ଦ୍ର,
 ଶୁଣି ତ ଯାଇଛି ମୋ ଦେହର ରକ୍ତ ବିନ୍ଦୁ ।
 ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ଥିଲୁ ମୋର ପିଣ୍ଡ ଅଧିକାରୀ,
 ଆଶା ଥିଲା ତୋ ହସ୍ତରୁ ତପଣର ବାରି ।

ନାହାନ୍ତି ତୋ ସତ ସାଧୁ ମାତା ଧରତଳେ,
 ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଛି କି ରେ ସ୍ବର୍ଗେ ତାଙ୍କ କୋଳେ ?
 ବିକଳରେ ତୋହୁପାଇଁ ରେ ମନୋମୋହନ,
 ଶରଣାର ହୋଇ ଯାଇଥିଲୁ ତାଙ୍କ ମନ ।
 କଷ୍ଟ ପାଇ ଦେବେ ଧ୍ୟାୟି ପାଇଥିଲେ କୋଳେ,
 ଭଣାଇ ତାହଙ୍କୁ ଗୁଲିଗଲୁ ନେତ୍ରଜଳେ ।
 ତପସ୍ୟା ତ କର ନାହିଁ ପାଇବାକୁ ତୋତେ,
 ପୁନର୍ବାର ରେଟିବି କି ନିତ୍ୟଧାମେ ସତେ ?
 କେତେ ପ୍ରେମେ ଡାକୁଥିଲି ରେ ମନୋମୋହନ !
 ଥିଲୁ ରେ ଲୁବଣ୍ୟନୟ ଦୁଦୟରଞ୍ଜନ !
 ବାପ ଧନ ତୁହି ଯେବେ ଥାନ୍ତୁ ମୋର ପାଶେ,
 ସୁବର ବସ୍ତ୍ରସେ ମୁଁ କି ମରନ୍ତି ହତାଶେ !
 ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ଶୀତହସ୍ତ ଶରୀର ଦୁର୍ବଳ,
 କାହାକୁ କରିବି ବାପ ଜୀବନଧମ୍ବଳ ?
 ଅନାୟତ୍ତେ ପଡ଼ିଥିଲେ ମୁଁ ରୋଗଶଯ୍ୟାରେ,
 ସାନ୍ତାନ୍ତି ଦିଅନ୍ତୁ ବାପ ବସି ମୋହୁଠାରେ !
 ଚୁଲ୍ଲିଲେ ମୋହୁ ଦେହେ ହସ୍ତ ବାରବାର,
 ଶରୀରରେ ହୋଇଥାନ୍ତା ଅମୃତ ସଞ୍ଚାର ।
 ଆତ୍ମାରୁପେ ଜାତ ହୋଇଥିଲୁ ରେ ନନ୍ଦନ !
 ଗୁଲି ଯାଇଛୁ ତ କର ଆତ୍ମାକୁ ଛେଦନ !
 ଏକ ମାତ୍ର ପୁତ୍ର ଦିନା ସହାୟ ସମ୍ପତ୍ତି,
 ନ ରୁହେ ଏ ସବୁ କଥା ଯେ ପୁତ୍ର ଦୁର୍ମତ !
 ମୋ ପାଶରେ ବସିଥିଲେ ରେ ମନୋମୋହନ !
 କେହି କି ପାରନ୍ତା କର ମୋତେ ଆରମ୍ଭଣ ?

ଗେଗେ କଷ୍ଟେ ମୁହଁ କରୁଥିଲେ ହାହାକାର,
 ପାରନ୍ତା କି କେନ୍ଦ୍ର କରି ମୋତେ ଢିରସ୍ବାର ?
 ସ୍ବର ଶବ୍ଦର ଭୁଞ୍ଜେ ବିଷମ ଯନ୍ତ୍ରଣା,
 ପର କି ପାରିବ ରୁହି ପରର ବେଦନା ?
 ନିଦାନେ ନିର୍ଦୟ ଶ୍ରେକେ ସମୟକୁ କଳି
 ଦିଅନ୍ତି ନିଷ୍ଠୁର ଭାବେ ପଦେ ହୃଦ ଦଳି ।
 କି ତପସ୍ୟା କରିଅଛି, କେଉଁ ପୁଣ୍ୟପଳେ
 ଚରବନ ବାସ ତୁହି ରହିଥିବୁ କୋଳେ ?
 ଛୁଡ଼ି ଯାଇଛି ତ ମୋର ହୃଦୟର ଗ୍ରନ୍ଥି,
 ଅସନ୍ନ ଦେଉଁ କଷ୍ଟ ମୋତେ ପରପତ୍ନୀ ।
 ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ନିର୍ଜନରେ,
 ସେବା କରୁଥାନ୍ତୁ ବସି ମୋ ଶଯ୍ୟାପାଶରେ ।
 ଯାଇଛି ସବୁଷ୍ଟ ମୋର ଜୀବନସମ୍ବଳ,
 ଝୁରୁଥିବ ଝୁରୁଥିବ ନୟନରୁ ଜଳ !
 ଅସିଥିଲୁ ପୁଣି ମୋର ଅତିଥି ବେଶରେ,
 ଯାଇଛୁ ତ ଶୁଲ ଜଗନ୍ନାଥା ଆହ୍ୱାନରେ ।
 ବିଧାତାଙ୍କ ଗନ୍ତାଘରେ କିବା ରହୁ ନାହିଁ,
 ମୋ କ୍ଷୁଦ୍ର ରହଣି ନେଲେ ଛଡ଼ାଇ କିପାଇଁ ?
 ଗୋଟିଏ ନକ୍ଷତ୍ର ଉଷା ଥିଲା କି ଆକାଶେ,
 ମୋ ଜୀବନତାରା ଘେନି ଗଲେ ସେ ସକାଶେ ?
 ଅବା କେଉଁ ଦେଶେ ଥିଲା ଅଭାବ ସୁମନ,
 ଘେନିଗଲେ ସେ ସ୍ଥାନକୁ ମୋ ମନୋମୋହନ !
 ଯାଅ ବାପା, ରହ ଯାଇ ସୁଖେ ମାତା ପାଶେ,
 ପଡ଼ିଥାଏ ପଛେ ମୁହଁ ପୃଥିବୀରେ ନିରାଶେ !

ଏବେ ମୁଁ ଦେଖୁଛି ବସ୍ତୁ ସବୁ ଅଳଙ୍କାର,
ଯିବ ମୋ ଜୀବନ ଚାଲି କର ହାହାକାର !
ଶୂନ୍ୟମୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋହର ହୃଦୟ !
ଶୂନ୍ୟମୟ ! ଶୂନ୍ୟମୟ ! ସବୁ ଶୂନ୍ୟମୟ !

ନିଦାସ ସନ୍ଧ୍ୟା କାଠିଯୋଡ଼ିକୂଳ—ପଥରବନ୍ଧ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ନିଭୁଛି ଅଲୋକରାଶି ଦିବାକର ଅସ୍ତ,
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନ କର ଦିବସ ସମସ୍ତ,
ନିର୍ଜନରେ ବସି ବସି ମନର ଆକୁଳେ,
ଯନ୍ତ୍ରରେ ଚାଲିତ ପର ଗଲି ନଦୀକୂଳେ !
ପଶ୍ଚିମ ଆକାଶ ଦିଶେ ଲୋହିତ ବରଣ,
ବିଶ୍ରାମ ନିମନ୍ତେ ଧାଇଁଛନ୍ତି ପକ୍ଷିଗଣ,
ଯେ ଭାବ ଉଦୟ ଦେଖି ପଶ୍ଚିମ ଆକାଶ,
ମନର ସେ କଥା କର ନ ପାରେ ପ୍ରକାଶ ।
ଏତିକି ଜାଣିଲ ଏହା ସ୍ବର ଚରଦନ,
ନ ରହୁବ କିଛି ଦିନ ଅନ୍ତେ ମୋର ଚନ୍ଦ୍ର,
ସଙ୍ଗେ ସାଥୀ ଥିଲେ ମୋର ଯେଉଁ ବନ୍ଧୁଗଣେ,
ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ କେହି ନାହାନ୍ତି ତ ଜଣେ !
କେଶରୀ ଅକ୍ଷୟ କାହିଁ ଏ ପ୍ରସ୍ତରବନ୍ଧ,
କଟକ ସହିତ ଅଛି କେମନ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧ ।

ଉତ୍କଳର ଭଜଧାମୀ କଟକ ନଗରୀ,
 ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତର ବନ୍ଧ ଅଛି ରକ୍ଷା କରି ।
 ଅସଂଖ୍ୟ କଟକବାସୀ ମନର ଉତ୍ସାହେ
 ଆସୁଛନ୍ତି ବନ୍ଧେ ବାୟୁସ୍ଫେବନ ସକାଶେ ।
 ଶିଶିତ ସମୁଦ୍ର ଧଳା ଉଡ଼ି ଅଧିକାଂଶ,
 ଦଉନ୍ତେ ଆସିବେ କାହିଁ ମନରେ ଉତ୍ସାହ ?
 ସଂଗ୍ରହ କରଇ ଯେବା ବହୁ କୃଷ୍ଣେ ଅଳ୍ପ,
 ଆସିବ କି କରବାକୁ ପବନ ଭାଷଣ !
 କେତେ ଲୋକ ଭ୍ରମୁଛନ୍ତି ହୋଇ ଦଳ ଦଳ,
 ଭ୍ରମୁଛୁ ମଉନେ କେହି ଏକାକୀ କେବଳ ।
 ନିନ୍ଦାକୂଳେ ପ୍ରବାହିତ ସଜଳ ପବନ,
 ସେ ପବନ ଲେରେ ଧାଇଁଛନ୍ତି ଲୋକଗଣ ।
 ବନ୍ଧର ଉପରେ ବସି ବିଦ୍ୟାଳୟସ୍ଥଳେ
 ଗାଆନ୍ତି ଉତ୍ସାହେ ବ୍ରହ୍ମସଙ୍ଗୀତ ଯେ ଶୁଣେ ।
 ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଇ ଚାଲି ମୁହିଁ ଶୂନ୍ୟମନେ
 ସେ ବନ୍ଧର ଏକ ସ୍ଥାନେ ବସିଲି ନିଜନ୍ତେ ।
 ପାଶ ଦେଇ ଗଲେ ଚାଲି ଲୋକ ଅଗଣିତ,
 ବହୁତ ଅଜଣା, କେତେ ଅବା ପରିଚିତ ।
 କେତେ ହସି ହସ ମୋହ ସଙ୍ଗେ କହି କଥା,
 କେତେ ଗଲେ ଚାଲି ତୁନି ହୋଇ ଯୋଡ଼ି ମଥା ।
 ବହୁତ କାଳରୁ ଦେଖୁଛି ତ ଏ ରୂପରେ,
 କେତେ ତ ଗଲେଣି ଚାଲି ଅନନ୍ତମାର୍ଗରେ ।
 ଦେଖ ଆକାଶରେ ଦିଶେ ତାରକା ଆଲୋକ,
 ନୀଳଜଳେ ପ୍ରଭବମ୍ବ ଦିଶେ ଝଙ୍କ ଝଙ୍କ ।

ଅନନ୍ତମିଳନ ।

ଆଷାଢ଼ଶୁକ୍ଳ ବାଣୀ ।

୧

ବିଶ୍ଵର ଅନନ୍ତ,	ଅନନ୍ତ ସ୍ଵର୍ଗ୍ୟ,
ଗଗନ ଅନନ୍ତ,	ଅନନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ,
ମାର୍ଗଣ ଅନନ୍ତ,	ଅନନ୍ତ ପ୍ରାଣୀ,
ସ୍ଵପାର ସାନ୍ତ,	ଏ କଥା ନ ଜାଣି,

ତୁମ୍ଭେ ଅନୁକ୍ଷିଣ

ମୋହନଦ୍ଵାରେ ଅଛୁ ଅଚେତନ ।

୨

ଅସିଦ୍ଧ ଅନନ୍ତ,	ସିଦ୍ଧ ଅନନ୍ତେ,
ଗୁଲିବାକୁ ହେବ	ଅନନ୍ତ ପଥେ,
ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମିଳନ	ଯାହା ସଙ୍ଗରେ,
ବନ୍ଧୁବୋଲି ତାକୁ	ଧର କୋଳରେ,

ନ ଥାଏ ଚେତନା,

ବିଚ୍ଛେଦେ ଦିନେ ଭୁଞ୍ଜିବ ଯାତନା ।

୩

ମଃତୃର୍ଗ ଯା ସଙ୍ଗେ	କ୍ଷଣିକ ମିଳନ,
ବିତର୍କ କି ହେ	ତୁମ୍ଭେ ତାହା ମନ ?
ଜାଣିବ ସେ ତ	ସବଦା ସକାଶେ
ନ ରହୁବି କେତେ	ତୁମ୍ଭର ପାଶେ,

• ଅଗ ଅନିକାରେ	ବଢ଼ାଉଛି ହାତ,
ମାବଙ୍କ ନ ପାଏ	କିଛି ସାମାନ୍ତ ।
ପଛେ ପା ରହୁଲ	ପଡ଼ିଲ ପଛରେ,
ଚିତ୍ତ ଅନ୍ଧାର	ଦୋହାଏ ହିମରେ ।
ଆଗ ପଛ କରି	ବନ୍ଧୁତ ମାନବ
ଧାଉଁଛନ୍ତି ସଙ୍ଗେ	କରେ ଅନୁଭବ ।
ଏହିପରି ଧାଇଁ	ଧାଇଁ ହିମରେ
ମିଶିଯିବ ପଡ଼ି	ଅନନ୍ତ ସାଗରେ ।

ପଶା ଖେଳ ।

କେଦାର ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ବାଣୀ ।

ଅଶା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳରେ	ଖେଳିଲ ପଶା,
ଜଣି ଯିବ ବାଜ	କରି ରରସା ।
ସାର ବାଛି ନେଲ	ହଳଦି କାଳି,
ପାଟି କରି ଦେଲ	କାଠିକୁ ତାଳି ।
ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ପଶୁ	ଖେଳ ସତର,
ମାବ ପଡ଼ିଗଲା,	ଦାନ ଅଠର ।

କି କରିବି, ସେହି	ଦାନକୁ ଚାହିଁ
ଯୁଦ୍ଧ ଥିଲା ନେଲି	ସାରକୁ ବାହା ।
ବନ୍ଧାଥିଲା ସାର	ଯୋଡ଼ାଏ ଯୋଡ଼ି,
ଦାନ ଗଲା ପୁଅ	ବାଆର ପଡ଼ି ।
ବାହୁନେଲି ସାର	ମନ ଅନନ୍ଦେ,
ନ ମାରିବ କେହି	ଥିଲି ସୁଖରେ ।
ଯୋଡ଼ି ସାରେ ଥାଏ	ବହୁତ ବଳ;
ବିପକ୍ଷ ନ ମାରେ	କରି ଶ୍ରୋତାଳ ।
ଭିତ୍ତି ଘର ସାର	ଅଇଲା ବୁଲି,
ଯାଉଛି ଘରକୁ	ପାଟିବ ବୋଲି ।
ଭାବିଥିଲି ଦାନ	ବାଆର ପୁଅ,
ମାତ୍ରକ ପଡ଼ିଲା	ଛୁ ଭିତ ନଅ ।
ଗୋଟିକୁ ଯେ ଗଲା	ଘରକୁ ନେଇ,
ବିପକ୍ଷ ଅରଟା	ନେଲା ବାଡ଼େଇ ।
ଅଉ ଥରେ କରି	ଭିତରେ ପାଟି
କଟେବାର ବୋଲି	ଡାକିଲି କାଠି ।
ମାତ୍ର କାଠି ମୋର	କଥା ନ ମାନି
ପଡ଼ିଗଲା ଦାନ	କେବଳ ଭିତ !
ତେଜକି ଦାନରେ	ବାହୁଲି ଧାର,
ପୁଣି ଭାବିଦେଲି	କଟେ ବାଆର ।
କାଠି ତ କାହାର	କଥା ନ ଶୁଣେ,
ପଡ଼େ ବଡ଼ ଦାନ	କପାଳ ଶୁଣେ ।
ସମସ୍ତେ ତ ଉଠେ	କରନ୍ତି ପାଟି,
ସବୁବି ବୋଲି କ	ମାନଇ କାଠି ?

ଅର ଜଣ ଦେଖେ	ନ ଜାଣେ ଖେଳ,
ସତର ଅଠର	ଦେଉଛି ତାଳ ।
ଖେଳ ଖେଳ ମୁଁ ତ	ଖେଳୁଅ ଟାଣ,
ଅଜ ରେ କପାଳ	ନ ପଡ଼େ ଦାନ ?
କାଠିଟା ଯାଉଛି	ଦୁରକୁ ଢେ,
ପାଞ୍ଚ ଭନ ଅଠ	ଯାଉଛି ପଡ଼ି ।
ଛକଛକ କର	ଧରୁଛି କାଠି;
ମାନ୍ଦବ ନ ଗଳି	ପଡ଼େ ଓଲଟି ।
ଏଥରେ କପର	ଯୁଗ ବାଜିବ ?
ଜାଣିଲ ଏଥର	ନିଷ୍ଠେ ହାରିବ ।
ଅକ ଅଡ଼ଟାଏ	ନ ପରେ କାଟି,
ଏଣିକି ବୋଲ ପେ	ନ ମାନେ କାଠି ।
ସମସ୍ତେ ସଂସାରେ.	ଖେଳନ୍ତି ପଣ,
କଣିକାକୁ କର	ମନେ ଭରସା;
କେହି ବା ଜଣାଇ	କେହି ବା ହାରେ,
ଲଗିଛି ଏ ଭଲ	ଖେଳ ସଂସାରେ ।
ଖେଳ ଖେଳ କେହି	ପାଇଛି ଜ୍ଞାନ,
ସତର ଅଠର	ପଡ଼ଇ ଦାନ ।
ସାର ବାହୁବାର	ଜାଣେ କୌଶଳ,
ଜଣା ପଟ ତାର	ଜାଣ କେବଳ ।
କେତେ ଜଣ ଛନ୍ତି	ଏପରି ଲୋକ,
କଣ୍ଠସବେ ବସି	ନବନୟକ !
ଅଛନ୍ତି ତ ଥୋକେ	ଖେଳରେ ଟାଣ,
କପାଳ ଦୋଷରେ	ନ ପଡ଼େ ଦାନ ।

ଜଗିଜାଗି ସାର	ନଅନ୍ତି ଟାଣି,
ଦୁଇ ଏକ ବାଜି	ପାରନ୍ତି ଜଣି ।
ତାଙ୍କିଲେ ପଡ଼ୁଛି	କାହାର ଦାନ,
ମାତ୍ର ନାହିଁ ତାର	ଖେଳରେ ଜ୍ଞାନ ।
କପରି ବାହାଲେ	ପାବେ ସାର,
ଏପ୍ରକାର ଜ୍ଞାନ	ନାହିଁ ତାହାର ।
ବିପକ୍ଷ ଶେଳୁଥା	ସୁଯୋଗ ପାଇ
ବାଟରେ ତା ସାର	ଦିଏ ବାଡ଼େଇ ।
ଥୋକେ ତ ନ ଧରି	ଜାଣନ୍ତି କାଠି,
ସତର ଅଠର	କରନ୍ତି ପାଟି ।
ସାର ବାହାବାରେ	ମୂର୍ଖ ନପଟ,
ସବଦା ତାହାଙ୍କ	ହାରିବା ପଟ ।
ବାହୁ ଜାଣେ ସାର,	ପଡ଼ିବ ଦାନ,
କିଣା ପଟ ତାର	ସେ ଭାଗ୍ୟବାନ ।
କେବେ କେବେ ମଧ୍ୟ	କପାଳଦୋଷେ
ବିପକ୍ଷ ହାତରେ	ସେ ହାରି ବସେ ।
ପାତଲ ସାରକୁ	ଅଣେ ଉଠାଇଁ
ବିପକ୍ଷ ସାରକୁ	ମାରିବା ପାଇଁ ।
ସଞ୍ଚିଥିବା ଧନ	ଉଜ୍ଜାଳେ ଦେଇ
ବିପକ୍ଷ ମାମଲ	ହେବାକୁ ଜମ୍ବୁ ।
ଏପରି ଅନ୍ଧନ୍ତି	ଥୋକାଏ ଲୋକେ,
ହାର କିଣା ଦୁଇ	ତାହାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ।
ଦେଖୁଛି ସଂସାର	ଲୋକ ସମସ୍ତ
ପଶାଓଖଲପାଇଁ	ନିମ୍ବୁତ ବ୍ୟସ୍ତ ।

ନୁ ଖେଳି କେ ହୋଇ	ପାରିବ ଧନ ?
କଣ୍ଠ ହାରୁ ପଛେ	ଖେଳେ ନିଶ୍ଚୟ ।
ଜୀବନଟାଯାକ	ଖେଳିଲ ପଣା,
କଣିବ ସବଦା	ଥିଲା ଭରସା,
ହାରି କଣି ଗଲା	ସମସ୍ତ ଦିନ,
ହାରିବା କଣିବା	ଦେବ ଅଧୀନ ।
ଖେଳିବାକୁ ଆଉ	ସାମର୍ଥ୍ୟ ନାହିଁ,
ଯାଉଛି ଘରକୁ	ଶୋଇବାପାଇଁ ।

ବୁଢ଼ା ପଳାଶ ।

ରାଗ—ଚକ୍ରବେଳ ।

ପଳାଶ ଗଛଟା	ଅଛି ତୋଟାରେ,
ବୁଢ଼ା ବୋଲି ତାକୁ	କେବା ପଚାରେ ?
କେତେ କାଳୁ ଅଛି	ଗଛଟା ଛୁଡ଼ା,
ଉଇ ଲୁଗି ତାର	ମୂଳଟା ସଜ୍ଜା,
ଶୁଖିଯାଇଛି ତ	ଜାଳ ପତର,
ଶୁଖିଲା କାଠଟା	ଛୁଡ଼ା ମାତର ।
ହୃଦୟନ ଆସେ	ତୋଟାକୁ ମାଲି,
ତାଳେ ହେଲେ	ଜଳ ନ ଦିଏ ଡାଳି;

ଗଛଟାକୁ ଦେଖି	ନୀରସ ପତ୍ରୀ,
ଭୁଞ୍ଚଟାରେ ହୃଦ	ବହୁତ ଖାଣ;
କୋଲେ ବୁଢ଼ା ବୃକ୍ଷ	ନ ମଲ୍ଲ କଅଁ,
ଶୁଖିଲା କାଠରେ	ରହନ୍ତା ନଅଁ ।
କେତେ ବକ୍ରାଘାତ	ତୋଫାନ ସହି,
ନ ମରି ଅଛୁ ତ	ତୋଟାରେ ରହୁ ।
ଏହିପରି ଗଲା	ବହୁତ କାଳ,
ଏଣିକି ପିଟିଲା	ଗଛ କପାଳ ।
କାହୁଁ ଅସି ଏକ	ମାଲୁଣୀ ଝିଅ
ଦେଖିଲା ଗଛର	ଶୁଖିଛି ଶିଅ ।
ବଡ଼ ଦୟାବତୀ	ମାଳ ଝିଅଟା,
ଝିଡ଼ିଝିଡ଼ି ଦେଲା	ଗଛର ଘଟା;
କେତେ ଥର ଅସି	ନିଜ ହାତରେ
ବୁଲାଇ ଦିଅଇ	ଗଛ ଦେହରେ;
ଅପଣା ହାତରେ	କୁମ୍ଭରେ ପାଣି
ବୁଢ଼ା ଗଛ ମୂଳେ	ତାଳିଲା ଆଣି ।
ସେବା ପାଇ ସେହି	ମାଳ ଝିଅର •
ଗଜାଇଲା ପୁଣି	ଜାଳ ପତର ।
ତାଳ ଦେଲା ପୁଲ	ବୁଢ଼ା ପଳାଶ,
ମାବକ ତାହାର	ନାହିଁ ସୁବାସ ।
କେହି ଯେବେ ଫୁଲ	ନିଏ ଛୁଣାଇ—
ଫୋପାଡ଼ି ଦିଏ ସେ	ଗନ୍ଧ ନ ପାଇ ।

ଅବସାଦ ।

ରାଗ—ବଙ୍ଗଳାଶ୍ରୀ ।

ନ ଲେଡ଼େଁ ତାହାକୁ ପୁଣି ଦେଖିବାକୁ
 ସେ କି ଥିବ ଚରଦିନ ?
 ଦେଖୁଛି ନିତାନ୍ତ ସକଳ ପଦାର୍ଥ
 ହେଉଛନ୍ତି ଛୁନ ଛୁନ ।
 ଜନ୍ମିଲେ ମରଣ ବିଧିର ବିଧାନ
 କାହାକୁ ନ ଅଛି ଜଣା ?
 ଯାଇଛି ଯା ଛାଡ଼ି ନ ଅସେ ବାହୁଡ଼,
 ବୃଥା କିପାଇଁ ଶୋଚନା ?
 କେଉଁ ଆକର୍ଷଣ ନ ମାନ ବାରଣ
 ମନେ ପଡ଼େ ନରନ୍ତରେ ?
 ଚୁମ୍ବିକ ଶଳାକା ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ
 ଆସି ପ୍ରକୃତି ବଶରେ ।
 ଦେଲେ ମୁଁ ଜୀବନ ଆଉ ସେହି ଧନ
 କେବେ ବାହୁଡ଼ିବ ନାହିଁ,
 ଏହା ଜାଣି ଶୁଣି ଅଜ୍ଞାନରେ ପୁଣି
 ଶୋକ କରବ କିପାଇଁ ?
 ମୋହଠାରୁ ସେ ତ ଅନନ୍ତ ଅନନ୍ତ
 ଦୂରେ ଅଛି ବ୍ୟବଧାନ ?
 ସେ କି ଜାଣୁଅଛି ନ ପାରି ମୁରୁଛି
 ବସି କରୁଅଛି ଧ୍ୟାନ ।

କି ହେବ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ଶୁଣାନ ଚିତାରେ
 ଆକାଶେ ଯାଇଛି ଉଡ଼ି,
 ଫୁଲର ଲୀଳା କରି ଅବହେଳା
 ଅସିବ କି ସେ ବାହୁଡ଼ ?
 କ୍ଷଣିକ ଭଙ୍ଗୁର ପ୍ରଣୟ-ଅଙ୍କୁର
 ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ତଳେ ପଡ଼ି,
 କାହାର ବଳରେ ଆଉ ସେ ମୂଳରେ ,
 ହୋଇ କି ପାରିବ ଯୋଡ଼ି ?
 • ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଢ଼େର ପ୍ରଣୟ-ପିପାସା
 ଢ଼େର ହୋଇଅଛି କାହିଁ ?
 ସଫଳ କାମନା ସତ୍ୟ ବାସନା
 ଜଗତେ ମିଳଇ ନାହିଁ ।
 ଜାଣିଲି ଜଗତ ମାନବ ସମସ୍ତ
 ମୋହ-ମଦରରେ ମଡ଼ି,
 ସେ ନ ଚାହେଁ ଥରେ ତାକୁ ତ ହେମରେ
 ଭୁଲୁଥାଆନ୍ତି ସନ୍ତତି ।
 ପବନ ଭାବରେ ଅପଣା ମନରେ
 ବସି ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରାଣାୟାମେ
 ଚନ୍ଦ୍ରା କଲେ ଥରେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପାଶରେ
 ଭେଟିବ ଅନନ୍ତ ଧାମେ ।

ମୃତ୍ୟୁଶୟାରେ ।

ॐ

ସମାପତ ଶ୍ରମକ୍ଳାନ୍ତ ଅଜି ମୂଲଭିଲ ଶାନ୍ତି
ଜୀବନରେ ଭୁଲ ଭ୍ରାନ୍ତ ହେଲା ଅବଶେଷ —
ବ୍ୟାକୁଳତା ଦିବାନିଶି ଶୁଶାନ ଚିତାରେ ମିଶି
ଯିବ ସୁଖଦୁଃଖରାଶି ନ ରହିବ ଲେଖ ।

ପ୍ରେମ ଆଳାପନ କଥା ଜୀବନର ସର୍ବବ୍ୟଥା
ସ୍ନେହ ପ୍ରୀତି ମଧୁରତା ସର୍ବ ହେବ ଦୂର,
ବିଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଅଲୋକ ସୁଖ ବା ଦୁଃଖଦାୟକ
ଗଲା ଯାଉ ଏବେ ସୁଖ ଲଭିବ ପ୍ରଭୁର ।

ଏ କି ବନ୍ଧୁଙ୍କ ବେଢ଼ାର ଦେଇ ପୁଷ୍ପ ଉପହାର
ସଜାଇ ପ୍ରତିମାକାର ଅଣିଛନ୍ତି ମୋତେ,
ମୋହ ପକ୍ଷେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପଙ୍କ ତମନ ସମାନ
ସମ୍ମାନ ଅପମାନ ନ କଲେ ପରତେ ।

ବୋଲ ହରି ହରି ବାଣୀ ଘେନୁଛୁ ଏବେ ମେଲଣି
ଜନ୍ମଭୂମି ଠାକୁରାଣୀ ! କରୈଁ ନମସ୍କାର,
କାଟିଛୁ ଜୀବନକାଳ କର ବନ୍ଧୁତ ଜଞ୍ଜାଳ
ନଅ ଦେହ ଚିତାନଳ ରସ ଉପହାର ।

ମୁଁ ବୈରାଗୀ ।

ଭଗବତ ଚିନ୍ତା ।

ହୋଇଛି ଜୀବନ ଅତୀତ, ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଏବେ ଉପସ୍ଥିତ ।
 ସ୍ୱପ୍ନର ସୁଖଦୁଃଖ ସବୁ କଲି ଜୀବନେ ଅନୁଭବ ।
 କୁଟୁମ୍ବ ଶ୍ରୀତିଗଣ ଯେନେ କାଟିଲି କାଳନାନାରଙ୍ଗେ ।
 ଯେ ମୋର ଥିଲା ବେଦ ଶ୍ରୀୟା, ଯାଇଛି କାଟି ବେଇ ମାୟା ।
 ଜଗତ ସମ୍ମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ଏବେ ସେ ସବୁ ମଟଣ ବିଷ୍ଣୁ ।
 ମୋହିତ ନ ହେବି ମୁଁ ଧନେ, ଇଚ୍ଛା ମୋ ନାହିଁ ଉପାର୍ଜନେ ।
 ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ ମୋର ଓପୁଜନ, ବେଇ ତ ଛନ୍ଦି ନାରାୟଣ ।
 ମସ୍ତକ କେଶ ହେଉ ଅଠା, ହେବ ତ ହେଉ ପଛେ ଜଟା ।
 କୁବିମ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପ୍ରକାର ବହୁବି ନାହିଁ ଜଟାରୁ ।
 ଅଉ ପାଉଁଶ ଅବା ଧୂଳି ଦେହରେ ହେବି ନାହିଁ ବୋଲି
 ହେବାର ବିଭୂତ ଭୂଷଣ, କିଛି ତ ନ ଦେଖେ କାରଣ ।
 ତେବେ ମୋ ଦେହରସାପାଇଁ, ବିଶେଷ ଯତ୍ନ କିଛି ନାହିଁ ।
 ମିଳିବ ଖାଦ୍ୟ ଯେ ପ୍ରକାର, ଅନନ୍ଦେ କରିବି ଅହାର ।
 ଏ ଦେହ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମନ୍ଦିର, ଏ କଥା କରିଅଛି ସ୍ଥିର ।
 ଇଚ୍ଛାରେ ନ କରିବି ନଷ୍ଟ, ଘଟୁ ପଛକେ ଯେତେ କଷ୍ଟ ।
 ଲେଉଟି ନାହିଁ ମୋ ଜୀବନ, ଅଧବା ଅକାଳ ମରଣ ।
 ବହୁବି ଚିତ୍ତ ମଧ୍ୟେ ଶାନ୍ତି, ନ ହେବି କେତେ ଆତ୍ମସାନ୍ତି ।
 କେ ମୋର ପୁତ୍ର କେ ବା ମିତ୍ର, ସ୍ୱପ୍ନର ଅତୀତ ବିଚିତ୍ର ।
 ବନ୍ଧୁ କୁଟୁମ୍ବ ପ୍ରଭୁ ମୋର, କେବଳ ମୁଁ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ।
 କିପାଇଁ ମିଶି ବନବାସେ ? ପ୍ରଭୁ ତ ଛନ୍ଦି ମୋହ ପାଶେ ।

ସନ୍ତତ ନିଧି ମୁଁ ନିର୍ଜନେ ଶୁଣିବି ପ୍ରଭୁ ନାମ ମନେ ।
 କହିଲକ କେନ୍ଦୁ ଅତ୍ୟାଚାର, କରିବି ମୁଁ ପାପୁ ବେଭାର ।
 ମୋ ପକ୍ଷେ ସମସ୍ତ ପବନ, ନାହାନ୍ତି ମୋର ଶତ୍ରୁମିତ୍ର ।
 ଭୁଲିଲି ମୋର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ, ସେବା କରିବି ଦେଇ ଗ୍ରାଣ ।
 ବୋଲନ୍ତୁ ଯେଉଁ କଥା ଯେବା, କରିବି ଜନ୍ମଭୂମି ସେବା ।
 କରିବି ଦେଶ ପାଇଁ ଯତ୍ନ, କଦାଚ ନ ହେବି କୃତବ୍ଧ ।
 ହରି ମୋ ଧନ ହରି ଧ୍ୟାନ, ଜ୍ଞାତ କୁଟୁମ୍ବ ହରି ଧନ ।
 ବୋଲୁ ଦେ ଭାଇ ସବ ଜନ — ବୈରାଗୀ ପକାରମୋହନ ।

କରର ପଞ୍ଜିଉ ।

ରାଗ—ପାହାଡ଼ିଆ କେଦାର ।

ଦେଶ ହେ କବି ! ସ୍ଵଭବ ଛବି, ମାଳ ଗଗନ, କମଳବନ,
 ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରମା, ପୁଷ୍ପସୁଷମା, ମଧୁପଂକ୍ତି ହେ ।
 କୁମୁଦଧର, ଯୁଗ୍ମ ଚକୋର, ରଜତ ସହ, ଯୁକ୍ତ ବସ୍ତ୍ରହ,
 ବିଚ୍ଛେଦ ସଜ୍ଜା, ମନ୍ଦିତା ଫଳ, ତାରକା ଦୁଃଖ ହେ ।
 ଜଗତର ମଣ୍ଡଳ ରୂପଲବଣ୍ୟ ହେ,
 ଘୋର ଅରଣ୍ୟ, ତପସ୍ୟାଶ୍ରମ, ବନ ହେ,
 ଯୁବା ଯୁବତୀ, ପକ୍ଷିପଞ୍ଜରୀ, ପ୍ରଭାତ ସନ୍ଧ୍ୟା, ରଜନୀକା,
 ନବ ଯୌବନ, ପ୍ରେମମିଳନ, ସିଦ୍ଧିସୁରଣ ହେ ।

ଜ୍ଞାନାଭିମାନ, ପ୍ରଣୟ ଗାନ, ସଖୀ ବିରହ, କଷ୍ଟ ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ,
 ନୟନଜଳ, ହୃଦ ବକଳ, ପ୍ରେମାନ୍ତରାର ହେ,
 କୋକିଳଧ୍ୱନି, ଚନ୍ଦ୍ରବଦନା, ମଳୟ ବାୟୁ, ସଙ୍ଗୀତ ଅଞ୍ଜଳି,
 ହୃଦ ଯାତନା, ପ୍ରେମ ବେଦନା, ସୁଖ ସ୍ୱପ୍ନାର ହେ ।
 ନିଶି ନୟା ସ୍ୱପନ ସଖୀ ସବାଦ ହେ,
 ଯୁବଯୁବତୀ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ, ଶାନ୍ତର ଚକ୍ତି ହେ,
 କୁଞ୍ଜ କୁଞ୍ଜୀର, ଧ୍ୱନି ବର୍ଣ୍ଣାର, ବେଦ ବସନ୍ତ, ଗ୍ରୀଷମ ଅନ୍ତ,
 ଦବସ ରାତି, ଏତକ ମାତ୍ର ତୁମ୍ଭ ସମ୍ପତ୍ତି ହେ ।

ସ୍ମୃତିର ଛୟ ।

—*—

ରାଗ—ଅଶାବରୀ । ୦

ଦିବା ନିଶି ପ୍ରାତଃ ସନ୍ଧ୍ୟା ସକଳ ସମୟେ—
 ସେହି ସ୍ମୃତି ଛୟ ଅଛି ଚିତ୍ତିତ ହୃଦୟେ ଯେ ।
 ନରେଶି ନରେଶି ମୂର୍ତ୍ତି ମାନସନୟନେ,
 ପ୍ରବୋଧ ସାନ୍ତୁନା କେତେ ଲଭ କରେ ମନେ ଯେ
 କେତେ ଥର ଭାଲେ ମନେ ମଗ୍ନଚିତ୍ତା ଅଶା,
 ବତାଇବ ଯିନା ବଳବତ୍ତର ପିପାସା ସେ ।
 ବିସ୍ମୃତିର ଅବରଣ ଢାଳିଲେ ଯତନେ,
 ଶୁଣି ଭଲ ହୋଇ ପ୍ରତିବନ୍ଧ ପଡ଼େ ମନେ ଯେ ।

ଶୁଭ ଜଳେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଥାଏ ସମୁଦ୍ଧଳ,
 ଲହରୀ ଆଦାତେ ହୁଏ ଯଥା ସେ ଚକ୍ରମ ଯେ ।
 ଭୁଲିବା ସକାଶେ ଯତ୍ର ସାଧନ କେବଳ,
 ସବୁ ଚେଷ୍ଟା ସବୁ ଯତ୍ର ହୋଇଛି ବେଳ ସେ ।
 ଭୁଲ ଭଲ ହୋଇ ଯାଇଅଛି ମୋ ହୃଦୟ,
 ତଥାପି ଦେଖୁଛି ସେହି ମୁଁ ଛାୟାମୟ ଯେ ।

ରଘୁମୁଷ୍ଟି ।

—*—

ରାଗ—ଶେଷି ।

ହେ ଶୁଭ ! ନ ବୁଝି ତରୁ ହେଲଣି ମୁଁ ନୁହଁବିବତ
 କାହୁଁ ଅସି କାହୁଁ ଯାନ୍ତି ଲୋକ ଫମସୁ,
 ଅଟେ ସେହି କେମନ୍ତ ସ୍ଥଳ,
 ଯାଇ ଯହିଁ ସମବେତ ପ୍ରାଣୀ ସକଳ ।

,

ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ୍ତି ଜନ, କାହାର ବା ପ୍ରୟୋଜନ,
 ତଥାପି ନରତ କାର୍ଯ୍ୟେ ତରୁ ନ ଜାଣି,
 ନ ଦେଖି ଏପରି କରନ୍ତେ,
 କାର୍ଯ୍ୟ ବିନା ରହି ପାରେ ଲୋକ ନିଷିନ୍ଦେ ।

୩

ଅଚେତନ ଗ୍ରହଗଣେ ନିଶ୍ଚୟମୁଖି ଗଣନେ

ଉଦୟାସ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି କାହା ଅବେଶେ ?

ମାସ ବର୍ଷ ଦିବସ ନିଶି

କାହୁଁ ଅସି କାହୁଁ ଅବା ଯାଆନ୍ତି ମିଶି ?

୪

ପ୍ରାଣିପ୍ରାଣ ସମୀରଣ ପ୍ରବାହୁତ ଅନୁକ୍ଷଣ,

ନ କାଶିଲ କାହା ଅଜ୍ଞା କରେ ପାଳନ,

ନିୟମରେ ଆକାଶୁଁ ବୃଷ୍ଟି

ହୋଇ ପାଳନ କରଇ କାହାର ସୃଷ୍ଟି ।

୫

ଏହି ସେ ମୋର ଶରୀର ଦିଶେ କେମନ୍ତ ରୁଚର,

କି କୌଣସି କେ କୌଣସି କଲେକ ସ୍ଥିର,

ଏହି ପଞ୍ଚଭୂତ ସମୟି

ପରିଣତ ହେବ ରସୁମାଦକ ମୁଷ୍ଟି ।

ହିନ୍ଦୁ ଶିଳ୍ପୀ ।

ରାଗ—ଅଶାବରୀ ।

କେ ଗୋ ମା ! ତୁ ବସିଅଛୁ ମଳିନବଦନା !
 ଶୟନେ ସ୍ବପନେ ସାର ଜାଗ୍ରତେ ଭବନା !
 ଜଗତ ସଂସାର ଦେଖୁଛୁ ତୁ ଶୂନ୍ୟମୟ,
 ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ଯାଉଅଛୁ ତୋ ହୃଦୟ !
 ଅନାୟତ୍ରେ କେବେ ପଡ଼ି ଯାଉଛୁ ଭୂତଳେ,
 କେବେ ଉଠେ କାନ୍ଦୁଛୁ ତୁ ଜୀବନ ବିକଳେ !
 କିଛି ମାତ୍ର ଆଶ୍ୱା ରଖି ନାହିଁ ତୁ ଜୀବନେ,
 ଅବରଳ ଅଶ୍ରୁଧାର ଝରୁଛୁ ନୟନେ !
 ଭୁଲ ନା ଭୁଲ ନା, ମା, ତୁ ହିନ୍ଦୁର ଲଳିନୀ,
 ଉଠ ମା ଯହୁରେ ଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନା !
 ଦେବ ତୁଲ୍ୟ ସେବୁଥିଲୁ ପତି ଶ୍ରୀଚରଣ,
 ଏବେ ଶେଷ ବ୍ରତ ହୋଇଅଛି ଉଦ୍ୟାନ !
 ସକଳ କର ତୁ ଏବେ ପରସେବା ବ୍ରତ,
 ତାଳ ଦେ ମା ! ଜ୍ଞାନ, ଧ୍ୟାନ, ଦେହର ସାମର୍ଥ୍ୟ !
 ଥିଲୁ ନାରୀ ହେତୁ ବେଦୀ, କି ଅଛି ଭବନୀ,
 ତେଜ ତୁ ଇନ୍ଦ୍ରସୂକ୍ଷ୍ମଲଳସା, ବାସନା !
 କାହିଁପକା ଜନନୀ ! ତୋ ଦେହ ଅଳଙ୍କାର,
 ମତ ଏବେ ସେହି ସବୁ ଅଟେ ଦେହଭାର !
 କଲଟ ସିନ୍ଦୂରବିନ୍ଦୁ ପକା ମା ତୁ ଯୋଡ଼ି,
 ଅନନ୍ତ ଉତ୍ସବ ଅକ୍ଷରୁ ଯାଉ ଲୁଚି !

ଜନନୀ ! ତୋ ହେବ ଯହିଁ ଲଜ୍ଜା ନିବାରଣ,
 ପରିଧାନ କର ସେହି ମାନ୍ୟକ ବସନ ।
 ଦୁଃଖଭୋଜ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ତୋର ନାହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ,
 ଅଳଠାରୁ ହବିଷ୍ୟାନ କର ତୁ ଗ୍ରହଣ ।
 ପାଟିବ ଅନିତ୍ୟ ସୁଖ ଯାଇଅଛି ସର,
 କାଟି ମା ତୁ କାଳ ନିୟମିତ ବ୍ରତ ଧର ।
 ଅଳ ଦଳଠାରୁ ମା ତୁ ହେଲୁ ସନ୍ନ୍ୟାସିନୀ,
 ଜପ ହରି ନାମ ମନ୍ତ୍ର ଦିବସ ଯାମିନୀ ।
 ଫେର ଦେ ମା ଯତ୍ନବଦ ମସ୍ତକର ବେଣୀ,
 ଲୁଠି ରୁଣିପଲ୍ଲ ପୃଷ୍ଠଦେଶେ ଜଟାଶ୍ରେଣୀ ।
 ପାଟିବ କଳଙ୍କ ତୋତେ ନ କରୁ ପରଶ,
 ପବିତ୍ର ସତୀତ୍ୱ ଧର୍ମ ମଣି ତୁ ସବସ୍ତ ।
 ସତୀତ୍ୱ ପରମ ଧନ ଯତ୍ନେ ରକ୍ଷା କର,
 ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକମାତ୍ର ଯମ୍ବୁଳ ତୋହର ।
 ପିତୃକୁଳ ଶୁଣୁ କୁଳ ଉଦ୍ଧାର କାରଣେ
 ମନ ଦେ ଗୋ ନିୟମିତ ବ୍ରତ ଅଟରଣେ ।
 ଅପଣେ ଉଦ୍ଧାର କର କୁଳକୁ ଉଦ୍ଧାର,
 ଗର୍ବନରେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରତ କର ସାର ।
 ଅସାବଧାନ ତୁ ହେଲେ ଲଜ୍ଜା ପ୍ରବଳେ,
 ପିତୃ ଶୁଣୁ ବେନି କୁଳ ସିବେ ରସାତଳେ !
 ବର୍ତ୍ତମାନ ତୋହ ପାଶେ ଅସି ଲୋକମାନେ
 ଭକ୍ତିରେ ପୂଜିବେ ଦେବୀ ଜନନୀ ସମାନେ ।
 ସାର କର ଜନନୀ ଗୋ ! ପର ସେବା ବ୍ରତ,
 ମଣି ଲୋକଗଣେ ତୋର ପିତା, ପୁତ୍ରବତ ।

ପ୍ରବଳ ହେଲେକ ଦେହସ୍ଥିତି ଉପୁଜଣ,
 ବକଳରେ ପ୍ରଭୁ ପଦେ ପଶିବୁ ଶରଣ ।
 ଅଳଠାରୁ ହେଲୁ ମା ତୁ ଦେବା ସନ୍ତାନିନୀ,
 ଜନସମାଜରେ ହେବୁ ଅନନ୍ୟାସିନୀ ।
 ତୋର ସ୍ୱାମୀ ଏବେ ରହୁଛନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗବାସେ,
 ଅବଶ୍ୟ ମିଳୁବୁ ତୁହି ଯାଇ ତାଙ୍କ ପାଶେ ।
 ତୋହର ସମ୍ପ୍ରତି କେହି ନାହିଁ ଅନୁପର,
 ସଂସାର ସମସ୍ତ ଲୋକ ଆତ୍ମୀୟ ତୋହର ।
 ସାର କର ଜୀବନରେ ପରସେବା ବ୍ରତ,
 ବିସର୍ଜନ ଦେ ଗୋ ସୁଖ ଲଳସା ସମସ୍ତ ।
 ସ୍ୱାମୀ ଭୁଲ କରୁଛନ୍ତି ପାର୍ଥବ ବନ୍ଧନ,
 ମୁଁ ଭୁଲ ହୋଇ ନାହିଁ ଆତ୍ମାର ମିଳନ ।

ମୋ ସ୍ବପ୍ନ ଶକ୍ତି ।

—୧୦୫—

ଭାଗବତ ବୃତ୍ତ !

ହେ ବହୁ ମଙ୍ଗଳ ଆକାର ! ଏକକ ପ୍ରାର୍ଥନା ମୋହର ।
 ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ଥାଉ ରକ୍ତି, ଏହି ମୋହର ସ୍ବପ୍ନ ଶକ୍ତି
 ତୋ ବରେ ହେଉ ବଳଶାଳୀ, ଭାଷା ସେବାରେ ଦେବ ତାଳ ।
 ମୃତକ୍ଷଣା ଦେନ ଭଲମାନେ ନିୟୁକ୍ତ ବଳ୍ଲୀକ ନିର୍ମାଣେ ।
 ଦେଖି ମୁଁ ଏହି ନିଦର୍ଶନ ମାତୃଭାଷାରେ ଦେଲି ମନ ।
 କାହିଁ ମୋ ସମ୍ମତ ସମ୍ବଳ, ତୁମ୍ଭର କୃପାରେ କେବଳ
 ପୋଷିଛି ହୃଦୟରେ ଆଶା, ସେବା କରିବି ମାତୃଭାଷା ।
 କାହିଁ ମୋ ଶକ୍ତି ସ୍ବଦ୍ବାକାର, କାହିଁ ବା ଦେଶ ଉପକାର !
 ହେ ପ୍ରଭୋ ! ତୁମ୍ଭ କରୁଣାଈଁ ହେବାକୁ ପାରେ ଦୁବ ଦାରୁ ।
 ତୁମ୍ଭ କରୁଣା ପୋଷି ମନେ ଧାଇଁଛି ଅସାଧ୍ୟ ସାଧନେ ।
 ତୁମ୍ଭର ନାମକୁ ସମ୍ବଳ ହେ ପ୍ରଭୋ କରିଛି କେବଳ ।
 ସମ୍ପାଦି ତୁମ୍ଭ ପଦେ ପ୍ରାଣ, କରନ୍ତୁ ମୋତେ ପରିବାଣ ।
 ଦେଇ ମୁଁ ସମସ୍ତ ଜୀବନ କରିବି ଆଦେଶ ପାଳନ ।
 ପଡ଼ିଲେ ଦୁଃଖ ଅନ୍ଧକାରେ ଆଶା ଭରସା ତୁମ୍ଭଠାରେ ।
 ରଖି ମୁଁ ଲଭଇଁ ସାନ୍ତ୍ବନୀ, ଯାହାକି ଯାଏ ନାହିଁ ଜଣା ।
 ତୁମ୍ଭକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାମୋର ପ୍ରାଣ ହୋଇ ପଡ଼ଇ ମୁହ୍ୟମାନ ।
 ହେ ମହାପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ! ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ଦିଅ ପ୍ରାଣ ।

ଘରବାହୁଡ଼ା ବାଟୋଇ ।

ରାଗ—କଳହଂସ କେଦାର ।

ପକ୍ଷିଏ ଆକାଶରୁ ଗଲେଣି ଉଡ଼ି,
ଅସ୍ତ୍ରାଚଳରେ ପୃଥ୍ବୀ ଗଲେଣି ବୁଡ଼ି,
ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରୁ ଘୋଟି ଆସେ ଭମିର,
ବାହୁଡ଼ିଛୁ କୃଷକ କ୍ଳାନ୍ତଶରୀର ।

,

ଗୋଗୋଷ୍ଠ ଦୁଶ୍ୟ ହୁଏ ନାହିଁ ପ୍ରାନ୍ତରେ,
ଗଲେଣି ବିଶ୍ରାମକୁ ବାହୁଡ଼ି ଘରେ,
ଗୋଷ୍ଠରୁ ବଣା କାହିଁ ଗୋଟୁଏ ଗାଈ
ଟେକିଣ ପୁଞ୍ଜ ଗୃହେ ଧାଇଁଛୁ ରାତି ।

୩

ମାର୍ଗ ବୃକ୍ଷରେ କାହିଁ ରାବେ ଉଠୁକି,
ମଣ୍ଡିତ ଜାଳ ପଦେ ଶବ୍ଦୋତ ପୋକି,
ବିଲୁଆ ବଲ ମଧ୍ୟେ ଧାଏଁ ଚଞ୍ଚଳେ
ଅହାର ଲେଉଟିବାକୁ ଶ୍ରେକବିକଳେ ।

୪

ଆକାଶେ ଦୁଇ ଶୂର ପୁଟିଛୁ ତରା,
ଅଳସେ ଆଖି ମେଲି ଶୁଦ୍ଧ ପରା,
ମାଡ଼ି ଆସେ ଅନ୍ଧାର ପ୍ରବଳ ହୋଇ,
ନିକନ ମାର୍ଗେ ତଳେ ଏକ ବାଟୋଇ ।

*

ଥକି ଗଲଣି ଚାଲି ବସିଯାଇ,
 ଶୁଧା ଦୃଷ୍ଟାରେ ମୁଣ୍ଡୁନ ଝୁରୁ ବାକ୍ୟ,
 ସବାଙ୍ଗ ହୋଇଛି ତା ଧୂଳଧୂସର,
 ଯେତି ଚାଲୁଛି ମନେ ଅଶା ମାତର ।

୭

ଗ୍ରାମକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଅଛି ସେ ଧାଇଁ,
 ଆଜି ଦ୍ରବ୍ୟରେ ଦୃଷ୍ଟି କିହୁତେ ନାହିଁ,
 ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଛି ମାତ୍ର ଗ୍ରାମ ପ୍ରତି ସେ,
 ଚାହେଁ ଅକାର ମଧ୍ୟେ ଗ୍ରାମ କି ଦିଶେ ।

୮

ଅପାର ଦନ୍ତୁରହୁଥିଲା ବିଦେଶେ,
 କାଟିଛି କାଳ ତହିଁ କାୟାର କ୍ଳେଶେ,
 ଯେତିଛି ଅଶା ମନେ ମିଳିବି ଘରେ,
 ଯୁଦ୍ଧ କଳବେ ଦେଖିବି ସେ ନେତ୍ରେ

୯

ଗ୍ରାମର ଶୟା ଦୂରୁ ଦିଶିଲା ନେତ୍ରେ,
 ନବିତ ମାରଦ କି ଉଦୟ ସେତେ,
 ଦିଶିଲା ତହିଁ ଏକ ଶିଖ ଅଲୋକ,
 ଶୁଭିଲା ଅଳ୍ପ ଗ୍ରାମ ମନିର ଶଙ୍ଖ ।

୧୦

ଗ୍ରାମ ପ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଚାଲୁଅ ଥୋକେ -
 ମିଳି ରକ୍ତି ଛଡ଼ନ୍ତି ହୋକେ ହୋ ହୋକେ,
 ଚିହ୍ନା ଚିହ୍ନା ପରି ହେଲା ପରତେ,
 ତଳିଲା ପୁଣି ବେଗେ ମନ ଉଠିତେ ।

୧୦

ଗ୍ରାମରେ ମିଳି ନିଜ ଦ୍ଵାର ପାଶରେ
କପାଟେ ହାତ ମାରି ଡାକେ ଉତ୍ତରେ,
ମାତ୍ର ତ ଦେଉ ନାହିଁ ଉତ୍ତର କେହି,
ଅଥବା ବେଉ ନାହିଁ କପାଟ ଫେରି ।

୧୧

କିରୀଟୀ ଉତ୍ତରେ ଉତ୍ତର ବାରି
ଅଇଲ ଦ୍ଵାର ଫେରି ଘରୁ ବାହାରି
ମଳନବେଶୀ ଏକ ଭୁଲବସନା
ଶିଶୁମୁଖଳ କୋଳେ ଏକ ଲଳନା ।

୧୨

ସେ ଛଡ଼ିଗୋଟି ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରେମଗଦୁଦେ
ପଡ଼ିଲେ ଯାଇ ସେହି ବାଟୋଇ ପଦେ,
ସେଉଁ ଅନନ୍ଦ ଜାତ ମୁଖକୁ ଚାହିଁ,
କବି ଅକ୍ଷମ ତାହା ବଞ୍ଚିବାପାଇଁ ।

୧୩

ଜଗତ ସବୁ ସୁଖ ପ୍ରେମ ମାଧୁରୀ
ସେହି ମିଳନେ ଅଛି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୂର,
ଏକକୀୟନା ଜଗତର ବନ୍ଦନ,
ଅବକି ଛନ୍ଦି ତହିଁ ସକଳ ଜନ ।

ହଢ଼ାଣ ପାତ୍ର ଓ ବସିପୁତ୍ରୀ ।

ଗରୁ—ମଙ୍ଗଳ ।

କିଏ ତୁ ମା ! ତୋହ ଘର ବୋଲି କେଉଁ ଦେଶେ ?
ମୋ ପାଶେ କିପାଇଁ ଅସିଅଛୁ ଦେବା ବେଶେ ?
ହାତ ଧୋଇ ବସିଥିଲୁ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ସାର,
ଶୁଭ ଯାତ୍ରା ଅନୁକୂଳେ ପାତ୍ର ବେଶଧାର ।
ଏଡ଼େ ପୃଥ୍ବୀଟାରେ ସ୍ଥାନ ହେଲା ନାହିଁ ବୋଲି,
ଏପରି ତ ଲୋକ ଛନ୍ଦ୍ର ଦେଉଥିଲେ ଯେଲି ।
ବ୍ୟାଧିର ଜଞ୍ଜାଳେ ପ୍ରାଣେ ଅଶା ଥିଲା ନାହିଁ,
ସଜ ହେଉଥିଲ ନଜ ଧାମେ ଯିବାପାଇଁ ।
କି ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଅଇଲା ମା ଉତ୍ତର ନନ୍ଦନ !
ତୁ କି ରେ ପଡ଼ିଛୁ ମନ୍ଦ ମୃତ-ସଞ୍ଜୀବନୀ ?
ତୋହ କର ପରଶରେ ଦେହୁଁ ବ୍ୟାଧିଗଣେ
ଛାଡ଼ି ପଳାଇଲେ ରହି ନ ପାରିଲେ କ୍ଷଣେ ।
କିଏ ସ୍ୱାର୍ଥ ଅଛୁ ତୋର ବୋଲି ମା ମା ରାଣି !
କିପାଇଁ ପଛକୁ ମୋତେ ଧକ୍କା ତୁ ଟାଣି ?

ଦୟାବତ୍ତ ।

ରାଗ—ମଞ୍ଜଳ ।

ନ ବୋଲି ନ ବୋଲି, ଥିଲୁ ନାହିଁ ତା କରୁଣା,
 ଦିନେ ମୁଁ ତ ଦେଖି ନାହିଁ ସ୍ନେହ, ପ୍ରୀତି ଉଶା !
 କଣ୍ଠକରୁ ରକ୍ଷାପାଇଁ ମୋର ପଦତଳ
 ସଦୃଶେ ବସ୍ତ୍ରର କରି ଦିଏ ବସସ୍ଥଳ ।
 କୁଶଳେ ରକ୍ଷିବାପାଇଁ ମୋ ଶରୀର ମନ
 ଏକାବେଳେ ଥିଲୁ କରି ଅମୃତବର୍ଜନ ।
 ଥିଲୁ ନାହିଁ ତାର ଲୋକଦେଖାଣି ପ୍ରକୃତି,
 ଅମୃତସୁଖେ ଥିଲୁ ନାହିଁ ତାହାର ପ୍ରକୃତି ।
 ଜଣାଥିଲୁ ନାହିଁ ତାକୁ ନୀତି ସାର ମର୍ମ,
 ମୋ କୁଶଳେ ପ୍ରାଣ ଦେବା ମଣିଥିଲୁ ଧର୍ମ ।
 କରିଥିଲୁ ସେବା ବ୍ରତ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ,
 ସରଳତା ପବନତା ହୃଦୟଭୂଷଣ ।
 ତେବେ କିପାଁ ଗଲୁ ଦେଇ ଦୁଃଖରେ ରସାଇ ?
 ବଧୂର ବ୍ୟଥାକୁ ଯାହା କେ ପାରେ ଖଣ୍ଡାଇ ?

ମୁକୁନ୍ଦର ନିମନ୍ତଣ ।

ଗୁଣ—ମଙ୍ଗଳ ।

ବୋଲିବା ହେଉନ୍ତୁ ଅହେ ସୁକୁନ୍ଦମୟୀ !
 କେବେ ମୋର ନିମନ୍ତଣ କରିବେ ଗ୍ରହଣ ?
 ଅହେ ବନ୍ଦୋ ! ଅପଣଙ୍କୁ କରୁଛି ଯୁଦ୍ଧାର,
 ଅସ ଅସ ବୋଲ ମୋତେ ସ୍ବର୍ଗ ସମାଗର ।
 ହେ ମୁକୁନ୍ଦ ! ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରେ ଯେଉଁ ଲୋକ ଭୟ,
 ନବୋଧ ! ନବୋଧ ! ସେହି ନବୋଧ ନବୋଧ !
 ଯେଉଁ ଲୋକ ଦେନିଯିବ ସୁଧାମୟ ସ୍ଥାନେ,
 ତାହାକୁ ବୋଲିବ ଶବ୍ଦ ବୋଲ କେଉଁ ପ୍ରାଣେ ?
 ଉଦାର ପାଇବ ଯାହା ଯୋଗେ ଯାତନାରୁ,
 ଅଧିକ କେ ହତକାରୀ ଅଛି ତାହାଠାରୁ ?
 ଅନନ୍ତ ଅମୃତ ଧାମୁ ମୁହିଁ ଅଛି ଅସି,
 ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି ତ ପରବାସୀ;
 ଅନେକ କାଳରୁ ରହିଅଛି ଜଗତରେ,
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କ୍ଳାନ୍ତ ହେଲି, ନାହିଁ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଦେହରେ
 ପରବାସେ ରହିବାକୁ ନାହିଁ ଆଉ ମନ,
 ସ୍ବସ୍ଥାନକୁ ଯିବାପାଇଁ ଚିତ୍ତ ଉଚ୍ଚାଟନ ।
 ତୁମ୍ଭ ବିନା କାହାକୁ ତ ଆଉ ଦେଖୁ ନାହିଁ,
 ଅହେ ମିତ୍ର ! ସ୍ବସ୍ଥାନକୁ ଦେନିଯିବା ପାଇଁ ।
 ଏକମାତ୍ର ଯାହା ତୁମ୍ଭେ ନେବାକୁ ସ୍ବସ୍ଥାନେ,
 ଅସ ଅସ ବନ୍ଦୋ ! ଅସ ବେଗେ ସନ୍ନିଧାନେ ।

ଅନନ୍ଦ, ଉନ୍ନାସ, ସୁଖ, ଦୁଃଖ, ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ, ରୋଗ,
 ସଂସାରର ସବୁଦ୍ରବ୍ୟ କରୁଛି ସମ୍ବୋଗ ।
 ବାରମ୍ବାର ଏକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜିବାର ପାଇଁ,
 ଅହେ ବନ୍ଧୋ ! ଆଉ ମୋର ଇଚ୍ଛା ବଳୁ ନାହିଁ ।
 ଯା ହେତୁ ଏ ସ୍ଥାନେ ଅନନ୍ଦର କୋଳାହଳ,
 ମନରେ ବହୁଛି ଏହା ମହାକାଳ ଫଳ ।
 ଏହି ଫଳ ଭୁଞ୍ଜି ଭୁଞ୍ଜି ହେଲୁଣି ଅରୁଚି,
 ତୁମ୍ଭର ପରଶେ ହେଉ ଆତ୍ମା ମୋର ଶୁଚି ।
 ହେଲୁଣି ଅବାସ ଗୃହ, ବନ୍ଧୋ ! ଜରାକର୍ତ୍ତ,
 ପୁଣି ମୁଁ ଦେଖୁଛି ଏହା ନିତାନ୍ତ ସଂକର୍ତ୍ତ,
 ଉତ୍ତବ ଯେ ବିହଙ୍ଗମ ଅନନ୍ତ ଆକାଶେ,
 କରେ କି ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ ରହି ସ୍ବଦ୍ବାବାସେ ?
 ଆସ ଆସ ବନ୍ଧୋ ! ଆସ ମିଳି ବେନି କଣ
 ଅନନ୍ତ ଆକାଶ ମାର୍ଗେ କରୁଁ ବ୍ରମଣ ।
 ଅନନ୍ତ ଅଗମ୍ୟ ମାର୍ଗ ମଣିବ କିପରି
 ଅହେ ମିତ୍ର ! ଦେନିଯାଅ ମୋହ ହାତ ଧରି ।
 ରଖିଛୁ ଯେତେକ କର ମାର୍ଗର ସମ୍ବଳ,
 ନେଉକି ମାତ୍ରକ ଦେନିଯିବ ମୁଁ କେବଳ ।
 ଯାହା କିଛି ଅରକ୍ଷିତ ପାଉଁଟି ସମ୍ପତ୍ତି,
 ନ ଛାଡ଼ିବି ଯୁଥା ମଧ୍ୟ-ଆକର୍ଷଣ ଶକ୍ତି ।
 ଅହେ ମିତ୍ର ! ତୁମ୍ଭେ ମୋର ପାପ ପୁଣ୍ୟ ସାକ୍ଷୀ,
 ତୁମ୍ଭଠାରେ ବୁଝିବାକୁ ନାହିଁ କିଛି ବାକୀ ।
 ଯେତେ ଦେବ, କେତେ ଦେବୀ, ବ୍ରହ୍ମସ, ବ୍ରହ୍ମଣୀ,
 ହୃଦୟ କୁଟୀର ମଧ୍ୟେ ରହୁଛନ୍ତି ବସି ।

ମେଢ଼, ମାୟା, ଦୟା, ହଂସା, କ୍ରୋଧ, ଅଭିମାନ,
 କ୍ଷୟା, ଭୃଷ୍ଟା, ଭୟ, ଚ୍ୟା, ମାୟାର୍ଥ୍ୟ, ସମ୍ମାନ,
 ବାସନା, ସାଧନା, ଅଶ୍ରୁ, ହାସ୍ୟ, ପରିହାସ,
 ଏ ସକଳ ହୃଦ ମଧ୍ୟେ କରିଛନ୍ତି ବାସ ।

କେତେକା ଅଲୋକ, ଶୟା, ଗୀତମୃଦୁ ଗୀତା,
 ଲଳସା, ପ୍ରବୃତ୍ତି କେତେ ସୀମାହୀନ ଅଶା,
 ଜାଗରତ ହୋଇ ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରଭାତରେ

ଲଗାନ୍ତି ବିବିଧ ଲୀଳା ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ।

ପାଗରେ ଲହରୀ ସୀମା ପରି ସୀମା ନାହିଁ,

ଏକ ପକ୍ଷେ ଆନ ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ଛନ୍ତି ଧାଇଁ ।

ଏ କ୍ଷୁଦ୍ର କୁଟୀରେ ସବେ ମେଲିଛନ୍ତି ସ୍ବଜ୍ୟ,

ସାଧୁଛନ୍ତି ମିଳି ସବେ ନିଜ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟ ।

ଯେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଅଗମନ କରିବେ ଆପଣ,

ହିମିଷେ ପାରିବେ ନାହିଁ ରହି ଏକ ଜଣ ।

ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଅଛୁ ଧରି ମୌନବ୍ରତ,

ବୋଲ ବୋଲ କେତେ କାଳ ରହିବ ଏମନ୍ତ ?

ଉଠିବ ଯେ କାଳେ ଆହୁ ବନ୍ଧୋ ! ଦେହ ଝାଡ଼ି,

ଅତିକ୍ଷେପେ ସେ ସମସ୍ତେ ପଳାଇବେ ଛାଡ଼ି ।

ଏହି ଦେବ ଦେବୀ ନିଶାଚର ନିଶାଚରେ,

ବସା ବାଜି ରହିଛନ୍ତି ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ।

ବସା ଲୁଚିଦିଅ ବନ୍ଧୋ ! ସବେ ଭୟ ପାଇ

ବର୍ତ୍ତମାନ ଛାଡ଼ି ମୋତେ ଯାଉଛୁ ପଳାଇ ।

ଜାଣ ବନ୍ଧୋ ! କପା ମୋର ତତ୍ତ୍ୱ ଉଚ୍ଚାଟନ ?

ଜାଣ କପା ଧରୁ ନାହିଁ ପୃଥିବୀରେ ମନ ?

ଶାନ୍ତି ଦେଖୁ ନାହିଁ ଯୁଦ୍ଧ ପଞ୍ଜର ମଧ୍ୟରେ,
 ଲଜ୍ଜା, ଉଦ୍‌ବେଗ ବାୟୁ ନୀଳ ଆକାଶରେ ।
 ମୋର ସୁଖ ଦୁଃଖ ସଙ୍ଗୀ ଛନ୍ତି ଯେଉଁ ଦେଶେ,
 ସେ ସ୍ଥାନକୁ ଯିବ ଚାଲି ଛାୟାମୟ ବେଶେ ।
 ସ୍ଵାଧୀନ ବେଶରେ ରହୁ ପୃଥ୍ଵୀ ରଙ୍ଗାଳୟେ
 ଜୀବନଟାଯାକ କାଟିଦେଲି ଅଭିନୟେ ।
 ସମାପ୍ତ ହୋଇଛି ସ୍ଵର ମୋ ସଙ୍ଗୀତଗ୍ରାମ,
 ଯବନକା ଅନ୍ତରାଳେ କରବ ବଶ୍ରାମ ।
 ଜୀବନର ସୁଖ ଦୁଃଖ ମର୍ମର ବେଦନା,
 ଅହେ ମିତ୍ର ! ତୁମ୍ଭକୁ ତ ସବୁ ଅଛି ଜଣା ।
 ସେ ଅନନ୍ତ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତ ଦେଖୁଅଛି ଆସି,
 ଶୁଣିବ ସେ ଦେଶ କଥା ମନେ ଅଭିଳାଷୀ ।
 ବୋଲିବ କି ମିତ୍ର ! ମୋତେ ସେ ଦେଶ ସମ୍ବାଦ,
 ବୋଲି ବୋଲି ବନ୍ଧୋ ! ମେଘୁ ଚିତ୍ତର ବିଷାଦ ।
 ଜାଣିଥିଲେ ଯେବା ଏକା ମୋର ମନ କଥା,
 ଅଶିଷ୍ଟ କି ତାହାଙ୍କର କୁଶଳ ବାରତା ?
 ଯାଇଛନ୍ତି ମୋ ହୃଦୟ କର ଅନ୍ଧକାର,
 ବୋଲି ବୋଲି ତାହାଙ୍କର ଶୁଭ ସମାବୃତ୍ତ ।
 ସେ ଦେଶରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଛନ୍ତି କିପରି ?
 ଶୁଣିବ ବୌଲବା ହେଉ ମୋତେ ଦୟା କର ।
 ଅହେ ହୃଦୟର ବନ୍ଧୋ ! ମୋତେ ସେନା ଯାଇ
 କେଉଁଦିନ ଦେବ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ରେଟାଇ ?
 ଜଗତ ଜଞ୍ଜାଳେ ହେଲେ ବ୍ୟାକୁଳ ମୋ ମନ,
 ବନ୍ଧୋ ହେ ! ମୁଁ କରଥାଏ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ ।

ବିଶାଳ ଜଗତ ମଧ୍ୟେ ଦୃଶ ସମାନରେ
 ପଡ଼ି ରହିଛି ତ ମୁହିଁ ନିରୁତ ସ୍ଥାନରେ ।
 ଚାଲିଗଲେ କାହାରି ତ ନାହିଁ କିଛି ସ୍ଥିତି,
 କାହାପାଇଁ କିସପାଇଁ ଭୁଞ୍ଜିବି ଦୁର୍ଗତ ?
 ଆସ ହାତ ଧରିଧରି ହୋଇ ବେନିଜଣ,
 ଅନନ୍ତର ଅନ୍ତଃସ୍ତରେ କରିବୁଁ ଚ୍ୟୁମଣ ।
 କେବେ ମୋ ଜୀବନ ବ୍ରତ ହେବ ଉଦ୍ୟାପନ ?
 କେତେ ଦିନଯାଏ ଜଗି ବସିବେ ଆପଣ ?
 ଉପଯୁକ୍ତ କାଳ ଜାଣି ଆସିବେ ଆପଣ,
 ତେବେ କିପରି ମୋର ଅକିଞ୍ଚନ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ?
 ଅନନ୍ତର ଅନ୍ତରାଳେ ଅଛି ତୁମ୍ଭେ ବୋଲି,
 ଆସିବ ମୋ ପାଶେ ଏହା ଯିବି ନାହିଁ ଭୁଲି ।
 ଆସିବି ନିଶ୍ଚୟ ବନ୍ଧୋ ! ତୁମ୍ଭେ ବେଳ ଜାଣି,
 ନି ପାରିବି ରହି ଜଗତକୁ ଧରି ଟାଣି ।
 କରୁ ଯୁଗା, ଦେଉ କଷ୍ଟ, ରଖୁ ଅପମାନେ,
 ତୁମ୍ଭ ଆସିବାର ଯାଏ ରହିବି ଏ ସ୍ଥାନେ ।
 ତୁମ୍ଭ ବଂଶୀର ଶୁଣି ଆହ୍ୱେ ମୃତ୍ୟୁମଣି !
 ଯିବି ଚାଲି ଛାଡ଼ି କରି ଜଗତବନ୍ଧନ ।

କିଜ୍ଜନେ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ପୃଥ୍ବୀବିଧି ସୁଖ କରନ୍ତି ସମ୍ମୋଗ,
 ଭୁଞ୍ଜିଛି ତ ସୁଖ, ଶାନ୍ତି, କଷ୍ଟକର ସ୍ନେହ ।
 ବିଚିତ୍ର ଜୀବନେ ସୁଖ ଧନ ଉପାର୍ଜନେ,
 ସମ୍ପାଦନା ପାଠ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଧ୍ୟୟନେ ।
 ବହୁରୂପ ସାଜି—ଅଛି ଲୋକଙ୍କୁ ଭୁଲାଇ,
 ବକ୍ତୃତା କରନ୍ତି କେତେ ସରସ୍ବତେ ଯାଇ ।
 ସ୍ବଦେଶେନ୍ଦ୍ରିୟେଣ ବୋଲି ଜଣାଇଛି ଲୋକେ,
 ମୋ ବକ୍ତୃତା ଶୁଣି ଠକ ଯାଇଛନ୍ତି ଥୋକେ ।
 ହେଉ ବା ନ ହେଉ କାର୍ଯ୍ୟ କିନ୍ତୁ ମାତର,
 ଉଣା ଥିଲା କାହିଁ ବକ୍ତୃତାର ଅନ୍ତର ?
 ପର ଉପକାର କିମ୍ବା ପରର ଅନୁଷ୍ଠ
 ଜୀବନ କାଳରେ କରି ଯାଇଛି ଯଥେଷ୍ଟ ।
 କରନ୍ତି ମୁଁ କେତେ ଲୋକେ କେତେ ଅପମାନ,
 ଶୁଚି କରି ନାହିଁ ପୁଣି ଦେବାକୁ ସମ୍ମାନ ।
 ନାହିଁ କୁହ ହସି ଖେଳ ବିଷାଦେ ହିମନେ
 ନାନାରୂପ ସୁଖ ଦୁଃଖ ବିଚିତ୍ର ଜୀବନେ ।
 ଥାଉ ଏବେ ସବୁ ଗୁହ୍ୟ ସାମ୍ୟ ଯସ୍ମିନ୍ନ,
 ଥାଉ ନାଟ୍ୟଶାଳା ଗୀତ ରେଲ ଇଷ୍ଟେସନ,
 ଥାଉ ସେ ବଜାର ହାଟ ଲୋକ କୋଳାହଳ,
 ଏବେ ତହୁଁ ଦେଖୁଛି ତ ଅଶାନ୍ତି କେବଳ ।

ଲାଳାମୟ ରଙ୍ଗାଳୟେ ଧରୁ ନାହିଁ ମନ,
 କରନ୍ତି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ-ସ୍ତୋତେ ଅମୃତସଜନ ।
 କାଳସିନ୍ଧୁ ହୁଏ ହୁଏ ଜୀବନର ସ୍ରୋତ,
 କଦାଚ ଅବଶ୍ୟ ମନ-କାରଣ ଉନ୍ନତ ।
 ଦୀପ ଶିଖା ତେଜିଅଛି ଜୀବନ-ପଥର,
 ନିର୍ବିଷ ନିସ୍ତେଜ କାଳସ୍ବରୂପ ଭୁଜଙ୍ଗ ।
 ନିଶ୍ଚୟେ ବାହୁତ ଜୀବସ୍ରୋତ ଧୀରେ ଧୀରେ,
 ନିଶ୍ଚୟେ ମିଳିବ ଯାଇ କାଳସିନ୍ଧୁ ନାରେ ।
 ନିତାନ୍ତ ବିଚିତ୍ର ମୋର ଜୀବନସମୟା,
 ହସି ହସି ବୋଲି ମୋର ହେଲାଟି “ସ୍ବମୟା—”
 ଆଉ ଏବେ ସବୁ କଥା ଅନ୍ଧାର ନିର୍ଜନେ,
 କରବ ବିଭୁଙ୍କୁ ଚିନ୍ତା ଏହି ବାଣୀ ମନେ ।

ଉବିଷ୍ୟତ

ଗୁଣ — ମଙ୍ଗଳ ।

ଆହେ ଉବିଷ୍ୟତ ଦେବ ! ବସି ସମ୍ମୁଖରେ
 ଗଠନ କରୁଛି କେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ସ୍ବହସ୍ତରେ,
 ପ୍ରତିଦିନ ଉଦୟାସ୍ତ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରମା ତପନ,
 ପ୍ରବାହିତ ହେବେ ସମୀରଣ ପ୍ରତିକ୍ଷଣ,
 ପ୍ରତିଦିନ ରଜନୀରେ ସୁନାଳ ଆକାଶେ
 ଅସଂଖ୍ୟ ତାରକାମାଳା କରଣ ପ୍ରକାଶେ,
 ପ୍ରାତଃ ସନ୍ଧ୍ୟା ନିୟମରେ କରବ ସୂଜନ,
 ଧାଇଁବେ ସ୍ବନସେ ଗ୍ରହ ଉପଗ୍ରହଗଣ,
 ଯଥାକାଳେ ନିୟମରେ ହେବ ଜଳବୃଷ୍ଟି,
 ଅବନୀମଣ୍ଡଳେ ରକ୍ଷାପାଇଁ ଜୀବସୃଷ୍ଟି,
 ଦିବା, ନିଶି, ମାସ, ବର୍ଷ, ବର୍ଷ, ନିୟମରେ
 କରବ ସୂଜନ ଏହି ସବୁ ସ୍ବହସ୍ତରେ ।
 ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣୀର ଯାହା ଯାହା ପ୍ରୟୋଜନ,
 ହେ ଦେବ ! କରବ ସବୁ ଅପଣେ ସୂଜନ,
 ଉତ୍ସବ ଉତ୍ସାହ କେତେ ବିଷାଦ କ୍ରନ୍ଦନ,
 ହାହାକାର ଘର୍ଷ ଶ୍ବାସ ବିଛେଦ ମେଳନ,
 ସଜେନି କରବେ ଏହି ସବୁ ସ୍ବହସ୍ତରେ,
 ଗତାୟୁତ ହେଉଥିବେ ସ୍ବପ୍ନ ସମାନରେ,
 କେତେ କାଳଯାଏ ବସି କରବ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ,
 ହେ ଦେବ ! ଏଥିରେ କିହେ ନାହିଁ ସୀମା ଧାର୍ଯ୍ୟ ?

ଅବା ଅବଳମ୍ବେ କରିଦେବ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ,
 ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଚକ୍ର ମାତ୍ର ନ ରହିବ ଲେଖ,
 ତୁମ୍ଭେ ବିନା ଏ ରହସ୍ୟ କେ ପାରିବ ଜାଣି,
 କି ଜାଣିବ ମୁହିଁ ସୁଦ୍ରାଦିପି ସୁଦ୍ର ପ୍ରାଣୀ !
 ଥାଉ ସେ ସୂକ୍ଷ୍ମର କଥା କରୁଛି ଜଣାଣ,
 ମୋହପାଇଁ କରିବଟି କି ଦ୍ରବ୍ୟ ନିର୍ମାଣ,
 କେତେ ଦୁଃଖ କେତେ ଦୁଃଖ ସୁକବ ଗୋସାଇଁ ?
 ହେ ଦେବ ! ତା ବର୍ତ୍ତମାନ ବୋଲିବ କି ନାହିଁ ?
 ନ ବୋଲନ୍ତୁ ଜାଣିବାର କିବା ପ୍ରୟୋଜନ,
 ମୋ ଉରତ ସ୍ପନ୍ଦନରେ ଘେନିଛୁ ଅପଣ,
 ସାଧୁବା ହେଉଛୁ ଦେବ ! ଅପଣା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ,
 ମୋ ପକ୍ଷରେ ଜାଣିବାର ନଷ୍ଟେ ଅସମ୍ଭବ ।
 ଗତ ଜୀବନର କଥା ଅଛି ଭୁଲି ଯାଇ,
 ଚନ୍ଦ୍ର ଗୁପ୍ତ ପଞ୍ଜିକାରେ ରଖିଛୁ ଲେଖାଇ,
 ଲୁଚାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ମାତ୍ର ମୋ ପାଶରେ,
 କିଛି କିଛି ପାରେ ଜାଣି ଛୁଇଁଦିଅ ବରେ ।
 ନ ବୋଲି ପଛକେ ପ୍ରଭେ ! ଫେଡ଼ ସେହି ସବୁ,
 ଜାଣି ପାରେ ମୋହପାଇଁ ମୃକିଛୁ ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ,
 ଜୀବନରେ ଯାହା କରିଅଛି ଅଚରଣ,
 ରଖିଛୁ ତ ସେଥି ଫଳ କରି ଅସୌଜନ୍ୟ ।

ଗୋଲାପ ସୁନ୍ଦରୀ ।

ରାଗ—ରାମକେରୀ ।

ଫୁଟିଛି ଗୋଲାପ ସୁନ୍ଦରୀ

ଶୋଭା ମେଲି ଉଦ୍ୟାନେ,

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁସୁମମଣ୍ଡଳେ

ପାଟରଣୀ ଫମ୍ପନେ ।

ହୁଅଁ ନା ହୁଅଁ ନା ତାହାକୁ

ବଡ଼ କୋମଳଦେହୀ,

ତା ଅଙ୍ଗେ କଳକ ଲାଗିବ

ସେବେ ହୁଇଁବ କେହୁ ।

ହରିତ ପକ୍ଷିବ ବନ୍ଧୁକ

ଶୋଭିଛି ତ ସୁନ୍ଦରୀ,

ସୁନ୍ଦରୀ କଷ୍ଟକମଣ୍ଡଳୀ

ରହୁଛନ୍ତି ପ୍ରହରୀ ।

ସେ ତ ବଡ଼ ଅଭିମାନୀ

ଆଏ ଲଜ ସରମେ,

ପରଶ କଳକ ତାହାକୁ

ମରାଯାଏ ମରମେ ।

ଗୁଣବତୀ ତାହା ସମାନେ

କେ ବା ଅଛୁ ସୁମନା,

ନ ଦେଖି ତା ସଙ୍ଗେ କାହାକୁ

ଦେବାପାଇଁ ଭୁଲନା ।

ତାହାର ସୁପଣ ପ୍ରଶ୍ନର
 କରବାରୁ ପବନ,
 ଆଇଁଛନ୍ତି ତାହା ପାଶକୁ
 ଲେରେ ମଧୁପ୍ରଗଣ ।
 ବଡ଼ ଦୟାବତୀ ଗୋଲପ
 ମନେ ନାହିଁ ତା ଲେଉଟ,
 ଭୟଙ୍କ ମଧୁପ୍ରଗଣକୁ
 ବାନ୍ଧିଦିଏ ସୌରର ।
 ତଳ ତଳ ନାରୁଥାଏ ସେ
 ଧୀର ମନପବନେ,
 ବିସ୍ତ୍ରତ କଳ୍ପସ କାମନା
 ଜାତ ନାହିଁ ତା ମନେ ।
 ବଧୂରେ ବିଧାତା ବିଧାନ
 କଲେ ପଦାର୍ଥବ୍ରହ୍ମ,
 ସୁନ୍ଦର ଗୋଲପ ସୁନ୍ଦର
 ସାଧୁଜନ ହୃଦୟ ।
 ପର ଉପକାର କାମନା
 ଦୁହିଙ୍କର ହୃଦୟେ,
 ଉଦାସ ପ୍ରସ୍ତାସ ସାଧନା
 ସଦା ସ୍ୱାର୍ଥ ବିଷୟେ ।
 ଛୁ ଛୁ ! ! ସ୍ୱାର୍ଥପର ମାନବେ,
 ବୋଲ କେଉଁ ପ୍ରାଣରେ
 ସ୍ୱର୍ଗର ସୁଖମା ପ୍ରାଣଟି
 ଦଳଦେଲ ହସ୍ତରେ ?

ତୋହର କଳ୍ପସ୍ତ୍ର ହସ୍ତଟା

ଦେଲୁ ତାହା ଅଙ୍ଗରେ,

ସଙ୍କୋଚ ଜାତ କି ନ ହେଲୁ

କେତେ ତୋହ ମନରେ ?

ମାନବ କଳ୍ପସ୍ତ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦାସ

ସହେ ବୋଲ କପର,

ବିଚିତ୍ର ପବିତ୍ର ତା ଅଙ୍ଗ

ଅଟେ ସୁରସ୍ତନାୟ ।

ମାଜଣୀ ବଡ଼ାଏ ନିୟମେ

ସ୍ବର୍ଗ ପଥ ଶିଖିର,

ତାଳେ ତାଳେ ତାକୁ ନଗ୍ନ

ବହୁ ଧୀର ସମୀର ।

ଧୂଳି ରେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ମାନବ

ତୋର ଅନ୍ୟାୟ କାର୍ଯ୍ୟ !

ନଷ୍ଟ କଲୁ ବୋଲ କପାଳ

ଉଦ୍ୟାନର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ !

ବୋଲୁଛୁ ଦେବତା ସେବାରେ

ଦେବ ଏହି କୁସୁମ ?

ନିବୋଧ ରୁଷିଲୁ ନାହିଁରେ

ତୁହି ଅପଣା ଭ୍ରମ !

ଯେ ମହାଦେବତା ପୁଣି

ରଖିଥିଲେ ଏ ସ୍ଥାନେ,

ତାଙ୍କ ମହିମା ବି ରୁଷିଲୁ

ତୋହ ପର ଅଜ୍ଞାନେ ?

ଯାହାଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ ବିସ୍ତାରେ
ସବୁ ମୁଷ୍ଟି ସୌରର,
ତାହାଙ୍କୁ ପୂଜିବୁ କୁସମେ
ଆରେ ଅବ ମାନବ !
ପରାବତା-ଜଳେ ଧୂତ
କରି ବକ୍ତି-ସମନ,
ନିର୍ମଳ ହୃଦୟେ ପୂଜା ରେ
ମହାପ୍ରଭୁ ଚରଣ ।

ଗୁଲଗୁଲ ।

ସତେ ଯତେ ଯାଇଛି କି ଗୁଲ
ହୃଦୟ ଭଣ୍ଡାର କରି ଖାଲ ?
ତାହାର ମୁଁ କଲି କେଉଁ ଦୋଷ ?
ବୋଲ ବୋଲ କିପରି ଏତେ ରୋଷ ?
ତା ପାଶେ ତ ଥାଇ ନିତି ନିତି
ମୁଁ କି ଗାଇ ନାହିଁ ପ୍ରେମଗୀତ ?
ବୋଲ ବୋଲ ବେନି ଯେ ହୃଦୟ
କରି କି ନ ଥିଲୁ ବିନୟ ?

କଥା କି ନ ବୋଲେଁ ପାଶେ ବସି ?
 ନ ଯାଏଁ କି ପାଶେ ହସି ହସି ?
 କିପା ତାର ଏଡ଼େ ମନ ଉଣା ?
 କିପା ତାର ଏଡ଼େ ଅକରୁଣା ?
 ମୁଁ ତାକୁ କହି କହୁ କଥା
 ଦୁଦୟେ କି ଦେଇଅଛି ବ୍ୟଥା ?
 ମଣି କି ନ ଥିଲି ତାକୁ ଧନ
 କର ସଦା ଆମ୍ବୁବର୍ଜନ ?
 ମୁଁ କି ଯାଇଥିଲି ତାକୁ ଆଶି ?
 ବଳେ ବଳେ ଆସି ଠାକୁରାଣୀ
 ତାହାର ସମସ୍ତ ରୂପସ୍ତମ୍ଭ
 ସଙ୍ଗେ ସବୁ ଦେଇ ଗଲୁ ଭସି ।
 ନ କହି କି ଦୂରେ ଚାଲି ଯାଇ
 ତାକୁ କରେ ଥିଲି ମୁଁ କନ୍ଦାଳ ?
 ନାହିଁ ନାହିଁ ଥିଲୁ ଦୟାବଜ,
 ଶୟା ପରି ଛଡ଼େ ନାହିଁ ସଜ ।
 ମୋ ପାଶରେ ଥାଏ ମୁଣ୍ଡ ଚୁହିଁ,
 ଡାକିବା ମାତ୍ରକେ ଅପେ ଧାଇଁ ।
 ନ ପାରେ ସେ ମୋର କଷ୍ଟ ଦେଖି,
 ଆଜି କିପା ଗଲୁ ସେ ଉପେକ୍ଷି ?
 ରକ୍ତିରେ ସେ ନେଇଁ ପଦଧୂଳି
 ଦେହେ ଦେଉଥିଲୁ ସୁଖେ ବୋଲି ।
 ମୋ ନେତ୍ରରେ ଦେଖେ ଯେବେ ଜଳ,
 ନୟନ ତ କରେ ଛଳ ଛଳ ।

ବେଗେ ଯେ ବେଗୁରୀ ଧାନ୍,
 ଏବେ ହେଉ ଗାଆଁ ଗାଈ ।
 ବେଗେ ଯେ ଗାଁ ଗାଁ ଗାଁ,
 ବୁଲାଇ ଗାଁ ଗାଁ ଗାଁ ।
 ବେଗେ ଯେ ଗାଁ ଗାଁ ଗାଁ,
 ଗାଁ ଗାଁ ଗାଁ ଗାଁ ?
 ଗାଁ ଗାଁ ଗାଁ ଗାଁ ବେଗେ,
 ଗାଁ ଗାଁ ଗାଁ ଗାଁ ଗାଁ ।

ଗୋଟି ଗୋଟି ।

ଗୋଟି

ଗୋଟି—ଗୋଟି ଗୋଟି ।

ଗୋଟି ଗୋଟି ଗୋଟି ଗୋଟି
 ଗୋଟି ଗୋଟି ଗୋଟି ଗୋଟି,
 ଗୋଟି ଗୋଟି ଗୋଟି ଗୋଟି,
 ଗୋଟି ଗୋଟି ଗୋଟି ଗୋଟି ।

,

ଗୋଟି ଗୋଟି ଗୋଟି ଗୋଟି,
 ଗୋଟି ଗୋଟି ଗୋଟି ଗୋଟି,

ଆତ୍ମା ଦୁଇଗୋଟି ଜନମ ପ୍ରାଣ
ତେଜସ୍ବି ଶିଖା ଗର୍ବ ଲାଗେ ରାଜେ ।

ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପେ ଦୁଇଦେହରୁ ବଡ଼
ଅଳ୍ପ ଦେହ ଦେହର ଅଳ୍ପେ ନାହିଁ,
ତେଜସ୍ବି ପ୍ରାଣର ଦେହ ରାଜେ
ସେଇ ତେଜସ୍ବି ହେଉ ସେ ଆତ୍ମା ପ୍ରାଣ ।

ଦୁଇ ଦେହରୁ ଦୁଇ ଦେହରୁ,
ତେଜସ୍ବି ହେଉ ତେଜ ଦେହରୁ ?
ତେଜ ଦେହରୁ ଦେହ ଅଳ୍ପ ସେ ହେଉ,
ସେଇ ତେଜ ଦେହ ଦେହରୁ ହେଉ ।

ଦୁଇ ଦେହରୁ ଦୁଇ ଦେହରୁ
ତେଜ ଦେହରୁ ଦେହ ଦେହରୁ,
ତେଜ ଦେହରୁ ଦେହ ଦେହରୁ
ତେଜ ଦେହରୁ ଦେହ ଦେହରୁ ।

ଅଳ୍ପ ଦେହରୁ ଅଳ୍ପ ଦେହରୁ,
ତେଜ ଦେହରୁ ଦେହ ଦେହରୁ,
ତେଜ ଦେହରୁ ଦେହ ଦେହରୁ
ତେଜ ଦେହରୁ ଦେହ ଦେହରୁ ।

ଦେହ ଦେହରୁ ଦେହ ଦେହରୁ,
ଦେହ ଦେହରୁ ଦେହ ଦେହରୁ,

ନିରାଶ୍ରୟେ ପାଇ ମନରେ ବ୍ୟଥା
ଜଣାଏ ପ୍ରଭୁଠାରେ ମନର କଥା ।

୮

ନାହିଁ ସଙ୍ଗୀତ ଆଦି ନାହିଁ ତା ଅନ୍ତ,
ଗାଇବ ବସି ସେ ଜୀବନ ଯାବନ୍ତ,
କି ସୁଖ ପାଏ ସେହି ସଙ୍ଗୀତ ଗାନେ,
ତା ବିନା ମନକଥା ଆଉ କେ ଜାଣେ ?

୯

ଏତ ସଙ୍ଗୀତ ନୁହେଁ, ତା ମର୍ମବ୍ୟଥା,
ପ୍ରକାଶ କରୁଥାଏ ମନର କଥା,
ଅଥବା ମରାଜିକା ପ୍ରତି ସେ ଧାଏଁ,
ଜୀବନ ପିପାସା କି ମେଣ୍ଟିବା ପାଏ !

୧୦

ହିମନ କରୁଅଛି ପ୍ରାଣେ ସମ୍ବଳ,
ତାଳିବ ନିତ୍ୟ ବସି ନୟନ ଜଳ,
ବଳପୂର୍ବକ ଯେବେ ମର୍ମ ବେଦନା,
ସଙ୍ଗୀତ କର କି ସେ ପାଏ ସାନ୍ତ୍ବନା ।

୧୧

ଗାଇବ ଗୀତ ଯେବେ ବସି ସେ ଗାଉ,
ନିବାରଣ କେ କିପାଁ କରବ ଆଉ,
ପବନେ ମିଶି ଯାଉ ତା ଗୀତସ୍ବର,
ନାହିଁ ତ କ୍ଷତି ବୃଦ୍ଧି କିଛି ମାତର ।

୧୨

ବେଞ୍ଚୁଛି ଯେପ୍ରକାରେ କପୋତ ଶୁଭ,
ଗାଇବ ବସି ତେଜି ମନରୁ ଶୁଭ,

ଗୀତ ଗାଇ ସେ ଯେବେ ପାଏ ସାନ୍ତ୍ବନା,
କେ ଲୋକ କପା ତାକୁ କହିବ ମନା ?

୧୩

ନାହିଁ ରାଗ ରାଗିଣୀ ନାହିଁ ତା ତାନ,
କପା ବୋଲିବେ ଲୋକେ ଏହାକୁ ଗାନ ?
ଚତ୍କାର କରେ ନିତ୍ୟ ଏକସରରେ,
ଜଣାଏ ମନୋଭାବ ପ୍ରଭୁ ପାଶରେ ।

୧୪

ବସନ୍ତ ସମୀରଣ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ନିଶିରେ,
ପ୍ରାବୃଟ୍ତ ଘନାଗମେ ଶୀତ ଶିଶିରେ,
ନାହିଁ ତା କାଳାକାଳ କିଛିହିଁ ଜ୍ଞାନ,
ଦିବା ରଜନୀ ବସି କରୁଛୁ ଗାନ ।

୧୫

କଥକା ଅଶା ସେହି ପୋଷିଛୁ ମନେ,
କେବେ ବା ଅସି କେହି ଦୟାଳୁ ଜନେ
ଦେଖାଇବେ ତା ପ୍ରଭୁ ସହାନୁଭୂତି
ଏହାପାଇଁ କି କରେ ସବଦା ପ୍ରଭୁ ।

ପ୍ରଣତା ବଧୂ ।

—*—

ମଙ୍ଗଳ ।

ଉଠ ରେ ଉଠ ରେ ମୋର ଅନନ୍ତଶୁଭକ !
 ତୁ କି ରେ ନନ୍ଦନବନ ପାରିଜାତ କଲି ?
 କାହାର ନନ୍ଦନା ତୁ ରେ କୁହୁଡ଼କୁଳା ?
 ଶୂନ୍ୟମୟ ଗୃହେ ମୋର ଶୋଭନା କମଳା ?
 ଅକଳର ଗୃହେ ମୋର ମାର୍ଗିକ ଆସ ରେ,
 ଅମୋଦତ କରୁ ପାରିଜାତ ସୌରଭରେ ।
 ଆସ ରେ ଅନନ୍ତମୟ ! ଆସ ରେ କଲ୍ୟାଣୀ !
 ମୂର୍ତ୍ତିମୟୀ ଦୟା, ମାୟା, ଅଶୀର୍ବାଦ ବାଣୀ,
 ଭକ୍ତିରେ ନେଉଛୁ ପୋଛି ମୋର ପଦଧୂଳି,
 କଲ୍ୟାଣର କଣା ପରି ହେଉଛୁ ତୁ ବୋଲି ।
 କାହୁଁ ତୁ ଶିଖିଲୁ ଗୁରୁଭକ୍ତି ରେ କଲ୍ୟାଣୀ !
 ଅହ୍ୟ ସୁଲକ୍ଷଣୀ ହୋଇ ରହ ରେ ମା ରାଣୀ !
 ଅଶୀର୍ବାଦ କରେଁ ବସେ ହେବୁ ସାଧୁ ସତୀ,
 ଗାର୍ଗୀ ଅନୁସୂୟା ପରି ହେବୁ ପୁଣ୍ୟବତୀ ।
 ସାବିତ୍ରୀ ସମାନେ ହେବୁ ପତିପତ୍ନୀୟା,
 ମୈଥୀଳୀ ସମାନେ ହେବୁ ରମଣୀଭୂଷଣା ।
 ଭକ୍ତି ଦୟା ପ୍ରୀତି ହେଉ ତୋ ଅଙ୍ଗଭୂଷଣ,
 ଅକାତରେ ପରଜନ କରିବୁ ପାଳନ ।
 ମଣିବୁ ତୁ ପିତା ପୁତ୍ର ପରି ସବୁ ଲୋକେ,
 ବିଭବ କରୁଣାଧାର ପଛୁଡ଼େ ମସ୍ତକେ ।

ସଦ୍ୟ ମୃଗମଦ ପରି ବକାଶୁତୋ ଯଶ,
 କଳଙ୍କ କାଳିମା ତୋତେ ନ କରୁ ପରଶ ।
 ତୋହୁ ଯୋଗେ ହେଉ ବସେ ମୋ କୁଳ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ,
 ହୁବକାଳେ ପୁତ୍ର ! ତୋତେ କରିବ ସମ୍ବଳ ।
 ମଣ୍ଡିତା କେତୁରୁ ରେ ମାତା ଧର୍ମ-ଅଳଙ୍କାରେ,
 ମନ ଦେବୁ ଜ୍ଞାତ ବନ୍ଧୁ ଅଭୟ ସେବାରେ ।
 ଧନେ ପୁତ୍ର ଦୁଧେ ଭାତେ ଦେହର କୁଶଳେ
 କର ବାସ ରଖି ଚିତ୍ତ ପ୍ରଭୁ ପଦତଳେ ।

ମୋ ଗ୍ରାମ ମଞ୍ଚି କାଶ୍ୟୁର ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଫୁଲକାମାଳାୟୁର୍ଥ ସୁନ୍ଦର ନଗର,
 ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ତରଙ୍ଗମାଳା ନୀଳିମା ସାଗର,
 କେତେ ନଦ କେତେ ନଦୀ ଗିରି ଅରଣ୍ୟାଳୀ,
 ହାଟ ଗ୍ରାମ ଲୋକପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଜଧାନୀ,
 ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ଦେଖିଲି ଜୀବନେ,
 ସେ ଗ୍ରାମ ଚକଟି ମାତ୍ର ଭ୍ରଷ୍ଟ ନୟନେ ।
 ଯାଏଁ ଯହିଁ ଥାଏଁ ଯହିଁ ପଡ଼େ ସେ ମନରେ,
 ବଳେ ମନ, ଧାଇଁ ଯାଇ ଦେଖିଥାଏଁ ଥରେ ।

ସତକଥା ନାହିଁ ତହିଁ ବଶେଷ ସମ୍ପତ୍ତି,
 ମାତ୍ର ଅଛି ତହିଁ ଚିତ୍ତବମୋହନା ଶକ୍ତି ।
 ଧନସ୍ଥାନ ଶୋଭାସ୍ଥାନ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବିହୀନ,
 ତଥାପି ସେ ଗ୍ରାମ ମନେ ପଡ଼େ ପ୍ରତିବିନ ।
 ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ବଜାନ୍ତି ଶଙ୍ଖ ଗ୍ରାମନାମ୍ନାନେ,
 ଦେବାଳୟେ ଘଣ୍ଟା ବାଜୁଥାଏ ତାନେ ତାନେ,
 କାହିଁ ତ ଦେଖିଲି ନାହିଁ ସେ ମାଧୁରୀ ସନ୍ଧ୍ୟା,
 ନ ପୁଟେ ସେପରି ଚମ୍ପା ମଞ୍ଜୀ ରାସିଗନ୍ଧା ।
 ଗ୍ରାମ ପୋଖରୀରେ ପୁଟେ ଯେଉଁ କଇଁସୁଲ,
 ନ ଦେଖିଲି କାହିଁ ସେହି ପୁଲ ସମତୁଲ ।
 ନିଶିମୁଖେ ପଲପଲ ଉଡ଼ୁଛୁ ବାଦୁଡ଼ି,
 ମାଳମାଳ ଗେଣ୍ଡାଳଥା ଯାଉଥାନ୍ତି ଭିଡ଼ି,
 ଧୀରେ ଧୀରେ ବହୁଥାଏ ଶୀତଳ ପବନ,
 ବାହାର ମେଲରେ କରଥାଏ ମୁଁ ଶୟନ,
 ସେ ଚନ୍ଦନା ନିଶି ପୁଣି ସେ ଶୀତଳ ବାୟୁ,
 ଦେଶେ ଦେଶେ ବୁଲି କାହିଁ ନ ଦେଖିଲି ଆଉ ।
 ସେ ଗ୍ରାମର ଦାଣ୍ଡେ ଅଛି ଯେଉଁ ବାଲିଧୁଲି,
 ପିଲ ଖେଳବେଳେ ହେଉଥିଲି ଦେହେ ବୋଲି,
 ସେହି ଧୁଲି ସେହି ବାଲି ପଡ଼ୁ ମୋ ଦେହରେ,
 ଏହିପରି କେତେ ଥର ଭଲେ ମୁଁ ମନରେ ।
 ସେହି ଯେ ବାସଙ୍ଗ, ଗେଣ୍ଡୁ ପୁଟେ ଶୀତକାଳେ,
 ପେନ୍ଥା ପେନ୍ଥା କସି ଆମ୍ଭ ଝୁଲୁଥାଏ ଡାଳେ,
 ସେ ପୁଲ ପୋରର କସି ଅମ୍ଭର ମାଧୁରୀ,
 ନ ପାଇଲି କାହିଁ ସାରା ଭରତଟା ସୁର ।

ସେ ଗ୍ରାମର ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ଭ୍ରମି ଯେ ସମସ୍ତେ,
 ବନ୍ଧୁବେ ମନରେ ଅବା ଖୋଜୁଛନ୍ତି ମୋତେ ।
 ସେ ଗ୍ରାମ ବରଷା ଗ୍ରୀଷ୍ମ, ସେ ଗ୍ରାମର ଶୀତ,
 ନ ପାଇଲି କାହିଁ ତାହା ମାଧୁରୀ କିଛି ।
 କରନ୍ତି ଅଛନ୍ତି ସେହି ଗ୍ରାମଲୋକେ କଳି,
 ନ ପାଇଲି ସଙ୍ଗ ସୁଖ ତାହାଠାରୁ ବଳି ।
 ଯାଇଛି ସେ ଗ୍ରାମେ ଭୂମି ମୋ ଦୃଢ଼ସୂଧନ,
 ତଥାପି ସେ ସ୍ଥାନେ ଯିବାପାଇଁ ଧାଏଁ ମନ ।
 ମୋ କାନକୁ ଶୁଣେ ତାହା ନାମ ସୁମଧୁର,
 ସେ ସ୍ବପ୍ନ ଗ୍ରାମର ନାମ ମଞ୍ଜି କାଶିଧୁର ।
 ବଧୂବଶେ ମୁଁ ବିଦେଶ କରୁଛି ଭ୍ରମଣ,
 ନିଉବ କି ସେ ଗ୍ରାମରେ ଅନ୍ତମ ଜୀବନ ?
 ଅଭିଳାଷ ଯହିଁ ତହିଁ ଯାଏଁ ନିତ୍ୟାଧାମେ,
 ଶେଷ ଅସ୍ଥି ଶାନ୍ତି ଦେବ ସମାଧି ସେ ଗ୍ରାମେ ।

ରାଜା ତ ପକାର ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଥିଲା ଗୋଟେ ବଡ଼ ରାଜ୍ୟ ତା ନାମ ଶାହାର,
 ସେ ଦେଶର ରାଜା ନାମ ଆହାସନ ବୀର ।
 ରାଜାଙ୍କର ଥିଲା ମନ୍ତ୍ରୀ ତାହା ନାମ ଜ୍ଞାନ,
 ବିବେକ ନାମରେ ଜଣେ ଥିଲା ବରୁଆନ ।
 ଧର୍ମ ଧନ ରାଜା ରଖିଥିଲେ ଗନ୍ତାଘରେ,
 ବିବେକ ପ୍ରହରାଜି କିଆଁ ଏ ନରନ୍ଦରେ ।
 ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନାମେ ଥିଲା ରାଜାଙ୍କର ପାଖଲେକ,
 ତାହାର ଖଟଣି ଥିଲା ଶରୀର ରକ୍ଷକ ।
 ରାଜାଙ୍କ ଦୁଇଟା ରାଣୀ ସୁମତି କୁମତି,
 କରନ୍ତି ସୌଦୁଶୀ ଦୁହେଁ କଲି ନିତି ନିତି ।
 ରାଜା ବିଚାର ତ ନିତି ନିତି ଶୁଣି କଲି
 ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି ଦିନେ ଦିନେ ହୁଏ ଚଳି ।
 ସୁମତି ରାଣୀକୁ ଦିନେ ଦିନେ ଭଲ ପାଏ,
 କୁମତି ନଅରେ ଦିନେ ଦିନେ ଶୋଇଥାଏ ।
 ସୁମତି ମନ୍ତ୍ରଣା ଧନ ରଖି ଗନ୍ତାଘରେ,
 କୁମତିର ମତ ସୁଖେ ରହୁ ଆମୋଦରେ ।
 ସୁମତି ବୋଲଇ କର ରାଜ୍ୟେ ସୁବିଚାର,
 କୁମତି ବାସନା ସୁଖେ ଆହାର ବିହାର ।
 କୁମତି ରାଣୀଟା ଦିନେ ନିର୍ଜନରେ ପାଇ
 ରାଜାକୁ ମଣାଇ ନେଲା ଘରେ ପୁଅଲାଲ ।

ଛିଡ଼ିଦେଲା ନାହିଁ ସେହି ସମୟ ପାଶକୁ,
 ଅପଣା ଅସୁରେ ରଖିଥାଏ ରାଜନକୁ ।
 ରାଜା ଶୁଣୁଥାଏ ସେହି କୁମର ମନ୍ତ୍ରଣା,
 ରାଜ୍ୟ କଥା କିଛି କରେ ନାହିଁ ବୁଝାମଣା ।
 କୁମର ରକ୍ଷାଟା ଥିଲା ଭାବ କଳହୃଦି,
 କଳ କର ଦେଲା ମନ୍ତ୍ରୀ କଟୁଆଳେ ତହିଁ ।
 କେତେ ଦିନ ଲୁଚି ରହିଥିଲେ ଥୋକେ ଚୋର ,
 ଲୁଚି କର ନେବାପାଇଁ ରାଜା ଗନ୍ତାଘର ।
 ମନ୍ତ୍ରୀ କଟୁଆଳ ଦୁହେଁ ନାହାନ୍ତି ରାଜ୍ୟରେ,
 ବେଳ ଉଣି ବାହାରଲେ ସେହି ସବୁ ଚୋରେ ।
 କାମ ହୋଧ ଲୋର ଆଦି ଛଅଟା ତସ୍ତର
 ବଳେ ପଡ଼ି ଲୁଚି ନେଲେ ରାଜା ଗନ୍ତାଘର ।
 ଆହା ଆହା ଚାଲିଗଲା ରାଜତ୍ବ ଶଙ୍ଖର,
 ଗନ୍ତାଘରେ ଧନ ନାହିଁ ରାଜା ତ ପକାର ।

ନାହିଁ ।

ଦିନି—ବନେବେ ।

ଘୋରାଘାଁ ନାହିଁ ।

ନିଶ୍ଚୟ ଘୋରା,

ଘାଁ । ଘାଁ ! ଦେଖେ ଘୋରା

ଘୋରା ଘୋରା ।

ଘୋରା ଘୋରା ଘାଁ

ଘାଁ ଘୋରା,

ଘାଁ ଘାଁ ଘାଁ ଘାଁ

ଘାଁ ଘାଁ ଘାଁ ।

ଘୋରା ଘୋରା

ଘୋରା ଘୋରା ଘାଁ

ଘାଁ ଘାଁ ଘାଁ ଘାଁ

ଘାଁ ଘାଁ ଘାଁ ।

ଘାଁ । ଘାଁ । ଘାଁ ଘାଁ

ଘାଁ ଘାଁ ଘାଁ,

ଘାଁ ଘାଁ ଘାଁ ଘାଁ

ଘାଁ ଘାଁ ଘାଁ ।

ଘାଁ ଘାଁ ଘାଁ

ଘାଁ ଘାଁ ଘାଁ,

ଘାଁ ଘାଁ ଘାଁ ଘାଁ

ଘାଁ ଘାଁ ଘାଁ ।

ନାହାନ୍ତି ସେ ଦୃଢ଼ଭାବ,
 ଯାହା ନାହାନ୍ତି ନାହିଁ,
 ସେଦ୍ଵାରା ତାହା ହେଉଛି
 ଯାହାହୁଏ ତ ତାହା ।
 ହୁଏ ହେତୁର ଦୃଢ଼ଭାବ
 ଯେତେ ନାହାନ୍ତି ନାହିଁ,
 ତାହା ହୁଏ ହୁଏ ହୁଏ
 ତାହା-ହୁଏ ହୁଏ ତାହା ।

ଯୋଡ଼ିବ ଗ୍ରହଣ ।

ସମାପ୍ତ ।

ମନୁଷ୍ୟ ! ଦେଖିବେ ଦେଖିବେ ପର୍ବତ,
 ତାହାର ଦେଖିବେ ତ ତାହାର ଦେଖିବେ ।
 ତେ ଦୁଃଖ ଦେଖିବେ ତାହାର ଦେଖିବେ ଦେଖିବେ,
 ଦେଖିବେ ସେ ଦୁଃଖ ଦେଖିବେ ତ ତାହାର ଦେଖିବେ ।
 ତାହାର ଦେଖିବେ ଦେଖିବେ ଦେଖିବେ,
 ତାହାର ଦେଖିବେ ! ତାହାର ଦେଖିବେ ଦେଖିବେ ।
 ଦେଖିବେ ମନୁଷ୍ୟ ତାହାର ଦେଖିବେ ଦେଖିବେ,
 ତାହାର ଦେଖିବେ ଦେଖିବେ ଦେଖିବେ ଦେଖିବେ ।

ଦର୍ଶନ କରିବ ବେଳେ ହେ ଜଗତସାଇଁ !
 ଦ୍ଵିଜୟ ପ୍ରାର୍ଥନା ମୋର ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।
 ଲଭେ ସ୍ଵର୍ଗବାସ ଅବା ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ଦୁର୍ଗତ,
 ଯାହା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବଥ ପ୍ରଭେ ନାହିଁ ମୋ ଆପତ୍ତି ।
 ଏତକ ପ୍ରାର୍ଥନା ମୋର ଆହେ ରଗବାନ !
 ଅପଣା ସାକ୍ଷାତେ ତାହା କରିବେ ବିଧାନ ।

ମାନବ ଅବସ୍ଥା ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ଆହେ ସୂତ୍ରଧର କାହିଁ ଅଛୁ ଅନ୍ତରାଳେ ?
 ଲଗାଇଛୁ ବେତେ ଲାଳା ପୃଥ୍ଵୀନାଟ୍ୟଶାଳେ !
 ଯେଉଁ ବେଶେ ଦେଉଅଛୁ ଯାହାକୁ ସଜାଇ,
 ସେଇ ସେହି ବେଶେ ଅଭିନୟ କରେ ଯାହାଁ ।
 ଯାହା ବେଶେ ଥିଲା କାଲି ଶ୍ରୀରାମ ସମାନ,
 ଆଜି ସେ ନାରୁଛି ବେଶେ ଧର ହନୁମାନ ।
 ଆହେ ସୂତ୍ରଧର ! ମୋତେ ଦେବ ଯେଉଁ ବେଶ,
 ସେହି ବେଶେ ନାଚିବ ମୁଁ ନାହିଁ କିଛି କ୍ଳେଶ ।

ସମସ୍ତଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ସେନାପତି ହେବେ ରଣେ,
କିଏ ହେବ ସେନା ଏହା ନ ଭୁଲନ୍ତି ମନେ ।
କରିଥିଲ ବଡ଼ଲୋକ ଦେଇଥିଲ ମାନ,
ସକଳ ଛଡ଼ାଇ ଯେବେ ନେବ ବର୍ତ୍ତମାନ !
କର ପ୍ରତିଭା ! ଯାହା ଇଚ୍ଛା କିଛି ଚନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ !
ପାଳିବ ତୁମ୍ଭର ଆଜ୍ଞା ମସ୍ତକ ନୁଆଁ ।

ଗିରିନଦୀ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ପ୍ରବାହିତ ପ୍ରୋତ ଗିରି ବର୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟି,
କଳ କଳ କଳ ନାଦେ ଦବସ ଯାମିନୀ ।
ଦର୍ଶକ ନୟନେ ସେବେ ଦିଅ ଆସି ଦେଖା,
କଠିନ ହୃଦୟେ କିବା କରୁଣାର ରେଖା ।
ବାଟ ଓଗାଳଲେ ତୋତେ ଜ୍ଞାତ ବନ୍ଧୁଗଣେ,
ଏତି ଉପରୋଧ ଗୁଲ ଥକି କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ।
ଗିରିସୁତ କୋଳେ ଧରିଥିଲେ ସାବଧାନେ,
ଛାଡ଼ି ଆସିଥିଲ ବୋଲ କିବା ଅଭିମାନେ ।
କଳ କଳ ନାଦ କର ଦବସ ରଜନୀ,
ଆନନ୍ଦ ସଙ୍ଗୀତ ଏକ ଚନ୍ଦନର ଧ୍ବନୀ ?
ଗୁଲିଛ ଉତ୍ସାହ କିମ୍ବା ଅକୁଳ ପରାଣେ,
କରୁଛି ପଞ୍ଜୁର ଦେଖୁଛି ତ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ।

କାହିଁ କଳ୍ପସିଦ୍ଧା, କାହିଁ ଶରୀର ପବନ,
ତୁମ୍ଭେ କି ଗୋ ଦେବ ! କବିକଲ୍ପନାର ତବ ?

ବିରସା ହଳଦିବସନ୍ତ ।

କଳହଂସକେଦାର ।

(ସତ୍ୟ ଘଟନା ।)

୧

ମହାନଦୀ ସୈକତେ ନିର୍ଜନ ସ୍ଥଳ,
ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ବଟବୃକ୍ଷ ଯୁଗଳ,
ଉଜ୍ଜ ଅଛନ୍ତି ସହୋଦର ସମରେ,
ଲଗାଲଗି ନ ହୋଇ କିଛି ଅନ୍ତରେ ।

,

ହଳଦାବସନ୍ତଟି ବସି ତୁ ଡାଳେ,
ନୀରବେ ବସି କିବା ମନକୁ ଭାଳେ ।
ବେଳେ ବେଳେ ଅସଲ ଡାଳରୁ ଖସି,
ବୃକ୍ଷ ମଧ୍ୟ ଭୂମିରେ ରାବେ ସେ ବସି ।

୩

ମହୁର୍ତ୍ତେ ତହିଁ ଭାବ ବିକଳ ସ୍ବନେ
ଅନ ବୃକ୍ଷକୁ ଉଦ୍‌ଭିଦ୍ଧାଏ ବହନେ,

ପୁଣି ବାହୁଡ଼ି ଆସି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରେ
ତୁମ୍ଭେ ପରଶି ବସେ ପୂର୍ବ ବୃକ୍ଷରେ ।

୪

ଅଦୂରେ ନପାସୋତେ ନାନା ବିହଙ୍ଗ
ମନଃଭ୍ରାଣୀସେ କେତେ କରନ୍ତି ରଙ୍ଗ,
ପହଁରେ କେବା ବୁଡ଼େ କେ ଲୋଡ଼େ ଚକ୍ଷ୍ୟ,
ହଳଦୀବସନ୍ତଟି ନ କରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

*

ବୃକ୍ଷର ତଳେ, ତହୁଁ ଅନ୍ୟ ବୃକ୍ଷରେ,
ତହୁଁ ବାହୁଡ଼େ ପୂର୍ବ ବୃକ୍ଷକୁ ଧରେ,
କି କହେ ତଳେ ବସି ସେହି ତା ଜାଣେ,
ମାତ୍ର ତା ଗୀତି ପ୍ରାଣେ ବିଶାଦ ଅଣେ ।

୬

ଲେଉଟିବାକୁ ନ ଯାଇ ନଜ ଆହାର,
ଦିନଯାକ କରେ ସେ ଏହି ବେଭାର,
ଭିନି ଦିନ ବିହଙ୍ଗ ଝୁରି ଏପରି,
ଉପବାସେ ସେଠାରେ ଗଲା ସେ ମରି ।

୭

ଦେଖିଲେ ବନ୍ଧୁ ମୋର ଯାଇ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ, *
ହଳଦୀବସନ୍ତୀର କେତୋଟି ପକ୍ଷ
ଅଛି ସେ ବେନି ବୃକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପକ୍ତି,
ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷୀ ମରି ଯାଇଛି ସଦା ।

* ଲେଖକର ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ କବିବର ଶ୍ରୀ ଶ୍ୟାମାଧର ଶ୍ରୀ ବାହାଦୁର
ଏହି ଘଟଣାଟି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରୁଅଛନ୍ତି ।

୮

ସେ ସତା ପକ୍ଷୀ ପଡ଼ିଥିଲାକ ସହି,
 ଝୁରୁ ଝୁରୁ ହଲଦୀବସନ୍ତ ତହିଁ
 ଦୁଃସହ କାନ୍ତା ଶୋକେ ଭେଜିଲା ପ୍ରାଣ,
 ମାନବେ ଦେଇଗଲା କି ଦବ୍ୟଜ୍ଞାନ ।

୯

ସ୍ବପ୍ନ ସେ ବିହଙ୍ଗମ ଚର୍ଯ୍ୟଗ ଜାତି,
 କାହୁଁ ଶିଖିଲା ଜାଣୁ ପ୍ରେମ ଏ ନୀତି ?
 ପତ୍ନୀ ସକାଶେ ଦେଲା ନିଜ ଗୀବନ,
 ଦାମ୍ପତ୍ୟ ପ୍ରଣୟକୁ ବୋଲାଇ ଧନ୍ୟ ।

ରଜନୀଗନ୍ଧା ।

ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ।

ଗୋ ରଜନୀଗନ୍ଧେ ! ବୋଲ କପାଳ
 ଦବସେ ତୋ ଗୁଣ ବିକାଶେ ନାହିଁ ?
 ନ ବୋଲ ପଛକେ ବୁଝିଛି କଥା,
 କୁଳ ଭୁଆସୁଣୀ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ।
 ତାଙ୍କିତୁଙ୍କି ହୋଇଥାନ୍ତି କେବଳ
 ପୁଣିବେ କରନ୍ତି କୁଳ ଭୁଞ୍ଜନ ।

ପା—ଏ, ପାଏ, ଘରେ ଥାଆନ୍ତି ପୁଞ୍ଜି,
 ତୁମ୍ଭେ ପୁଞ୍ଜି ଥାଅ ପୁଞ୍ଜିକ ପୁଞ୍ଜି ।
 ରଥର ତୋ ପାଶେ ନ ଅସେ ତୋଳେ,
 ସତକୁ କି ହୁଏ ପରପୁରୁଷେ ?
 ଶକ୍ତିରେ ବିସ୍ତାର କରି ସୌରର
 ଅମୋଦିତ କରି ଉଦ୍ୟାନ ସବୁ ।
 ନ କରିନ୍ତି କବି ତୋତେ ଅବର,
 ଅଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ ନ ମଣେ କିଛି ମାତର ।
 ଏପରି ଅଛନ୍ତି ବହୁତ ଲୋକ,
 ଭୁଲିଯାନ୍ତି ଦେଖି ବାହ୍ୟ ଛଟକ ।
 ତୋହର ତ ବାହ୍ୟ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ,
 ଭୁଲିବେ କବିଏ ବୋଲି କିପାଇଁ ?
 ନ ଥାଉ ତୋହର ରୂପ ଲାବଣ୍ୟ,
 ମାତ୍ରକ ତୁ ମୋର ହୃଦୟଧନ ।
 ମନରେ ରଖିବୁ ରଜନୀଗନ୍ଧା,
 ତୋହ ପୀରତରେ ମୋ ମନ ବନ୍ଧା ।
 କୁସୁମକଳାପେ ଆଗୋ ସଜନି !
 ତୁହି ସିନା ଏକା'ମୋ ପ୍ରଣୟିନୀ ।
 ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳେ ବସି ମୁହିଁ ନିର୍ଜନେ
 ଚନ୍ଦ୍ରା କରୁଥାଏ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ମନେ ।
 ସୌରର ବିସ୍ତାର ହୋଇ ପୁଞ୍ଜିତ,
 ଦେଉ କରି ମୋର ମନ ମୋହତ ।
 ପ୍ରଭୁଙ୍କର ତୁହି ଗୋଟିଏ କାଠି,
 ବିଚାର ମନରେ ଲଭଇଁ ପ୍ରୀତି ।

ଆଜ୍ଞା କହୁ ବୋଲି ଯାଉଛି ତୋତେ,
ଶୁଣାନକୁ ଯିବୁ ମୋହ ସହିତେ ।

ହରି ସବଂସ୍ତ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଅହେ ମହାପ୍ରଭେ ! ତୁମ୍ଭେ ମୋର ପିତା, ମାତା,
ତୁମ୍ଭେ ଜ୍ଞାତ, ପରିଚିତ, ସବଂସ୍ତଦାତା ।
ଜୀବନ, ମରଣ ତୁମ୍ଭେ ଶାନ୍ତିର ସଦନ,
ସାଧନର ଧନ ପ୍ରଭେ ! ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଶରଣ
ବିଭୁବନ ସବଂ ସ୍ଥାନେ ଅଛୁ ତୁମ୍ଭେ ହରି !
ପାଳନ କରୁଛୁ ପ୍ରାଣୀ ସବଂ ମୃତ୍ତି କର ।
ଅଜ୍ଞା କର ମହାପ୍ରଭେ ! ମୋହର ରସନା
ନରନ୍ତର କରୁ ତବ ମହମା ଘୋଷଣା ।
ମୋହର ପ୍ରାର୍ଥନା ନାହିଁ—ବିନାଶ, ମଙ୍ଗଳ,
ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି ତୁମ୍ଭ କରୁଣା କେବଳ ।
ଅହେ ମହାପ୍ରଭେ ! ଧ୍ୟାୟି ତବ ଶ୍ରୀଚରଣ
ତନ, ମନ, ପ୍ରାଣ ସବଂ କଲି ସମର୍ପଣ ।
ରକ୍ଷା କର ପ୍ରଭେ ! ତବ ବିନା ଗଢ଼ ନାହିଁ,
ଅନୁକ୍ଷଣେ ରହିଛି ତ ତବ ମୁଖ ଚାହିଁ ।

କର୍ତ୍ତବ୍ୟପାଳନ ।

ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଏକ ଦୁଇ କରି ଦିନ ଯାଉଛି ତ ବହୁ,
 କାହାକୁ ଅନାଇ ବୋଲ ଅଛୁ ବସିରହୁ ।
 କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନ ସେ ତ ପ୍ରକୃତ ଜୀବନ,
 ଆଳସ୍ୟେ ସମୟକ୍ଷେପ ଆତ୍ମାର ହନନ ।
 ପୃଥିବୀ ଦେଇଛି ଯେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ତୁମ୍ଭପାଇଁ,
 ବିଚାର ତ ପରିଶୋଧ କରିଛୁ କି ନାହିଁ ?
 ଶୈଶବ କାଳରେ ଥିଲ ତୁମ୍ଭେ ଅସମର୍ଥ,
 ତୁମ୍ଭର ଯା ଲେଖା ପୃଥ୍ବୀ ଦେଇଛି ସମସ୍ତ ।
 ଯୌବନ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ପ୍ରାୟ ଯିବ ତ ନିଦ୍ରାରେ,
 ପୁଣି ଅସମର୍ଥ ହେବ ବୁଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥାରେ ।
 ଯେତେକାଳ ପାଇଥିଲ ସମର୍ଥ ଜୀବନ,
 ବିଚାର ତ କରିଛୁ କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ ?
 ଦିନଯାଏ ଧୀରେ ଧୀରେ ଶୁଳ୍କ ମନରେ,
 ଅନାଥ ପକ୍ଷକୁ ଯାଏ କେଡ଼େ ଚଞ୍ଚଳରେ !

ଅଭୁବ ।

ରାଗ—ବଙ୍ଗାଳୀଶ ।

କେତେ ଯତନରେ କେତେ ପ୍ରେମଭରେ
 ଗୁଞ୍ଜି ରଖେ ପୁଲମାଳି;
 କେବେ ଡେଇଁଲେ ଲମ୍ବା ଏ ତା ଗଳେ
 କେବେ ଦିଏ ପ୍ରୀତି-ଗାଳ ।
 ଗଲେ ମୁଁ ବାହାରେ ଉଠୁ ଥାଏ ବ୍ଲାରେ
 ଅସିବାକୁ ବାଟ ଚାହିଁ,
 ବାହୁଡ଼ି ମୁଁ ଅସି କଥା କହେଁ ହସି,
 କେବେ ଯାଏଁ ନ ଅନାଇ ।
 କେବେ ହସି ହସି ମୋ ପାଖରେ ବସି
 କହେ କେତେ ମିଷ୍ଟକଥା;
 ଉଠୁର କଥାରେ ଦିଏଁ ପ୍ରେମଭରେ,
 କେବେ ବସେଁ ପୋତ ମଥା ।
 କେତେ ଗୁନଗୁଡ଼ି ବଛଇ ସୁପାକ
 ବସିଥାଏ ଅଗଣାରେ,
 କେବେ ପ୍ରେମଭରେ ବସେଁ ତା ପାଖରେ,
 କେବେ ବସେ ଅନ୍ୟଠାରେ ।
 ଥିଲେ ମୁଁ ବିଦେଶେ ଶୋହର ଉଦ୍ଦେଶେ
 କେତେ ପ୍ରେମଲିପି ଲେଖେ,
 ଦିଏଁ ବା ଯତ୍ନରେ ଉଠୁର ପକ୍ଷରେ,
 କେତେ ଲିପି ବା ନ ଦେଖେ ।

ଚିତ୍ତବିନୋଦନ, ବ୍ୟର୍ଥ ଔଷ୍ଣ୍ୟ ଲୋଭରେ
 ତୁମ୍ଭଠାରୁ କେତେ ଥର ରହିଛି ଦୂରରେ !
 ବିଗତ ଘଟଣା କଥା ଭୁଲି ବାରିମ୍ବାର,
 ହେ ପ୍ରଭେ ! ହୃଦୟ ହେଉଛି ତ ଛରିଣୀର !
 ସେ ଘଟଣାମାନ ଚିନ୍ତା କରି ଭବିଷ୍ୟତ
 ଜଣାଯାଉଛି ତ ଘୋର ଅନ୍ଧକାରବତ ।
 ଆତ୍ମକୃତ କାର୍ଯ୍ୟ ଚିନ୍ତା ବ୍ୟର୍ଥରେ ଜୀବନ,
 ହୋଇପଡ଼ୁଛି ତ ଅନ୍ଧତମସେ ଅଛନ୍ତି !
 କେତେ ଅଭିଳାଷ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଛି ପୃଥିବୀରେ,
 ପାଇବାକୁ ଲୋଭୁଛି ତ କୁଟିଳ ବୁଦ୍ଧିରେ,
 ଅସତ ଚିନ୍ତାରେ କଲି ଆତ୍ମା କଳୁଷିତ,
 ବାସନା ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ କାହିଁ ନୋହିଲା କିଛିତ !
 ବରଷ ଫୁଲେ ହୋଇ ବାସନା ପ୍ରବଳ,
 ଆତ୍ମାରେ କଳଙ୍କ ଦାଗ ଲାଗିଛି କେବଳ !
 ହୃଦୟ ପରଶମଣି, କଦାଚ ଅଜ୍ଞାନେ
 କିଛି ଧନ ପାଇ ରହିଥିଲି ସାବଧାନେ;
 ଯାଇଛି ସେ ଦ୍ରବ୍ୟ, ହୃଦେ ରହିଛି ବେବଳ
 ଅସତ ବେଭାର ପାପ କାଳମାର ମଳ ।
 ଗତ ପାପପାଇଁ ପ୍ରଭେ ! କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ,
 ସାବଧାନ ହେବ ଯେବେ ଭବିଷ୍ୟତପାଇଁ ।
 ସେ କୁକାର୍ଯ୍ୟ ଅଛି କରି ହୋଇ ମାୟାମୁଗ୍ଧ,
 ଅନୁଭାସନାରେ ଆତ୍ମା ହୋଇଯିବ ଦଗ୍ଧ ।
 ମହାପ୍ରଭେ ! ତୁମ୍ଭର ତ ଅନନ୍ତ କରୁଣା,
 ମୋ ଦୁଷ୍ଟତା ତହିଁ କୋଟି କୋଟି ଗୁଣେ ଭୁଣା ।

କଳ୍ପିତ ସୁଦ୍ର-ସ୍ତୋତ ଅନନ୍ତ ସାଗରେ
 ପଶି ମିଶିଯିବ, ଚନ୍ଦ୍ର ନ ରହୁବ ଥରେ ।
 ଅମୃତରୁ ଅଛି ଆସି, ଯିବ ଅମୃତକୁ,
 ଏହା ଭୁଲି ଦେଉଛି ତ ସାନ୍ତ୍ବନା ମନକୁ ।
 ଜଗତର କାର୍ଯ୍ୟ ମୋର କର ସମାପତ
 ସେ ଅମୃତଧାମେ ପୁଣି ହେବ ଉପଗତ ।
 ତେବେ କିପାଁ ପୃଥିବୀକୁ ମଣିବ ଜଞ୍ଜାଳ ?
 ହସି ଖେଳି ଅନନ୍ତରେ କାଟି ଦେବି କାଳ ।
 କରବି ଅନନ୍ତ ମନେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନ,
 ତୁମ୍ଭର ଆଦେଶ ପ୍ରଭେ ! କରବି ପାଳନ ।
 ଆଶା ପୃଷ୍ଠ ହେଲା ନାହିଁ ବୋଲି ପୃଥିବୀରେ,
 କିପାରି କରବି ହାହାକାର ଦୁଃଖରେ ?
 ଜାଣୁଛି ବ୍ୟାକୁଳ ମୋର ଆତ୍ମା ଯାହାପାଇଁ ,
 ସେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେବାକୁ ଜଗତର ଶକ୍ତି କାହିଁ !
 ମୁହିଁ ନ ପାଇଲି ବୋଲି କିପାଇଁ ଭାବନା ?
 ସମସ୍ତଙ୍କ ଏହି ଭାବ ଯାଉଅଛି ଜଣା ।
 ଦେଖୁଛି ନିତାନ୍ତ ମୂର୍ଖ ଜଗତର ଲୋକେ,
 ସୁଖ ଲୋଡ଼ିବାକୁ ଯାଇ ପଡ଼ନ୍ତି ନରକେ ।
 ପରାବ ସୁଖ ତ ଅଛି ପବିତ୍ରଧାମରେ,
 କିପାଁ ଲୋକେ ଧାଇଁଥାନ୍ତି କଳ୍ପସମାର୍ଗରେ ?
 ହେ ପ୍ରଭେ ! ଜାଣିଲି ଯହିଁ ଅଛି ଶାନ୍ତିସୁଖ,
 ସେ ମାର୍ଗେ ଯିବାକୁ କେବେ ନ ହେବି ବିମୁଖ ।
 ଦେଖୁଛି ତ ମୋ ଜୀବନେ ଯେତେବେଳେ ବଳାଶ,
 ପ୍ରାଣେଶ୍ବର ବସି କରୁଛନ୍ତି ତ ବିଧାନ ।

ପାଇ ସେ କଲାଣ କିପାଁ ହେବ ମୁଁ ହତାଶ ?
 ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ପ୍ରାଣ ଅଭିଳାଷ ।
 ପାପୀ ବୋଲି ପ୍ରଭୁ ! ମୋତେ କରିଥିଲେ ଦୃଶ୍ୟ,
 ତାହାଙ୍କ କରୁଣା ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇଥାନ୍ତା ଉଣା ।
 ଘଟୁଛି ମୋ ପ୍ରାଣେ ସେଉଁ ଘଟଣା ସମସ୍ତ,
 ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ଭବରେ ଦେଖି ପ୍ରଭୁଙ୍କର ହସ୍ତ ।
 ତାହାଙ୍କ କୃପାରୁ ପାଏ ବିପଦୁଁ ଉଦ୍ଧାର,
 କେବେ କିପାଁ ଏତେ ଗ୍ଳାନି ? ଏତେ ହାହାକାର ?
 ଦୃଢ଼ରୂପେ ଧରି ସେବେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଚରଣ,
 ନିଶ୍ଚୟ ପାଇବ ରକ୍ଷା ମୋହର ଜୀବନ ।
 ବିପଦେ, କଷ୍ଟରେ ପଡ଼ି କଲେ ମୁଁ ପ୍ରାର୍ଥନା,
 ବିଚିତ୍ର ତ ପ୍ରାଣେ ଶାନ୍ତି ସୁଖ ଯାଏ ଜଣା ।
 ବିକଳରେ ଡାକି ଡାକି ଯିବି ପ୍ରଭୁ ପାଶେ,
 ନିଶ୍ଚୟ ମୋ ପିତା ସ୍ଥାନ ଦେବେ ମୋ ସକାଶେ ।
 ଦୃଢ଼ରୂପେ ପ୍ରଭୁ ପଦେ ରଖିଥିଲେ ମତି,
 ବିଚଳିତ ନ କରିବ ସଂସାରସମ୍ପତ୍ତି ।
 ବିଭବନଚିନ୍ତାମଣି ପରଶରାଜନ,
 ଅତି ତୁଚ୍ଛ ଅଟେ ଜଗତର ସବୁ ଧନ ।
 ତୁଚ୍ଛ ଧନପାଇଁ ସେହୁ ପରଶରାଜନ
 ହରିଭବ ନାହିଁ ଏହା ସ୍ଥିର ମୋର ପଣ ।
 ମନ, ପ୍ରାଣ ସମ୍ପନ୍ନ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ପଦରେ,
 ସାଧୁର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏବେ ନବସାହସରେ ।
 ତେହୁ ପ୍ରଭୁ ! ଦେଉଛୁ ଶାନ୍ତି, ପ୍ରୀତି, ଶ୍ରୀଚରଣ,
 କେବଳ କରିବି ମୁଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ ।

ଅହଂଭାବ ମନୁ ମୋର ଦିଅଁ ଦୂର କର,
ଏହି ଜ୍ଞାନ ଜାତ ହେଉ ଦୟାମୟ ହର !
ମୋ ହୃଦୟ, ମୋର ପ୍ରାଣ, ମୋର ଏ ଶରୀର,
ବିଶ୍ୱଦେବ ! ଅଟେ ତୁମ୍ଭ ପବନମୟ ।
ଯେ ଆଜ୍ଞା କରବ ବସି ମୋହର ହୃଦୟେ,
ଅକାତରେ ପାଳବ ତା ସକଳ ସମୟେ ।
ଆଜିଠାରୁ ଲଭିଲୁ ମୁଁ ନୂତନ ଜୀବନ,
କରିବି ତୁମ୍ଭକୁ ଧ୍ୟାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟପାଳନ ।

ପିତାମହ !

ଦୟାବଦ ! ସତ ! ସାଧୁ ! ଆଗୋ ପିତାମହ !
ନରାଧମ, ପାରିବି କି ତୁମ୍ଭ କଥା କହି !
ମୋ ଜୀବନର ସାପାଲ ଠାକୁମା କୁଟୁମ୍ଭ !
ସ୍ୱର୍ଗ କି ଗୋ ଆସିଥିଲୁ, ଦେବ ! ପୁଣ୍ୟଶୀଳା !
ହସିଲୁ ପିତା, ମାତା ନତାନ୍ତ ଶେଷରେ,
ଦେଖନ୍ତୁ ବିଦ୍ୱେଷନେବେ ପରିଜନ ସବେ ।
କେତେ କଷ୍ଟେ, କେତେ ଯତ୍ନେ, କରିଛୁ ପାଳନ,
ତୁମ୍ଭ କରୁଣାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଛି ଜୀବନ ।

ହୃଦୟର ରକ୍ତ ଦେଇ ପାଳିବୁ ଶୈଶବେ,
 ଏ ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ ଉପକାର କାହିଁ ଛା ବା ରବେ ?
 ଅନୁପମ ସ୍ନେହ ତବ ଅନନ୍ତ ଅପାର,
 ଶୁଦ୍ଧି ପାଇ ନାହିଁ ଦେବ ! କିହତମାତର ।
 କାଟିଛୁ ମୁଁ ବାଲ୍ୟକାଳ ରୋଗ ଭୋଗି ଭୋଗି
 ଅନାଦିରେ ଅନନ୍ତରେ ବସିଥାଅ ଜଗି ।
 ରୋଗଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଯେବେ ହୁଏ ମୁଁ ଅସ୍ଥିର,
 ବନ୍ଧୁ ଯାଉଥାଏ ତୁମ୍ଭ ନେତ୍ର ଅଶ୍ରୁମୟ ।
 ହଂସା, ହୋଧ, ପାପଚନ୍ଦ୍ରା, ବାଦ, ବିଷମ୍ବାଦ,
 ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଥିଲା ଜଣା ଏଥିର ସମ୍ବାଦ ।
 ଶିଶୁବିକସ୍ତାରେ ପୁଣି ଉଦ୍ୟାନପାଳନେ
 ଦେଖି ନାହିଁ କାହିଁ ତୁମ୍ଭ ପରି ନାରୀ ଜଣେ ।
 ଦବା ନିଶି ଥାଅ ତୁମ୍ଭେ ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ,
 ନିୟମରେ ସାଧୁଥିଲ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମସ୍ତ ।
 କରୁଥିଲ ଦଶଦଣ୍ଡ ମାତ୍ରକ ଶୟନ,
 ସେହିକାଳେ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଅ ସଚେତନ ।
 ଭାବବାମାତ୍ରକେ ଦିଅ କଥାର ଉତ୍ତର,
 ଏପରି ନିନ୍ଦା ତ ହୁଏ ନାହିଁ ଲୋକଙ୍କର ।
 ତୁମ୍ଭର ରୈପିତ ଫଳବନ୍ତ ବୃକ୍ଷରାଜ
 କାର୍ଯ୍ୟକୁଶଳତା ସାକ୍ଷ ଦେଉଅଛୁ ଅଜ ।
 କାର୍ଯ୍ୟବଶେ, ଧନଅଶେ ଗଲେ ପରବାସେ,
 ଠାକୁରମା, ଚାହିଁ ବସିଥାଅ ମୋହ ଅଶେ ।
 ହିସସ୍ତତ ବର୍ଷ ଥିଲା ତୁମ୍ଭର ଜୀବନ,
 ଦିନେ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ କର ଔଷଧ ସେବନ ।

ପାଳନ କରିଛୁ ନିୟମିତ ବାରକୁଡ଼,
 କେବେ ହୋଇ ନାହିଁ ଧର୍ମମାର୍ଗ ବଚଳିତ ।
 ଜୀବନଟାଯାକ ଭୁଞ୍ଜିଥିଲୁ ନାନା ଦୁଃଖ,
 ବିଶେଷରେ ଭେରିଥିଲୁ କଷ୍ଟ ପୁଣ୍ୟଶୋକ !
 ଦିନେ ହେଲେ ମୁଁ ତୁମ୍ଭର ସେବା କରି ନାହିଁ,
 କରବି ବିଳାପ ଆଜୀବନ ସେଥିପାଇଁ ।
 ମୋତେ ବଞ୍ଚାଇବାପାଇଁ ଅହେ ବିଶ୍ୱପତି !
 ଅପଣ କି ଠାକୁମାକୁ ପଠାଇ ଅଛନ୍ତି ?
 ସୁଦ୍ର ମୁହିଁ, ଭୁଞ୍ଜ ମୁହିଁ, କି କାର୍ଯ୍ୟ ଜଗତେ
 ସାଧବି ? ହେ ବିଶ୍ୱପତି ! ଆଜ୍ଞା କର ମୋତେ
 ଠାକୁମାର ଦୟା ଦେଖି ଉଲଟୁ ତ ମନେ,
 ତୁମ୍ଭେ ଏହିପରି ଦୟା କର ପ୍ରାଣିଗଣେ ।
 ଅମୃତକ୍ଷାପାଇଁ ଯେବେ ହେଲୁ ମୁଁ ସମର୍ଥ,
 ନ ରହୁ ପୃଥ୍ୱୀରେ ଦେବ ! ହେଲୁ ସ୍ୱର୍ଗଗତ
 ତୁମ୍ଭ ଶେଷ ଦିନ କଥା ପଡ଼ୁଛି ମନରେ,
 ଶୁଣାନଚିତାର ଚକ୍ର ଲୁଗିଛି ନେତ୍ରରେ ।
 ତାର୍ଯ୍ୟ ସାର ସେ ସ୍ଥାନକୁ ଯେଉଁ ଦିନ ଯିବି,
 ଏହି ଚକ୍ର ଏହି ନେତ୍ର ଯିବି ତହିଁ ନିଭି ।
 ଅହେ ମହାପ୍ରଭୁ ! ତୁମ୍ଭେ ଏପରି କୌଶଳେ
 ପ୍ରତି ଜଣେ ପାତୁଛୁ ତ ଜଗତମଣ୍ଡଳେ ।
 କହି ଅଛୁ ଆଗୋ ଦେବ ! ପୁଣ୍ୟମୟ ଦେଶେ ?
 ନୂହାର କରୁଛି ତୁମ୍ଭ ଆସାର ଉଦ୍ଦେଶେ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ହେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ! ତୁମ୍ଭେ କାର୍ତ୍ତି ଭୁବନେଶ୍ୱର
 ପ୍ରକାଶିତ ଅଛୁ, ଏବଂ ଯୁଗଯୁଗାନ୍ତରେ ।
 ଶିଳ୍ପକାର୍ଯ୍ୟ ପରାକାଷ୍ଠ । ତୁମ୍ଭେ ଦେଉଳ,
 ନ ଦେଖେ ମନ୍ଦିର କାହିଁ ତାହା ସମତୁଳ ।
 କେତେ କାଳ କେତେ କୋଟି ପ୍ରାଣୀ ଗଲେ ଭ୍ରମି,
 ଯିବେ କେତେ, ଏବଂ ତୁମ୍ଭେ ଦେଉଳ ବିକାଶି ।
 ଅଶୋକା ମନ୍ଦିର କାର୍ତ୍ତି ବିନାଶ କାରଣେ
 ତୁମ୍ଭେ କି ବିରାଜିଅଛୁ ଏକାମ୍ରକାଳିନେ ?
 ଅସଂଖ୍ୟ ଦେଉଳ ବିସ୍ତାରିଛୁ ଇତିପ୍ରକାରେ,
 ରହିଛୁ ତ ଶତ୍ରୁଗିରି ଗୌରବ ସମସ୍ତ ।
 ହେଉ ପଛେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଅଧିକାର ଲେପ,
 ମାତ୍ର ଗୁହା କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ସମରୂପ ।
 ପ୍ରତିଯୋଗୀ ଦୁଇ ଶିଳ୍ପ ସମାନ ସମାନ,
 କାହାକୁ ବୋଲୁଛୁ ବଡ଼, କାହାକୁ ବା ସାନ ।
 ଶୈବ ବୌଦ୍ଧ ଭରଜାର୍ତ୍ତି ପାଷାଣ ଅଙ୍କିତ,
 କର ପାରି ନାହିଁ କାଳ ବ୍ୟତ୍ୟୟ କିପ୍ରକାରେ ।
 ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବର୍ଷ କାଳ ଯିବ ବହୁ,
 ଦୁଇ ମହାପୁଣ୍ୟ ଧାମ ଏବଂ ଚିର ରହୁ ।
 ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଧର୍ମପ୍ରାଣ ଲୋକ ତୁମ୍ଭେ ପାଶେ,
 ଧାଇଁଛନ୍ତି ଦୁଇ କାଳ ସୁଖଲଭ ଅଗ୍ରେ ।

ମୋହ ପିତା ଶ୍ରୀଲକ୍ଷ୍ମଣନାଥ ତୁମ୍ଭଠାକୁ
 ବକ୍ତିରରେ ଆସିଥିଲେ-ପୁଣ୍ୟ ଲଭିବାକୁ ।
 ମହାପ୍ରଭୁ ! ଦେଖି ତାଙ୍କ କିବା ଅପରାଧ,
 ଥୁପମୟ କଲ କିପା ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣ ବଧ ?
 ପୁଣ୍ୟମୟ ଉର୍ଥ ବନ୍ଧୁସାଗର କୂଳରେ
 ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ ପିତା ବସୁନ୍ଧ ଶ୍ରେଣରେ ।
 ଥିଲେ ସେ କାଳରେ ତାଙ୍କ ଜନନୀ ସଙ୍ଗିନୀ,
 ବକଲେ ବାହୁଡ଼ ବୁଦ୍ଧେ ଗଲେ ଅଭାଗିନୀ ।
 ମୋ ମାତା ତୁଳସୀଦେବୀ ବକଲେ ହତାଶେ
 କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ ଭଗିନୀ ପାଶେ ।
 ମୋହ ପିତା ପ୍ରଭୁ କରଅଛୁ ଅତ୍ୟାଚାର,
 ତୁମ୍ଭ କୃପା ପାଇବାକୁ ମୋର ଅଧିକାର ।

ବିଦାୟ ପ୍ରାର୍ଥନା ।

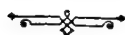

ନଳିନୀଗୌଡ଼ା ।

ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧର, ଯମା କର, ଦେଉଳୁ ମେଲଣି,
 ବିଦାୟ ଦେଉଛୁ ଉପଯୁକ୍ତ କାଳ ଜାଣି ।
 ଏ ନୁହେଁ ବିନାଶ ବନ୍ଧୋ ! ଏ ନୁହେଁ ବିଚ୍ଛେଦ,
 ଏ କାଳ, ସେ କାଳ, ମାତ୍ର ଏଭଳି ପ୍ରଭେଦ ।
 ଅଗ ପଛ ହୋଇ ବନ୍ଧୋ ! ଯିବା ଏକସ୍ଥାନେ,
 ଯାଉଛୁ ଆଗରେ, ପଛେ ଅସ ତୁମ୍ଭେମାନେ ।
 ଯାଉଛୁ ମୁଁ ବନ୍ଧୋ ! ରଖି ଯାଉଛୁ ତ ସ୍ମୃତି,
 କେବଳ ଏ ଚିନ୍ତା ମାତ୍ର ସହ ଅନୁଭୂତି ।
 ଜୀବନସଙ୍ଗୀତ ମୋର ହେଉ ଅବସାନ,
 ଅଭିଳାଷ ଦୀର୍ଘ କାଳ ଧରିଥାଅ ତାନ ।
 ମୋହ ସ୍ମୃତି ନାମ ତୁମ୍ଭେ ହୃଦୟମନ୍ଦିରେ
 ଥିବ, କିନ୍ତୁ ନିଉଁନିବ ପରେ ବା ଅଗରେ ।
 ଅଶୀର୍ବାଦ କର, ଜପି ଜପି ହରିନାମ
 ହେଉ ମୋ ବିରାଗ୍ୟମୟ ଅନନ୍ତବିଶ୍ରାମ ।

ଶେଷ ପ୍ରାର୍ଥନା ।

ରାଗ—ବଙ୍ଗଳାଶ୍ରୀ ।

କ୍ରମେ ଦୁଃଖ ଲାଗିଲେ ଲାଗିଲେ ସ୍ୱପ୍ନ ସକଳ
 ପ୍ରାଣ ମନ ଅବସର, ବଞ୍ଚିଥିବା ବ୍ୟର୍ଥ,
 ହୃଦୟ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅଟେ ଯନ୍ତ୍ରଣା କାରଣ ।
 ଦୌର୍ଯ୍ୟର ଆଶା, ସୁଖର ପିପାସା,
 କ୍ରମେ ହେଉଛି ତ ଶୀତ, କ୍ରମେ ହେଉଛି ତ ଶୀତ,
 ଶୀତ ପରିବାର କ୍ରମେ ହେଉଛି ତ ଶୀତ,
 କରୁଛନ୍ତି ଦିନୁ ଦିନ ।
 ଜୀବନ ମରଣେ ସକଳେ ଏ ଶେଷେ
 ହୋଇଛି ତ ଉପସ୍ଥିତ,
 ଶୁଣାନର ଛାୟା, ପୃଥିବୀର ମାୟା,
 ଉଭୟ ହୃଦେ ବାସିନୀ ।
 ପଛକୁ ନ ଚାହିଁ, ଆଗେ ଯିବା ପାଇଁ
 ହୃଦେ ଚିତ୍ତ ଉଦ୍‌ଘାଟନ,
 କିପରି ଶେଷେ ଶେଷେ କେଉଁ ଆକର୍ଷଣେ
 ବଚଳିତ ହୁଏ ମନ !
 ଗଲା ସବୁ ଯାଉ, ସେ କଥା ତ ଆଉ
 କେବେ ନ ଧରିବ ମୁଖେ,
 ହୃଦୟ ବନ୍ଦନ କର ମୁଁ ଛେଦନ
 ରହିଥିବ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱେ ।

ଅହେ ବନ୍ଧୁଟଣ ! କରେଁ ନିବେଦନ,
 ଦୟା ରଖି ମୋହଠାରେ,
 ହର ବୋଲି ଭାଇ, ମୋତେ ଯେ ଶୁଆଇ
 ଦେବେ ସମାଧିକାୟରେ ।
 ଜନ୍ମଭୂମିକୋଳେ ଏକାନ୍ତେ ବିରଳେ
 ରହିବି ମହାଧାନରେ,
 ରବି, ଶଶୀ, ତାରା, ଜ୍ୟୋତିପରମ୍ପରା,
 ପଡ଼ୁଥିବ ମୋ ଉପରେ ।

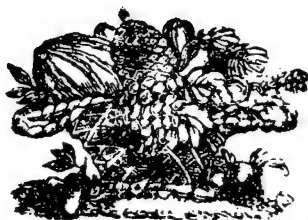
ଦୁଃଖ ସମୟ ।

ଭଜା ଆଶାଦଶୁକବାଣୀ ।

ବସିଛି ନିର୍ଜନେ ବ୍ୟାକୁଳ ମନେ,
 ଲେଉଟିଯାଉ ବହୁଛି ନୟନେ,
 କାହିଁ ଚାଲେ ମୋର ସହୃଦ ଜନେ,
 ପାଶରେ କାହାକୁ
 ନ ଦେଖି ଚାଲୁ ସାନ୍ତନା ଦେବାକୁ ।
 ସଖା ସମୟରେ ସକଳ ସାଥୀ,
 ଦିବା ଅଲୋକରେ ଜାଳନ୍ତି ବତୀ,

ସହଯାଏ ଯେବେ ସୁଖ ସମ୍ପାଦି,
 ସକଳେ ଅନ୍ତର,
 ଜାକିଲେ କେ ଅଛି ଦେବ ଉତ୍ତର !
 ବସନ୍ତରେ ବହେ ଶୀତଳ ବାୟୁ,
 କୁସୁମପୋରର ମେଲିଛି ଅଭୁ,
 ଡାଳେ କୋକିଳ କରେ କୁହୁ କୁହୁ,
 ମଧୁ ଗଲେ ତଳ,
 ବାହୁଁ ବା କୋକିଳ କାହିଁ କାକିଲ ।
 ସୁଖରେ ସବୁ ସୁଖ ଯାଏ ଜଣା,
 ବ୍ୟାଧିରେ ଦେହେ ସବୁ ବେଦନା,
 ଏକୁ ଆରେକ ପାଶେ ଯିବା ମନା,
 ସୁଖ ଦୁଃଖ ବେନି
 ଧାନ୍ତି ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦ ସ୍ବ ସ୍ବ ଭବ ସେନ ।

ନୀଳବେଳେ ଚାନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ।

ସ୍ବପ୍ନ—ସେଇକାଳ ।

ନୀଳବେଳେ ସେଇ ସେଇ ଗନ୍ତି, ଗନ୍ତି
 ପଥେ ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ।
 ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି,
 ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ।
 ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି,
 ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ।
 ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି,
 ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ।
 ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି,
 ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ।
 ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି,
 ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ।
 ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି,
 ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ।
 ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି,
 ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ।
 ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି,
 ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ଗନ୍ତି ।

ନ ଭୁଲ ନ ଭୁଲ, ସବଦର୍ଶୀ ବରପତି
 ତୁମ୍ଭର ଅନିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟମାନ ଦେଖୁଛନ୍ତି—ହେ ।
 ମୁଖେ ବୋଲୁ ଧର୍ମ, ନାହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁରୂପ,
 କରୁ ନାହିଁ କି ହେ ତୁମ୍ଭେ ଧର୍ମକୁ ବିଦ୍ରୁଷ—ହେ ।
 ଦେଇଛନ୍ତି ଶକ୍ତି କି ରେ ପ୍ରଭୁ ରାଗବାନି
 ନାଶିବାକୁ ତାଙ୍କ ଅଜ୍ଞପୁତ୍ର ଧନ ପ୍ରାଣ—ହେ ?
 ମାନବ ଶୋଷିତ ବନା ଆରେ ଦୁରାଶୟ !
 ଯେତେ ଯୋଷିବାକୁ ଆଉ ନାହିଁ କି ଉପାୟ—ରେ ?
 କେତେଦିନପାଇଁ ତୁମ୍ଭେ ଅଛୁ ପୃଥ୍ବୀରେ,
 ରୁଷିଲ ତ ନାହିଁ କଥା ମୋହନ ରୁକ୍ଷରେ—ହେ ।
 ଲୋଭର ପ୍ରକୃତ—ପୃଥ୍ବୀଯାକ କଲେ ଗ୍ରାସ
 ତଥାପି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ନାହିଁ ଅଭିଳାଷ—ହେ ।
 କାହିଁ ନେପୋଲିନ ? କାହିଁ ଅଲେକଜେଣ୍ଡର ?
 କାହିଁ ବା ସେ ମିରମିସ ? ମାମୁଦ ? ବାବର ? ହେ ।
 ମାନବ ଶୋଷିତେ ଥିଲେ ପୃଥ୍ବୀ ରସାଇ,
 କାହାନ୍ତି ସେମାନେ କାହିଁ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ଭାଇ—ହେ !
 ଆମିକ, ପାସିସ୍ତ ସବେ ଯିବେ ଏକସ୍ଥାନେ,
 ଏଥିର ବିଚାର ହେବ ପ୍ରଭୁ ସନ୍ନିଧାନେ—ହେ ।

କଳାପାହାଡ଼ ।

କାଳୀ

ଦୁର୍ଜନ ଘଡ଼ି କଳାପାହାଡ଼
 ଅଇଲା ସୈନ୍ୟ ସାଜ,
 ପଶି ଉଛଲେ ଭ୍ରଷଣ ବଳେ
 ଦେଲା ଦେଶଟି ଭାଙ୍ଗି ।
 ଯବନ ଗାର ଦେବମନ୍ଦିର
 କଲକ ଲଣ୍ଡଲଣ୍ଡ,
 ଦେବତାଗଣେ ମିଳି ଯବନେ
 କଲେକ ଶସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ।
 ଥିଲା ଗ୍ରାସ୍ତ୍ରଣ, ହେଲା ଯବନ
 କଳାପାହାଡ଼ ଦୁଷ୍ଟ,
 ଦେବତା ମୂର୍ତ୍ତି କଲ ଦୁର୍ଗତ
 ହୋଇ ସେ ମହାରୁଷ୍ଟ୍ର ।
 କେ ମୂର୍ତ୍ତି ନାକ, କାହା ମସ୍ତକ,
 ଭାଙ୍ଗିଲା କାହା ପାଦ,
 କାହାର କର୍ଣ୍ଣ ଚୂର୍ଣ୍ଣ ବିଚୂର୍ଣ୍ଣ
 କଲକ ସାଧୁ ବାଦ ।
 ଦେବତାଗଣେ ନାଶ କାରଣେ
 ଭ୍ରମି ସେ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ,
 ହୋଧେ ନିତାନ୍ତ କଲ ଉଦ୍‌ଘାତ
 ମିଳି ଶ୍ଵାସେବଧାମେ ।

ସେବକବୃନ୍ଦ ପୂର୍ବ ସମ୍ଭାବ
 ପାଇଣ ସାବଧାନେ,
 କରଣ ମୃତ୍ତି ଦେନ ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତି
 ଚିଲିକା ସନ୍ନିଧାନେ
 ଜୀବନ ପଣେ ରଖି ଗୌପନେ
 ହୋଇ ସେ ସାବଧାନ,
 ପାପିଷ୍ଠ ମୃତ୍ କଳାପାଦ୍ମାଜ୍ଞ
 ପାରିଲୁ ନାହିଁ କାଣି ।

ବିପନ୍ନ ନାବକ ।

ରାଗ—ମଞ୍ଜଳ ଗୁଞ୍ଜର ।

ସାମାନ୍ୟ କୁଟୀର ମଧ୍ୟ ନଦୀ କୂଳରେ
 ନାଉଡ଼ି କୁଟୁମ୍ବ ଦେନ ଥାଏ ସୁଖରେ ।
 ଭଞ୍ଜାଟିଏ ଥାଏ ବାନ୍ଧ ନଦୀତୋରରେ,
 ସବୁବେଳେ ଜଗି ବସିଥାଏ ପାଣ୍ଡବରେ ।
 ହାଟୁଆ ବାଟୁଆ ଗ୍ରାମ ଲୋକ ପଝାଝା,
 ପେଟା କରୁଥିଲା ତାଙ୍କୁ କରବା ପାର ।
 ପାଏ ଚରତନ ଯାହା, କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷେ,
 ନ କାଶେ ଅଭବ, ଥାଏ ମନ ଯନ୍ତ୍ରୋଷେ ।

ନଦୀକଳ, ନଦୀମାଛ ତାର ଭରସା,
କାଟୁଥାଏ କାଳ କରି ଏହି ବେବସା ।
ଶୀତ, ଗ୍ରୀଷ୍ମ, ବର୍ଷା, ଏହି ବାରଟା ମାସ
ସୁଖେ କରୁଥାଏ ନଦୀକୂଳରେ ବାସ ।
ପିଲାଟି କାଳରୁ ଥିଲା ପଶର କରି,
ବୁଢ଼ାକାଳଯାଏ ନଦୀତୋଠ ଅବୋର ।

ନଦୀ ଅଶ୍ରୁସ୍ୱରେ ଦିକା ନ ଥିଲା ମନେ,
ନିର୍ଦ୍ଦୟରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ କୁଟୁମ୍ବଜଣେ ।
ଅଇଲା ବରଷାକାଳ, ଅସେ ଯେପରି,
ବରଷିଲା ପାଣି ଅଠ ଦିବସ ଧରି ।
ଏଗାର ଅଙ୍କର ବଢ଼ି ସବିଙ୍କୁ ଜଣା,
ବୁଝିଥିଲା ବହୁଲେକ ଘରକରଣ ।
ମୂଷଳ ଧାରରେ ପାଣି ଥିଲା ବରଷି,
ବାହାରି ନାହାନ୍ତି ଘରୁ ଲୋକେ ଭରସି ।

ପଡ଼ିଲା ଉପର ମଡ଼ା ପାଣି ପ୍ରବଳେ,
ଘାଟ ବାଟ ବିଲ ପାଟ ଫୁରିଲା ଜଳେ ।
ବହୁଥାଏ ଯୋଗ ଦୁଇ କୁଳକୁ ଗ୍ରାସି,
କେତେ ଲତା, ବୃକ୍ଷ, ପଶୁ ଯାଇଛି ଭାସି ।
ଦହିଁ କିଛି ନାହିଁ ଭୟ ନାବକ ମନେ,
ଦେଖି ଅସିଅଛି କେତେ ବଢ଼ି ଜୀବନେ ।
କୁଟୁମ୍ବକୁ ଧରି ଶୋଇଥିଲା କୁଟୀରେ,
ପଲରେ ପଶିଲା ପାଣି ଅଧ ରାତିରେ ।
ଇରତର ହୋଇ ବୁଢ଼ା ବାହାରି ଅସି
ଶେକିଲା ଉଜାଡ଼ି—ମାସ ଯାଇଛି ଭାସି ।

ପଥଲ ଅତଡ଼ା ଭୁଜି ନଦୀ ଗର୍ଭରେ,
 ନାଉଡ଼ କୁଟୁମ୍ଭ ଭସି ଗଲେ ପ୍ରୋତରେ ।
 ଯେଉଁ ନଦୀ ହୋଇଥିଲା ଅଶ୍ରୁସ୍ୱ ତାର,
 କାଳେ ପୁଣି କଲୁ ତାର ପ୍ରାଣ ସହାର ।
 ଜଗତେ ଘଟଣା ଏହା ନୁହେଁ ନୂତନ,
 ଦେବାର ଅଶ୍ରୁସ୍ୱଦାତା ନାଶ କାରଣ ।

ତୁମ୍ଭେ—ଅମ୍ଭେ

ରାଗ—ଚକ୍ରକେଳି ।

ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନିୟତ କରେ ମୁଁ ଧ୍ୟାନ,
 ତୁମ୍ଭପାଇଁ ସଦା ଝୁରଇ ପ୍ରାଣ ।
 ମୋହର ତ ନେତ୍ରୁ ବହେ ଲେଉଟକ,
 ହୃଦୟ ବିଦାର ଉଠେ ତ ଶୋକ ।
 ଅଶ୍ରୁମାର୍ଗେ ଥାଏ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଗୁହ୍ୟ,
 କରେ କେତେ ଚନ୍ଦ୍ରା ତୁମ୍ଭରପାଇଁ ।
 ତୁମ୍ଭପାଇଁ ଥାଏ ସଦା ସଜ୍ଜିତ,
 ତୁମ୍ଭ ନାମେ ଗାଏ ପ୍ରେମସଙ୍ଗୀତ
 ତୁମ୍ଭେ କି ଗୋ ଥରେ ଭଲ ମନରେ ?
 ଅସି କି ଗୋ ଦେବ ବୁଝାଇ ଥରେ ?
 ଉଭୟ ମଧ୍ୟରେ କିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ?
 ଅଥବା ଏହା କି ବିଧିନିବନ୍ଧ ?
 ଅବଶ୍ୟ ରହୁଛି କିଛି ସମ୍ପର୍କ,
 ନାହିଁଟି ଏଥିରେ ଭର୍ତ୍ତ ବଦଳ ।

—)O(—

ସିଂ—କୁଣ୍ଡ ।

ରାଗ — ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ।

ରାଜ ଅନୁଚରେ ସିଂ କୁ ଧରି
 ଦେନ ଯାଉଛନ୍ତି ତସ୍ବର ପରି ।
 କେ ପକାଏ ହେପ ତାଙ୍କ ମୁଖରେ,
 କଣ୍ଠାଛଟ କେହି ମାରେ ପୁଷ୍ପରେ ।
 ଗାଲ ଦେଉଥାନ୍ତି ପାରୁଣି ଥୋଳେ,
 କଣ୍ଠାର ମୁକୁଟ ବାନ୍ଧି ମସ୍ତକେ ।
 ରାଜପୁତ୍ର ବୋଲି କେ ଉପହାସ,
 କେ ପକାଏ ଧୂଳି ଆସିଣ ପାଶ ।
 ଚଢ଼ାଇଲେ କୁଣ୍ଡେ ନିଷ୍ଠୁର ରୂପେ,
 ହାତ ଗୋଡ଼ ବାନ୍ଧି ଲେହାର ସ୍ବପ୍ନେ ।
 ଅନର୍ଗଳ ଦେହୁଁ ବହେ ଶୋଣିତ,
 ବୋଲୁଛନ୍ତି ସିଂ ହେ ଛତ୍ର ପିତଃ !
 ଜୟ ! ଜୟ ! ତୁମ୍ଭ ମହିମା ଜୟ !
 ହେ ପିତଃ ! ହେ ପିତଃ ହୁଅ ସଦୟ !
 ହେଉ ପଛେ ମୋର କଷ୍ଟ ପ୍ରବଳ,
 ତୁମ୍ଭର ଆଦେଶ ହେଉ ସଫଳ ।
 ସେମାନେ ବଧନ୍ତି ମୋହର ପ୍ରାଣ,
 ସେମାନେ ତ ମଧ୍ୟ ତୁମ୍ଭ ସନ୍ତାନ ।
 ଯାପେ ଉଡ଼ୁଛନ୍ତି ଏ ସବୁ ପ୍ରାଣୀ,
 ନିଜ କାୟା ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ଜାଣି ।

କପର ପାଇବେ ଏମାନେ ଦୀନ,
 ଏହା ଭଲ ମୋର କାନ୍ଦୁଛି ପ୍ରାଣ ।
 ହେ ପ୍ରଭୁ ! ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଦୋଷ ତାଙ୍କର
 କ୍ଷମା କର, ଏହି ପ୍ରାର୍ଥନା ମୋର ।
 ନିଜ ରକ୍ତ ଦେଇ ଏ ପୀତୃଗଣେ
 ଉଦ୍ଧାର କରିବା ବାସନା ମନେ ।
 କରିବାକୁ ତୁମ୍ଭ ପ୍ରେମ ପ୍ରଭୁର
 କରୁଛି ତ ଯତ୍ନ କେତେ ପ୍ରକାର ।
 ବସୁଲେ ଯେମାନେ ମୋହର ପ୍ରାଣ,
 ହେ ପ୍ରଭୁ ! କରନ୍ତୁ ତାହାଙ୍କୁ ଦୀନ ।
 ହେ ପିତା ! ହେ ପିତା ! ଦୋଷ ତାଙ୍କର
 କର କ୍ଷମା, ଏହି ପ୍ରାର୍ଥନା ମୋର ।
 କରନ୍ତେ ପ୍ରଭୁର ତୁମ୍ଭ ମହିମା,
 ହେ ପ୍ରଭୁ ! ନାହିଁ ମୋ କଷ୍ଟର ସୀମା ।
 ହେଉ କଷ୍ଟ ପଛେ ନାହିଁ ଅପତ୍ତି,
 ଘୁଞ୍ଚିଉନୁ ଲୋକଗଣ ଦୁର୍ଗତି ।
 ରାଜରାଜେଶ୍ବର ହେ ବିଶ୍ବପତି !
 ନର ନାରୀ ସବୁ ତୁମ୍ଭ ସନ୍ତତି ।
 ହୃଦୟ ପିତା ! ମୋର ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ସଖା,
 ଉତ୍ତୁ ଜଗତରେ ପ୍ରେମ ପଦକା ।
 ପୁଣ୍ୟ ଗର୍ଭ ହେଉ ଏ ଧରାତଳ,
 ଦେଉନୁ ପବିତ୍ର ଲୋକ ସକଳ ।
 ମୋହ ରକ୍ତସ୍ରୋତେ ହେ ବିଶ୍ବପତି !
 ଧୋଇ ଧାଇଁ ଯାଉ ଲୋକ ଦୁର୍ଗତି ।

ହେଉନୁ ଧାର୍ମିକ ଲୋକ ସମସ୍ତେ,
 ହେଉ ତୁମ୍ଭ ଇଚ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଗତେ ।
 ତୁମ୍ଭ ପ୍ରେମସଜ୍ଜେ ପ୍ରାଣ ଅନୁଭବ
 ଦେଲି, ଲୋକଗଣେ ପାଉନୁ ମୁକ୍ତି ।
 ଦାରୁଣ ଯନ୍ତ୍ରଣା ବାଧୁଛୁ ପ୍ରାଣେ,
 କର ରକ୍ଷା ପିତଃ ! ତୁମ୍ଭ ସନ୍ତାନେ ।
 ତୁମ୍ଭ ଇଚ୍ଛା ଯେବେ ପାଇବି କଷ୍ଟ,
 ହେଉ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ମୋ ପ୍ରାଣ ନଷ୍ଟ ।
 ନିବେଦନ କର ଏକଥା ସବୁ,
 ଅନାଇ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ହେଲେ ମାରବ ।

ଜଗାଇ ମାଧାଇ ।

ରାଗ — କଳସା ।

ଜଗାଇ ମାଧାଇ ଦୁଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସନ୍ତାନ,
 ନିଦାୟାନିବାସୀ ଦୁଷ୍ଟ ପାଷଣ ଅଜ୍ଞାନ ।
 ମଦ୍ୟପ, ଦୁର୍ବୃତ୍ତ, ନଷ୍ଟ, ବ୍ରହ୍ମ, ଦୁର୍ବଚ୍ଚର,
 କରନ୍ତି ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି ନାନା ଅତ୍ୟାଚାର ।
 ନିଦାୟାନିବାସିଗଣେ ସେମାନଙ୍କ ଭୟେ
 ବୃହତ୍ ବାସ କରଥାନ୍ତି ସକଳ ସମୟେ ।

ସାଧୁ ପ୍ରଭୁ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ପ୍ରେମିକ ବୈରାଗୀ,
 ଉଦ୍ଧାରବାପାର୍ତ୍ତ ପାପୀ ସଦା ଅନୁରାଗୀ ।
 ଦିନକରେ ପ୍ରାତଃକାଳେ ସାର ଗଙ୍ଗାଦାନ
 ଅସୁଛନ୍ତି କରି ମହାପ୍ରଭୁ ନାମ ଗାନ ।
 ଦେଖିଲେ ସେ ଚାହିଁ—ଦୂରେ ଲୋକ ଦୁଇଜଣ,
 କରୁଛନ୍ତି ହୋଧରରେ ଭଜନ ଗର୍ଜନ ।
 ସୁରାପାନ ହେତୁ ହୋଇ ନିଶାରେ ଉନ୍ମତ୍ତ,
 କରଣ ଚିହ୍ନାର ଧାଉଁଛନ୍ତି ଲତସ୍ତତ ।
 ମରାମତି ଧରାଧର ହେଉଛନ୍ତି ବଳେ,
 ମରୁଥଲ ହୋଇ ପଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି ତଳେ ।
 ଅକାରଣେ ଲୋକଗଣେ କରନ୍ତି ପ୍ରହାର,
 କରୁଛନ୍ତି କଦାଚିତ୍ ବିକଟ ଚିହ୍ନାର ।
 ଗୋଟିକିଲେ ଥିଲେ ଯେତେ ଲୋକ—ଭୟ ପାଇ
 ଧେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଗଲେ ଦୂରରୁ ପଳାଇ ।
 ଶାହୁଁଲେ ଦେଖିଣ ଯେହ୍ନେ ପଳାନ୍ତି କୁରଙ୍ଗ,
 ପଳାଇଲେ ତେହ୍ନେ ମଣି ମନରେ ଆଦଙ୍ଗ ।
 ମୁଛା କଲେ ସାଧୁ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଲୋକଗଣେ,
 ବୋଲ ବୋଲ କେ ଅଟନ୍ତି ଏହି ବେନି ଜନେ ?
 ପଶୁର ଅଧମ ବେନି—ମାନବ ସନ୍ତାନ,
 ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ମୋର ବାଧୁଅଛୁ ପ୍ରାଣ ।
 ବୋଇଲେ ସକଳେ ଏହି ଜଗାଇ ମାଧାବ,
 ଅଟନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣ ପୁତ୍ର ଦୁଷ୍ଟ ଦୁଇ ଭାଇ ।
 ପାଶଣ୍ଡ, ଦୁର୍ଜନ ଏହି ଦୁଷ୍ଟ ଦୁରାଚରେ,
 ତାଙ୍କ ତୁଲ୍ୟ ପାପୀ ନାହିଁ ଜଗତ ସଂସାରେ ।

ଅସାଧ୍ୟ ତାହାଙ୍କ ପାପ ଜଗତରେ ନାହିଁ,
ସମ୍ପାଦିତ ନବଜୀବବାସୀ ତାଙ୍କପାଇଁ ।
ଦୁହିଙ୍କ ବେବସା ଅଟେ ଚୋର ଉକାଲତ,
ଏହିପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ନିଜ ଭିତ ।
ବାଟୋଇ ବାଟୋଇ — କିଛି ସବୁସ୍ବ ହରଣ,
ମଦ୍ୟ ମାଂସ ଖାଇ ନିତ୍ୟ କାଟନ୍ତି ଜୀବନ ।

ଏମାନଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର କୁଳନାରାୟଣେ
ନିର୍ଭୟରେ ନ ପାରନ୍ତି ଅସି ଗଙ୍ଗାୟନେ ।
ଏହିପରି ଶୁଣି ପାପିମାନଙ୍କ କୃତ୍ତାନ୍ତ,
ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମନେ କଷ୍ଟ ପାଇଲେ ନିତାନ୍ତ ।
ବିଚାରଲେ ଜୁପାପାଦ ଏହି ବେନଜଣ,
ଦୟାମୟ ହରି ନାମ କରନ୍ତୁ ଶ୍ରବଣ ।
ଚଳିଲେ ଏତେକ ଭୁଲ ସେମାନଙ୍କ ପାଶେ,
ହରିନାମ ମହାମନ୍ତ୍ର ବୋଲିବା ସକାଶେ ।

ବୋଇଲେ ସମସ୍ତେ ଭାବି, ବାହୁଡ଼ ଗୋସାଇଁ,
ଯମଦୂତ ଦୁହିଙ୍କର ପାଶେ ଯାଅ ନାହିଁ ।
ପାପୀ ଉଦ୍ଧାରବା ଅଟେ ଯାହାଙ୍କର ବ୍ରତ,
ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେଖି ସେ କି ହୋଇ ପାରିବେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ?
“ବୋଲ ହରି ବୋଲ” ବୋଲି ମନର ଅନନ୍ତେ
ଗଲେ ପାପିଗଣ ପାଶେ ସାଧୁ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦେ ।
ଦୁଇ ବାହୁ ଟେକି ହରିଚୂଣ ଗାଇ ଗାଇ,
ବୋଇଲେ ରେ ମୋର ପାଶେ ଅସ ଦୁଇ ଭାଇ ।
କି କଥା ମନରେ ଭୁଲି ମନେ ଦୁଇ ଭାଇ,
ସାଧୁ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ପାଶୁଁ ଗଲେକି ପଳାଇ ।

[illegible]

କଟାକଟି ଗାନ୍ଧାରୀ ଦୂରକୁ ଖୁଣ୍ଟି,
 ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ ଦେଲେ ସମାଧାନେ ଘୋଷ ।
 କେତେ ଚଳେ ଅଗାଧ ମର ଗର୍ଭା ସଦା,
 ହସିବେଦୁ କେତେ ଦୂରକୁ ମନସା ଦୈବିତ ।

ସଦ୍‌ ଚର୍ଚ୍ଚା ।

ମାୟା

ସ୍ତମ୍ଭ—ରାଜା ।

ଠାରୁ ପ୍ରକୃତ ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ଗାନ୍ଧାରୀ
 କବିତାରେ ଗାନ୍ଧାରୀର ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ।
 କେତେ ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର,
 ଅଗାଧ ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ।
 କେତେ, କେତେକେ କେତେ ସଦା ମନସା
 ଦେଖାଇ ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ।
 ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ।
 ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ।
 ଶକ୍ତିର, ଶକ୍ତିର, ଶକ୍ତିର, ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର,
 ଶକ୍ତି, ଶକ୍ତି, ଶକ୍ତିର, ଶକ୍ତିର, ଶକ୍ତିର,
 ଶକ୍ତିର, ଶକ୍ତିର, ଶକ୍ତିର, ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର,
 ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିର ।

ଯହିଁ ଯେତେ ଥିଲେ, ଛନ୍ତି, ବୈଷ୍ଣବ ଗୋସାଇଁ,
 କରେ ନମସ୍କାର ପ୍ରଭେ ! ମସ୍ତକ ନୁଆଇଁ ।
 ଅରଙ୍ଗ ଗାୟକ ତୁକାରାମ ମହାମତି,
 ଯାହାଙ୍କ ସେବକ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଛାଡ଼ିପତି ।
 ଶ୍ରୀମତୀ ମାଧବୀ, ଅତିବଡ଼ ଜଗନ୍ନାଥ !
 ହେଉଛି ଓଳଗି ରକ୍ତିରରେ ଯୋଡ଼ି ହାତ ।
 ମହତା ହୋସେନ, ରାଜା ଶ୍ରୀରାମମୋହନ,
 ଭକ୍ତିରେ ବନ୍ଧାଇଁ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ଚରଣ ।
 ସାମ୍ୟଧର୍ମବାଦୀ ପ୍ରିୟ ବ୍ରାହ୍ମ ବ୍ରାହ୍ମଗଣେ,
 ନମସ୍କାର କରେ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ଚରଣେ ।
 ଆଦେ ରକ୍ତବୃନ୍ଦେ ଛନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ସନ୍ନିଧାନେ,
 ଅଶୀବାଦ କର ସୁଖେ ଥାନ୍ତି ଲୋକମାନେ ।
 ଅଶାନ୍ତି ଯନ୍ତ୍ରଣା କଷ୍ଟ ହେଉ ସବୁ କ୍ଷୟ,
 ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପବିତ୍ର ରାଜ୍ୟ ହେଉ ସୁଧାମୟ ।

କାହିଁ ଯିବ ?

~~~~~

ସ୍ବଗ—ଚକ୍ରେଳ ।

ଦିବସ ରଜନୀ ପ୍ରାତଃ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ,
 ସଜନେ ବିଜନେ, ଘରେ ବାହାରେ,
 ଜାଗ୍ରତେ ସ୍ବପନେ, କ୍ଷୀଞ୍ଜା କୌତୁକେ,
 ଅମୋଦ ପ୍ରମୋଦେ, ଦୂର୍ଯ୍ୟୋଗ ଶୋକେ,
 ଜୀବନେ ମରଣେ, ସବଂ କାଳରେ,
 ରହିଛି ତ ପ୍ରଭେ ! ତୁମ୍ଭ ପାଶରେ ।
 ଦିଗ ଦିଗନ୍ତରେ ଅନନ୍ତାକାଶେ,
 ମହାପ୍ରଭେ ! ତୁମ୍ଭ ଜ୍ୟୋତି ବିକାଶେ ।
 ଲୋକ ଲୋକାନ୍ତରେ ଅଛ ନିୟନ୍ତ,
 ତୁମ୍ଭ ଅଧିକାର ବିଶ୍ବ ଅନନ୍ତ ।
 ଜରାୟୁ ଶଯ୍ୟାରେ, ପଦା ଶୁଶାନେ,
 ରହିଥିବ ପ୍ରଭେ ! ତବ ନିଧାନେ ।
 ଭୂତ, ଭବିଷ୍ୟତ ବା ବର୍ତ୍ତମାନ,
 ତୁମ୍ଭ ନିକଟରେ ସବଂ ସମାନ ।
 ଆପ୍ତ ସାଧୁଗଣ ଦୁଃସ୍ବପ୍ନରେ,
 ଅସାଧୁ ଦେଶନ୍ତ୍ର ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦୂରେ ।
 ରହିଛ ତ ବିଶ୍ବ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମାତ୍ରି,
 ଯିବ କାହିଁ ଆଉ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ?

ସୁଖ କାହିଁ ?

ଶୁଣ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଆହା ! ଆହା ! ଦେଖୁଛି ତ ସୁଖଲଳସାରେ
 ଜୀବନଟାପାକ ହେଲ ଅଣ୍ଟାଲ ଅକ୍ଷରେ ।
 ସୁଖ ମଣି ଧରେ ଯାହା ସେ ତ ଡେଉଁଥିଲା,
 ଲଭୁ ତ ପାରିଲ ନାହିଁ ତହିଁ ମନେ ଶାନ୍ତି ।
 ସୁଖଲେରେ ମତ୍ତ ସଦା ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମେ,
 ଅରଜୁଛନ୍ତି ତ ମାତ୍ର କଷ୍ଟ ପରିଣାମେ ।
 ଜୀବନେ ଲଭିବ ଶାନ୍ତି କାହିଁ ସେହି ସୁଖ ?
 ସୁଖ ଲେଉଟ ହେଉଛି ତ କେବଳ ବିମୁଖ ।
 ଲଭୁଛି ସୁଧାରେ ଅଳ୍ପ, ପିପାସାରେ ଜଳ,
 ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଲେଉଟା ପାଉଛି ସକଳ ।
 ଜୀବନଟାପାକ ଦାଖି ହେଲୁଁ ଯାହା ପାଇଁ,
 ସେହି ସାର ସୁଖ ରହୁଁ ପାଇବୁଁ କି ନାହିଁ ?
 ମାତ୍ର ସେ ପଦାର୍ଥ ନାହିଁ ଜଗତ ସଂସାରେ,
 ଫସତ ରହୁଛି ପୃଥିବୀର ପର ପାରେ ।
 ପବିତ୍ରଚରଣର ସାଧୁ ଭକ୍ତମାନେ
 ଭବିବେ ସେ ସୁଧାଫଳ ପ୍ରଭୁ ସନ୍ନିଧାନେ ।

ଦୂରେ ।

ରାଗ—ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ।

ଦୂରକୁ ପବନ କେତେ ସୁନ୍ଦର,
ଗଲେ ତ ପାଶକୁ ବନ ପଥର ।
ବସନ୍ତର ଯେତେ ମଧୁ ମାଧୁରୀ,
ଛାଡ଼ିଗଲେ ହେଉଁ ତାପାଇଁ ଝୁରୁ ।
ଦୂରର ରାଗିଣୀ ମନୋହାରଣୀ,
ଦିଗନ୍ତ ବିଦ୍ୟୁତ ମନୋମୋହନୀ ।
ଦୂରୁଁ ମନୋହର ଦିଶେ ସାଗର,
ପାଶେ ଲବଣାକ୍ତ ଜଳ ମାତର ।
ସମ୍ମୁଖେ ଘଟୁଛି କେତେ ଘଟଣା,
ଦୂର କଥାପାଇଁ କରୁ ଭାବନା,
ଯେତେବେଳେ ବନ୍ଧୁ ଥିଲୁ ମୋ ପାଶେ,
କଥା କହୁ ନାହିଁ ମନ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସେ ।
ବର୍ତ୍ତମାନ ବନ୍ଧୁ ଯାଇଛି ଛାଡ଼ି,
ତାପାଇଁ କାନ୍ଦୁଛି ମୁଁ ଡକା ପାଡ଼ି

କୃଷ୍ଣ ଏବଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ

ରାଗ—କଳଶା ।

ଯଦୁବଂଶ-ଅବତଂସ ଯାଦବ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ,
 ମୁଦାବଂଶର ନରମୁଖ ଯିଶୁଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ।
 ଉତ୍ତମ ଦେବତା କଥା କଲେ ଆଲୋଚନା,
 ଏକ ବୁଦ୍ଧେ ଦୁଇ ପୁଷ୍ପ ପ୍ରାୟେ ଯାଏ ଜଣା ।
 ଉତ୍ତମ ପବନ ପ୍ରେତ ସମାନ ଭବରେ
 ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲେ ଜଗତକ୍ଷେତ୍ରରେ ।
 ଭାଗବତ, ବାଇବେଲ, ସମାନ ଚରିତ,
 କବି ତୁଳସୀରେ ମାତ୍ର ବିଚିତ୍ର ଚିତ୍ରିତ ।
 ଉତ୍ତମେ ଲଭିଲେ ଜନ୍ମ ପୁଣ୍ୟପାଳଗୃହେ,
 ଉତ୍ତମେ ଶୈଶବେ ଭ୍ରାତ ନୃପତି ବିଦ୍ରୋହେ ।
 ମେଘ ଗର୍ଭବତୀ ହେଲେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ତେଜରେ,
 ବ୍ରହ୍ମ ତେଜ ପ୍ରବେଶିଲା ଦେବକୀ ଗର୍ଭରେ ।
 ଗୋପସ୍ତରେ ଗଲେ କୃଷ୍ଣ କଂସରାଜା ଉପରେ,
 ହେରୋଦ ଭୟରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଲୁଚିଲେ ମିଶ୍ନରେ ।
 ଦୁଇ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ବାନ୍ତୁ ଅଜାନ୍ତୁ ଲମ୍ବିତ,
 ଦୁହିଙ୍କର ପରିଚ୍ଛଦ ବରଣ ଲେହନ ।
 ଶିଶୁ ହତ୍ୟା କରିଥିଲା କଂସ ମୃତମନ୍ତ୍ର,
 ବଧୁଥିଲା ଶିଶୁ ମଧ୍ୟ ହେରୋଦ ନୃପତି ।
 ଗୁରୁ ସ୍ୱହେ ଜୀବଦାନ ଦେଇଥିଲେ କୃଷ୍ଣ,
 ବଞ୍ଚାଇଲେ କେତେ ମୃତ ଲୋକ ଯିଶୁଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ।

ଦାମ୍ୟକ ବନରେ କୃଷ୍ଣ ଶାଳ କଣିକାରେ
 ବୃଷ୍ଟି କରାଇଲେ ବିପ୍ର ଦ୍ଵାଦଶ ହଜାରେ ।
 ଖଣ୍ଡେ ଗୋଟି, ଗୋଟେ ମଣ୍ଡେ ମେରିକା ନନ୍ଦନ
 ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଲୋକେ ଦେଲେକ ଭଜନ ।
 ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ଗୁଲି ଯାଇଥିଲେ ସାଗର ଉପରେ,
 କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରବେଶିଲେ ସାଗର ଗର୍ଭରେ ।
 ପ୍ରସ୍ତରକୁ ନବନୀତ କରିଥିଲେ କୃଷ୍ଣ,
 ଜଳକୁ ମଦରା ରୂପ କଲେ ଯିଶୁ ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ।
 କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଅଜ୍ଞା କରିଥିଲେ ବାରମ୍ବାର,
 “ମହାପାପିଗଣେ ଅମ୍ଭେ କରିବୁଁ ଉଦ୍ଧାର ।”
 ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ମଧ୍ୟ ଶତ ଶତ ବାର ସେହୁ କଥା
 ବୋଲିଥିଲେ ଅଛି ବାଇବେଲରେ ବାରତା ।
 “କୃଷ୍ଣ ପିତା ନାମ ବସୁ; ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ପିତା ଯାଶୁ,
 ଉଭୟେ ତାରିଲେ ଲୋକଗଣେ ପାପହାରୁ ।
 କୃଷ୍ଣ ମାତା ପିତା ଶୁଣିଥିଲେ ଦୈବବାଣୀ,
 ମେଘ ସମ୍ଭବରେ ଅଛି ସେପରି କାହାଣୀ ।
 ବୋଲି ଯାଇଥିଲେ ପୂର୍ବେ ରବିବ୍ୟାଧବକ୍ରା,
 ଯେରୁଶାଲମରେ ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ଜନ୍ମ ହେବା କଥା ।
 ଉତ୍ତେଜ ରହୁଛି ମଧ୍ୟ ବୈଦିକ ଶାସ୍ତ୍ରରେ
 ଲଭିବା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମ ଯାଦବ ବଂଶରେ ।
 ଭିଷ ଅର୍ଥେ ପ୍ରଭୁ ଅବଧାନରେ ଲିଖିତ,
 ଶ୍ରୀଷ୍ଠ କୃଷ୍ଣ ଦୁହେଁ ଭିଷ ନାମରେ କଥିତ ।
 ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ଜନମିବା କାଳେ ହେରେବ ରାଜନ
 ଜୋତବଦ୍ ସଙ୍ଗେ କଲେ କଥୋପକଥନ ।

କଂସ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଜନମ ବାରତା
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ ଗଣେ ପୂଜିଥିଲେ କେତେ କଥା ।
 କୃଷ୍ଣଙ୍କର ସଖା ଥିଲେ ଗୋପାଳ ସ୍ବାଦଶ,
 ବାର ଜଣ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଂହଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ।
 ବନ୍ୟମଧୁ ଖାଇଥିଲେ ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁଜନ,
 ମଧୁପାନ କରିଥିଲେ ରେହୁଣୀନନ୍ଦନ ।
 କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଯମୁନା, ସିଂହଶ୍ରୀଷ୍ଠଙ୍କ ଜଙ୍ଗଲ,
 ଦୁଇ ଜଣ ଶିଷ୍ୟ ସଙ୍ଗେ କରନ୍ତି ଭ୍ରମଣ ।
 କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଯୁଦ୍ଧକାଳେ ଯାଦବନନ୍ଦନେ
 ବିଶ୍ଵରୂପ ଦେଖାଇଣ ଥିଲେ ଅରଜୁନେ ।
 ଯୋନ ଓ ପିତରେ ସିଂହଶ୍ରୀଷ୍ଠ ମେଘସୁଦ
 ଦେଖାଇଣ ଥିଲେ ଐଶ୍ଵରୂପ ଅଦଭୁତ ।
 ବୋଲିଥିଲେ ଅରଜୁନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅନନ୍ତ,
 ଆମ୍ଭେ ଅଛୁ ଜଗତର ଆଦି, ମଧ୍ୟ, ଅନ୍ତ ।
 ସିଂହଶ୍ରୀଷ୍ଠ ମଧ୍ୟ ବୋଲିଥିଲେ ସେହି କଥା,
 ଅଟନ୍ତି ପ୍ରଥମ ଶେଷ, ଜଗତନିୟନ୍ତ୍ର ।
 ବିପ୍ରଙ୍କର ପାଦ ଧୌତ କଲେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ,
 ସିଂହଶ୍ରୀଷ୍ଠ ଧୋଇଥିଲେ ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ଚରଣ ।
 ସିଂହଶ୍ରୀଷ୍ଠ ବୋଲିଥିଲେ ସତ୍ୟ ଆତ୍ମ ବାଣୀ,
 ସେହିପରି କଥା ବୋଲିଥିଲେ ଚନ୍ଦ୍ରପାଣି ।
 ଦିଶୁଲ ଶରରେ ଦେହ ତେଜିଲ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ,
 ଦିଶୁଲ ଅଳ୍ପତ ହୁଣେ ମଲେ ସିଂହଶ୍ରୀଷ୍ଠ ।
 ଶ୍ରୀଷ୍ଠ କୃଷ୍ଣ ଦୁଇ ଜଣ ଅଟନ୍ତି ସମାନ,
 ଭଗବତ୍ ବାଲକେଲ ସେଥିର ପ୍ରମାଣ ।

ଅଟନ୍ତି ଏ ଦୁଇ ପ୍ରଭୁ ଧର୍ମ ଅବତାର,
ବେନ ଜନେ କର ଯୋଡ଼ି କରେ ନମସ୍କାର ।

ତାହାଙ୍କ ଆଦେଶ ।

ରାଗ—ତୁପାଳ ।

କେତେକାଳ ଅଉ ବନ୍ଦି ଦେହ ଭର
କରବି ବଳାପେ ସନ୍ତାପେ ଚିତ୍ତାର ?
ଭାଙ୍ଗୁଛି ତ ଏବେ ସମସ୍ତ ଜୀବନ,
କଲି କବା ଜନସମାଜ କାରଣ ?
ଭାଙ୍ଗି ଛୁ ଗଢ଼ିଛି କେତେ ଧୂଳିଘର,
ସେ ତ ଶିଶୁକ୍ରୀଡ଼ା କୌତୁକ ମାତର ।
ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ ଭୋଜନ ଶୟନ,
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ତ ନୁହେଁ ମାନବଜୀବନ ।
ବଂଶୀ ଅଛି ଜନସମାଜ ପାଶରେ,
ବୁଝିବାକୁ ହେବ ସାମର୍ଥ୍ୟ ବଳରେ ।
ଯେବେ ସେଥିପାଇଁ ନ କରେ ଯତନ,
ବୁଆ ଗାଈ ଜାଣ ସମସ୍ତ ଜୀବନ ।
ନ ବୁଝିଲି ହର ! ଜୀବନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ,
ମାୟାମୁଗ୍ଧ ଜୀବ କଲି ଅବଶେଷ ।

ଦେବଦତ୍ତ ପ୍ରାଣ ଦେବତା କାର୍ଯ୍ୟରେ
 ନ ଦେଇ ଯାଉଛନ୍ତି ବୁଝା ବିଷୟରେ ।
 ଜ୍ଞାନ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ହେଲି କିପାଁ ଭ୍ରାନ୍ତ,
 ଭୁଲି ହେଉଛି ତ ବ୍ୟାକୁଳ ନିତାନ୍ତ !
 କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କାହିଁ କରୁଛି ଗମନ,
 ଅକ୍ରିୟାଏ ମଧ୍ୟ ନ ହେଲା ଚେତନ !
 ଅସିଦ୍ଧ ବା କାହୁଁ ଯାଉଛି ବା କାହିଁ,
 ସାର ତରୁଜ୍ଞାନ ଜନମିଲା ନାହିଁ ।
 ଅବା ବୁଝା ଭୁଲି ହେଉଛି ଅସ୍ଥିର,
 ଯାହା ଦତ୍ତ ପ୍ରାଣ ତାହାଙ୍କ ଶରୀର ।
 ସେହି ତ କରନ୍ତି କର୍ମରେ ନିୟୋଗ,
 ବୁଝା ସେନା ମୋର ଏହି ଅନୁସୋଗ ।
 ଯେ ଦେବତା ଛନ୍ତି ହୃଦୟମନ୍ଦିରେ,
 ଲଗାଇବେ ଯହିଁ ଲାଗିବ ସେଥିରେ ।
 କରବାକୁ ହେବ ଯାହାକୁ ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ,
 ମହାପ୍ରଭୁ କର ଦେଇଛନ୍ତି ଧାର୍ଯ୍ୟ ।
 ମୋପାଇଁ କରବ ମୁଁ କିପାଁ ଭବନା,
 ମୋ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଯାହା ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ତା ଜଣା ।
 ସୁପିଲି ଜୀବନ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶେ,
 ସାଧୁବି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତାହାଙ୍କ ଅଦେଶେ ।

ସାଧୁ ସୁନ୍ଦର ଦାସଙ୍କ ଅଦ୍ଭୂତବାଦ ଗୌଡ଼େ ଛନ୍ଦ ।

(ଦିନୀ ଭାଷାରୁ ଅନୁବାଦ; ପାଠକ ଯଦି ଛୋଟ ପ୍ରତି
ଦୃଷ୍ଟି ରଖି ପାଠ କରନ୍ତେ ।)

ଶୁଣ ହୋ ଅଦ୍ଭୂତ	ବିଷୟ ପ୍ରକାଶ ।
ନାହିଁ ନାହିଁ	ନା ଜନ୍ମ ବାସ ।
ନାହିଁ ତ ପ୍ରପଞ୍ଚ	ନାହିଁ ତ ପ୍ରସାର ।
ନାହିଁ ତହିଁ ସୃଷ୍ଟି	ସୃଜନ ସହାର ।
ନାହିଁ ତ ପ୍ରକୃତି	ସୂର୍ୟ ନ ଇଚ୍ଛା ।
ନାହିଁ ତହିଁ କାଳ	କର୍ମ ନାହିଁ ବାଞ୍ଛା ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଶ୍ରୁତି	ଶ୍ରବଣ ନା ମୂଳ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ସ୍ମରଣ	ନାହିଁ ତହିଁ ସ୍ମୃତି ।
ନାହିଁ ତହିଁ ତତ୍ତ୍ୱ	ଅତତ୍ତ୍ୱ ବିରୋଧ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ବସ୍ତୁ	ସ୍ପର୍ଶ ବା ବେଦ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ବର୍ଣ୍ଣ	ବିବର୍ଣ୍ଣ ବିଧାନ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ରୂପ	ଅରୂପର ସ୍ଥାନ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଯାପକ	ବ୍ୟାପକ ଦେଖା ।
ନାହିଁ ତହିଁ ରୂପ	ଅରୂପ ବା ରେଖା ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଜ୍ୟୋତି	ଅଜ୍ୟୋତି ବିଷୟୀ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଏକ	ନାହିଁ ତହିଁ ଦୁଇ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଅଦି	ନ ମଧ୍ୟ ନ ଅନ୍ତ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ପାଳକ	ନାହିଁ ହନ୍ତା ହନ୍ତ ।

ନାହିଁ ତହିଁ ଶକ୍ତି	ନାହିଁ ତହିଁ ଶିବ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଜନ୍ମ	ନାହିଁ ତହିଁ ଜୀବ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଲେଖ	ନାହିଁ ତ ଲେଖକ ।
ନାହିଁ ତହିଁ କର୍ତ୍ତା	ନାହିଁ ତ କାରକ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ସ୍ବର୍ଗ	ନରକ ନିବାସ ।
ନାହିଁ ତ ଆତ୍ମକ୍ରି	ନାହିଁ ତହିଁ ଅଶ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ପାପ	ନ ପୁଣ୍ୟ ଧରତୀ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଧର୍ମ	ଅଧର୍ମ କରତା ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଜ୍ଞାନ	ଅଜ୍ଞାନ ବା ମୂର୍ଖ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ବାଦ	ବିବାଦ ବା ତର୍ଜ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ହୋମ	ନ ଯଜ୍ଞ ବିଧାନ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ରେବ	ନାହିଁ ତ ସମାନ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଶାଖା	ଛେଦ ସର୍ଗ ସବ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଦେବ	ମାନବ ଗନ୍ଧବ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମ	ଅନିଷ୍ଟ ବା ଶ୍ରାନ୍ତ ।
ନାହିଁ ତ ସରୁଣ	ନିରୁଣ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ।
ନାହିଁ ତ ସେବକ	ସେବ୍ୟ ନ ସେବା ।
ନାହିଁ ତହିଁ ପ୍ରେମ	ନାହିଁ ଭିନ୍ନଲେବା* ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଭବ	ନାହିଁ ତହିଁ ଭକ୍ତି ।
ନାହିଁ ତହିଁ ମୋକ୍ଷ	ନାହିଁ ତହିଁ ମୁକ୍ତି ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଯାପ୍ୟ	ନାହିଁ ତହିଁ ଯାପୀ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ମନ୍ତ୍ର	ନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମ ଆପି ।
ନାହିଁ ତ ସାଧକ	ସିଦ୍ଧି ନ ସମାଧି ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଯୋଗ	ନାହିଁ ଭୋଗବ୍ୟାଧି ।

* ଅନୁବାଦକ ଲେବା ଅର୍ଥ ନ ବୁଝି ମୂଳ ସେପରି ସ୍ବଭାବ ଅବବଳ ତାହା ରଖିଅଛି

ନାହିଁ ତହିଁ ମୁଦ୍ରା	ବନ୍ଦନ ବିଧି ।
ନାହିଁ ତହିଁ କୁଣ୍ଡ	ଲଳା ନାହିଁ ସିକି ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଚକ୍ର	ନା ନାହିଁ ପ୍ରସାର ।
ନାହିଁ ତହିଁ ବେଧ	ବେଧ ନ ହାର ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଲଙ୍କା	ଅଲଙ୍କା ପ୍ରଧାନ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ମନ	ବୁଦ୍ଧି ଚିତ୍ତଧାନ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ସତ	ରଜ ତମ ଗୁଣ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ	ହାରମାନ ପୁଣ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ସ୍ବପ୍ନ	ଜାଗ୍ରତ ସ୍ବପ୍ନ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ତୁଷ୍ଟି	ମନ୍ଦଣା ନ ଗୁପ୍ତି

ପ୍ରେମ ।

ଗୁଣ—କେଦାର ଚକ୍ରକେଳି ।

ତୁମ୍ଭ ପ୍ରେମ ପ୍ରକାଶେ ବିଭବନ ।

ପ୍ରେମେ ଧାବତ ଚନ୍ଦ୍ରମା, ତପନ ।

ତୁମ୍ଭ ପ୍ରେମରେ ହୋଇ ଉଲ୍ଲାସ,

ବାୟୁ ପ୍ରବାହତ ହୁଏ ସନ୍ତପନ ।

ପ୍ରେମେ ବୃକ୍ଷଲତା ପୁଷ୍ପ ପ୍ରକାଶେ,
 ପ୍ରେମେ ଧାବତ ଭ୍ରମର ତା ପାଶେ ।
 ପ୍ରେମେ ପାଳନ୍ତି ଶିଶୁକୁ ଜନନୀ,
 ପ୍ରେମତୋରେ ବକ ଭଲ ରଗିନୀ ।
 ସଖା ପତିପ୍ରେମେ ଥାଏ ବହୁଳା,
 ପ୍ରେମେ ଖେଳେ ମେଘକୋଳେ ଚପଳା ।
 ଦିନୁ ପୂର୍ଣ୍ଣେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରେମର ଆଧାର,
 ପ୍ରେମେ ବ୍ୟାପିଛି ଏ ବଶ୍ୟସ୍ବୟାର ।
 ବନ୍ଧୁ ପ୍ରେମରେ ଜନମିଛି ଆଶା,
 ପ୍ରାଣେ ବଢ଼ିଛି ପ୍ରେମର ପିପାସା ।
 ମୋର ଜୀବନ ସମସ୍ତ ଘଟଣା,
 ତୁମ୍ଭ ପ୍ରେମ ତ କରୁଛି ଘୋଷଣା ।
 ତୁଛ କାଟ ସଙ୍ଗେ ମୁଁହିଁ ସମାନ,
 କର ମୋହ ପ୍ରତି ପ୍ରେମବିଧାନ ।
 କେତେପ୍ରେମ ଦେଇଛ ମୋ ଅନ୍ତରେ,
 ଜ୍ଞାନ, ରଜିବ ତୁମ୍ଭକୁ ମନରେ ।
 ଜୀବନରେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ସମସ୍ତ,
 ଇହୁଛି ତ ତହିଁ ପ୍ରେମ ଅନନ୍ତ ।
 ଧାର୍ଯ୍ୟ ସାଗରକୁ ନଦୀ ଯେସଙ୍ଗେ,
 ଧାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାଣ ମୋର ତୁମ୍ଭ ସଦନେ
 ବଳ ଆଶା ପୋଷିଛି ତ ମନରେ,
 ଭବିବ ମୁଁ ଦିନେ ପ୍ରେମସାଗରେ ।
 ପ୍ରେମ ସାଗର ହେ ବନ୍ଧୁପାଳକ,
 ଦେଖିବି କି ମୁଁ ସେ ପ୍ରେମ ଆଲୋକ ।

ଚିତ୍ତ ଅହଙ୍କାରେ   ନ ଭଲେ ମୁଁ ବାରେ
 ପାପ ପ୍ରଲୋଭନ ଶାନ୍ତି,
 ନିର୍ଭୟ ଅନ୍ତରେ   ତ୍ରମେ ନରନ୍ତରେ,
 ନ ଥାଏ ମନରେ ଭ୍ରାନ୍ତି ।
 ନ ଥିଲା ମୋ ମନେ   କେବେ ରସଗଣେ
 ପ୍ରବଳରୂପରେ ଅସି,
 କିହତ ମାତରେ   ଅସାବଧାନରେ
 ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ ମୋତେ ଗ୍ରାସି ।
 ଦୈବର ଘଟନ   ବନ୍ଧୁ ଏକ ଜଣ
 ଅସି ମିଳିଲେ ସଙ୍ଗରେ;
 ସମାନ ବସ୍ତୁ   ଉତ୍ସାହ ସାହସ
 ବିଦ୍ୟା ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପଦରେ ।
 ସମାନ ସମାନ   ଥିଲେ ଧନମାନ,
 ସହଜରେ ବନ୍ଧୁପ୍ରଣ
 ହୁଏ ସଂଘଟନ,   କରେ ଦୁଇ ମନ
 ପରସ୍ପରେ ଆକର୍ଷଣ ।
 ଅଭେଦ ପୀରଣ   ଶୀର ନୀର ଶାନ୍ତି
 ଘଟିଲା ବେନି ମଧ୍ୟରେ,
 ଚିତ୍ତଲୋକ ବିଚ୍ଛେଦେ   ବିଷମ ବିଷାଦେ
 କାଟୁଁ କାଳ ପରସ୍ପରେ ।
 ସକଳ ବିଷୟେ   ହେଲେହେଁ ଉତ୍ତମେ
 ସମାନ, ମାତ୍ର କ ଭିନ୍ନ
 ଚରିତ୍ର ବିଷୟେ,   ଅଲପ ସମୟେ
 ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ଚିହ୍ନ ।

ବନ୍ଧୁ ଆରଣ୍ୟ ଦେଖି ମୋର ମନ
 ହେଉଥାଏ ବିଚଳିତ,
 ନେତ୍ରଲଜ୍ଜାବଶେଷ ଭରସି ସାହସେ
 ବୋଲି ନ ପାରେ କିଛି ।
 ଦେଖି ବିକ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟ କଲି ତତ୍ତ୍ୱେ ଧାର୍ଯ୍ୟ,
 ସେ ଯାହା କରୁଛି କରୁ,
 ମୁଁ ସାବଧାନେ- ଥିବି ଅମୃତଜନେ
 ଦୂରେ ଥିବି ଅଧର୍ମରୁ ।
 ଲୋକେ ନାହିଁ ଜଣା ଅମୃତପ୍ରଦାରଣୀ
 କଲେକି ଘଟେ ଜଞ୍ଜାଳ,
 ନ ଜାଣନ୍ତି ପୁଣି ଦେଖି ଜାଣି ଶୁଣି
 ଧର୍ମମାର୍ଗ ସେ ପିଛିଲି ।
 ଅତି ସତର୍କରେ ଜ୍ଞାନସନ୍ଧିରେ
 ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ଅନୁମାନେ,
 ପୁଣ୍ୟ ଧର୍ମ ମାର୍ଗେ ସରଗେ ସକାଶେ
 ଚଳୁଥିବେ ସାବଧାନେ ।
 ଲୋକେ ପ୍ରାଣପତନ ସତନେ ସାଧନେ
 ଉଠନ୍ତି ପବିତ୍ର ଭୂମି,
 ଟଳ ଗଲେ ପାଦ ଘଟଇ ପ୍ରମାଦ,
 ପଡ଼ିଯାଏ ଗିରିମୂଳେ ।
 କେତେ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟେ ବହୁତ ସମୟେ
 ନିର୍ମାଣ କର ଅଗାର,
 କଣିକା ଅନଳେ ପବନ ପ୍ରବଳେ
 ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ଭସିଯାଉ ।

ଦେଖି ନରନ୍ତରେ ସ୍ୱର୍ଗୀ ଦୋଷରେ
 ଘଟେ ଶୁଣ ଦୋଷମାନ,
 ଲୋକେ ଜାଣି ଶୁଣି ଅଜ୍ଞାନରେ ପୁଣି
 ନ ହୁଅନ୍ତି ସାବଧାନ ।
 କହୁନ ପୁତ୍ରରେ ଭ୍ରମଣ କାଳରେ
 ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜାଗରତ,
 ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ସୁଦ୍ଧରେ ଅପଣା ବାସ୍ତବରେ
 ଲୁଗାଲ କଳା କହିତ ।
 କଲ୍ପକବନରେ ଭ୍ରମିଲେ ପଦରେ
 ଅବଶ୍ୟ ଭୁଲେ କଲ୍ପକ,
 ଜାଣୁ ନରନ୍ତରେ ପ୍ରବାଦ ଭ୍ରମରେ
 ବୋଲନ୍ତି ଏ କଥା ଲୋକ ।
 ପ୍ରଥମ ଦିନରେ ମୁହଁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ
 ଦେଖି ବନ୍ଧୁଙ୍କର ସାଦି,
 ପଡ଼ିଲ ଚମକ ଭଲିଲ ହେଲା କି
 ହେଲା ଜାତ ମନେ ଭ୍ରାତ ।
 ଅଭାବରେ ମୋର ଥିଲା ନରନ୍ତର
 ପାପକାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ଦୃଶ୍ୟ,
 କହୁ ଅଭରଣ ଦେଖି ଅନୁକ୍ଷଣ
 କ୍ରମରେ ହେଲା ତା ଉଣା ।
 ବର୍ମଳ ଚରଣ ବୁଦ୍ଧି ବ୍ୟାମିତ
 କଠୋର ତପଃ ସାଧନ,
 ମେନକା ଦୃଷ୍ଟିରେ ବିଷତ ମାତରେ
 ସବୁ ଗଲ ଅକାରଣ ।

ସୁମନ୍ତ କୁମନ୍ତ   ବବାଦେ ଦୁର୍ଗତି
 ସୁମନ୍ତ ଲଭଇ ସିନା,
 ଅମୃତ ବରଳ   ହେଲେ ଏକମେଳ
 ବରଳର ହୃଦ କଣା ।
 ବନ୍ଧୁ ଅନୁରୋଧେ   ନିଜ ଅପରାଧେ
 ପଡ଼ଇ ବାସମ ପାପେ,
 ବଞ୍ଚିବ କପର,   ସଦା ଝୁରି ଝୁରି
 ମରବ ମୁଁ ଅନୁରୋଧେ !

ଶେଷମିଳନ ।

ଧୃଗ ଯୁଗାନ୍ତର କାଳ ଯାଇଛି ତ ଭସି,
 କି ମାୟା-ବନ୍ଧନେ ଛାୟା ଦେଖା ଦିଏ ଆସି ?
 ଏକମନ ଏକଆତ୍ମା ଦେହ ରୂପାନ୍ତର,
 ଭଲ କି ଭରସ୍ ହୋଇ ପାରେ ପରସ୍ପର ?
 ଅଳକ୍ଷର ଅନ୍ତରାଳେ ଗୁହ୍ୟ ବାରେ ବାରେ,
 ତୁମ୍ଭେ କି ଅସୁର ଛାୟାରୂପେ ସେପ୍ରକାରେ ?
 ଆପିଥିଲି ସେ ହସାର ଶାନ୍ତିନିକେତନ,
 ଦେଖି ଯାଅ ଦଃିଅଛି କି ପରବର୍ତ୍ତନ !
 ସ୍ନେହ ପ୍ରୀତି ଆଳାପନ ରୂପ ରସ ଗନ୍ଧ—
 ଭଲ ଭଲ ରୂପାନ୍ତର ସକଳ ସମ୍ଭବ ।

ଅଛି ମାତ୍ର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ବିଧବିଧାନରେ,
 ହେବୁଁ ଏକାନ୍ତର ଅବଶେଷେ ପରସ୍ପରେ ।
 ଦୂର ଦୂରନ୍ତରେ ଅଛୁଁ ବିଧର ବିଧାନେ,
 ଯିବି ତୁମ୍ଭ ପାଖେ କର୍ମଫଳ ଅବସାନେ ।

ଜୀବନତତ୍ତ୍ୱ ।

ସମୟ-ସାଗରେ ଭସେ ଜୀବନ-ତରଣୀ,
 ନେଉଛି କଢ଼ାଇ ମାର୍ଗ ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟ-କ୍ଷେପଣୀ ।
 ସ୍ୱଭାବରେ ସମାକୁଳ ସଲିଳ ଲହରୀ,
 ତେଣୁ ନିତ୍ୟ ନୃତ୍ୟଶୀଳା ମୋ ଜୀବନତତ୍ତ୍ୱ ।
 ରୋଗ ଶୋକ ପାପ ତାପ କେତେ ଝଞ୍ଜାବାୟୁ,
 କଳ୍ପସହସର ମଗ୍ନ ଶିଳାମାଳା ଅଉ,
 ଜୀବନ-ତରଣୀ ଯାହା ଯୋଗେ ବିଚଳିତ,
 ମଗ୍ନ ଲଣ୍ଡରଣ୍ଡ ପରି ହୁଏ ଅନୁମିତ ।
 ଯିବି ଭାସି ଭାସି ମୁକ୍ତିସ୍ୱରୂପ ବନ୍ଧରେ,
 ଜାଗରତ ଥାଏ ଯେବେ ବାସନା ମନରେ ।
 ସୁବିବେକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଆଶ୍ରୟେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ
 ବ୍ରହ୍ମପଦ ଧ୍ରୁବ ତାରା ହୃଦ ରଖ ଲକ୍ଷ ।
 ଅନ୍ୟଥା ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଶୈଳ ପବନ ପ୍ରଚଣ୍ଡ
 କବେ ନିଶ୍ଚୟ ତତ୍ତ୍ୱ ମଗ୍ନ ଲଣ୍ଡରଣ୍ଡ ।

ଜୀବନର ଗତି ।

ଦ୍ରବ୍ୟ—ଗୁଣ—କର୍ମ ସମବାୟରେ ଶରୀର,
 ନିତ୍ୟ ପରବର୍ତ୍ତଣୀଳ ନୁହେଁ ମଧ୍ୟ ତର ।
 କାହା ଉତ୍ପ୍ରେକ୍ଷଣା କିମ୍ବା କେଉଁ ଅକର୍ଷଣେ
 ଚରନ୍ତୁନ ଗତି ଅନୁରବେ ମୁଁ ଜୀବନେ ?
 ପ୍ରକୃତି ସହିତ କିବା କର୍ମର ସମ୍ବନ୍ଧ,
 ଉତ୍ତମ ସୂତ୍ରରେ ଜୀବ ଯଥା ନିତ୍ୟ ବଦ,
 ଅବରାମ ଅକର୍ଷଣେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବତନ ଗତି,
 ନିମ୍ନରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବତ ମଧ୍ୟ ନିୟମ ନିୟତି ।
 ଅରମ୍ଭ ଏହାର କାହିଁ ? କାହିଁ ଅବା ଶେଷ ?
 ଯଦି ତ ନ ଜାଣେ ଯଦ୍ଧୀ କୌଶଳବିଶେଷ ।
 ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ରହିଛି ମାତ୍ର ସାକ୍ଷୀ ଚରଦଳ,
 ମାନବ ଜୀବନ ନିତ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରା ଅଧୀନ ।
 ତୁମ୍ଭ ଜ୍ଞାନେ ଯେବେ ଏହା ଅଲୀକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ,
 ଏ ସ୍ଥାନ୍ତ ଧାରଣା ମୋର ପ୍ରାର୍ଥନା ନିତାନ୍ତ ।

ନୟିତ ।

ଯୌରୁଷ ଗୌରବରରେ ମାନବ ଉନ୍ନତ,
 ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରମାଣ କିନ୍ତୁ ନୟିତ ଅୟିତ ।
 ମାନବର ଭାଗ୍ୟଚକ୍ର ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ହସ୍ତରେ
 ନୟିତ ଗୁଳିତ ନିତ୍ୟ ଦେଖୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ।
 ଅଜି ଯେବା ଭୁଞ୍ଜେ ସୁଖ ଅନନ୍ଦ ଗୌରବ,
 କାଲି ତା ଭାଗ୍ୟରେ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଚୌରବ ।
 କେତେ ଯତ୍ନ ଅକ୍ଷୟନ ସୁଖ ଭୋଗପାଇଁ,
 ଅନାବିଳ ସୁଖ ଭୋଗ କେ କଲିବ କାହିଁ ?
 ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଯାତନା ଭୋଗ ନ ଲୋଡ଼େ ମାନବ,
 ଅଲକ୍ଷ୍ୟସୂତ୍ରରେ ମାତ୍ର ଘଟେ ଏହି ସବ ।
 ଧନ ଜନ ପଦ ଖ୍ୟାତି ସହାୟ ସମ୍ପଦ,
 ନିଶାର ସ୍ବପନ ସମ ବିନାଶ-ଅସ୍ତଦ ।
 ମାନବ ମାନସାକାଶେ ଭାସେ ପ୍ରଭେ ପ୍ରଭେ,
 ବାରିଦପଟଳ ଗତି ସମ ଗଗନରେ ।
 କେ ନ ଜାଣେ କେ ନ ବୁଝେ ଜଗତ ଅନିତ୍ୟ,
 ବାକ୍ୟରେ ଯା ବୋଲି ମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ବିପତ୍ତିତ !
 କି ବିଶ୍ୱମୋହନା ମାୟା ଅବୃତ୍ତ ଜଗତେ,
 ଅଳୀକ ଅସାର ସୁଖେ ଉନ୍ନତ ସମସ୍ତେ ।

ଚରମ ଚିନ୍ତା ।

ଅଶକ୍ତ ସୁବର ଦେହ ଜାଗ୍ରତ ଚେତନା,
 ସମ୍ବଳ ସମ୍ପଦ ମାତ୍ର ଗତାନୁଗୋଚର ।
 ଜୀବନ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଭ୍ରମି କ୍ଳାନ୍ତ ମନ ପ୍ରାଣ,
 ଅବଶ ଲଜ୍ଜା ସୁଖ ଶାନ୍ତି ଅବସାନ ।
 ଆଶାର ସ୍ବପନ ମାୟା ମୋହର ଛଳନା
 ଭଞ୍ଜିଲା, ଭବିଷ୍ୟ ବୃଥା ଚିନ୍ତା ବଡ଼ମ୍ବନା ।
 ଯେବନ ଉତ୍ସବ ଦିନ ଉଦ୍‌ଭବରେ
 ଭ୍ରମିତ ଅଲୀକ ସୁଖେ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ମାର୍ଗରେ ।
 ଭବ ଚିନ୍ତାଶୂନ୍ୟ ମନ ପରଶାମ ଗଢ଼
 ଉପସ୍ଥିତ ବିଷୟରେ ମଗ୍ନ ମତ୍ତ ମତ୍ତ ।
 ଜାଜୁଲ୍ଲ ଦୁଷ୍ଟାନ୍ତ ସବୁ ଦିଗେ ବିସ୍ତାରିତ,
 ତଥାପି ସ୍ବର୍ଗିକ ସୁଖେ ଚିତ୍ତ ବିମୋହିତ ।
 ଅସାର ସଂସାର ସୁଖ ସମ୍ବୋଧେ ତନ୍ମୟେ
 ମହାସୋତେ ଭାସମାନ ଗଢ଼ ସେ ସମୟେ ।

ମହାନିମନ୍ତ୍ରଣ ।

ହୃଦୟକପାଟେ ହାତ ମାରି ତାଙ୍କ କେ ତୁମ୍ଭେ ହେ କାହା ଦୁତ ?
 ମହାନିମନ୍ତ୍ରଣ ବେଗେ ବେଗେ ହୁଅ ମହାଯାତ୍ରାକୁ ପ୍ରିୟୁତ ।
 ମୁହୂର୍ତ୍ତେକି ତୁମ୍ଭେ ନ ଦେବ କି ବେଳ ସଜବାଜ ହେବାପାଇଁ ?
 ଜୀବନଯାକ ତ ପାଇଥିଲ ବେଳ ଚେତନା କି ଥିଲା ନାହିଁ ?
 ସଖାଲେ କିପାଇଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ଦେଲ ଯିବାକୁ ସେ ହେବ ଖରେ ?
 ଚାରି ଆଡୁ ତାଙ୍କ କହୁ ଦେଇଥିଲୁଁ ଜାଣ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ।
 ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ବଜନେ ପ୍ରତିବାସିଗଣେ ସମସ୍ତ ଯିବ କି ଛାଡ଼ି ?
 ନ ଜାଣ କି ଭାଇ, ତୁମ୍ଭ ପଛେ ପଛେ ସମସ୍ତେ ଦେବେ ସେ ଧାଡ଼ି ?
 କେତେ କଷ୍ଟ ପଡ଼ି ଅରକିଲ ବିତ୍ତି ଛାଡ଼ିଯିବ କିରୂପରେ ?
 ନ ଜାଣ କି ଭାଇ, ରହିଥିବ ସବୁ ତୁମ୍ଭ ଦେହ ସହିତରେ ?
 ତୁମ୍ଭେ ତ ବୋଲୁଛ ଯାହା କରିବାକୁ ଏକାକୀ ମୋହର ଗ୍ରାଣ ?
 ଜଞ୍ଜୀୟ ପଦାର୍ଥ ଜଡ଼ଦେହ ସଙ୍ଗେ ଥିବ, ଏହା କି ନ ଜାଣ ?
 ବଡ଼ ଲଜ୍ଜା ପ୍ରାଣେ ଜଡ଼ଦେହ ସଙ୍ଗେ ରହିବାକୁ ଚରଦନ,
 ସ୍ବର୍ଗୀୟ ପଦାର୍ଥ ଯିବ ଦବ୍ୟଧାମେ ନ ହେବ ଧୂଳରେ ଲାନ ।
 ଜୀବନଟାଯାକ କେତେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲ ସଙ୍ଗେ କି ନ ଯିବ କିଛି ?
 ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦି ଦୁଷ୍ଟ ଧରମାଣ ଫଳ ଜାଣ ଆତ୍ମରେ ଲାଗିଛି ।

ଧ୍ରୁବ ବିଶ୍ୱାସ ।

ଅନୁକ୍ରମ

କି ନବୋଧ ଅବତୀନ ! ଭଲ ବସି ପ୍ରତିଦିନ—

ଯାହାକୁ ଦେଇଛୁ ଜାଲ ଶୁଣାନ ଚିତାରେ,

ଝୁରୁ ଝୁରୁ କାନ୍ଥ କାଲ କିପା ତା ଚନ୍ଦ୍ରାରେ !

ଦେଖୁଛି ତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ, ଲୋକ ପ୍ରତିଦିନ ମରେ,

କାହିଁ କେବେ ଗତ ଲୋକ ଆସେ କି ବାହୁଡ଼ି ?

ତୁମ୍ଭ କିପା କରୁ ଚନ୍ଦ୍ରା ଦୃଷ୍ଟିମାର୍ଗ ହୁଡ଼ି ।

ପ୍ରଥମରେ ବନ୍ଧୁଗଣେ ଆସି ପାଶେ ଜଣେ ଜଣେ

ବୋଲୁଥିଲେ ଏ ତୁମ୍ଭର ବେଉର କପର,

ନ ପାସୋର କଷ୍ଟ ଭେଗୁ ତାହା ନାମ ସ୍ମର ।

ପାଇଛୁ ମୁଁ ନିଦର୍ଶନ, ଭୁଲିବାକୁ କଲେ ମନ,

ସାଥୀ ଦୃଢ଼ ମନପ୍ରାଣ ଅତଙ୍କେ ଆକୁଳେ,

ମନଟା ଯେମନ୍ତ ବୋଲି ମାନେ ନାହିଁ ଠୁଳେ ।

ସ୍ଥଳ ଯେ ନୟନ ତାର ବ୍ୟାପ୍ତ ମନପ୍ରାଣ ସାର,

ଚିନ୍ତିତ ରହୁଛି କ୍ଷୟା ହୃଦୟପଟରେ,

ପାରବ କି ରହି ଚନ୍ଦ୍ରା ବନା ନିଷ୍ପନ୍ନରେ ।

ବ୍ୟର୍ଥ କି ଭାବନା ମୋର ? ହୋଇ କି ଯାଇଛୁ ପର ?

ନାହିଁ—ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ଯାହା ଅଛେଦ୍ୟ ବନ୍ଧନ,

କେ କରିବ ନିବାରଣ ପୁନଶ୍ଚ ମିଳନ ।

ଚିତାନ୍ତରେ କାହା ପର ସବୁ ତ ଯାଇଛୁ ପର,

କେ ବୋଲେ ନବୋଧ ପରକାଳେ ସେ ତ ନାହିଁ ?

ମିଳନର ପାଇଁ ବୁଝା ଅଛୁ ବାଟ ଚାହିଁ ।

ବନ୍ଧୁ ଅଣ ପରମାତ୍ମା   ଅବନାଶ୍ୟ ଧ୍ରୁବ ଜାଣି,
କାଳଚକ୍ରେ ହୋଇଥାନ୍ତି ରୂପାନ୍ତରଧାରୀ,
ପରବର୍ତ୍ତ ମାତ୍ର, ନାହିଁ ବିନାଶ କାହାର ।

ଜଡ଼ ଭଲ ପ୍ରାଣ ଭଲ,   ଦେଖୁଛୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବିଭା,
ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଜଗତରେ ଘଟେ ରୂପାନ୍ତର,
ପରଶାମେ ସ୍ବ ସ୍ବ ଧର୍ମେ ମେଳ ପରସ୍ପର ।

ମୃତ୍ୟୁ ପ୍ରୀତି ଭକ୍ତି ଜ୍ଞାନ   ଜୀବନର ଧର୍ମ ଜାଣି,
ନ ବୁଝି ପାରୁଛୁ କିଛି ଏଥିର ପ୍ରମାଣ,
ଜଡ଼ ଚେତନର ଭାବ ଭଲ ଭଲ ଜାଣି ।

ଅମୃତ ସନ୍ତାନ ସେ ତ,   ସବୁଗୁଣେ ସମବେତ,
ହେବାକୁ କି ପାରେ କେବେ ତାହାର ଅଭାବ,
ବିଭଜନମାର ଦୋଷେ ସେ ଦ୍ରବ୍ୟର ଠାବ ?

ବନ୍ଧୁର ବଣୁଆ ଜାତି   ମହାଜ୍ଞାନଗଣ ଜ୍ଞାତ
ଦେଖନ୍ତି ସମସ୍ତେ ପରକାଳେ ପରଜନେ,
ସ୍ବଭାବେ ହୃଦୟେ ଭାବ ଉଦେ କି କାରଣେ ?

ନାହିଁ ପର ବିଦ୍ୟମାନ,   ଇନ୍ଦ୍ର ମାତ୍ର ସବୁ ଜାଣି,
ଜଗତର ସବୁ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଦଥ ପୋଡ଼ି,
କିବା ପ୍ରୟୋଜନ ସେହି ପ୍ରକ୍ତିମାନ ପଡ଼ି ।

ସଧା ତୃଷ୍ଣା ମନ ଭାବ   ସ୍ବଭାବରେ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ,
ସେହିପରି ପରକାଳ ଚିନ୍ତା ହୃଦେ ଜାଣି,
ଏହାହିଁ ସେ ପରକାଳ ଅକାଟ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ।

ଆବିତ ଜଗତ ନିତ୍ୟ   ଗୁଣଧାରୀ ବିଷୟର,
ବନ୍ଧୁ ପରବର୍ତ୍ତଣୀଳ ବାସର ନିୟମ,
ତଥା ଜାଣି ମାନବର ମରଣ ଜନମ ।

ଯାଇଛି ସେ ଚଳି ଆଗେ   ନବଧର୍ମ ଅନୁରାଗେ,
 ନିଶ୍ଚୟ ମିଳିବ ଯାଇ ମୁହିଁ ତାହା ପାଶେ,
 ରହିଛି ଧର୍ମର ଧର ଏ ଦୃଢ଼ବିଶ୍ୱାସେ ।

କାହାନ୍ତି ?

ରାଗ—ସଙ୍ଗମତାଣ୍ଡା ।

କାହିଁ ସେ ମଥୁରାପୁରୀ ? ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାବନ ?
 ଯମୁନାପୁଲିନ ଲୀଳା ? କୁଞ୍ଜ କାନନ
 ସେ ନୟନ, ଯଶୋଦା, ବସୁଦେବ, ଦେବୀ
 କାହିଁ ଗଲେ ଚାଲି, ଏହା ବୋଲି ଦେବ କି ?
 କାହାନ୍ତି କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ? ସେ ବଂଶୀଧର ?
 କାହାନ୍ତି ଯାଦବ ଗାରେ—ଖ୍ୟାତ ଅବନୀ ?
 କାହାନ୍ତି ବାଳଗୋପାଳ ? କାହିଁ ଗୋଗୋଷ୍ଠ ?
 ମଥୁରା ନଗରୀ କ'ଣ ରସପ୍ରକୋଷ ?
 କାହିଁ ସେ କାଳିନ୍ଦୀ ହ୍ରଦ ? କାହିଁ କାଳୀୟ ?
 ଗୋପୀ ଗୋପାଳଙ୍କ ଲୀଳା—ଯେ ରମଣୀୟ ?
 ବୃଷଭନୁ ରାଜକେମା ଶ୍ରୀ ଗୋପେଶ୍ୱର ?
 ବୃନ୍ଦାବନବିଲସିନୀ ଗୋପୀ କଶୋର ?
 ଗୋଲକବିହାରୀ କୃଷ୍ଣ କାଳ-ସ୍ରୋତରେ
 ଗଲେଣି ! ତୁମ୍ଭେ ଆମ୍ଭେ କେତେ ମାତରେ ।

ସେ ସଙ୍ଗୀତ ।

ରାଗିଣୀ ରଙ୍ଗ କାନଡା ।

ବରସ ଯାମିନୀ କି ଗୀତ ରାଗିଣୀ ପ୍ରବେଶେ ଆବେଶେ ଦୁହସ୍ତେ,
ସୁଖ ଦୁଃଖରେ ସକଳ ସମୟେ,
କିବା ସେହି ସ୍ଵର ବ୍ୟାକୁଳ ଅନ୍ତର
କରେ ଜୀବନ ତରୁଣେ ସେ
ସଙ୍ଗୀତ ।

କରଲେ ବିଜନେ ଗହନେ କାନନେ ପ୍ରାନ୍ତରେ କାନ୍ତାରେ ଆଶାରେ
ସବୁ ସ୍ଥାନେ ସମାନ ସୁସ୍ଵରେ
ଗ୍ରୀଷମ ବସନ୍ତେ ଅବା ଶୀତ ଅନ୍ତେ
ଲଗେ ପ୍ରାଣେ ନିରନ୍ତରେ ସେ
ସଙ୍ଗୀତ ।

ବେହୁ ଏକଗାନ ସେହି ଏକତାନ ସ୍ଵରଗ୍ରାମ ତାର ସମାନ
ଲଗି ଉନମତ୍ତ କଲେ ସେ ପ୍ରାଣ,
ପବନେ ନିଷ୍ଠନେ ଆସି ଅନୁକ୍ଷଣେ
ଭାଙ୍ଗିଦିଏ କି ଧରଣ୍ୟ ଧ୍ଵାନ ସେ
ସଙ୍ଗୀତ ।

ସଙ୍ଗୀତ ନିଃସ୍ଵନ ଦୁହସ୍ତ ସ୍ଵନନ କରଦିଏ ସେ ନିରନ୍ତରେ
କିବା ଆସି ନିଃସ୍ଵାସ ପବନରେ,
ହେଲେ ମୁଁ ନିଦ୍ରା ତୋଇ ଜାଗରତ
ଥାଏ କି ଶଯ୍ୟା ପାଶରେ ସେ
ସଙ୍ଗୀତ ।

ଏ ପ୍ରକୃତ ରାଣୀ ସହସ୍ର ରାଗିଣୀ ଧରିଛୁ ବିଭିନ୍ନ ତାନେ,
କିବା ଉନମତ୍ତ ମୁଁ ସେହି ଗାନେ,
ଅବୁଝା ହୃଦୟ ନ ବୁଝେ ବସୟ
କିପା ମିଶାଇଛି ଅଦ୍ଭୁତାଣେ ସେ ।
ସଙ୍ଗୀତ ।

ମହାରାଜ କୃଷ୍ଣସିଂହ ।

ମହାରାଜ କୃଷ୍ଣସିଂହ ଧରାକୋଟପତି,
ବାଣୀପାଣି ବରପୁତ୍ର ଯଶସ୍ବୀ ସୁମତି ।
ଅବହେଳେ ଦୟାଗ କର ରାଜସିଂହାସନ
ସାହିତ୍ୟ ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ମତ୍ତ ଥିଲ ଅଜାବନ ।
ବାଣୀପାଣି ସେବା ଅଟେ ଯାହାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ,
ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତ ଆତ୍ମତ୍ତ କି କର ପାରେ ରାଜ୍ୟ ?
ମନୋରାଜ୍ୟ ଅଧିପତି ନିଖିଳ ଉତ୍କଳେ,
ଧରିବ କି ଧରାକୋଟ ତାଙ୍କ ମନ ବଳେ ?
ଶୁଣାଇଲ ଉତ୍କଳକୁ ଭାରତ ସଙ୍ଗୀତ,
ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତରେ ନାମ ଥିବ ବରଜିତ ।
ଉତ୍କଳ ମାତାକୁ ପିନ୍ଧାଇଛ ରତ୍ନହାର,
ଯାଇଛି ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ସାହିତ୍ୟରାଶି ।
ଭକ୍ତିରେ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ଦେଶବାସିନୀ
ବିରକାଳ ତୁମ୍ଭ ନାମ କରବେ ଗାୟନ ।

ସ୍ତବ୍ଧ ଚାନ୍ଦିନୀ ।

ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ସୁଖ କୁ ତ ଆସି ପହଞ୍ଚିବେନ ।
 ପଦ୍ମ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ଧରି ଚାନ୍ଦିନୀ ବେଳେ ?
 ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ?
 ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ?
 ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ?
 ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ?
 ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ?
 ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ?
 ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ?
 ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ?
 ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ?
 ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ?
 ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ?
 ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ଚାନ୍ଦିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ?

ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।

ଓମ୍—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।

ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍,
 ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ । ଓମ୍ ।
 ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍
 ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ।
 ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍,
 ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ।
 ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍,
 ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ।
 ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍,
 ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ।

ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ।

ଓମ୍—ଓମ୍—ଓମ୍ ।

ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍—ଓମ୍ (ଓମ୍ ଓମ୍)

ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ।
 ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍,
 ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ଓମ୍ ।

ଅହେ ବନ୍ଧୁପତି, କିପି ସେହି ଜ୍ୟୋତି ସ୍ଥିର ନୁହେଁ ମୋର ମନ,
 ହୁଅନ୍ତି ପବନ, ସାର୍ଥକ ମୋ ନେତ୍ର ସେ ଜ୍ୟୋତି କରି ଦର୍ଶନ ।
 ଦୁର୍ବଳ ଚକ୍ରମ ହୃଦୟ କେବଳ, କଳ୍ପସରରେ ମଳିନ,
 ବୋଲିବ କପରି ଦୟାମୟ ହରି, ଏହା ତୁମ୍ଭ ସିଂହାସନ ।
 ନାହିଁ ମୋ ଭରସା, ତୁମ୍ଭେ ମାତ୍ର ଅଶା, ଉପି ଯାଉଛୁ ସାଗରେ,
 କରନ୍ତୁ ଉଦ୍ଧାର, ଅହେ କର୍ତ୍ତାଧାର, ବେଇ ତରଣୀ ଚରଣ ।

ନିତ୍ୟଧ୍ୟାନ ଆଗେ ।

ରାଗ—କେଦାର ।

କରେ ଏକ ଅଭିଳାଷ ନୟନ ହୃଦୟେ ବାସ
 ନ ଦେଖେ କାହାକୁ କଷ୍ଟ ଫେଇବାକୁ
 ସକଳେ ସ୍ୱାର୍ଥର ଦାସ ।
 କେ ଶୁଣିବ ମନ କଥା, କେ ହେବି ହୃଦ ବ୍ୟଥା,
 ସରମେ ମରମେ ହେଉଛି କୁହୁଳି
 କୁମ୍ଭୀର-ସୁହାଣ ଯଥା ।
 ଜଗତ ଜଞ୍ଜାଳ ଜାଣି ତଥାପି ଧରଇ ଟାଣି,
 କେଉଁ ମାୟା ମୋହେ ଆକୁଳ ହୃଦୟେ
 ବିମୋହିତ ସବ ପ୍ରାଣୀ ।

ଗଲ୍ଲଣି ଜଗତ ଜଣା,   କେବଳ ତ ପ୍ରତାରଣା,
ଅଛି ଏକ ଧାମ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମନସ୍ତାମ
କରେ କପାଳି ଶୋଚନା ।

ମନ ଅକୁଳଭୟାସ,   ମୁଖରେ କପଟ ହାସ,
ଏ ଲୋକ ହଳନା ଅସୁପ୍ରତାରଣା
କରୁଛି ତ ବାର ମାସ ।

ଅବଶ୍ୟ ଜୀବନ ମୋର   ଅନ୍ଧକାରେ ନରନ୍ତର
କେଉଁ ସୁଖ ଆଶେ ନକଉଁ ଅଭିଳାଷେ
ଭ୍ରମଣରେ ତତପର ।

ଗାଇ ଗାଇ ଦୁଃଖ ଗୀତ   ଜୀବନ ଗତ ଅଗତ,
ତହିଁ ସୁଖ ନାହିଁ, ତଥାପି କପାଳ
ଗାଇବାକୁ ବଳେ ତତ୍ତ୍ୱ ?

ହସୁଛି ଜୀବନତପ୍ତ,   କେତେ ବାସନା ଲହରୀ
ଅଗତ ଅନେକ ଗତ ଏକ ଏକ
ଦେଇ ଟଳମଳ କରି ।

ଜାଣୁଛି ତ ମରୁସ୍ଥଳ,   ମୁଗଡ଼ୁଷ୍ଟାହିଁ ସକଳ,
ତଥାପି କପାଳ ପଛ ପଛେ ଧାଇଁ,
ପ୍ରାନ୍ତି କି ନୁହେଁ କେବଳ ?

ସୁଦ୍ର କଣିକା ଅନଳ   ହୁଏ କି ଏଡ଼େ ପ୍ରବଳ ?
ସୁଦ୍ର ପରମାଣୁ ଏହା ଜାଣୁ ଜାଣୁ
ଜଗତ କରୁ ସମ୍ବଳ ।

କେତେ ବା ପ୍ରାଣେ ଭରସା,   ଅସୀମ ଜଗତ ଆଶା,
ନ ବୁଝିଲୁ ଦିନେ ରହିବ ସେ ଭଲେ
ଛାନ୍ଦ କର ଏ ଲଳସା ।

ଜଗତ ଜୀବନ ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ   ସାହାକୁ ଧର ସରଗେ,
ନ ସିବେ ସଙ୍ଗରେ, ବକ ଜଗତରେ,
ତୁମ୍ଭ ଶାନ୍ତିଧାମ ଅଗେ ।

ମଧୁସୂଦନ ରାଓ ।

ସୁଗିଣୀ—କଲସା ।

ହେ ମଧୁସୂଦନ ତୁମ୍ଭ ଜୀବନ ସାର୍ଥକ !
ତୁମ୍ଭ ପର କେତେ ଜଣ ଛନ୍ଦି ସାଧୁଲୋକ ?
ସ୍ନେହ, ପ୍ରୀତି, ପିତୃଭକ୍ତି, ସନ୍ତାନ ବାହୁଲ୍ୟ,
ଏକାଧାରେ ତୁମ୍ଭ ଗୃହେ ପୂରଣ ସକଳ ।
ସବିବତା ସରଳତା ପର ଉପକାର,
ଦୟା ମୟା ଧର୍ମ ନୀତି ତୁମ୍ଭେହିଁ ଅଧାର ।
ଅନାଥ କାଳକ ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷାପାଇଁ ଦଣ୍ଡି
ଲୋକ ହୋଇ ପାରେ କିଏ ଅଛୁ କାହିଁ ଶୁଣି ?
ତୁମ୍ଭର ଯେ କେତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅଭିପ୍ରେୟରେ,
ସେ ଜାଣେ ଯେ ତୁମ୍ଭ ଠାକୁ ଯାଇଥିବୁ ବାରେ ।
ଫର ଉପକାରେ ଦିବା ନାଥ ବ୍ୟସ୍ତ,
ତେଜ ଘାର ସେଥିପାଇଁ ସମ୍ପତ୍ତି ସମସ୍ତ ।
ଆଦର୍ଶ ପୁରୁଷ ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମମଣ୍ଡଳୀରେ,
ଉତ୍କଳମଣ୍ଡଳେ ଶୀତ କବିହେ ବୁଦ୍ଧିରେ ।

ଅବସର ନାହିଁ ।

ଉତ୍କଳ ଭୂମି ।

ଗା—ବଞ୍ଚନା ।

ଜନନି ଭୁଲ୍ଲା !   ନମେ ପଦତଳ,

ମୋ ପ୍ରତି କର କରୁଣା,

ମୋର ଏ ଜୀବନେ   ନ ହେବ ଯେତେ,

ତୋର ପ୍ରତି ଭକ୍ତି ଡିଆଁ ।

ଦୁଅ ପଛେ ମାତ !   ଅଭାଗୀ ନିଜାନ୍,

ହୁମ୍ମେ ତ ମୋର ଜନନୀ !

ତୋହ ଅପମାନେ

ପଡ଼ିଯାଏ କି ଅଶନ !

କୃପା-ଅକୃପାର ଶୋଭାର ଅଧାର

କର ନରମିଲେ ତେ'ତେ,

ଅଧ୍ୟୋଗ୍ୟ ସନ୍ତାନେ   କଲେ ହୀନମାନେ,

ଶୂଣ୍ୟ ତୁଳ୍ୟ ପରତେ ।

ତୋଠାରେ କି ନାହିଁ, କେଉଁ ଦିବ୍ୟ ପାଇଁ

ସ୍ବାଜମାନ ତୋ ଜନ୍ମନେ ?

ଦେଉଛି ବଢ଼ାଇ,   ଜାଣିବାକୁ ଖାଲ

ନାହାନ୍ତି, ମନୁଷ୍ୟ ଜଣେ ।

ପର ପାଠ ପଢ଼ି,   କାଲେହରେ ପଢ଼ି,

ଲେଖିଦେଇ ଦାୟଗାଢ଼,

ଅନ୍ଧ ବସେ ପୁଣି   ଦୋଷ ଖାଣିବୁଣି,

ବେଲୁନି ଯେ ଦୁହାଁରୀ ୩

ପୋଷି କେତେ ଆଶା ପଡ଼ି ରାଜକୃଷ୍ଣା
 କାଟିଲେ ଜୀବନ ଅଧେ,
 ଶେଷରେ ସମ୍ବଳ ଗୋଲମି କେବଳ
 ଗୁଳିଶ ଟଙ୍କାର ମଧ୍ୟେ !
 କେତେ ଭରି ମରି କରନ୍ତି ଗୁଳିଶ,
 ପେଟ ପୂରିବାକୁ ନାହିଁ,
 ବୋଲି କି ପ୍ରକାର ଲୋକ ଉପକାର
 କରିବାକୁ ବେଳ କାହିଁ ?
 ସ୍ବର୍ଗରେ ତୁ ଘୁମା ନ ଥିଲୁ, ପ୍ରବାଣ
 ସକଳ ବିଦ୍ୟା କଳାରେ,
 ଧକ ଧକ ଧକ ! ବୋଲିବି ଅଧିକ
 କବା କଥା କାହାଠାରେ !
 ତୋହୁ ଦେହ ଧୂଳି ହୋଇ ଅଙ୍ଗେ ବୋଲି
 ଧନ୍ୟ ଭାରତର ଲୋକେ,
 ଘନ ଘନ କେଶେ ତ୍ରୁମନ୍ତ୍ର ବିଦେଶେ
 ତୋହର ସନ୍ତାନ ଥୋକେ ।
 ଉତ୍କଳ ବସନେ ଯତନେ ମଣ୍ଡନେ
 ଥିଲେ ଯୁରୋପା ଲଳନା,
 ଏବେ ତୋ ସନ୍ତାନେ ରହିଛନ୍ତି ଧାନେ,
 ମାଷ୍ଟେଷ୍ଟରୁ ଖଣ୍ଡେ କନା ।
 ସେ ତୋର କୁମରେ ନର୍ମଦା କୂଳରେ
 କରୁଥିଲେ ଯାଇ ରଣ,
 ଏବେ ତୋ ନନ୍ଦନ ସମର ପ୍ରାଙ୍ଗଣ
 ଦେଖିଛନ୍ତି କେତେ ଜଣ ?

ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଧର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହାତ
 ବସିଛନ୍ତି ତୋ ପ୍ରସ୍ତରେ,
 ତୁ ଶସ୍ୟଶ୍ୟାମଳା, ଅଛନ୍ତି ଜମଳା,
 ଅଳ ନାହିଁ ଅଦୃଷ୍ଟରେ ।
 ଯିବୁ ରାଜସୁୟେ ଧର୍ମର ତନୟେ
 ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିର
 ବସି ରାଜମଣ୍ଡେ ବୋଲୁଥିଲେ ଉଚ୍ଚେ—
 ଉତ୍କଳୀୟ ମହାବୀର ।
 ସେହୁ ଜାତିମାନେ ଦେଶ ବର୍ତ୍ତମାନେ
 କେତେ ସ୍ଥାନ ହତଭାଗ୍ୟ,
 କେତେ ଭୟ ପାଇ ଯାଆନ୍ତି ପଳାଇ
 ଦେଖି ଖଣ୍ଡେ ରଜ ପାଗ ।
 ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ, ଶୁଦ୍ଧ ରରସା,
 କିଛି ତ ଉପାୟ ନାହିଁ,
 ବଦେଶୀୟ ଭଲ ନେଲେଣି ଛଡ଼ାଇ,
 ଅସ ଲାଗୁ ସେଥିପାଇଁ ।
 ସାଧନାରେ ସିକି, ଅଛି ତ ପ୍ରସିଦ୍ଧି,
 କଥା ଜାଣ ପରମ୍ପରା,
 ଧର୍ମର ପଣରେ ବସି ରହ ଏବେ
 ସେଟି ପୋଷିବ ପରା ?
 ଅହେ ଜମିଦାରେ, ପୁର ଗନ୍ତାବରେ
 ରୁଣ୍ଡାଇ ପୁଣ୍ଡାଇ ଟଙ୍କା;
 ଦେଶ ଶାନ୍ତି ଯାଉ, ସେଥିପାଇଁ ଅଛ
 ତୁମ୍ଭର କି ଅଛି ଶିକା ।

ମୋର ଅଳ୍ପ ଜଳ ସୃଜିତ ସକଳ,
 ଯାହା ଯାହା ପ୍ରସ୍ତୋଜନ ।
 ସବୁ ଜାଣି ଶୁଣି ତୁମେ ପଡ଼େ ପୁଣି
 ହୋଇ ମୋହେ ଅଚେତନ ।
 କରେ ଅକର୍ଷଣ ଜଗତ ବନ୍ଧନ,
 ମଣ୍ଡୁକ ଅନୁସିଣ ।
 ଭଲେ ଯାହା ଲାଗି, ଦିଅ ସବୁ ଭାଙ୍ଗି,
 ହେଉ ମୋ ହୃଦୟ ଶୂନ୍ୟ,
 ଯାଉ ଛାଡ଼ି ଆଶା, ଜଗତ ଭରସା,
 କରେ ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ ।

କୃପାନ୍ଧାନ ।

ଆଶାବନ୍ଧୁ—ତାଳ ଯତ୍ ।

କୃପାନ୍ଧାନ ହେ ! କର କରୁଣା ମୋ ପ୍ରତି ।
 ଦେଇ ମନ ପ୍ରାଣ କରେ ତୁମ୍ଭ ଧ୍ୟାନ,
 ଛୁଇଁ ହେଉ ମୋର ମତି ।
 ତୁମ୍ଭେ କି ଜନନୀ, ଭ୍ରାତା କି ଭଗିନୀ,
 ବନ୍ଧୁ, ସୋଦର, ପିୟୁଷ,
 ସକଳ ଭବରେ ଅଛ ମୋ ପାଶରେ,
 ବିଶ୍ୱ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ପତି ।

ଭୁଲିବି ଜଗତ,   ଭୁଲିବି ସମସ୍ତ,
 ପାରେ କି ତୁମ୍ଭଙ୍କ ଭୁଲି,
 ଅହାର ଅସ୍ତ୍ରକୁ   ଅଛୁ ଅଲୋକିତ
 ଚିକାଟି ତୁମ୍ଭର ଜ୍ୟୋତି ।

• ହୃଦୟର କଥା,   ମରମର ବ୍ୟଥା
 ଜାଣି ତ ମୁଁ ହୋଇ ଭ୍ରାନ୍ତ
 ପାପଭରାଦଳୁ   ହୋଇଛୁ ନିତାନ୍ତ,
 ଫେଡ଼ିଲୁ ମୋର ଦୁର୍ଦ୍ଦେ ।

ଗ୍ରହ, ଶଶୀ, ଭାନୁ,   ଅଶ୍ରୁ ପରମାଶ୍ରୁ,
 ତୁମ୍ଭ ନୟନ ଗୋଚରେ,
 ଅହେ ଦୟାମୟ !   ନାହିଁ ତ ଉପାୟ
 ଲଭିବାକୁ ଆନ ଗତି ।

ମୃତ୍ୟୁର କରାଳ ମୂର୍ତ୍ତି ।

ପିଲା—ଯତ୍ ।

ମୃତ୍ୟୁର କରାଳ ମୂର୍ତ୍ତି ମାନସ ନୟନେ
 ବାରମ୍ବାର ଦେଖି ମଧ୍ୟ ଅଛୁ ଅଚେତନେ ।
 ଗଗନେ ଅନନ୍ତ ତାରା ଦେଖୁଛୁ ତ ଚାହିଁ,
 ଲୋଭୁଛୁ ଯାହାକୁ ନିତ୍ୟ ସେ ନକ୍ଷତ୍ର କାହିଁ ?
 କେତେ ପକ୍ଷୀ ଭ୍ରମୁଛନ୍ତି ଗଗନବିହାରୀ,
 କାହିଁ ଛାଡ଼ି ଉଡ଼ିଗଲା ମୋର ପୋଷା ଶାରୀ ।

ପୁଣିଛୁ ବନ୍ଧୁତ ପୁଣି ଏ କି ଅସମ୍ଭବ,
 କାହିଁ ତ ପାଇଲୁ ନାହିଁ ସେ ପୁଣି ସୌରଭ ।
 ମାଣିକ୍ୟ ବୈଦୁର୍ଯ୍ୟ କେତେ କରେ ଝଙ୍କମକ,
 କାହିଁ ମୁଁ ତ ଦେଖୁ ନାହିଁ ସେ ରତ୍ନ ଝଟକ ।
 ବାକୁଛୁ ବନ୍ଧୁତ ଗଣା ନାନା ତାନମାନେ,
 ସେ ଧୂର ଝଙ୍କାର ମାତ୍ର ନ ଶୁଣିଲି କାନେ ।
 ଜାଣିଲି ତପଳା ଲୁଚିଗଲା ବାରିଦରେ,
 ତା ଝଟକ ଜ୍ୟୋତି ଲୁଗିଅଛି ମୋ ନେତ୍ରରେ ।

ମାତଃ କୋଲନ୍ତୁ ।

ଅଶାବସ୍ତ—ପଢ଼ ।

ମାତଃ କୋଲନ୍ତୁ ଗୋ ! କିପା ଅବସାଦ ମନେ !
 ଅନନ୍ତ ବିଶ୍ରାମ ମୋ ଇନ୍ଦ୍ରସୂତ୍ରାମ ଲେଖେ ଦେଖେ ଅନୁସୃଣୋ
 କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପତ କରି ପଦ ହସ୍ତ ଧୋଇ ବସିଲେ ନିର୍ଜନେ,
 ଭାଲେ ମୁଁ ମନରେ କାହା ଅଦେଶରେ କଲି ଏହା କି କାରଣେ ।
 ଧନ ଉପାର୍ଜନେ ନ ଭାଲେ ଫୁଲମେ ତୁମ୍ଭେ ମୋ ପରମ ଧନ,
 ପରମ ରତନେ ହରାଇ ଯତନେ ଥିଲି ବ୍ୟର୍ଥ ଉପାର୍ଜନେ ।
 ଦେଖୁଛି ତ ଶୂନ୍ୟ, ଜୀବନ ଯା ପାଇଁ କାଟିଛି ବନ୍ଧୁ ଜନ୍ମରେ,
 ଥିବ ପର ପଥ, ଯାଉଛି ତ ଛାଡ଼ି ଏକା ଅନନ୍ତ ଗଗନେ ।
 ସକଟ ସମୟେ ଆସ ମୋ ଦୁଃସ୍ବପ୍ନେ, ଦେଖା ତୋର ଦିବ୍ୟ ଜ୍ୟୋତି,
 ଜନ୍ମ ଦିବ୍ୟ ଜ୍ଞାନ, ପାଏ ମୁଁ ସନ୍ତାନ ତବ ଶାନ୍ତିନିକେତନେ ।

ସଞ୍ଜିବନୀ—ସୁଧା ।

ଆଲୋୟା ଜୟଜୟନ୍ତୀ ଝଙ୍କିତାଳ ।

ସଞ୍ଜିବନୀ ସୁଧା ଧାରା ଦିଅ ତାଳ ଦୟାମୟ !

ପାନ କର ମନ୍ତ୍ର ହେଉ ମୋର ନାରସ ହୃଦୟ ! (ଘୋ)

ଲଗି ସେ ପରଶମଣି	ହେଉ ପାଶାଣ କାଞ୍ଚନ,
ପରଶ ହୃଦୟ ମୋର,	ଲଭେ ନୁହନ ଜୀବନ ।
ନ ଲେଖେ ମୁଁ ଧନ, ମାନ,	ଦିଅ ପ୍ରଭେ ଏହି ବର,
ତୁମ୍ଭର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାର୍ଗେ,	ଗମିବ ମୁଁ ନିରନ୍ତର ।
ଦେବ ଯାହା ସୁଖ, ଦୁଃଖ,	ନେବ ମସ୍ତକେ ମୁଣ୍ଡାଇ,
ସହବ ସକଳ କଷ୍ଟ,	ପ୍ରଭେ ତୁମ୍ଭ ମୁଖ ଚାହିଁ ।
ତୁମ୍ଭେ ତ ବିଧାତା ମୋର,	କର ଏ କଥା ପରତେ,
ତେବେ ଅପଣାର ପାଇଁ	କିପା ବ୍ୟାକୁଳ ସନ୍ତୁଷ୍ଟେ ।

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ସ୍ଵରୂପ ।

ଆଶାବରୀ—ଯତ୍ନ ।

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାସ୍ଵରୂପ ହେ ! ବିଭା ବିଶ୍ଵବିଜୟ !

ଧୂବ, ଶିବ, ସତ୍ୟ, ନିତ୍ୟ, ନିରଞ୍ଜନ, ଏକମେବ,

ଅଦ୍ଵିତୀୟ । ଘୋଷା ।

କୋଟି କୋଟି ବିଶ୍ଵ ଦ୍ରୁମାଣ୍ଡ ବିରାଜେ

ତବ ପ୍ରଭଲେମ୍ବକୂପେ,

ବ୍ୟାପ୍ତ ଚରାଚର   ଅଛୁ ନିରନ୍ତର
                                                  ପଞ୍ଚଭୂତେ ଆତ୍ମାରୂପେ ।
 ଦେଲି ନେତ୍ରେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା   ଦରଶନ ଶକ୍ତି,
                                                  ନ ଦେଖେ ତୋତେ ନୟନ,
 ଶୋଣିତ ଆଧାରେ   ତୋ ଶକ୍ତି ସଞ୍ଚାରେ,
                                                  ଅଚେତନେ ସଚେତନ ।
 ଜୀବନବନ୍ଧୁ   ସାଧନଦୁର୍ଲ୍ଲଭ
                                                  ପାତା, ଧାତା, ପ୍ରାଣାରମ୍ଭ,
 ଅରୂପ ନିବାସେ   । ସ୍ବରୂପ ବିକାଶେ
                                                  ପ୍ରତିରୂପ ଅବରମ୍ଭ ।
 ଜଗତ ଜୀବନ   ମଣ୍ଡନ ଶୋଭନ
                                                  ଚରାଚର ମୂଳାଧାର,
 ପ୍ରଭେ ଜଗନ୍ନାଥ   କରେ ଯୋଡ଼ ହାତ
                                                  ତବ ପଦେ ନମସ୍କାର ।

କାହାକୁ ଭରସା ।

ରାଗିଣୀ—ପିଲା, ତାଳ—ଝେମଟା ।

କାହାକୁ କରୁଛୁ ଭରସା ?

ଦିନ ତ ଯାଉଛି ବହୁ ଅସି ଏବେ ଶେଷ ଦଶା ।

ଜୀବ ବନ୍ଧୁ ପରଜନେ ଶୁଭ ଗଲେ ଜଣେ ଜଣେ,

ଯାଇଛନ୍ତି ଯାଉଛନ୍ତି ଦେଖି ନୟନେ,

ତଥାପି ରହିଛୁ ମୋହ ମାୟା ବନ୍ଧନେ,

ବିଷୟ ଆବୋଧ ଅଛି ନ ତେଜିଲୁ ଜୀବନାଶା ।

ଯେତେ କଲୁ ଉପାର୍ଜନ , ଗଲା ଜୀବ ଅକାରଣ,

ଧନ କି ଜୀବନ ସଙ୍ଗୀ କରୁ ପରତେ ?

କି ବିଚାର କି ଅଶାରେ ଅଛି ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ?

ଏବେ ହେଲେ ମନ ପ୍ରଭୁପ୍ରେମ ସରତରେ ରସା ।

ଅଳସ ପରାଣ ତବ କଲ ନାହିଁ ଅନୁରବ

ବିଚିତ୍ର ଅନନ୍ତ ଲାଳା ଘୋର ମାଧୁରୀ,

ଜଳେ ସ୍ଥଳେ ଶମ୍ଭାଳେ ରହୁଛି ପୁର,

ନ ଦେଖିଲୁ ନ ତେଜିଲୁ ବିଷୟ ବିଷ ଲଳସା !

କରୁ ଅନନ୍ତ କାମନା, ପୂର୍ଣ୍ଣ କି ହେଲା ବାସନା,

ଦକା ଜଣି ବ୍ୟସ୍ତ ଅର୍ଥ ସମସ୍ତପାଇଁ,

ସେ ଅର୍ଥରେ ଜୀବନରେ ସାନ୍ତୁକା କାହିଁ !

ନ ଲୋଭୁ ସେ ଧନ ଯହିଁ ସୁସ୍ଥ ସବୁ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ।

ସାଧୁ ସଂସର୍ଗ ।

—*—

ଭାଗବତ—ଦ୍ଵିତୀୟ ।

ଗ୍ରାମ ପ୍ରାନ୍ତରେ ନଦୀକୂଳେ, ପ୍ରାଚୀନ ବଟ ବୃକ୍ଷମୂଳେ ।
 ସୁନ୍ଦର ନଦୀର ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ, ସଂସାର ଚନ୍ଦ୍ରାବେ ଭବାସୀ ।
 କୁଟୀରେ କରାଇ ନିର୍ମାଣ, ବସି ସେ କରୁଥାନ୍ତି ଧ୍ୟାନ ।
 କହିବୁଁ ନାହିଁ ଅଙ୍ଗେ ବାସ, ଶୀତ ବରଷା ବାରମାସ ।
 କଷ୍ଟ ନ ମଣି କହିମାତ୍ର, ଅନନ୍ତେ ଥାନ୍ତି କିବା ରାତ୍ର ।
 କୁଟୀର ପାଶେ ଥାପି ଧୂଳି, ଜପରେ ବସିଥାନ୍ତି ମୁନି ।
 ବଶନପାଇଁ ଯାନ୍ତି ଲୋକେ, ସେ ଯାହା ଦିଏ ଶାନ୍ତି ସୁଖେ ।
 କହିବୁଁ ନ କରନ୍ତି ଭିକ୍ଷା, ଦିଅନ୍ତି ଲୋକେ ଧର୍ମଶିକ୍ଷା ।
 ସେ ଗ୍ରାମ ମଠର ମହନ୍ତ, ସିଲ୍ଲ ସେ ନିତାନ୍ତ ଦୁରନ୍ତ ।
 ତେଲ, ପୁଷ୍କାରି ସହିତରେ ବିଚାର କଲ ନିର୍ଜନରେ ।
 ଏ ଭଣ୍ଡ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ନିଶ୍ଚୟ, ନେବା ଏହାର ପରିଚୟ ।
 କେମନ୍ତ ଦିଏ ଧର୍ମ ଦାୟା, କରୁଁ ସେଥିର ପରାୟା ।
 ସାଧୁଙ୍କୁ ଭଣ୍ଡିବା ସକାଶେ, ଡାକିଲୁ ଏକ ବେଶ୍ୟା ପାଶେ ।
 ସେ ବେଶ୍ୟା ଯୁକ୍ତର ସୁନ୍ଦରୀ, ତାହାର ନାମଟି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ।
 ନୃତ୍ୟ ଗୀତରେ ସେ ନିପୁଣୀ, ଠକପଣରେ ନୁହେଁ ଉଣୀ ।
 ସେହି ମହନ୍ତ ଶିକ୍ଷା ପାଇ, ଧନ ଲୋଭରେ ହୋଇ ବାଇ ।
 ଚଳ ସେ ଗଲୁ ଧୀରେ ଧୀରେ, ମିଳିଲୁ ସାଧୁଙ୍କ କୁଟୀରେ ।
 ସେ ବେଶ୍ୟା ସାଧୁ ପାଶେ ବସି, କଥା କହିଲୁ ହସି ହସି ।
 କରଣ ବହୁତ କୌଶଳ, ଦେଖାଉଥାଏ ବସ୍ତ୍ରମଳ ।
 ଫେରିଣ ବୋଇଲୁ ସାଧୁଙ୍କୁ, ଅସନ୍ନ ମୋହର ବୃଦ୍ଧକୁ ।

ପ୍ରେମ ଅନନ୍ତେ ମିଳି ମିଶି, ବାସ କରିବୁଁ ଦିବା ନିଶି ।
 ବହୁତ ଧନ ମୋହ ଘରେ, ଅଛୁ, ଅସନ୍ନ ପ୍ରେମରେ ।
 ସୁଖେ ଭୁଞ୍ଜିବୁଁ ବେନ ଜନ, କରିବି ନର୍ତ୍ତନ ଗାୟନ ।
 ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ସବାକଥା ଶୁଣି, ବୋଲିଲେ କ୍ଷଣେ ହୋଇ ତୁନ ।
 ଅଗୋ ମା ! କରୁଛୁ କଲ୍ୟାଣ, ବାହୁଡ଼ି ଯାଅ ବର୍ତ୍ତମାନ ।
 ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା ଅପାର, କେ ଜାଣେ ଅବା ସୁନବାର
 ମିଳନ ହେବ ତୋ ସଙ୍ଗରେ, ବୋଲୁଁ କଥା ସେ କାଳରେ ।
 ବେଳ ମୋ କଥା କହିବାକୁ ନାହିଁଟି, ଯାଉଛି ପୂଜାକୁ ।
 ସେ ବେଶ୍ୟା ନିତାନ୍ତ ନିରାଶେ ବାହୁଡ଼ି ଗଲା ନିଜ ବାସେ ।
 ବିଚିତ୍ର ବିଧାତାଙ୍କ ଲୁଳା, ସେ ବେଶ୍ୟା ବାଧୁକା ପଡ଼ିଲା ।
 କୁହୁଡ଼ି ଘାଆ ସବାଙ୍ଗରେ ଫୁଟି ପଡ଼ିଲା, ଦୁର୍ଗନ୍ଧରେ,
 କେହୁ ନ ଯାଏ ତାହା ପାଶେ, ଏକା ସେ ପଡ଼ିଥାଏ ବାସେ ।
 ଯେ ଧନ ଥିଲା ତାହା ଘରେ, ନେଲେ ତା ବୈଦ୍ୟ ଡାକିଲେ ।
 କେ ଅଛୁ ମଉଳା, ମଉସା, କରିବ ତା ସେବା ଶୁଣିବା ?
 ଭିକ୍ଷା ମାଗିଣ ଅବଶେଷେ ନିତାନ୍ତ କଷ୍ଟେ ଯେତେ ପୋଷେ ।
 ପଡ଼ିଲା ଯନ୍ତୁଁ ଘାଆ ବଳି, ସେ ବେଶ୍ୟା ନ ପାରିଲା ବଳି ।
 ଘାଏ ଅସାଇଁ ପଣ ପଣ, ମାଛି ଉଡ଼ିନ୍ତି ଭଣ ଭଣ ।
 ଚାଲି ନ ପାରି ମହାକଷ୍ଟେ, ପଡ଼ିଣ ଥାଏ ନିଦାତତେ ।
 ଦୈବପୋଗରେ ସେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମିଳିଲେ ତାହା ପାଶେ ଅସି ।
 ଦେଖିଣ ବେଶ୍ୟାର ବିକଳ, ସେ ସାଧୁ ନେହୁଁ ବହେ ଜଳ ।
 ଅହା ମା ! ବୋଲି ଧୀରେ ଧୀରେ, ଦେଲେ ସେ ହସ୍ତ ତା ଶରୀରେ ।
 ଯତ୍ନରେ ବୁଢ଼ାଇ ତାହାକୁ ଦେନିଶ ଗଲେ କୁଡ଼ିଆକୁ ।
 ଘାଆକୁ ଦେଇ ଧୋଇ ଧାଇଁ, ଔଷଧ ଦେଲେକ ଲେପାଇ ।
 ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଯହେ ଦୈବବଳେ, ସେ ବେଶ୍ୟା ରହିଲା କୁଶଳେ ।

ହିମେ ସେ ଲଭନ୍ତେ ଅଭୋଗ୍ୟ, ତା ମନେ ଜନ୍ମିଲୁ ବୈରାଗ୍ୟ ।
ଏ ଅନ୍ତେ ବାରବଳାସିନୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଲୁ ତପସ୍ବଳ ।
ସାଧୁ ସ୍ବପର୍ଣ୍ଣେ ପାପୀୟସୀ ଲଭିଲୁ ଗତି ମହୀୟସୀ ।

ପଦ୍ମନାଭ ନାରାୟଣ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ପଦ୍ମନାଭ ନାରାୟଣ ଦେବ ମହାମତି !
ତୁମ୍ଭେ ଆତ୍ମା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କରୁଛୁ ପ୍ରଣତି ।
ଗଜପତି ଉଚ୍ଚବଂଶେ ଜନମ ତୁମ୍ଭର,
ସୁଶୀଳ, ବିଦ୍ବାନ ସାଧୁ ସର୍ବଗୁଣଧର ।
କରି ଯାଇଅଛୁ ଯେଉଁ ନାଟକ ରଚନା,
କବିତ୍ବ, ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ, ଯଶ କରବ ବୋଷଣ ।
ଯୌବନ, ପ୍ରଭୁତ୍ବ, ଧନ ଅନର୍ଥ-ଆଧାର,
ଜନ୍ମାଇ ନ ଥିଲୁ ତୁମ୍ଭେ ଚିତ୍ତରେ ବିକାର ।
ଅପ୍ୟୟିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ଅଭ୍ୟାଗତଗଣ
ଶୁଣି ତୁମ୍ଭେ ସବିନୟ ମିଷ୍ଟ ସମ୍ଭାଷଣ ।
ଥିଲୁ କବି, କରୁଥିଲୁ କବିଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ,
ଅପୂର୍ବ ସୂକ୍ଷ୍ମତା ତୁମ୍ଭେ ନାଟକ ଆଖ୍ୟାନ ।
କାହାକୁ ମୁଁ ଦେବି ତୁମ୍ଭେ ସଦୃଶ ଉପମା,
ଉତ୍କଳ ଆକାଶ ଗସି ପଡ଼ିଛୁ ଚନ୍ଦ୍ରମା ।

ମଧୁସୂଦନ ଦାସ ପି. ଆଇ. ଭ.

ରାଗ—ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ।

ଧନ୍ୟ ! ଧନ୍ୟ ! ଧନ୍ୟ !	ମଧୁସୂଦନ !
ଉତ୍କଳ ମାତାର	ଯୋଗ୍ୟ ନନ୍ଦନ !
ଦେଲ ଉତ୍କଳକୁ	ନବ ଜୀବନ,
ଶିଖାଇଲ ଲୋକେ	ଜାତ ବନ୍ଦନ ।
ଜାତୀୟ ଜୀବନ	ବୋଲେ କାହାକୁ,
ଶିଖାଇଲ ଦେଶ—	ବାସୀ ଭ୍ରାତାଙ୍କୁ ।
କଥା ନୁହେଁ ଏହା	ଦେଶେ ପ୍ରମାଣ,
ଦେଶହୃଦ ବ୍ରତେ	ସୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାଣ ।
କୋଟି ପରମାଣ	ଉତ୍କଳ ଲୋକ,
ସମସ୍ତଙ୍କ କାହିଁ	ଘୃଷ୍ଣବ ଦୁଃଖ ।
ଗୋଟା ଦେଶପାଇଁ	ଭୁଲୁଛି ଜଣେ,
ଏ କଥା ଯେ କାଳେ	ପଡ଼େ ମୋ ମନେ ।
ହୃଦୟରେ ମୋର	ହୃଏ ପ୍ରତ୍ୟୟ,
ଦୈବ ଶକ୍ତି ଏହା	ଅଟେ ନିଶ୍ଚୟ ।
କେତେ କଷ୍ଟେ ପଡ଼ି	ଅଜିଲ ଧନ,
ପୋପାଡ଼ି ଦେଇଛୁ	ଦେଶ କାରଣ ।
ଶିଳ୍ପକାର୍ଯ୍ୟ ବଂଶ	ସହସ୍ର ଟଙ୍କା
ଦେଲ ତାଲ ଦେଖି	ଲଗେ ତାଟକା ।
ଆହାର ନଦୀରେ	ନ ଥାଏ ଜ୍ଞାନ,
କରୁଥାଅ ବସି	ନିର୍ଜନେ ଧ୍ୟାନ

କି ଉପାୟେ ହେବ	ଦେଶ ମଙ୍ଗଳ,
ଜୟଞ୍ଚୁ ଶକ—	ମନ୍ତ୍ର କେବଳ ।
ଜାତିର ଗୌରବ	ଜାତିର ଧନ
ବୃଦ୍ଧିରେ ଦେଇଛୁ	ଧନ ଜୀବନ ।
ମଉ—ପାନ କରି	କି ଯୋଗରସ,
ଅକାତରେ ଫିଙ୍ଗି	ଦେଲ ସବୁ ।
ଧନ୍ୟ ! ଧନ୍ୟ ! ତୁମ୍ଭ	ଜୀବନ ବ୍ରତ !
ଦେଖା ଥାଉ, ଶୁଣା	ନାହିଁ ଏମନ୍ତ !
ତୁମ୍ଭ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ	ତୁମ୍ଭ କଲ୍ପନା,
ପୃଥ୍ବୀ ଇତିହାସେ	ନାହିଁ ତୁଳନା ।
ଦେଖାଯାଏ ଦେଶ—	ହିତ କାରଣ
କେ କରେ ବକ୍ରତା,	କେ ଦିଏ ଧନ ।
ମାତ୍ର ତୁମ୍ଭେ ସବୁ	ଧନ ଜୀବନ,
ଶକ୍ତି, ସାମରଥ,	କଲ୍ପନା ମନ,
ସବୁ ତାଳ ଦେଇ	ନ ହୋଇ ତୁନି,
ଦିବା ନିଶି ବସି	ଭାଙ୍ଗୁଛ ପୁଣି ।
ମୋ ଜାତିର ହେଉ	ସମ୍ମାନ ବୃଦ୍ଧି,
କେ ଲୋକର ହେବ	ଏପରି ବୃଦ୍ଧି ।
ତୁମ୍ଭର ଚରିତ୍ର	ଓ ଇତିହାସ,
ପାଉ ନାହିଁ ଭାଷା	କରେ ପ୍ରକାଶ ।
ଯେତେକାଳ ଥିବେ	ଉତ୍କଳୀ ଜାତି,
ଯାବତ ଚନ୍ଦ୍ରାବର୍ତ୍ତ	ରହିବ ଖ୍ୟାତି ।
ଉପମା ଦେବୀକୁ	ତୁମ୍ଭ ଧର୍ମରେ
ଖୋଜିଲି ତ ସବୁ	ଇତିହାସରେ ।

ଜଗତରେ ଲୋକ	ନ ଯାଏ ଦେଖା,
ତୁମ୍ଭର ଉପମା	ତୁମ୍ଭେହିଁ ଏକା ।
କେତେ କୋଟିପଦ,	କେତେ ଭୁପତି,
ଗଲେ—ଧୂନ ରଖି	ଯାଇ ଅଛନ୍ତି,
ତୁମ୍ଭେ ଚାଲିଗଲେ	ତୁମ୍ଭର ଧନ
ବାଣ୍ଟି ବୁଣି ନେବେ	କୋଟିଏ ଜନ ।
ତୁମ୍ଭ ଧନବାଣ୍ଟେ	ଗତି ଦେଖିଛି,
ପ୍ରତିଜଣ ଭାଗେ	ପଡ଼ିବ କିଛି ।
ଯାଉଥିଲା ଗୋଟା	ଜାତିଟା ଭସି,
ରକ୍ଷା କରିଅଛି	ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଅସି ।
ଉତ୍କଳୀ ଜାତିର	ଅଗୁଆ ହୋଇ,
ପଞ୍ଚାଶ ବରଷ	ଦେଇ ଅଗୋଇ ।

ଆତ୍ମ-ସମର୍ପଣ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ବିଶାଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେ ତୁମ୍ଭେ ଏକାକୀ;
 କେ ମୋହର ପାପ ପୁଣ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟ ସାକ୍ଷୀ ?
 ନ ପାରିଲି ନ ପାରିବି ମୋତେ ମୁହିଁ ଜାଣି,
 ନ ବୁଝିଲି ନ ବୁଝିବି କିଏ ପ୍ରାଣ ପ୍ରାଣୀ ?
 କାହୁଁ ଅସି କାହୁଁ ଯିବି, ଥିବି କେତେ ଦିନ,
 ବୁଝି ନ ପାରିଲି ମୋର ରୂପ, ବର୍ଣ୍ଣ, ଚିହ୍ନ ।

ମିଥ୍ୟା ସବୁ, ବାଣିମୟ ଜଗତ ସଂସାର ?
 ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ—କରବ କପ୍ରକାର ଅସ୍ତ୍ରୀକାର !
 ସୁଖ, ଦୁଃଖ, ଦବା, ନିଶି, ଆଲୋକ, ଅନ୍ଧାର,
 ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଦେଖୁଛି ତ ସ୍ବରୂପ ଏହାର ।
 ସୁଖ, ଦୁଃଖ, ରେଦାରେଦ ଯାଏ ସବୁ ଜଣା,
 କପର କରବ ବୋଲି ଅମ୍ଭପ୍ରତାରଣା ?
 ଜାଣୁଛି ମୋହର ନାହିଁ କିଛିହିଁ ଅସ୍ବତ୍ତ୍ବ,
 ଯନ୍ତ୍ର ପୁତ୍ତଲିକା ପରି ଭ୍ରମୁଛି ନିୟତ ।
 ଏହା ମଧ୍ୟ ଦେଖୁଛି ତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରବଳ,
 ଭୁଞ୍ଜୁଅଛି ଅମ୍ଭକୁତ ଧର୍ମାଧର୍ମ ଫଳ ।
 କେହି ନୁହେଁ ରହୁଛି ତ ଅନ୍ୟର ଅସ୍ବତ୍ତ୍ବେ,
 ସ୍ବକୃତ କାର୍ଯ୍ୟର ଫଳ ଭୁଞ୍ଜୁଛି କେମନ୍ତେ ?
 ହନ୍ତି ଜଣେ ଜାଣେ ଶୁଭ୍ରଶୁଭପ୍ରେରୟିତା,
 ଅଟନ୍ତି ସେ ପୁଣି ଦଣ୍ଡପୁରସ୍କାରଦାତା ।
 ଦୟାମୟ ପ୍ରଭୁ ବିଶ୍ବସ୍ୟାରପାଳକ,
 ହେବେ କି ସେ ପାପ ପୁଣି ଦୁର୍ବ୍ରତ୍ତି ପ୍ରେରକ ?
 ଦଣ୍ଡ ଦେବାପାଇଁ ସେହି ଦେବେ କି ଦୁର୍ବ୍ରତ୍ତି ?
 ଏଥିରେ ତାହାଙ୍କ କିବା ହେବ କ୍ଷତି ବୁଦ୍ଧି ?
 ଅପଣା ଶୃଙ୍ଖଳରେ ନିଜକୁତ ସ୍ବଦ୍ଧ ପ୍ରାଣୀ,
 ଯନ୍ତ୍ରଣା ତାହାକୁ ଦେବେ ବିଶେଷରେ ଜାଣି ?
 ତେବେ କି ନୁହନ୍ତି ମହାପ୍ରଭୁ ଦୟାମୟ ?
 ଅଥବା ଘଟଇ ପୁଣି ଶୂଙ୍ଖଳା ବ୍ୟତ୍ୟୟ ?
 ଦୟାଧାର ଜ୍ଞାନାଧାର ସବୁଶକ୍ତିମାନ,
 କରବ ସଶୟ ତାକୁ କେ ଅଛି ଅଜ୍ଞାନ ?

ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ କାରଣର ଶ୍ରାବ୍ୟ,
 ଭଲ ଭଲ ମନେ ଜାତ ହୁଏ ମହାଭ୍ରାତ ।
 ରବିବ୍ୟାଜ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଘୋର ଅନ୍ଧକାର,
 ନ ଦୃଷ୍ଟିଲ ଏ ଜଗତ ତଳେ କିପ୍ରକାର ।
 ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ କାହିଁ ମୁହିଁ ଅଶ୍ରୁପରମାଶ୍ରୁ,
 ତଥାପି ମୁଁ ଭ୍ରାନ୍ତ ଏହି କଥା ଜାଣୁଜାଣୁ ।
 ଅନନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଚକ୍ରଅଛି ନିୟମରେ,
 ହେବାକୁ କି ପାରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ମୋ ପକ୍ଷରେ ?
 ଜାଣିବାକୁ ଲେଉଟୁଅଛି ଅନନ୍ତ ନିୟମ,
 ନିଷ୍ଠୁର ନିଷ୍ଠୁର ମୋର ବୁଦ୍ଧି ବ୍ୟତିକ୍ରମ !
 ଅପଣାକୁ ଜାଣିବାର ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ନାହିଁ,
 ଧାଇଁ ଅଛି ବିଷ୍ଣୁ ବିଧି ଜାଣିବାର ପାଇଁ !
 ଅନନ୍ତ ଭାବନା ମନେ ହେଉଛି ଉଦୟ,
 ସ୍ଥିର ନୋହି କାହିଁ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଛି ବିଲୟ ।
 ସାଗର ମଧ୍ୟରେ ଉଠେ ଅନନ୍ତ ଲହରୀ,
 ସିନ୍ଧୁକ୍ଷେପ ସେ ସବୁ ତ ନ ପାରଇଥର !
 କାହୁଁ ଉଠି କାହିଁ ହୋଇ ଯାଉଅଛି ଅନ୍ତ,
 ଗତାୟତ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଧି ଲାଗିଛି ସନ୍ତତ ।
 ବିଶାଳ ସାଗରେ ଯାହା ଘଟିବାକୁ ପାରେ,
 ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରାଣେ ତାହା ଘଟେ କି ପ୍ରକାରେ ?
 ବେଶୁଛି ନିତାନ୍ତ କ୍ଷୁଦ୍ର ମୋର ପ୍ରାଣ ମନ,
 ଅନନ୍ତ ଆକାଶ ମାଗେକରେ ବିତରଣ ।
 ସହସ୍ର ଯୋଜନ ବ୍ରମେ ନିମେଷ ମଧ୍ୟରେ,
 ସ୍ଥିର ନୋହି ଇତିସୂତା ଗତି ନିରନ୍ତରେ ।

କିପ୍ରକାର କେଉଁଠାରୁ ଏହି ମହାଶକ୍ତି
 ପାଇଛି ? ତରମେ ଲାଭ କରିବ କି ଗଢ ?
 ଅନନ୍ତ ସାଗର ଉଡ଼ି ଆସି ବାଷ୍ପକଣା,
 ଯିବ ତହିଁ ପୁଣି ଏହା କରେ କି କରୁନା ?
 ବାଷ୍ପକଣା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସାଗର ବିକାର,
 ମୋ ଯୁଦ୍ଧ ଜୀବନ କି ହେ ଅଟେ ସେ ପ୍ରକାର ?
 ହେବ ମୋ ଜୀବନ ସେହି ମହାଶକ୍ତିକଣା,
 ଆତ୍ମସ ମାତ୍ରକ ଚିହ୍ନ ଗଢି ଯାଏ ଜଣା ।
 କେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ସମ୍ଭାଳିଛି ଆପଣାର ବୋଲି,
 ଜାହା ସଙ୍ଗେ କି ସମ୍ଭବ ଯାଇଛି ତ ଭୁଲି ।
 ନିଜାନ୍ତ ମୋହର ବୋଲି ଧରିଛି କାମୋଡ଼ି,
 ନ ଜାଣିଲ ଶରୀରଟା ଯିବ ଦିନେ ପୋଡ଼ି ।
 କାହିଁ ବା ରହିବ ଧନ, ଯିବ କାହିଁ ଚାଲି,
 ତୁମେ ମଧ୍ୟ ଦିନେମାତ୍ର ନ ଦେଖିଲ ଭାଲି ।
 ଜଗତର କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ପାରୁଅଛୁ ଜାଣି,
 ଅନନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ମୁହିଁ ଏକ ତୁଚ୍ଛ ପ୍ରାଣୀ ।
 ହେଷ, ହଂସା, କୋଥ, ସ୍ଵାର୍ଥପରତା, କଳହ,
 ମାତ ତୁଚ୍ଛ ଭାବ ହୃଦେ ବହୁ ଅହରହ,
 ଅଳୀକ, ଅନନ୍ତ ଆଶା, ଅନନ୍ତ ଲଳସା,
 କରୁଛୁ କ୍ଷଣିକ କାର୍ଯ୍ୟେ ଜୀବନ ବ୍ୟବସା ।
 ପକ୍ଷାନ୍ତରେ ଭାଲି ପୁଣି ହୁଏ ବିମୋହତ,
 କେତେ ମହାଭାବ ହୃଦେ ରହିଛି ନିହିତ ।
 ଦୟା, ମାୟା, ଭକ୍ତି, ସ୍ନେହ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୃଦୟରେ,
 ବିଭୂଷିତ ରହିଅଛି ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଭାବରେ ।

ସ୍ବପ୍ନପ୍ରାଣେ ମହାଭବ କରେ ଅନୁଭବ,
 ବିଷ୍ଣୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଗଢ଼ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ସବୁ ।
 ନରକର କାଟ ମୁହିଁ ସ୍ବର୍ଗର ଦେବତା,
 ଭୁଲି ଭୁଲି ମନେ କିଛି ନ ହେଲା ସ୍ଥିରତା ।
 ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପ୍ରାଣ ଚଳେ ମୃତ୍ୟୁ ପାଶେ,
 ସେ କଥା ପାଶୋର ମୁଁ ତ ରହିଛି ଉଜ୍ଜୀବେ ।
 ଭୁଲେ ପୁଣି ସେ କାଳରେ ଜୀବନର ଗତି,
 ଅନ୍ଧକାର ଦେଖି ହୁଏ ବିଚଳିତ ମତି ।
 ନଗୁଡ଼ ରହସ୍ୟ ଜାଣିବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ,
 ଜାଣି ଶୁଣି ବୁଝା ଅଉ ଭୁଲିବ କିପାଇଁ ?
 ଅମ୍ଭ ସମର୍ପଣ କଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ହସ୍ତରେ,
 ଦେଖୁଛି ତ ମନ ପ୍ରାଣ ଥାଏ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ।
 ଯାହା ଭଜା କର ମହାପ୍ରଭୁ ରାଗବାନ,
 ତବ ପଦେ ସମର୍ପଣ କଲି ମନ ପ୍ରାଣ ।

ତୁଚ୍ଛ କଣ ?

ଭଗବତ ବୃତ୍ତ ।

କି ଦ୍ରବ୍ୟ ତୁଚ୍ଛ ଜଗତରେ, ବୁଝି ତ ନ ପାରେଁ ମନରେ ।
 ନିତାନ୍ତ ସୁଦ୍ଧ ପରମାଣୁ, ସୌର ଜଗତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାନ୍ତି ।
 କେହି ତ ନୁହନ୍ତି ସାମାନ୍ୟ, ସମସ୍ତେ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଧାନ ।
 କେ ହେବ କା ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା, କରି ତ ନ ପାରେଁ କଲ୍ପନା ।
 ସମସ୍ତ ବିବିଧ ଆକାର, ମାତ୍ରକ ଅଶୂର ବିକାର ।
 ଏହି ଯେ ଦେଖ ତୁଚ୍ଛ ଧୂଳି, ପଦରେ ହୋଇଅଛି ବୋଲି ।
 ତୁମ୍ଭର ଏ ସୁନ୍ଦର ଗାନ୍ଧ, ଅଟେ ସମସ୍ତ ଧୂଳି ମାନ୍ଦ୍ର ।
 ଜଗତ ମଧ୍ୟେ ଦେଖ ରୁହିଁ, ସାମାନ୍ୟ ତୁଚ୍ଛ କିଛି ନାହିଁ ।
 ମହାନ ସୃଷ୍ଟିର କାରଣ, କରନ୍ତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ ।
 ତୁମ୍ଭେ ଯାହାକୁ ମଣ ତୁଚ୍ଛ, କାର୍ଯ୍ୟବିଶେଷେ ସେହି ଉଚ୍ଚ ।
 ଗୋଟିଏ ଭେଜିଲେ ନ ମାନି, ହେବ ସୃଷ୍ଟିର ଅଙ୍ଗହାନି ।
 ବୃଥାରେ ସୃଷ୍ଟ କିଛି ନାହିଁ, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନର ପାଇଁ
 ପ୍ରତ୍ୟେକ ବସ୍ତୁ ଛନ୍ତି ଜାଣ, ପାଳନ୍ତି ସୃଷ୍ଟିର ବିଧାନ ।

ସ୍ନେହମୟୀ ମାତା ।

ରାଗ—ମୁଖାରୀ ତାଳ ଅଦ ।

ସ୍ନେହମୟୀ ମାତା ମୋର କରୁଣାରୂପିଣୀ !

କି ମଧୁର ତବ ନାମ ଅରାମଦାୟିନୀ !

ଥାଏ ସେବେ ପରକାସେ, ରୋଗେ କଷ୍ଟେ ହା ହୃତାଶେ

ପାଏ ମୁଁ ସାନ୍ତ୍ବନା, ଭାବି ତୋ ନାମ ଜନନୀ !

ଦେଇ ତୋ ଦେହ ରୁଧିର ବଢ଼ାଇଛୁ ମୋ ଶରୀର,

ତୁଳନା ନ ପାଏ ଖୋଜ ସମସ୍ତ ମେଦନୀ ।

ଅନନ୍ତରେ ଅନାଦୀରେ ଥାଅ ଗୋ ମା ମୋ ସେବାରେ,

ଥାଅ ବସି ମୋ ପାଶରେ ଦବସ ରଜନୀ ।

ମୋ ପାଇଁ ଦେବ ଜୀବନ, କେ ଅଛି ମାଗୋ ଏଲେ

ମୋର ଅମୁଁ ବଡ଼ ଯଶ କଲ୍ୟାଣ-କାମିନୀ ।

ଯୋଗୀ ନାଥ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଷାଠିଏ ବରଷ ବୁଢ଼ା ଜାତି ଯୋଗୀ ନାଥ,

ଭକ୍ତ ମାଗି ପୋଷେ ଯେତ ଦରିଦ୍ର ନିତାନ୍ତ ।

ଦୁଇଗୋଟି ପୁଅ ଝିଅ ଭାର୍ଯ୍ୟା ସହୃଦରେ

କେହରୁପେ ତଳେ ଘର ନିତାନ୍ତ କଷ୍ଟରେ ।

ନାନା ଛନ୍ଦେ ଗାଏ ଗୀତ ହରି ହରି ବୋଲି,

ଦିନଯାକ ମାଗେ ଭକ୍ତ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ବୁଲି ।

ଦୁଃଖ ଭିକ୍ଷା ଖାନ୍ତି ସୁଖେ ମିଳି ଚାରିଜଣ,
 ଘରେ ବସି କରେ ନାଥ ହରି ସଙ୍କର୍ତ୍ତନ ।
 ଦିନକରେ ଯୋଗୀ ନାଥ ବିଚାରଲ ମନେ,
 ପଡ଼ିଥିବ କେତେକାଳ ମାୟାର ବନ୍ଧନେ ।
 ପୁତ୍ର କନ୍ୟା ଭାର୍ଯ୍ୟା କେହି ସଙ୍ଗେ ଯିବେ ନାହିଁ,
 ପଡ଼ିଥିବେ ସବେ ମୁହିଁ ଚାଲି ଯିବ କାହିଁ ।
 ଘର ଛାଡ଼ି କରିବି ମୁଁ ଉର୍ଥ ପର୍ଯ୍ୟଟନ,
 କରିବି ଆସାର ମୁକ୍ତି ମାର୍ଗ ଅନ୍ୱେଷଣ ।

ଏହିରୂପେ ନାଥେ କେତେ କଥା ଭାଲି ମନେ,
 ପରିବାର ତେଜ ଗଲେ ଉର୍ଥ ପର୍ଯ୍ୟଟନେ ।
 ମାତ୍ର ନାଥ ଭ୍ରମିଲେହେଁ ବିବିଧ ଉର୍ଥରେ,
 ଅନୁଷ୍ଠେ ଘରକଥା ପଡ଼ଇ ମନରେ ।
 ଦିନେ ତାକୁ ନ ମିଳିଲା ମାର୍ଗରେ ଆହାର,
 କଷ୍ଟ ପାଇ ଉପୁଜିଲା ଚେତନା ତାହାର ।
 ପଡ଼ିଛନ୍ତି ମୋହ ପୁତ୍ର କନ୍ୟା ଭାର୍ଯ୍ୟା ଘରେ,
 ଏହିଧରି କଷ୍ଟେ ଯିନା ଥିବେ ଉପାସରେ ?
 ପୁଣି ସେ ଦେଖିଲା ଯାଇ ଏକ ଉର୍ଥ ସ୍ଥାନେ,
 ଦେବତାକୁ ଭୋଗ ଦେଉଛନ୍ତି ରକ୍ତମାନେ ।
 ବିଚାରଲ ନାଥ ଦେବତାକୁ ଦେଇ ଭୋଗ
 ପରକାଳେ ଲୋକମାନେ ଲଭନ୍ତି କି ସ୍ୱର୍ଗ ?
 ଦେବତା ତ ଭୋଗରୁଦ୍ଧ ଖାଇପାନ୍ତି ନାହିଁ,
 ଦେଉଛନ୍ତି ଯିନା ମନ ବୁଝିବାର ପାଇଁ ?
 ଦେବତାକୁ ଦେଇ ଲୋକେ କାଲୁନିକ ଭୋଗ,
 ପ୍ରତ୍ୟାଶା କରନ୍ତି ଲାଭ କରିବାକୁ ସ୍ୱର୍ଗ ।

ଭନ ଗୋଟି ମହାପ୍ରାଣୀ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଘରେ,
 ଅନାଦୀରେ ଦିନ କାଟୁଥିବେ ବିକଳରେ ।
 ପ୍ରଭୁଦତ୍ତ ଆତ୍ମା ଭନ ଗୋଟି ଉପବାସେ
 ଯତ୍ନଛନ୍ତି, ଧର୍ମପାଇଁ ଭ୍ରମୁଛୁ ପ୍ରବାସେ ।
 ପ୍ରଭୁ କରୁଥିଲେ ମୋହ ହସ୍ତେ ସମର୍ପଣ,
 ଅବଶ୍ୟ କରନ୍ତି ତାଙ୍କ ଆଦେଶ ପାଳନ ।
 ତାଙ୍କୁ ରଖି ଉପବାସେ ବେବତାଙ୍କୁ ଭୋଗ
 ଦେଲେ ମୁଁ କି କେତେବେଳେ ଲଭିପାରେ ସ୍ୱର୍ଗ ।
 ଛୁଣ୍ଟାଇ ଅସିଛି ମୁଁ କି ମାୟାର ବନ୍ଦନ ?
 ମାୟାବଦ ହୋଇ ମୁଁ ତ କରୁଛି ଭ୍ରମଣ ।
 ବିଧାତା ଯାହାଙ୍କୁ ସମ୍ପିଛନ୍ତି ମୋ ହସ୍ତରେ,
 ତାଙ୍କୁ ଦେଇ କଷ୍ଟ ମୁଁ ତ ଭ୍ରମୁଛି ସ୍ୱାର୍ଥରେ ।
 ସେହି ଭନ ପ୍ରାଣୀ କରୁଛନ୍ତି ହାହାକାର,
 ଲୋଭୁଛି ମୁଁ ଲଭିବାକୁ ଅସଣ ଉଦାର ।
 ଇଥଁ ଭ୍ରମି ଦେବ ସେବ ମୁକ୍ତି ଲଭି ପାରେ,
 ଏ ତ ମାୟା ବିନା ଆଉ କି ବା ହୋଇପାରେ ।
 ଅଶ୍ରୁତ ପ୍ରାଣୀକୁ କଷ୍ଟ ଦେଇ ମୁହଁ ମୁକ୍ତି
 ଲଭିବ, ଏହା କି କେତେ ହୋଇପାରେ ଯୁକ୍ତି ?
 ପରିବାର ବନ୍ଦନକୁ ଯେବେ ବୋଲ ମାୟା,
 ତେବେ ତ ସଂସାରେ ଢାଳିଥୁଛୁ ମାୟା ଛାୟା ।
 ସତ୍ୟମୟ ବିଧାତାଙ୍କ ଜଗତ ସଂସାର,
 ମାୟାରୂପେ ଦେଖ ତାକୁ ଚିତ୍ତର ବିକାର ।
 ଜଗତର କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ସ୍ଥିର କଲି ଯୁକ୍ତି,
 କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳିଲେ ଲୋକ ଲଭିପାରେ ମୁକ୍ତି ।

ଏତେ କଥା ଭୁଲି ନାଥ ଅପଣା ମନରେ,
 ବାହୁଡ଼ ମିଳିଲା ପରବାର ସହୃଦରେ ।
 ସେ ଜାଣେ ଯେତେବେଳେ ଭେଟ ପରସ୍ପରେ,
 ବିଛେଦ ଉତ୍ତରେ ଯାହା ଘଟେ ମିଳନରେ ।
 ଭିକାରୀକୁ ଅଳ୍ପ ସେହୁ ଲୁଣୀ ପରବାର
 ଅନମମନରେ ବାନ୍ଧି କରନ୍ତି ଅହାର ।
 ଦୁଃଖେ ଯୁକ୍ତେ ଶନି କାଟୁଥାନ୍ତି ଚାରିଜଣ,
 ବକ୍ତିରରେ କରୁଥାନ୍ତି ହରି ସଙ୍ଗତନ ।

କାଳ ।

୧୮୭୫

ଅଶ୍ରୁ ଦ୍ରୁତମାନ କାଳ ଚିହ୍ନପଟେ,
 ଚିହ୍ନ ରହିଛି ବନ୍ଧୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସମସ୍ତ ।
 ବାସ୍ୟତ, ବର୍ତ୍ତମାନ, ଭୂତ, ଭବିଷ୍ୟତ ଯାହା
 ମାନବ ନେତ୍ରେ; ମାତ୍ର କାଳ ସମରୂପୀ ।
 ଅନନ୍ତ ନିଷିଦ୍ଧ, ଗ୍ରହ, ଫେନବିନ୍ଦୁରୁକ
 ଉତ୍ପତ୍ତି ସେ ପଟରେ; ମିଶିଯିବେ କାହିଁ ।
 ଏ ଚିହ୍ନପଟର ସୀମା କଲ୍ପନା ଅଜ୍ଞତ ।
 ଏ ସୌର ଜଗତ, ସୃଷ୍ଟି, ସ୍ଥିତି, ବିନାଶନ,
 କୋଟି କୋଟି ଯୁଗବ୍ୟାପୀ ନର ଗଣନାରେ ।

ମାତ୍ର ଉଦୟାସ୍ତ୍ର ଯଥା ବାରଦପଟ୍ଟଳ
 ଅନନ୍ତ ଆକାଶ ମାର୍ଗେ କ୍ଷଣିକ ସମାନେ ।
 ସେହିପରି ଗତାୟାତ ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ନିୟମେ,
 ଅନନ୍ତ, ଅନନ୍ତ, ସୌର ଜଗତ ମଣ୍ଡଳ ।
 ଜୀବନ ଜ୍ୟୋତିରେ;—(ଜ୍ୟୋତିରଙ୍ଗଣ ଗଗନ
 ଦେଶେ ଯଥା) ଅନୁଭବେ କାଳ ସୁଦ୍ରୁତମ
 ଅଂଶ, ସୁଦ୍ରୁ ପ୍ରାଣେ, କରେ ତାକୁ ପୁଣି ଚିତ୍ତ
 ନାନାବର୍ଣ୍ଣେ ପ୍ରାତଃ, ସନ୍ଧ୍ୟା, ମଧ୍ୟାହ୍ନ, ରଜନୀ,
 ବାର, ପକ୍ଷ, ମାସ, ବର୍ଷ, ବିବିଧ ରୂପରେ ।
 ଯେ କାଳରେ ମହା ଘୋର ପ୍ରଳୟ ପ୍ରାବନ
 ହେବ ଉପସ୍ଥିତ; ଥିବ ଅଜେୟ, ଅଟଳ,
 ଅତୁଳ, ଏକାକୀ, ତୁମ୍ଭେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ।
 ମୃତ୍ୟୁ, ସ୍ଥିତି, ଲୟ ହେବ ତୁମ୍ଭର କବଳେ ।
 ଥିବ ତୁମ୍ଭେ, ଥିବ ମାତ୍ର ଗଗନମଣ୍ଡଳ ।
 ନ ଥିବ ତପନ, ଶଶୀ, ଜଗତର ଜ୍ୟୋତି ।
 ମହାବଳୀ ଅବନାଶୀ, ପେଶୁଛ ନୟରେ ।
 ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତର, ଲୋକ କରନ୍ତି ଗଣନା,
 କେତେ କୋଟି ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତର କଣାରୁପେ
 ଭାବେ ତବ ଦେହେ, ସିଦ୍ଧିଲେ ଫେନ ସମ ।
 ଆହେ ବେଦ ! କେତେ ରୂପ ରୂପାନ୍ତର ଦେଖି
 ତୁମ୍ଭକୁ ନେତ୍ରେ, ପତି ଘଟନା ସ୍ରୋତରେ ।
 ସରଳ, କୋମଳମତି ଶୈଶବ କାଳରେ,
 ବିଷୟ ବାସନା କିବା ପାପ ପ୍ରଲୋଭନ,
 ନ ଥିଲା କଳ୍ପସ ମନେ, ଅନନ୍ତ ସ୍ବରୂପେ

ବ୍ୟାଧି ଥିଲା ମୋ ନେତ୍ରରେ—ସହାସ୍ୟ ବଦନେ
 ଦେଖିଛି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । ଶୂନ୍ୟ ଭବନାର ଭାବ ।
 ଚକ୍ର ଯୋବନ ଯେବେ ଉନମୟ ବେଶେ
 ଉଦୟ ମାନସେ ମମ, ଦୁର୍ଗାଃର ପ୍ରଭୁ
 ବିସ୍ତାରିଲା; ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ଲଭିଲ ନୈରାଶ୍ୟ,
 ଦେଖିଲି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ତେବେ ମାୟା ବିଶ୍ୱରୂପେ,
 ଭ୍ରମିଛ କୁମାରୀ ସୁଖଲଭ ବାସନାରେ,
 କଳ୍ପେ କାଳିମା ଶେଷେ କରିଛ ଅର୍ଜନ ।

ସ୍ମରଣ ପଟରେ ଅଛି କଳଙ୍କ ଚିହ୍ନିତ ।
 ଅଶ୍ରୁ ବାହକ୍ୟ ଦେହ ଏବେ ଉପସ୍ଥିତ,
 ଅଢ଼ଇ ଚିତ୍ତରୁ ଚପଳତା ସୁଖ ଶୃଙ୍ଖଳ,
 ଉଦ୍‌ଘାତ, ସାହସ, ସବ, ବିଳାସ, ବାସନା ।
 କ୍ରମେ ଦୀର୍ଘ ଦୀର୍ଘତର ଦୀର୍ଘତମ ପର
 ବିଳାସ ସନ୍ତାପ ଚନ୍ଦ୍ରା କରିଛ ସମ୍ବଳ ।
 ତୁମ୍ଭେ ନୁହ କଷ୍ଟଦାତା ସୁଖର କାରଣ,
 ତୁଳନା ଦେବାକୁ ନାହିଁ ତୁମ୍ଭ ସହିତରେ,
 ଅମୃତପୀ, ଭାଷା, ବାକ୍ୟ, କଲ୍ପନା ଅଜ୍ଞତ ।
 ତୁମ୍ଭେ ନିତ୍ୟ, ସତ୍ୟ, ବ୍ୟାପୀ, ଅନନ୍ତ, ଅପାର,
 ଅସ୍ମିକାର କେ କରିବ ଏକଥା କେସନେ ?
 ସବକାଳବ୍ୟାପୀ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ବିରାଜିତ,
 ଆଧାର ଆଧ୍ୟତ୍ମ ରୂପେ ନିତ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ।
 ଅଦେ ମହାକାଳ ବେବ ! ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ହସ୍ତରେ
 ପାଇ ଦୃଢ଼ଭାବ, ତିରୋ ଅଜ୍ଞାନପଟରେ,
 ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଶୀବନ, ଧନ, ମାନ, ସୁଖ, ଯଶ,

ସବୁ କରନ୍ତୁ ତ୍ୟାଗ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ହରାଇ ।
 ସବୁ ଧନ ବିନିମୟେ ଅଧବା ଜୀବନେ
 ନ ପାଇବ ନିମିତ୍ତକ, ଯାଇଛି ଯା ବହୁ,
 ଥିଲା ଯେବେ ମୋ ହସ୍ତରେ କରଥାନ୍ତି କେତେ
 ସ୍ବାଧିକାରୀ ପୁଣ୍ୟକାରୀ ଜଗତ କାରଣେ ।
 ପଶାନ୍ତେ ଅନନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ, ସମ୍ମୁଖେ ଅନନ୍ତ
 ସ୍ବରୂପରେ ପ୍ରତିଭାତ ହେଉଛି ମୋ ନେତ୍ରେ ।
 ତୁମ୍ଭ କଣା ମାତ୍ର ଥିଲା ମୋର ଲୁଲୁପ୍ତ,
 ମିଶି ଯିବ ଦିନେ କାହିଁ ତୁମ୍ଭର ଦେହରେ ।

ତୁକାରାମ ।

ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଦେଶର ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ କବି ଏବଂ ସାଧୁ ତୁକାରାମଙ୍କୁ
 ଦର୍ଶନ କରିବା ସକାଶେ ଛବିପତି ଶିବାଜି ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବାରୁ ଭକ୍ତ-
 ପ୍ରଧାନ ତୁକାରାମ ଗୋଟିଏ ଅରଙ୍ଗ ଅର୍ଥାତ୍ କବିତାଦ୍ବାରା ଯେଉଁ ଉତ୍ତର
 ଦେଇଥିଲେ, ସେଥିର ସାର ମର୍ମ ଏହି—

ଶୁଣିବାକୁ ଆଜ୍ଞା ହେଉ ଅହେ ଛବିପତି !
 ତୁମ୍ଭ ମତ୍ତ ଭକ୍ତି ଥାଉ ଚଠୋବାଙ୍କ ପ୍ରତି । (୧)
 ଲେଖିଅଛୁ ମୋତେ ତୁମ୍ଭ ପାଶେ ଯିବାପାଇଁ,
 ମାତ୍ରକ ଯିବାର କିଛି ହେତୁ ଦେଖୁ ନାହିଁ ।

---

(୧) ତୁକାରାମଙ୍କର ଉପାସ୍ୟ ଏବଂ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଦେଶର ସବୁଜନପୂଜନୀୟ
 ଚଠୋବା ଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ପଥରପୁରରେ ବଦ୍ୟମାନ ।

କାନନନବାସୀ ମୁହିଁ ଉଦାସୀନ ବେଶେ
 ବାସନାବସ୍ଥାନ ତତ୍ତ୍ୱେ ଭ୍ରମେ ଦେଶେ ଦେଶେ ।
 କଦାକାର ଧୂଳିମୟ ବସନବସ୍ଥାନ,
 ଫଳମୂଳାଦ୍ୱାରା ତନ୍ମୁ ଅଟେ ଜର୍ଣ୍ଣ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ।
 ଅଦ୍ୱାର ବିଦ୍ୱାର ମୋର ସେପ୍ରକାର ଶୁଦ୍ଧ,
 ଦେଖି ମୋତେ କେତେ ଜାତ ହେବ ନାହିଁ ପ୍ରୀତି ।
 ବନ୍ଧୁଭବେ ଏହି କଥା କରେ ନିବେଦନ,
 ମୋତେ ଦେଖିବାର କଥା ଭୁଲନ୍ତୁ ରାଜନ !
 ଆଉ ଏକ କଥା ଜାଣ, ବିଠୋବାସେବକେ
 ଉପାସନା ନ କରନ୍ତି ଯାଇ ଆନ ଲୋକେ ।
 ରକ୍ଷକ ପୋଷକ ମୋର ପ୍ରଭୁ ରାଜବାନ,
 ଏକମାତ୍ର ତାଙ୍କୁ ସଦା କରଥାଏ ଧ୍ୟାନ ।
 ଜଗତରେ ନାହିଁ ମୋର କିଛି ଅଭିଳାଷ,
 କାହିଁ ପାଇଁ ଯିବି ବୋଲି ଆଉ ତୁମ୍ଭ ପାଶ ?
 ତେଜିଛି ବିଷୟ ଭୃଷା ଜଗତର କାର୍ଯ୍ୟ,
 ବିଠୋବାଙ୍କ ଅଜ୍ଞା ମାତ୍ର ମୋର ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ ।
 ପାଷାଣଶଯ୍ୟାରେ କରଥାଏ ମୁଁ ଶୟନ,
 ଗଗନମଣ୍ଡଳ ମୋର ଅଙ୍ଗ ଅବରଣ ।
 ଅଦ୍ୱାର ସକାଶେ ଅଛି ଅରଣ୍ୟରେ ଫଳ,
 ପାନପାଇଁ ନଦୀ ତଟାଗରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଳ ।
 ମାଗିବି ଅନ୍ୟର ଅନୁଗ୍ରହ କି ସକାଶେ ?
 ଆୟୁ ମାତ୍ର ହୁଏ କ୍ଷୟ ବାସନାଭିଳାଷେ ।
 ସେଉଁ ମାନଙ୍କର ଥାଏ ଅର୍ଥ ଅଭିଳାଷ,
 ସେହି ଲୋକମାନେ ସିନା ଯାନ୍ତି ରାଜା ପାଶ ।

ସେଥିରେ କି ହୁଏ ତାଙ୍କ ବାସନା ସଫଳ ?
 ସ୍ଥାନତା ଲଞ୍ଛନା ଲଭ ହୁଏଟି କେବଳ ।
 ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଲଭନ୍ତି ରାଜା ପାଶେ ଧନବାନ,
 ଅର୍ଥସ୍ଥାନ ଲୋକ ତହିଁ ପାଏ ଅପମାନ ।
 ଅପଣଙ୍କ ଦରଶନେ ନାହିଁ ଫଳୋଦୟ,
 କିପାଇଁ କରନ୍ତି ବୋଲି ତୁଥା କାଳକ୍ଷୟ ?
 ଗତାୟତ ପଥଶ୍ରମ ହେବ ମାତ୍ର ସାର,
 ଏଥିରେ ମୋହର ନାହିଁ କିଛି ଉପକାର ।
 ପ୍ରଭୁଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦେଇଛି ତ ପ୍ରାଣ ମନ,
 ଭ୍ରମ ହେଉ ପଛେ ତାହା କରନ୍ତି ପାଳନ ।
 ମହାପ୍ରଭୁ ତୁମ୍ଭ ହାତେ ଦେଇଛନ୍ତି ରାଜ୍ୟ,
 ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ପାଳବା ଅଟେ ତୁମ୍ଭ ନିତ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟ ।
 କରନ୍ତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ରଖି ଧର୍ମେ ମତି,
 ନରନୁରେ ପାଞ୍ଚୁଥିବ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଉନ୍ନତି ।

ଆଶା ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଅମର ବିହଗୀ ସେ କ ? ବିଚିତ୍ର ବରଣ,
 କେଉଁ ମହାଗଗନରେ କରେ ବିଚରଣ ?
 ଅକର୍ଷଣ କରେ ମନ ଆଶାସେ ବିଶ୍ୱାସେ,
 ତାହା ପଛେ ଗଗନରେ ଭ୍ରମିବା ସକାଶେ ।
 କି ଅଲୋକ ସୁଖମୟ ଦେଶେ ଯିବାପାଇଁ
 ଦିବା ନିଶି ପ୍ରାଣ ତାହା ପଛେ ଥାଏ ଧାଇଁ ।
 ଉଦାର ଆହ୍ୱାନେ ସବୁ ଭୁଲି ଯାଏ ପ୍ରାଣ,
 ଲାଘିଯାଏ କେତେ ବାଧା ବିପ୍ଳବ୍ୟବଧାନ ।
 ସ୍ୱର୍ଗରେ ଘେନିଯାଏ ଅକ୍ଷୟ ଦେଶେ,
 ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ଭୁଲି ମନ ଧାଏଁ ମହାବେଶେ ।
 ନ ହେବେ ସେ ରୂପାନ୍ତର-ମରୁ ମରାଚିକା,
 ଭ୍ରମ ଚକ୍ରେ ଭୁଲିଯାଏ ରୂପ ବିଶିଷ୍ଟିକା ।
 ମାତ୍ରକ ନ ଥିଲେ ଆଶା-ରଞ୍ଜିତ ବନ୍ଧନ,
 ଭସିଥାନ୍ତା ତମୋମୟ ଗଗନେ ଜୀବନ ।

କଷତ୍ରଷ୍ଟ ଡାରକା ।

ରାଗ—ଚକ୍ରକେଳି ।

ଲେଖିବାକୁ ହୃଦେ ଉପୁଜେ ଭାବ,
 ଶୁକ୍ଳା ଭଦ୍ରପଦ ଦଶମୀ ଭୟ,
 ଡାକିଛି ଚନ୍ଦ୍ରମା ଜଳଦ ଛୟା,
 ବିଷାଦ ଯେସନେ ସୁନ୍ଦର କାୟା ।
 ଗଗନ ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ ପାପ ସଦୃଶ
 ଥିଲା ତାରୁଟିଏ ହେଲା ଅଦୃଶ୍ୟ ।
 ଅତିଶୋ ଅଶାରେ ରହିଛି ଚାହିଁ,
 କଷତ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ ଗଲା ସେ କାହିଁ ।
 ଅନନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ବିଶାଳ ବସେ
 ଉନ୍ନି ଲୁଚିଗଲା କାହିଁ ଅଲକ୍ଷେ ।
 ମାନବ ହୃଦୟେ ଅଶା ସମାନ,
 ଚାହିଁ ଚାହିଁ ହେଲା ସେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ।
 ସୁଖ ଶାନ୍ତି ଅଶା ଉପାସା ସଦା
 ଏପରି ହରାଇଥାନ୍ତି ମାନବ ।

ଲୋକଚିନ୍ତା ।

—*—

ରାଗ—ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ।

ସାଗର ଗର୍ଭକୁ କେ ପାରେ କଳି,
 ମାନବର ମନ ତହିଁରୁ ବଳି ।
 ବାକ୍ୟରେ ଅକାରେ ଯା ଯାଏ ଜଣା,
 ନ କର ସେଥିରେ ଧ୍ରୁବ ଧାରଣା ।
 ନାସା ନେତ୍ର କର୍ତ୍ତ ବଦନାକୃତି,
 କେବଳ ଅଟେ ତା ମାଂସ ବିକୃତି ।
 ମାନବର ମନ ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦ ବସ୍ତୁ,
 ତାହାକୁ କଳିବା କଠିନ କନ୍ଦୁ ।
 ନ କର ବିଶ୍ୱାସ ଚିହ୍ନିଛ ଲୋକ,
 ପାଇଛ ତ ଭେଟ ଏହି ମାତ୍ରକ ।
 ମଣିଛ ଯାହାକୁ ଦେବ-ଉପମ,
 ଦେଖି ପାର ତାକୁ ରାକ୍ଷସାଧମ ।
 ମାନବ ତ ନୁହେଁ ନିଜ ଆତ୍ମତ୍ତ୍ୱ,
 ଶୂନ୍ୟ ପ୍ରକୃତିବଶେ ସନ୍ନତ ।
 ବିଶେଷ ବିଶେଷ ଘଟନା ସ୍ଥଳ,
 ଲୋକ ଚିହ୍ନି ବାର ହେତୁ କେବଳ
 ଲୋକ କଳିବାକୁ ଯେବେ ବାସନା,
 ଦେଖିବ ତା ଜୀବନର ଘଟନା ।
 ଦର୍ପଣ, ସୋହାଗା, ଜଳନ୍ତାନଳ
 ସୁନା ପିତ୍ତଳର ପରାୟା ସ୍ଥଳ ।

ବିଶେଷ ବିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟ ବେଢ଼ାରେ
 ଭିତର ମାନବ ପଡ଼େ ବାହାରେ ।
 ଆପଣା ଗୁରୁରେ ଚିହ୍ନିଛୁ ଜନେ,
 ସହସା ଧାରଣା ନ ରଖ ମନେ ।
 ଘଟନା ଚକ୍ରରେ ମାନବ ମନ
 ବବିଧ ସ୍ଵରୂପ କରେ ଧାରଣ ।
 ଜାଣିବ ଅଛି ଯା ଧର୍ମର ବଳ,
 ସବୁ ଅବସ୍ଥାରେ ସେହି ଅଟଳ ।
 ଲୋକ ଚିହ୍ନିବାକୁ ଯେବେ ବାସନା,
 ଧର୍ମଭାବେ କଥା ପଢ଼ିବ ଜଣା ।

ଜୀବ ବ୍ରହ୍ମ ।

ରାଗ — ମଙ୍ଗଳ ।

ଜୀବ ବ୍ରହ୍ମ ବିରାଜିତ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ,
 ବିହଗ ଯୁଗଳ ଯଥା ନିବାସ ବୃକ୍ଷରେ ।
 ଜୀବନ ବିହଗ ନିତ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜେ ନାନାଫଳ,
 ବ୍ରହ୍ମ ପକ୍ଷୀ ଯାନ୍ତି ସାକ୍ଷିସ୍ଵରୂପ କେବଳ ।
 ଅକାଟ୍ୟ ସମ୍ବଳ କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତମ୍ଭ ମଧ୍ୟରେ,
 ଉଷ୍ମ ନ ପାରଇ ଜୀବ ବ୍ରହ୍ମ ଅଭାବରେ ।

ଏକ ଦାତା ଅନ୍ୟ ଭୋକ୍ତା ସମ୍ଭବ ଏପରି,
 ତଥାପି ସେ ଜୀବ ଥାଏ ବ୍ରହ୍ମକୁ ବିସ୍ମର ।
 ମାତ୍ର ଜୀବ ବ୍ରହ୍ମ ବିନା ବ୍ୟାକୁଳହୃଦୟ,
 ଯେଣୁ ସେହି ଏକମାତ୍ର ପରମ ଆଶ୍ରୟ ।
 ଜାଗତ କାଳରେ ଅବା ଶୟନେ ସ୍ବପନେ,
 ଜୀବ ପ୍ରତି ବ୍ରହ୍ମ ଦୃଷ୍ଟି ଥାଏ ଅନୁକ୍ଷଣେ ।
 ଜଗତ ଜଞ୍ଜାଳେ ହେଲେ ଜୀବନ ବିକଳ,
 ବ୍ରହ୍ମ ଆଶ୍ରୟରେ ଶାନ୍ତି ଲଭଇ କେବଳ ।
 ଜୀବ ପକ୍ଷୀ ସୁଖ ଲୋଭ ଭ୍ରମେ ନିରନ୍ତରେ,
 ମାତ୍ର ଶାନ୍ତି ଲଭେ ନାହିଁ ଜଗତସୁଖରେ ।
 କର୍ମଳ ହୃଦୟେ ଢେବେ ପାଏ ମିତ୍ର ସଙ୍ଗ,
 ଲଭଇ ପରମ ଶାନ୍ତି ଜୀବନ ବିହଙ୍ଗ ।

ପ୍ରଜ୍ଞମିଳନ ।

ଅନୁକ୍ରମ

ସେ କି ଅନ୍ଧକାରମୟ ଦେଶେ କରେ ବାସ ?
 ଅବା ଯହିଁ କୋଟି ସୂର୍ଯ୍ୟ କରଣ ପ୍ରକାଶ ?
 ଅଥବା ପାଈବ ଏହି ଅନ୍ଧାର, ଅଲୋକ,
 ସେ ଅଜ୍ଞାତ ଦେଶେ ନାହିଁ କିଛିହିଁ ଫର୍ମ !
 ନିଶ୍ଚୟ ସେ ଦେଶେ ଥିବ ଭିନ୍ନ ଗୁଣନାଥ,
 ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ପ୍ରକାର ତହିଁ ଉଦ୍ଭାସ ବା ଗୁଣ
 ପଞ୍ଚଭୂତାଦି ଅମ୍ଭା ବାସ ଯେଉଁ ଦେଶେ,
 ତସ୍ୟ ଅନୁପମ ବସ୍ତୁ ଥିବ ତ ବିଶେଷେ ।

ସମ୍ପର୍କ ଶରୀର ଆତ୍ମା ଅପେକ୍ଷା ଆଧାର,
 ଶରୀର ବିନାଶେ ସେ କି ଛନ୍ତି ନିରାକାର ?
 ଦେହ ବିନା ବର୍ତ୍ତମାନ ଛନ୍ତି ସେ ଯେମନ୍ତ,
 ସେହିଭାବେ କିନ୍ତୁ ମୂଢ଼ ହେବ ପରିଣତ !
 ଛାଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି ସେହି ଅଜ୍ଞାତ ବାସରେ,
 ଆତ୍ମା ସିନା ତାକୁ ଲୋଭୁଥିବୁ ନିରନ୍ତରେ !
 ସେ ରୂପରେ ସେ ସ୍ଥାନରେ ଥାନ୍ତି ସେ ସେମାନେ,
 ଭେଟାଭେଟି ହେବ ଆତ୍ମା ଆତ୍ମା ଅକର୍ଷଣେ ।

ଜୀବନେ ବିଚ୍ଛନ୍ନ !

ବାରମ୍ବାର ସେହି ଏକ କଥା କହି କହି
 ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତର କେତେ କାଳ ଗଲା ବହି !
 ଅବସାଦ, ବିଷଣ୍ଣତା, ଦୁଃଖ ଅଣେ ମନେ,
 ତଥାପି ସେ କଥା ବାରମ୍ବାର ପଡ଼େ ମନେ ।
 ଜଳେ ସ୍ଥଳେ, ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗେ, ଜାଗ୍ରତେ, ସ୍ବପନେ,
 ସେହି ଏକମାତ୍ର ଚିନ୍ତା ଉପସ୍ଥାନ କରୁନେ ।
 ମନ ପ୍ରାଣେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ, ପୁଣ୍ୟେ ଗନ୍ଧ ଯଥା,
 ହେବାକୁ କି ପାରେ ସେହି ପାସୋରିବା କଥା !
 ପଟ୍ଟରେ ଆଲୋଚ୍ୟ ଚିନ୍ତା ଯାଏ ଦେଲେ ପୋଛି,
 ଶରୀର ଲୁଚିତ ଚିନ୍ତା ପାରିବ କି ଲୁଚି ?

ଯେଉଁ ଦୁଃଖ ଭାବନାରେ ହୁଏ ସୁଖୋଦୟ,
ବରଷ ସେ ଶାନ୍ତିମୟ ଚନ୍ଦ୍ରାର ବିଷୟ ।
ଯେ ଦିନ ମନରୁ ଦୂର ହେବ ସେ ଭାବନା,
ଜାଣିବି ଘଟିଲୁ ଜୀବନରେ ବିଭୀଷଣା ।

ବିହଗ ଯୁଗଳ ।

ଏକ ତରୁବରେ ବାସ ଯୁଗଳ ବିହଙ୍ଗ,
ଏକକୁ ଅରେକ ସାହା ସଖା ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ।
ଏକ ପକ୍ଷୀ ବୃକ୍ଷେ ଥାଇ ଫଳ ଭୋଗ କରେ,
ଦ୍ଵିତୀୟ ବିହଙ୍ଗ ଥାନ୍ତି ସାକ୍ଷିସ୍ବରୂପରେ ।
କରନ୍ତି ଛୁଅଟା ବ୍ୟାଧ ବୃକ୍ଷ ମଧ୍ୟେ ବାସ,
କରିବାକୁ ଫଳଭୋଜ ପକ୍ଷକୁ ବିନାଶ ।
ଜୀବାତ୍ମା ପରମ ଆତ୍ମା ମାନବ ଦେହରେ
କରନ୍ତି ନିୟତ ବାସ ପ୍ରଣୟଭାବରେ ।
ଭୁଞ୍ଜଇ ଜୀବାତ୍ମା ସବୁ ଶୁଭଶୁଭ ଫଳ,
ପରମାତ୍ମା ଥାନ୍ତି ସାକ୍ଷିସ୍ବରୂପ କେବଳ ।
କାମ, କ୍ରୋଧ, ଲୋଭ ଆଦି ରପୁ ଛଅ ଜଣ,
ଜଗିଥାନ୍ତି ଜୀବାତ୍ମାର ବିନାଶ କାରଣ ।
ଥିଲେକ ଜୀବାତ୍ମା ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ଶରଣେ,
ନାଶ କର ନ ପାରିନ୍ତି ତାକୁ ରପୁଗଣେ ।

ମାନବର ମନ ।

ଭୂଇଁଠାରୁ ଭିତ୍ତମ କିବା ? ମାଳନର,
ଗଭୀରୁ ଗଭୀରତମ ? ମହାସିନ୍ଧୁ ଗର୍ଭ ।
ଅତି ଦୁର୍ଭିତମ ଗତି କାହାର ? ପବନ,
ପାରେ କେ ସମସ୍ତ ଜିଣି ? ମାନବର ମନ ।

ଜଗତ ମଙ୍ଗଳମୟ ।

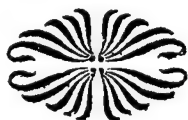
ମଙ୍ଗଳନିଧାନ ଦୂର ମଙ୍ଗଳ ବାଧାନେ
ସଜନ, ପାଳନ, ଲକ୍ଷ୍ମ କରନ୍ତି ସମାନେ ।
ଅନନ୍ତ କୌଶଳେ ବନ୍ଧୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସତଳ,
ଅନନ୍ତ ମହିମା ସତ୍ତା ପ୍ରକାଶେ କେବଳ ।
ନିଶିଳ ମଙ୍ଗଳମୟ ବାଣୀ ଚରାଚର,
ସୁପ୍ରଭାଷ ସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ମଙ୍ଗଳ ଆକର ।
କର୍ପା ହାହାକାର ରବ ? ଅଶାନ୍ତ ? ଯନ୍ତ୍ରଣା ?
ବପରାଜ ସମାବେଶ ଯାଏ ନାହିଁ ଜଣା ।
ଏହି ମାତ୍ର ଚତୁର୍ବୋଧ ଅଭାବେ ଭ୍ରମର,
ଅସମ୍ଭବ ପ୍ରକାଶିବା ମହିମା ମିହିର ।
କରୁଁ ଯାହା ଦୁଃଖ ବୋଧ—ସୁଖର ନିବାନ,
ଅଶ୍ରୁ କଷ୍ଟକର ମାତ୍ର କଲ୍ୟାଣନିଧାନ ।

ଅଶେଷ କଲ୍ୟାଣ ହେତୁ ତୁତ ବୈଦ୍ୟାନର,
 ଅପାତ ଦାହକା ଶକ୍ତି ମହା କଷ୍ଟକର ।
 କାଞ୍ଚନ ଅନଳ ଦଗ୍ଧ-କମଳାୟ କାନ୍ତି—
 ପ୍ରକାଶର ହେତୁତୁତ, କଷ୍ଟ ମନେ ଭ୍ରାନ୍ତି ।
 ପତ୍ୟମାନ ବାଜ ଶୀତାତପ ମୃତ୍ତିକାରେ,
 ପରଶତ ଫଳବନ୍ତ ପାଦପ ଆକାରେ ।
 ବିପଦ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହ ସହି ନିତ୍ୟପ୍ରାଣ,
 ଉପୟୁକ୍ତ ଲଭିବାକୁ ସମ୍ଭବତ ସ୍ଥାନ ।
 ମୃତ୍ୟୁ ବଳ କଷ୍ଟକର ନାହିଁ ଜୀବଲୋକେ,
 କିମ୍ବା ନାମମାତ୍ର ଶୁଣି ମୁହ୍ୟମାନ ଲୋକେ ?
 ଉନ୍ନତ ନୂତନ ଭବ ଦିଏ ଯେବା ଆଣି,
 ସେ ପବିତ୍ର ନାମେ କିମ୍ବା ମୁହ୍ୟମାନ ପ୍ରାଣୀ ?
 ସମ୍ପାଦ ଅଭାବେ ବିଶେଷ ସହାୟଣୀ ଶକ୍ତି—
 ଅସମ୍ଭବ ନବ ପ୍ରାଣୀ ଜଗତେ ଉତ୍ପତ୍ତି ।
 ଉଦ୍‌ଘାଟନା, ସରସିଣୀ, ପୁଣି ସହାୟଣୀ,
 ବିଷକାର୍ଯ୍ୟ ମୂଳୀଭୂତା ଏହି ଶକ୍ତି ତନୁ ।
 ଆତ୍ମକୃତ କର୍ମଫଳ ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ବିଧାନେ
 ଭୁଞ୍ଜିବେ ଅବଶ୍ୟ ଜଗତର ପ୍ରାଣିମାନେ ।
 ଅନନ୍ତ ବିଧାନ ଚକ୍ରେ ମାନବ ଜୀବନ
 ସୃଷ୍ଟିତ, ସନ୍ତତ ଘଟେ ଉତ୍ଥାନ ପତନ ।
 ବିଧି ପ୍ରେରଣାରେ ଯାହା ଘଟିବ ମହାରେ,
 ଗ୍ରହଣ ଉଚିତ ରକ୍ତି ଅବନତ ଶିରେ ।
 ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘଟଣା ମୂଳେ ମାନବ ଜୀବନ,
 ବିଧାତା ମଙ୍ଗଳମୟ ବିଧାନ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ଵଳ ।

ଆତ୍ମା ଅବନାଶୀ

ବିଦ୍ରାଘ ବରଷେ ଗ୍ରନ୍ଥ କର ଅଧ୍ୟୟନ
ଏତକ ମାତ୍ରକ ଶିକ୍ଷା ଲଭୁଛୁ ଜୀବନ ।
ନିଷିଦ୍ଧ ଗଗନ ମାର୍ଗେ ଅସଂଖ୍ୟ ଗୋଲକ,
ପ୍ରତ୍ୟେକ ସହଜ ଅଛି ମୋହର ସମ୍ପର୍କ ।
ଜଞ୍ଜାୟୁ ଶରୀର ତେଜି ଯିବ ଯଦା ପ୍ରାଣ,
ମହାନନ୍ଦେ ମହାମାର୍ଗେ କରବ ପ୍ରୟାଣ ।
ଭ୍ରମ୍ୟମାଣ ଏ ଜଗତ ବେଶୁଛି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ,
ଅବଶ୍ୟ ମୋ ଜୀବନର ଅଛି ଏକ କକ୍ଷ ।
ଅଶୁ ପରମାଣୁ ଥିବେ ଜଗତେ ପ୍ରକାଶି,
ଜଞ୍ଜାତ ସୁମହାନ ଆତ୍ମା ଅବନାଶୀ ।
ରୂପାନ୍ତର ଅବନାଶୀ ବିଶ୍ୱରେ କେବଳ,
ଆତ୍ମାର ଅବସ୍ଥାନର ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବଳ ।
ଥୁବ ମୋର ଅବସ୍ଥାନ ବିଶ୍ୱ ସମକାଳେ,
ଗତ ମଧ୍ୟ ହେବ ବିଶ୍ୱ ସମଅନ୍ତରାଳେ ।
ଯେଉଁକାଳେ ପରିତେଜି ଯିବ ଇନ୍ଦ୍ରିୟକ,
ଓଁକାର ମାତ୍ରକ ହେବେ ମାର୍ଗ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ !

ସ୍ନେହ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ।

ମରଣ ! ମରଣ ! ବଡ଼ ରହସ୍ୟର କଥା,
 କାଟିଦେବ ଜଗତର ସମ୍ପର୍କ ମମତା ।
 ଅଜନ୍ମ ସୃଷ୍ଟି କଷ୍ଟ ଉପାଜିତ ଧନ,
 ହେବ ସବୁ ବ୍ୟର୍ଥ କଲେ ମୁକ୍ତି ନୟନ ।
 ପୁଣି ମିତେ ଜଗତିରେ ନ ଦେଖିବ ଆଉ,
 ଏ ସୁନ୍ଦର ଦେହ ଛାଡ଼ି ଯିବ ପ୍ରାଣବାୟୁ ।
 ଯଦ୍ୱରେ ପାଳିତ ଦେହ ସୁନ୍ଦର ଆକାର,
 ନିମିଷକେ ସେ କି ହୋଇଯିବ ରସୁସାର ?
 ବୃଥାରେ ମାନବ ବୋଲ ଅଶୁଭ ମରଣ,
 ଦୟାମୟୀ ଜନନୀଙ୍କ ସ୍ନେହ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ।
 ଜରବ୍ୟାଧି ଶୀତାତପ ପୀଡ଼ିତ ଶରୀର,
 ବିପଦବେଞ୍ଚିତ କ୍ଷଣରଙ୍ଗର ଅଟର ।
 ଯାଉ ଏ ପାର୍ଥବ ଦେହ, ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ କାନ୍ତି
 ଲଭି ଯିବ ନିତ୍ୟଧାମେ, ନାହିଁ ଏଥି ଭ୍ରାନ୍ତି ।
 ଜଗତରେ ଥୋକେ ଦିନ ଥିଲ ପାଞ୍ଚବେଶେ,
 ଯିବ ଚାଲି ନିତ୍ୟଧାମେ ଜନନୀ ଆଦେଶେ ।
 କ୍ରୀଡ଼ାରତ ସୁଦ୍ଧ, ଶିଶୁ ଦେହେ ଥିଲ ବୋଲେ,
 ଦିବା ଅବସାନେ ଚଳିଯାଏ ମାତା ବୋଲେ ।
 ଥିଲ ସମସ୍ତି ମାତ୍ର ଜଗତ ସମ୍ପତ୍ତି,
 ସେଇ ଚାଲି ଝାଡ଼ି ଥିଲ ଧରି ଦବ୍ୟ ଜ୍ୟୋତି ।

ନ ହୁଅ ବ୍ୟାକୁଳ ବାବୁ ପୁଅ ପ୍ରିୟ ଜନେ,
ସମସ୍ତେ ଏକତ୍ର ହେବେ ସେନୁ ନିମନ୍ତଣେ ।
କି ଭୟ ମରଣେ ତେବେ, ଯିବି ମାତା ପାଶେ,
ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିବି ସେନୁ ନିମନ୍ତଣ ଅଶେ ।

ଜୀବନର ପରୀକ୍ଷାମ ।

ପଶାତେ ଅନନ୍ତାତତ, ଭବିଷ୍ୟତ ସୀମାତତ,
କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ବର୍ତ୍ତମାନ, ପରିମାଣ ଅନିବୃତ ।
ଭୁଲ ହେବ ସକ୍ଷିପ୍ତ, ଅନନ୍ତେ ଅନନ୍ତ ଘୋର,
ଭାସି ଭାସି ମହାନନ୍ତେ କର୍ମଫଳ ମାତ୍ର ଭୋଗ ।

ଉତ୍ତଳ କୃଷକ ।

ଦେଖିଛ କି ଭଲ ! କେତେ ଉତ୍ତଳ କୃଷକ ?
କଳାଳ କଳାଳସାର ଦେଖି ଏହି ଲୋକ !
ମଳନ ବସନ ଶଣ୍ଢେ ଅଶ୍ମୁଲ୍ଲୁରୁ ନାହିଁ,
ଧନ କାହିଁ ଲୁଗା ଶଣ୍ଢେ କିଣେ ପିଲପାଇଁ ?
ଧୂଳରେ ଧୂସର ପିଲଗୁଡ଼ିକ ଉଲଙ୍ଗ,
କି କଥା ବୋଲିବି ଅବା ଘରଣୀ ପ୍ରସଙ୍ଗ !

ଅନ୍ଧାରେ ଦେଇଛି ଫିକା ଲୁଗା ଶକ୍ତି ଆଶ୍ରୟ,
 କାନ୍ଦୁଥାଏ ପାଣିରେ କଳିଯାକ ହୃଦୟ ଘାତ ।
 ଅଶ୍ରୁକ୍ତ ପଡ଼ିଛି କାନ୍ଦୁଥାଏ ବଳ ବାହୁ,
 ପିଠିରୁ ରକତ ଶୋଷି ଶାନ୍ତି ମଣା ମାଛି ।
 ଜ୍ୟେଷ୍ଠମାସ ମୁଣ୍ଡଫଟା ଶର ତାହାପାଇଁ,
 ମାଡ଼ ବସିଥାଏ ଶିଷ ତଳକୁ ଅନାଇ ।
 ବଳଦ ହଳକ ସାହା, ଜ୍ଞାତି, ବନ୍ଧୁ, ଅଶା,
 ସବୁବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥା ଭାଷା ।
 ବାରମ୍ବାର ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ ଥାଏ ଚଷା,
 କେବଳ ତାହାର ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦେବତା ଭରସା ।
 ଦେବତା କୃପାରେ ଯେବେ କାଟେ ଚାହିଁଛେଲୁ,
 କି ହେବ ସେଥିରେ ପରପାଇଁ ଘର ମେଲୁ ।
 ଶଳାମୁଣ୍ଡେ ଅସି ଜଗି ବସିଥାଏ ସାହୁ,
 ଦେନିଯାଏ ଅଧେ, ମୂଳ କଳନ୍ତର ଆଉ ।
 ପାଞ୍ଚପଣ୍ଠ ଅଧିକରେ ଯାଏ ରାଜକରେ,
 ବଳକା ମୁଠାକ ମାତ୍ର ପଶେ ଅସି ଘରେ ।
 ଲୁଗାପଟା ତେଲ ଲୁଣ ଗଲୁ ଦୁଇପଟି,
 ଫଗୁଣ ପାହାନ୍ତି ପଡ଼ିଗଲୁ ଟଣାଟଣି ।
 ଆହା ରେ ! କି ପାପ କରୁଥିଲୁ ଜଣା ନାହିଁ,
 ଚଷାକୁଳେ ଜନ୍ମ ଦେଲୁ ବିଧାତା କିପାଇଁ ?
 ଅନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ ତୋତେ କିଛି ନାହିଁ ଜଣା,
 ସମାଜର ନିମ୍ନଶ୍ରେଣୀ ମଧ୍ୟେ ତୋ ଗଣନା ।
 ଜଗତକୁ ଦେଉ ଅଳ୍ପ ଆପେ ଉପବାସୀ,
 ଶୁଣ ଦୁଃଖ ବେଳେ କେହି ନ ପଚାରେ ଆସି ।

ଗଜା ବୋଲି ମନ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ଅମଳ କରଣ,
 ଯାହା କୃପାବଳେ ସମସ୍ତଙ୍କ ବଞ୍ଚପଣ !
 ହାକିମ, ଓଜାଲ, ମହାଜନ, ପ୍ରଭୁକାର,
 ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିଏ ଏହି କୃଷକ ଆହାର !
 ଯାହା କୃପାବଳେ କର ଜୀବନ ଧାରଣ,
 ଯାହା କୃପା ବଳେ ସମସ୍ତଙ୍କ ବଞ୍ଚପଣ,
 ଏକମାତ୍ର ପ୍ରାଣରକ୍ଷାକାଞ୍ଚ ସେ ଲୋକର,
 ଧୂଳି ! ଧୂଳି ! କର ତାକୁ ଏଡ଼େ ହତାହର !
 ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବାଞ୍ଛେ ଅଳ୍ପ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ରକ୍ଷୁ !
 ଆହା ରେ ସମାଜ ! କେଡ଼େ କଠିନ ନିର୍ଦ୍ଦୟ !
 ଆକିକାଲ ବାବୁମାନେ ଲାଗି ପଡ଼ିଛନ୍ତି,
 ଦଶ ଦିନେ କରଦେବେ ଦେଶର ଉନ୍ନତ !
 କେହି ଭାଲେ ଶିଳ୍ପକଥା, କେହି ବା ସୁଦେଶୀ,
 ମାତୃଭାଷା ଉନ୍ନତଟା କେହି ଭାଲେ ବେଶି,
 କୃଷକ ଆଜକୁ କେହି ନ ଅନାଏ ବାରେ,
 ଭାତ କଣ ମିଳୁ ନାହିଁ ? ଚନ୍ଦ୍ରା ସେ କଥାରେ ?
 କୃଷକ ତ କରେ ନାହିଁ ବଳ୍ଲୁତା, ରଚନା ?
 କେ କରବ ତାହା କଥା କିପାଇଁ ଭବନା ?
 ବାହାରେ ମିଳନ ବେଶ ଅନ୍ତରେ ସରଳ,
 ଫୁଲିଆଳ ପୋଛ ଶରୀର ମୁଠାକ ସମ୍ବଳ ।
 ଦୁଃଖେ ରାମ ! ସୁଖେ ରାମ ! ଯାଉଥିଲା ତଳ,
 ଏଣିକି ଚଷାର ଦଶା ପଡ଼ିଲାଣି ବଳ !
 ଜମି ପାଞ୍ଚମାଣ ଖାଉଥିଲା ଚଷି ମସି,
 ପିଲପିଲ ମୁହଁ ଦେଖୁଥିଲା ଘରେ ବସି ।

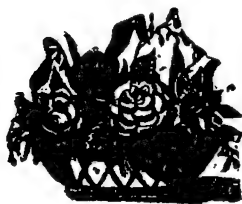
ଶକଟୀ ଗଣ୍ଡାକ ଜମିଦାରକୁ ବୁଝାଇ,
 ଖାଉଥିଲା କିଏ ଜମି ନଅନ୍ତା ଛଡ଼ାଇ ?
 ପାଞ୍ଚ ପୁରୁଷର ଜମି ଖଣ୍ଡ ଥିଲା ପୁଞ୍ଜି,
 ଦେଉଳି ବଳରେ ପଡ଼ିଥିଲା ମୁଁ ଶୁ ଗୁଞ୍ଜି !
 ସରକାର ବାହାଦୁର କଲେ ଦୟା ଭରି,
 ପ୍ରଜାସ୍ୱତ୍ୱ ଆଇନଟା କରଦେଲେ ଜାରି ।
 କୃଷକର ବଢ଼ିଗଲା ଗୋଟାଏ ଜୀବିକା,
 ରେଜେଣ୍ଟର ଅଫିସରେ ଜମି କିଣା ବିକା ।
 ସବୁଦିନେ ଟାଣ ଟୁଣ ଘରେ ନାହିଁ ଭାତ,
 ଜମି ଖଣ୍ଡ ବିକିବାକୁ ବଢ଼ାଇଲା ହାତ ।
 ଗଲା ଅଳ୍ପ ପୁଅବାହା ବିକିଥିଲା ମାଣେ,
 ବାପଶ୍ରମି ବେଳେ କେତେ ବିକିଲା କେ ଜାଣେ ?
 ବାକୀ ଖଣ୍ଡକରେ ହେଲା ଭାରି ଟାଣ ଟୁଣ,
 ମାଘ ଫଗୁଣରେ ଘରେ ନାହିଁ ଲେମ୍ବୁ ଲୁଣ !
 ଭାଗରେ ଲାଗାଇଦେଲା ଜମା ଦେଉଳିମାଣ,
 ହଡ଼ା ହଳକର ହାଲ ଏଥୁଁ ସରୁ ଜାଣ !
 ବାହାରିଲା ଘର ଛାଡ଼ି ଲାଗିବାକୁ ମୂଲ,
 ଜୟ ! ଜୟ ! ପ୍ରଜାସ୍ୱତ୍ୱ ହରି ହରି ବୋଲ !

ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ପଟ୍ଟନାୟକ ।

—୨୭୯—

ସାହିତ୍ୟସଂସାରେ ଭବ ବକାଶେ ଗୌରବ,
କାଞ୍ଚନ ଅକରେ କାତ ଜାତ ଅସମ୍ଭବ ।
ଲଭିଲେ କବିତ୍ୱ କୀର୍ତ୍ତି ଉତ୍କଳ ରମଣୀ,
ବିନୟାୟ ସୁଲେଚନା ତୁମ୍ଭର ଜନନୀ ।
ଲୁପ୍ତପ୍ରାୟ ହେଉଥିଲା ଉତ୍କଳ ସଙ୍ଗୀତ,
ବାଛି ବାଛି ସାଧାରଣେ କଲ ପ୍ରକାଶିତ ।
କବି କରେ କବିତ୍ୱର ଗୁଣ ଅନୁଭବ,
ଗୁଣୀ ବୁଝିପାରେ ଗୁଣ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଗୌରବ ।
ଜନନୀର ଯୋଗ୍ୟପୁତ୍ର ଆହେ ଦାମୋଦର,
ପ୍ରାଣପଣେ କର ମାତୃଭାଷାର ଆଦର ।
ତୁମ୍ଭର କବିତା ମାତ୍ର ପ୍ରକୃତ ବର୍ଣ୍ଣିତ,
ପାଠକାଳେ ହୁଏ କିବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଚିହ୍ନିତ ।
କାଳପ୍ରୋତେ ଦିନେ ତୁମ୍ଭେ ଯାଇପାର ଶ୍ୱପ୍ନ,
ଥବ ସେ କବିତାମାଳା ଜଗତେ ବକାଶି ।

ତୁମ୍ଭକୁ ଅନାଇଁ ।

॥ ॥

ଦେଖି ନାହିଁ ଶୁଣି ନାହିଁ ତୁମ୍ଭେ ଅଛୁଁ କାହିଁ,
 ନୟନ ମୋ ଚିତ୍ତ ତୁମ୍ଭ ପାଶେ ଅଛି ଧାଇଁ ।
 ଭଲେ ଯେବେ ଏକାନ୍ତରେ—ତୁମ୍ଭେ କି ପ୍ରକାର ?
 ଅନନ୍ତ ଅକ୍ଷରେ ଦେଖି ଅନନ୍ତ ଅକାର ।
 ଆଉ ତ ଦେଖିବା କଥା, ନ ଶୁଣେ ଶ୍ରବଣେ,
 କେବେ ତ ପାରିଲ ନାହିଁ ଧରି ବାକ୍ୟେ ମନେ ।
 କି ସମ୍ଭବ ତୁମ୍ଭ ସଙ୍ଗେ ନ ପାରିଲି କାଣି,
 ଜନକ, ଜନନୀ, ବନ୍ଧୁ, ଜଡ଼ କିମ୍ବା ପ୍ରାଣୀ ?
 ପତି ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଯେବେ ପ୍ରାଣେ ଅସେ କ୍ଳାନ୍ତ,
 ତୁମ୍ଭକୁ ସ୍ମରଣ କରି ଲରେ ସୁଖ ଶାନ୍ତ ।
 ତୁମ୍ଭକୁ ପାସୋରି ଯେବେ ଆସି ଦୂରେ ଦୂରେ,
 ଅସ୍ଥିର ଜୀବନ ହୁଏ ଅକୁଳେ ଅତୁରେ ।
 ଯେ ହୁଏ, ଯେ ସ୍ଥାନେ ଥାଏ, କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ,
 କାଟିବ ଜୀବନକାଳ ତୁମ୍ଭକୁ ଅନାଇଁ ।

ମିଷ୍ଟ କଥା ।

ସେତେ ସୁଖକର ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଛି ଜଗତରେ,
 କେହି ନୁହେଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମିଷ୍ଟ କଥା ସମାନରେ ।
 ମୋ ହୃଦୟ ନିରନ୍ତର ସୁଖ ଶାନ୍ତି ଶୂନ୍ୟ,
 ଜ୍ଞାନଗାରମା ବା ଅର୍ଥେ ହେବ ନାହିଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ।
 ଚନ୍ଦ୍ରମା-କରଣ ଅବା କୁସୁମ-ସୌରର,
 ଲୋକରେ ସୁଖ୍ୟାତି, ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦା ଗୌରବ ।
 ଏଥିରେ ତ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ନ ଲରେ ଜୀବନ,
 କେବଳ ମୁଁ ଲୋଡ଼େ ମିଷ୍ଟ ସରଳ ବଚନ ।
 ମିଷ୍ଟ କଥା ନୁହେଁ ପର ପାର୍ଥକ ପଦାର୍ଥ,
 ଦେବତାର ଉପଭୋଗ୍ୟ ଅମିୟ ପଦାର୍ଥ ।
 ଶୁଣୁ ଲୋକଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ କେତେ ମିଷ୍ଟ କଥା,
 ନୁହେଁ ତ ସରଳ—ପ୍ରବଚନା କପଟତା ।
 ସେଥିରେ ତ ହୁଏ ନାହିଁ ଜୀବନ ଶୀତଳ,
 ପ୍ରାଣହନ୍ତାରକ ବ୍ୟାଧିସଜୀବ କେବଳ ।
 ଥିଲା ସେବେ ମୋର ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦା ଫଙ୍ଗିଥି,
 ଅସି ପାଶେ ଲୋକେ ମିଷ୍ଟ କଥା କହୁଛନ୍ତି
 ସେହି ମିଷ୍ଟ କଥା ଶୁଣି ଯାଉଥିଲି ଭୁଲି,
 ନ ବୁଝିଲି ଏହା ସ୍ୱାର୍ଥସାଧନର ବୋଲି !
 ମୁଁ ତ ଏବେ ସେହି ମିଷ୍ଟ କଥାର କଜାଳୀ,
 ଥାଉ ମିଷ୍ଟ—ଲୋକେ ବୁଝା ଦେଉଛନ୍ତି ଗାଳି ।

ସନ୍ତପ୍ତ, ଉନ୍ମତ୍ତ, ଦଗ୍ଧ ହୃଦୟ ଉନ୍ମତ୍ତ,
 କପଟ କଥାରେ ଲଭି ପାରେ କି ସାନ୍ତ୍ବନା ?
 ହତାଶ ଉଦାସ ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା କାଳରେ,
 ଫଣ୍ଡ ବାକ୍ୟେ ତୁଷ୍ଟ କେହି ନ କଲି ତ ଥରେ-
 ବନ୍ଧୁ ରୂପେ, ଜ୍ଞାନରୂପେ ଅସି କେତେ ଜଣ,
 ସଜାଇ ରଞ୍ଜାଇ କେତେ ବୋଲନ୍ତି ବଚନ !
 ସେଥିରେ କି ମାନେ ମନ ? ବରଷ ଯନ୍ତ୍ରଣା
 ବଢ଼େ, ମଣେ ଏତ କପଟତା ପ୍ରତାରଣା ।
 କୋକିଳ କାକିଳୀ କିମ୍ବା ସୁକଣ୍ଠ ସଙ୍ଗୀତ
 ଶୁଣି ତ ଶୀତଳ ହେଲା ନାହିଁ ଦଗ୍ଧଚିତ୍ତ ?
 ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନିବିଡ଼ ହୃଦ ମଧ୍ୟେ ଦୁଃଖରାଶି
 ଶୁଣି ସେ ସଙ୍ଗୀତ ତାନ ଉଠେ ଭାସି ଭାସି ।
 ଯିବି କାହା ପାଶେ ଶୁଣିବାକୁ ମିଶ୍ଟ କଥା ?
 ଜଗତ ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଵାର୍ଥପରତା ଶଠତା !
 ଯାହାପାଇଁ ଥିଲି ପ୍ରାଣ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ,
 ତାହାଙ୍କ ବେଢ଼ର ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଅଭୁତ !
 ହୃଦୟ ନିବିଡ଼ ସ୍ଥଳେ ଯାକୁ ଗଣ୍ଡଧନ
 ସସି ରଖିଥିଲି କର ଜୀବର ଜୀବନ;
 ସବୁସବୁ ଦେଇଛି ତାଳି ଯାହା ମଙ୍ଗଳରେ,
 ତାକିଛି ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କେତେ ବସି ନିର୍ଜନରେ;
 ମୁଣି ଅର୍ଦ୍ଧ ଗ୍ରାସ କାଢ଼ି ଦେଇଛି ଖିଆଇ,
 ଅପଣା ପିକଲି ବାସ ଦେଇଛି ପିକାଇ;
 ନିମେଷ ବଞ୍ଚେବ ହେଲେ ଲଭି ମୁଁ ମରଣ,
 ସ୍ଵର୍ଗ ଅନୁଭବେ ହେଲେ ପୁନଶ୍ଚ ମିଳନ;

ଯାହାପାଇଁ କରୁଛୁ ମୁଁ ଅସାଧସାଧନା,
 ଦିବା ନିଶି କରେ ଯାହା ଭଲ ଉକାମନା,
 ଧକ ! ଧକ ! ସେହି ମୋତେ କହେ କଟୁ କଥା,
 ମୋ ଜୀବନେ ନାହିଁ ତାର ମାୟା ବା ମମତା ।
 ବିଧାତା ଗଢ଼ିଲେ ରକ୍ତ ମାଂସରେ ହୃଦୟ,
 ପାଷାଣରୁ ବଳ ଦେଖି କଠିନ ନିଶ୍ଚୟ !
 ଛନ୍ଦି ଲୋକ କେତେ ପଶୁ ପିଣାତ ସମାନ,
 ସ୍ୱାର୍ଥରେ ଦିଅନ୍ତି ପରପୁଣ୍ୟ ବଳଦାନ ।
 ତେବେ କି ଜଗତ ସ୍ୱାର୍ଥପରତାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ?
 ନାହିଁ କି ସତ୍ତାନ୍ତରୁ ? ଦେବଭବଶୂନ୍ୟ ?
 ପିଣାତରାକ୍ଷସଧର୍ମୀ ହେଲେ ସବୁ ନର,
 ହୁଅନ୍ତା ସେ ଜଗତଟା ନରକ ଅକର !
 ନାହିଁ ନାହିଁ, ଭ୍ରାନ୍ତ ମନ ! ଇଶ୍ୱରରାଜ୍ୟରେ
 ଅଛନ୍ତି ଦେବତା ନରନାରାୟଣରୂପରେ ।
 ନ ଥିଲେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଭବ—ମାନବସମାଜ
 ଲଣ୍ଡରଣ୍ଡ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତା ଅଜ
 ଭିନ୍ନ ହୋଇଥାନ୍ତା ଲୋକସମାଜ-ବନ୍ଧନ,
 ଅଶାନ୍ତି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଅନ୍ତା ଅବନ ।
 ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେବତାରୂପା ଅଛନ୍ତି ଜନନୀ,
 କେବଳ ଖ୍ୟାତଙ୍କ ମିଶ୍ର ବାକ୍ୟ ପୁଧା ମଣି ।
 ତାଙ୍କ ମିଶ୍ରବାକ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଦେବାକୁ ଭୁଲିନା
 ଜଗତେ ପଦାର୍ଥ ନାହିଁ କରେ ବିବେଚନା ।
 କେ ଅଛୁ ଜଗତେ ଆଉ ଜନନୀ ସମାନେ
 ନିସ୍ୱାର୍ଥେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପୁଣ୍ୟପାଇଁ ପ୍ରାଣଦାନେ ?

ଅନୁର ଅଛନ୍ତି ମଧ୍ୟ ଦେବା ଜଗତରେ,
 କଦାଚିତ୍ ବରଜିତା ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ଘରେ ।
 ନ ଥିଲେ ତପସ୍ୟା ଘୋର, ସେ ଦେବା ଦର୍ଶନ
 ପାଇବାର ଅସମ୍ଭବ ମାନବ ଜୀବନ ।
 ବିପଦ ଯନ୍ତ୍ରଣା ବ୍ୟାଧି ସନ୍ତାପ କାଳରେ
 ଚକିତେ ଅତିକ୍ଷେ ଭୁଲ୍ ଥାଏ ସେ ପାଶରେ,
 ସେ ପରଶମଣି ଗୁଣ ଜାଣେ ସେ ମାନବ,
 ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପୀୟୂଷ କବିଅଛି ଅନୁରବ ।

ସୋଫ୍ଟ ।

ସବୁତୁଳା ଗଜାତୁଳା ବ୍ରହ୍ମ ସନାତନ,
 ସେହି ପରବ୍ରହ୍ମ ଅଂଶ ମାନବ ଜୀବନ ।
 ସିନ୍ଧୁଜାତ ବନ୍ଦୁମାତ୍ରି ଥାଏ ପୃଥକରେ,
 ସିନ୍ଧୁଧର୍ମାନ୍ତାନ୍ତ କିନ୍ତୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପରେ ।
 ବିଦଶା ବନ୍ଦୁର—‘ଜଳ’ ‘ବାସ’ ‘ହମ’ ଭିନ୍ନ,
 ମିଳିଲେ ସିନ୍ଧୁରେ ଲୁପ୍ତ ହୁଏ ଅସୁଚିତ୍ ।
 ‘ଜାଗ୍ରତ’ ‘ସ୍ୱପ୍ନ’ ‘ସ୍ୱପ୍ନ’ ବିଦଶା ଜୀବନେ,
 ‘ବାସ’ ‘ଜଳ’ ‘ହମ’ ଦଶା ଯେକିବେ ଯେସନେ;
 ଜାଗ୍ରତ ଜଳୀୟ ଭବ, ସ୍ୱପ୍ନ ହିମାଳୟ,
 ବାସ୍ତବିକାର ସ୍ୱପ୍ନଦଶା, ଦେହ ମନେ ଶାନ୍ତ ।

ତୁଷ୍ଟି ଚତୁର୍ଥ ଦଶା ମାନବ ଜୀବନେ,
 ସାଗର-ମୁକ୍ତାଶୟତ ପରିତ ସେସନେ ।
 ପଢ଼ିତ ସାଗର ଗର୍ଭେ, ମିଶି ନାହିଁ ଜଳେ, *
 ନାହିଁ ମଧ୍ୟ ଆହୁରୂପ ଥିଲା ଯଥା ସ୍ଥଳେ ।
 ଜୀବନ—ବିଦଗ୍ଧାତ୍ମ ପ୍ରକୃତ ଅତୀତ,
 ତୁଷ୍ଟି ଚତୁର୍ଥ ଦଶା ନାମେ ଅଭିହିତ ।
 ମିଳିଲେ ସିନ୍ଧୁରେ ବିନ୍ଦୁ ସାଗର କେବଳ°
 ଜୀବ ଶେଷଦଶା ‘ଶାନ୍ତ’ ‘ଶିବ’ ଓ ‘ମଙ୍ଗଳ’ ।

ଦୁଃଖ ଧନ ।

କି ଧନ ସେ ଥିଲା	ଯାଇଛି ଦୁଃଖ,
ଦିବ୍ୟାଦି କୃପା	ଯା ନାମ ରକ୍ତ ।
ଶୟନେ ସ୍ବପନେ	ପଡ଼େ ମନରେ,
ଭୁଲି ନ ପାରିଲ	ତାହାକୁ ଥରେ ।
କେତେ ପଢ଼ା ପାଠ	ଗଲି ପାସୋର,
ଗାଉଥିବା ଗୀତ	ତା ନାମ ଧର ।
ବାସନ୍ତ ପବନ	ଶାରଦା ସ୍ବର,
ପୁଷ୍ପ କମଳିନୀ	କୌମୁଦୀ ଭ୍ରତ ।

ଅନନ୍ତ ଉତ୍ସବେ	ସଙ୍ଗୀତ ତାନେ,
ନ ଦେଖି ମାଧୁରୀ	ତାହା ସମାନେ ।
ସର ତ ଯାଇଛି	ଅଶା ଭରସା,
ନ ବୁଝିଲ ମନ	କି ହେବ ଦଶା ?
ହୃଦୟେ ବିଚାର	ବେଦନା ଯେତେ,
ଲୋକଦେଖା ହସ	ହସିବ କେତେ !
କାହାକୁ କହିବି	ହୃଦୟ କଥା !
କେ ବୁଝିବ ମୋର	ମରମ ବ୍ୟଥା !
ଦୟା ପ୍ରାଣୀ ସୁଖ	ଶାନ୍ତି ସକଳ
ଯାଇଛି ତ ସର,	କଷ୍ଟ କେବଳ !
କି ଧନ-ପାଇଲେ	ଭୁଲିବ ତାକୁ,
ଖୋଜି ନ ପାଇଲ	ସୁଧା ଗୋଟାକୁ ।
ଯେତେବନ ଥିବ	ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ,
ଧରଣର ଦୁଃଖ	ସଙ୍ଗୀତ ତାନ !

ଅନନ୍ତ ।

ଅନନ୍ତ ଅକ୍ତାଶେ   ଅନନ୍ତ ବକାସେ
 ଅନନ୍ତ ତାରକା ରାଜେ,
 ଅନନ୍ତ ଭବନ   ଅନନ୍ତ ଜୀବନ
 ଅନନ୍ତ କୌଶଳେ ସାଜେ ।
 ଅନନ୍ତରୁ ଅସି   ଅନନ୍ତରେ ଭାସି
 ଯାଏ ଅନନ୍ତ ମାର୍ଗରେ,
 ଅନନ୍ତ ବାସନା   ଅନନ୍ତ କଲ୍ପନା
 ଲିପ୍ତ ଅନନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରେ,
 ଅନନ୍ତ ଦଶରେ   ଅନନ୍ତ ରୂପରେ
 ଅନନ୍ତେ ଅନନ୍ତ ମେଳା,
 ଅନନ୍ତ ଉତ୍ପତ୍ତି   ଅନନ୍ତରେ ପ୍ରିତି
 ମହା ଅନନ୍ତର ବେଳା ।
 ଅନନ୍ତ ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ   ଅନନ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ
 ରୂପ ରୂପ ତଥା ଗଳ ।
 ଅନନ୍ତ ମହାନେ   ସବୁ ଉପାଦାନେ
 ପ୍ରାଣୀ ଜୀବନ ସମ୍ବଳ ।
 ଅନନ୍ତ ଭବରେ   ସାନ୍ତ ବିଷୟରେ
 ତୃପ୍ତିଲଭ ଅସମ୍ଭବ ।
 ସେ ଅନନ୍ତ ଆସେ   ଅନନ୍ତ ପ୍ରୟାସେ
 ସଦା ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ମାନବ ।

ପାତୁଆ—ପାତୁଛି ।

ନବିଡ଼ ବିଜନ ବନେ ଅନନ୍ଦ ମନରେ
 ପାତୁଆ ପାତୁଛି ଦୁହେଁ ଭ୍ରମନ୍ତି ସୁଖରେ ।
 ଶ୍ଯାମଳ ଅପଦ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନାହିଁ ଚିତ୍ତେ ଭୟ,
 ଅମୃତକ୍ତି ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରତି ଅଭ୍ୟାନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟୟ ।
 ପତି ପତ୍ନୀ ଭିନ୍ନଦେହୀ ଏକମନପ୍ରାଣ,
 ଭବର ପୋଷଣ ବିନା ନାହିଁ ଅନ ଜ୍ଞାନ ।
 କପୋତ ମିଥୁନ ସମ ପାତୁଆ ଦମ୍ଭକ,
 ଖରବ, ଟୋକାଇ, ଧନୁ, ଟାଙ୍ଗିଆ ସମ୍ପତ୍ତି ।
 କେତେଗୋଟା ଶୁଷ୍କ ଶାଖା ଢୁଣ କେତେ ବିଡ଼ା—
 ନିର୍ମିତ କୁଟୀର ବୃକ୍ଷମୂଳେ ଅଛି ଛିଡ଼ା ।
 ଦିନଯାକ ଥାଏ ନାହିଁ କୁଟୀର ସମ୍ପର୍କ,
 ରାତ୍ରିରେ କେବଳ ଶୋଇଥାନ୍ତି ଦୁଇଲୋକ ।
 ପ୍ରଭାତେ ପାତୁଆ ଯୁବା ଟୁଲେ ଧୀରେ ଧୀରେ,
 ହାତେ ଧନୁବାଣ ଖଣ୍ଡେ ଟାଙ୍ଗିଆ ଅଗ୍ନିରେ !
 ଦିଗମ୍ବର ଶ୍ୟାମାଙ୍ଗିନୀ ପାତୁଛି ଯୁବକ ।
 କାଶରେ ଟୋକାଇ ଗୋଟେ ହାତରେ ଖଣ୍ଡ ।
 କଟୀ ନିମ୍ନେ ଆଗେ ପଛେ ଗୁଞ୍ଜ ପଞ୍ଜବରେ
 ପାତୁଛି ସୁନ୍ଦରୀ ଲୁହା ନିବାରଣ କରେ । *

ଗୁରୁତ୍ବ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ପାତୁଆ ନାମ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଜ୍ୟବାସୀରେ ପାଦ୍ୟ ନବତ୍ବ
 ଅବସରରେ ଭ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ । ତେଜାନାଳର ପ୍ରାଚୀନ ରଣୀୟ ମହାସନା ସୁଖୀରଥ
 ମହେନ୍ଦ୍ର ବାହାଦୁର ବଡ଼ ପଦ୍ମରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁ ପରିଧାନ କରାଇଥିଲେ । ତଦବଧି
 ସେମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା କ୍ରମଶଃ ଭଲ ହୋଇ ଆସୁଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନେ କୃଷି ବାସ୍ୟରେ
 କିପ୍ରକ୍ତ ଅଛନ୍ତି ।

କୌପୀନ ମାବିକ ପାତୁର ପରିଧାନ,
 ନାହିଁ ଭାବ ଚନ୍ଦ୍ରା, ମାନ, ଅପମାନ ଜ୍ଞାନ ।
 ମସିଆ, କଡ଼ବା, ଟୁଙ୍ଗା, ବନଅଳ୍ପ ପିତା,
 ପାତୁର ଅଶୁଭ ଖୋଲି, ଅହାରେ କି ଚନ୍ଦ୍ରା ?
 ପ୍ରକୃତର ଗନ୍ତାଘର ଯାଠାରେ ଉନ୍ମୁକ୍ତ,
 ଚନ୍ଦ୍ରକ କି କଦାଚିତ ସେ ଲୋକ ଅଭିକ୍ତ ?
 ନେଉଳ, ଠେକୁଆ, ଶାଘା, ଶୁଆ, ବଣି, ଗୋଧୁ,
 ଦେନ ଆସେ ବନ୍ଧୁକର ପାତୁଆ ପାରିଧି ।
 ମୂର୍ତ୍ତିମତ ସରଳତା ପାତୁଆକାମିନୀ,
 ଖଟିଥାଏ ସ୍ବାମିପଦେ ଦବସ ଯାମିନୀ ।
 ଶୟନେ, ଭୋଜନେ, ଉପବେଶନେ, ଗମନେ,
 ନରନ୍ତର ସ୍ବାମି ସଙ୍ଗେ ସଜନେ ବିଜନେ ।
 ନାହିଁ ଚନ୍ଦ୍ରା ନାହିଁ ଜ୍ଞାନ ଭୂତ ରବିବ୍ୟତ,
 ନିୟତ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମନ ଅନନ୍ଦେ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ।
 କାନନ କୁସୁମ ଗୁଡ଼ି ପାତୁଆ ହସ୍ତରେ
 ମଣ୍ଡାଏ ପାତୁର ଦେହ ପରମ ଯତ୍ନରେ ।
 ପାତୁଆ ଭୂମିରେ ଗହମଲେ ଥାଏ ଶୋଇ,
 ଜଗି ବସିଥାଏ ଡାହା ପାଶରେ ପାତୁର ।
 ନାହିଁ ଧର୍ମାଧର୍ମ ଜ୍ଞାନ ଭୂତ ରବିବ୍ୟତ,
 ପ୍ରକୃତଗୁଳକ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ସମସ୍ତ ।
 ସରସତା, ସୌଭାଗ୍ୟ, ବିଦ୍ୟା, ବିଳାସ, ବାସନା,
 ସ୍ବାବର ଶିଶୁଗଣେ ନାହିଁ କିଛି ଜଣା ।
 ବନ୍ୟ ମଧୁ, ଫଳ, ମୂଳ, ବନ୍ୟ ପତ୍ର, ପତ୍ରୀ,
 ପ୍ରକୃତ ସନ୍ତାନଗଣପାଇଁ ଛନ୍ତି ରଖି ।

ବିଳାସ ବାସନା ଅଳ୍ପପାଇଁ ହାହାକାର,
 ପ୍ରବନ୍ଧନା ପ୍ରଚାରଣା ଅଳ୍ପକି ବେଢ଼ର,
 ସ୍ଵାର୍ଥ ଆଶେ ପରର୍ଥକୁ ଦେବା ବଳ ଦାନ,
 ନିତ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ ସମାଜରେ ଲଭିବାଂସମାନ !
 ନାହିଁ ଲୋଡ଼ା ସେ ସର୍ୟତା, କି ହେବ ସେ ଜ୍ଞାନେ ?
 ଦେବାକୁ ଯଦ୍ୟପି ହେବ କଷ୍ଟ ପରପ୍ରାଣେ !
 ସେ ବିଦ୍ୟା ସର୍ୟତା—କ୍ଷଣରଙ୍ଗର ଜୀବନ
 କଳ୍ପିତ କରେ—କିବା ତହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ ?
 ସାଧୁବାକୁ ପାର ଯେବେ ସୁଦେଶ କି ଲାଣ,
 କର ଯେବେ ପ୍ରଭୁପଦ ଭକ୍ତି ଭାବେ ଧାନ,
 ତୁଅ ସର୍ୟ ରବ୍ୟ କର ବିଦ୍ୟା ଆଲୋଚନା,
 ଅନ୍ୟଥା ଜୀବନେ ଜାଣ ସବୁ ବିଫଳନା ।
 ବରଷ ପାତୁଅ ବେଶେ ଭ୍ରମିବା ବନରେ
 ଉଚିତ, କଳ୍ପଣ ପ୍ରାଣେ ସର୍ୟ ସମାଜରେ
 ଅନୁଚିତ ବାସ—ଯାହା ନରକ ଆକର !
 ପାତୁଅ ଜୀବନ ବହୁଗୁଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠତର ।

ଜନ୍ମଭୂମି ।

—*—

କୁହକରାଟିଲ !   କାନନଗୋଭନ !
 ଜନନି ! ଉତ୍ତଳଭୂମି !
 ପୂଜନୀୟେ ଅମ୍ଭ !   ମହାସିନ୍ଧୁ ତବ
 ଚରଣ ଯାଉଛି ଚମ୍ପି ।
 ଶଯ୍ୟଶ୍ୟାମାଙ୍ଗିନି   ସଉଧମାଳିନୀ
 ସୋରଷଜହାର ଦେବ !
 କେତେ ମହାକବି   ଅମର ପଦ୍ମବା
 ଲଭିଲେ ଚରଣ ଯେବ ।
 ବିଶାଳ ଅବନୀ   ମନ୍ଦ୍ୟ ଜୟଧ୍ବନି
 କର କେତେ ଜାତି ସୁଖେ
 ଧାଇଁଛନ୍ତି, ମାତଃ !   କେବଳ ନିତାନ୍ତ
 ତୁମ୍ଭ ପୁଣେ ଛନ୍ତି ଦୁଃଖେ ।
 ତୁମ୍ଭେ ତ ପଦବୀ,   ସୌଷ୍ଠବେ ବିଦିବା,
 କୃପଣା କୁହ ତ ବାନେ !
 ଶଯ୍ୟ ଶିଖର   ବିପୁଳ ନିର୍ମଳ
 ଭୁଞ୍ଜିଛନ୍ତି ପୁଣିମାନେ ।
 ତେବେ କିପାଁ ମାତଃ !   ତୋ ପୁଣେ ନିତାନ୍ତ
 ହେଉଛନ୍ତି ସ୍ଥାନମାନ,
 ଜାଣିଲ ନିକର   କେବଳ ତାଙ୍କର
 ନାହିଁ ଜାତି ଅଭିମାନ ।

ମାତାକୁ ସମ୍ମାନ   ନ କରେ ଯେ ଜାଣ,
ସେହି ତ ଅଧମ ସୁତ,

ସେହି ସବୁସ୍ଥାନେ   ଥାଏ ଅପମାନେ
ସମାଜରେ ଅନାଦୃତ ।

ଯେ କରେ ଜନନୀ   ସେବା, ସେହି ଧର୍ମ
ହୁଏ ସକଳ ଧନରେ,

ତାହାର ଗୌରବ   ଦେଶବାସୀ ସବୁ
ରଚନ୍ତି ସଦା ମୁଖରେ ।

ପଶୁପକ୍ଷୀ ଯେତେ   ଅଛନ୍ତି ଜଗତେ
ପୋଷନ୍ତି ଯବେ ଉଦର,

ତୁମ୍ଭେ ସେ ପ୍ରକାର   ହେଲେ ସ୍ୱାର୍ଥରେ
କି ରେଦ ହେଲା ତୁମ୍ଭର ?

ଭୁବି ଦେଶ ପ୍ରଭୁ,   ଉପାର ଉଦ୍ଭବ
ଲୋଡ଼ ଜାତୀୟ ଗୌରବ,

ଦେବଦାସିଣେ   ଜାଣନ୍ତୁ ଧର୍ମଣ
ସର୍ଥାର୍ଥ ଜଣେ ମାନବ ।

ଗର୍ବର ସୂକ୍ଷ୍ମ ବୁଦ୍ଧି ।

ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ କୁକୁର ଥିଲେ ଏକ ଧୋବାଘରେ,
 ପ୍ରତି ଦିନ ଗାଧ ଲୁଗାଯାକ ଛେଲ ବହୁ ବହୁ ମରେ ।
 ତୁଠରୁ ବାହୁ ଧୋବା ଗଧଟାକୁ ଖୁଣ୍ଟରେ ପକାଏ ବାନ୍ଧି,
 ଏଣେ ଥକା ମଜା ଦେଖେ ସେତେ ଶ୍ରେକ ଶୋଇପଡ଼େ କାନ୍ଦକାନ୍ଦି ।
 ଡାଠାକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦିଏ ଦିନେ ଦିନେ ଧୋବଣୀ ମୁଠାଏ ଘାସ,
 ହେଲେ ଡାହା କିଛି ସବୁଦିନେ ନୁହେଁ ଅଧିକନ ଉପବାସ ।
 ପଡ଼ିଆରେ ଚର ବୁଲିଲେ ଅଥବା ଡାହୁଁରେ ପୁରନ୍ତା ଯେତେ,
 ସବୁବେଳେ ଧନା ଲାଗି ରହିଥାନ୍ତି ଘାସ ଘଙ୍ଗେ କାନ୍ଦୁ ରେଟ !
 କୁକୁରର କିଛି କାମ ଦାମ ନାହିଁ ସବୁବେଳେ ବୁଲୁଥାଏ,
 ମଜା କରି ବସି ଦୁଇ ଓଲ ମାଂସ ଭାତ ସେତେ ସେତେ ଖାଏ ।
 ବିଚ୍ଛୁରିଲା ଗଧ ତୁଛ ବସି ବସି କୁକୁର ଗୋବାଏ ହାଡ଼,
 କାମରେ ଅଳପ ଭିଲ ହୋଇ ଗଲେ ମୋ ପିଠିରେ ପଡ଼େ ମାଡ଼ ।
 କିପାଇଁ ସାଥନ୍ତ କୁକୁରକୁ ଏଡ଼େ ମୁହେଁରେ ଖୁଆନ୍ତ ଭାତ,
 ଦିନ ଯାକ କାମ କରି କରି ମରୁଁ ମୋ ବେଳକୁ ଠେଙ୍ଗା ବୋତ ।
 ବିଚ୍ଛୁରି ବିଚ୍ଛୁରି ପ୍ରିୟ କଲ ଗଧ ଅପଣା ସୁସ୍ଥ ବୁଦ୍ଧିରେ,
 ଜଣାଗଲା କଥା, ସାଥନ୍ତେ ଶୋଇଲେ କୁକୁର ଡ଼କେ ରହିରେ ।
 ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ହଲାଇ ଆଗ ଦୁଇ ଗୋଡ଼ ସାଥନ୍ତ ଉପରେ ମାରେ,
 ସାଥନ୍ତଙ୍କ ତେଣୁ ଏତେ ଦୂର ସ୍ନେହ ଅଛି ସେ କୁକୁର ଠାରେ ।
 ସେହିପରି କଲେ ମୋ ଉପରେ ହେବେ ସାଥନ୍ତ ନିଶ୍ଚୟ ଖୁସି,
 ଲୁଗାଛେଲ ବହିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ମଜାରେ ଖାଇବା ବସି ।

ଦିନକରେ ଧୋବା ଲୁଗା କାତ କାତ ଧକିଥିଲା ଶୋଇ ପଡ଼ି,
 ଅଧରାତି ବେଳେ ଗଧ ଉଠି ପଡ଼ି ଉଇରେ ଛଉଲ ରଡ଼ି
 ରଡ଼ି ପରେ ରଡ଼ି ! ପ୍ରହରକେସାଏ କଲ ଚତୁକାର ଉତ୍କଟ,
 କି କରବ ଧୋବା, ନଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ଦୃଢ଼ ହେଲା କୁଟପଟ ।
 ଭାଲଲା ମନରେ ନିଶ୍ଚୟ ଗଧକୁ ହେଲାଣି ଉତ୍କଟ ପୀଡ଼ା,
 ଅଖି ମଳ ମଳ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅସି ଗଧ ପାଖେ ହେଲା ଛିଡ଼ା ।
 କୁକୁର ସମାନ ଅଗ ଦୁଇ ଗୋଡ଼ ଟେକି ଗଧ ଅନମରେ
 ଲୁହକୁ ହଲାଇ ହଲାଇ ପିଟିଲା ଧୋବା ଛଉରେ ମୁଣ୍ଡରେ ।
 ବୋପା ଲୋ ! ମଲ ଲୋ ! ରଡ଼ି ଛଉ ଧୋବା ବାଉଁଶ ଠେଙ୍ଗାଟା ଅଣି,
 ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ଗର୍ଦ୍ଦର ପିଠିରେ ମୁଣ୍ଡରେ ପିଟିଲା ଟାଣି ।
 ପଡ଼ିଗଲା ଗଧ ଶାଉଁଟାକୁ କାଢ଼ି ଛାଡ଼ିଲା ପଞ୍ଜର ହାଡ଼,
 ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାମ କଲେ ପିଲମାନେ ଖାଇବ ଏପରି ମାଡ଼ ।
 ଯାହାର ଯେ କାମ ନିରୂପିତ ଅଛି, ତାହାକୁ ସେ କାମ ସାଜେ,
 ନ ଜାଣିଲା ଲୋକ ତହିଁ ହାତ ଦେଲେ ପିଠିରେ ପାଞ୍ଚଣ ବାଜେ ।

ଶୂନ୍ୟମଣିର ଅଙ୍ଗା ।

ଶୂନ୍ୟମଣି ଶିନେ , ଅଙ୍ଗାଟିଏ ପାଇଁ ମାତା ପାଶେ କଲେ ଅଳ,
 ଶୁଣି ଶୁଣି ମାତା ବୋଲଲେ ପୁଅକୁ ବନ୍ଧୁତ ହୋଇ ସେ ଚଳ ।
 ଆରେ ଦୁଷ୍ଟ ପିଲା ! ତୋ ଦେହ ମାପରେ ଅଙ୍ଗା ଆଣିବ କପର ?
 ନଈ ନଈ ତୁହି ପଦାକୁ ବାହାରୁ ନାନାବିଧ ରୂପ ଧର !
 ଦୁଇପା ଦିନର ତୋହର ଆକାର ନ ଥାଏ ଦୁଇପା ଦିନେ,
 ଚତୁର୍ଥୀ ପଞ୍ଚମୀ ଶତୀରେ ତୋ ରୂପ ହୋଇ ଯାଏ ଭିନ୍ନେ ଭିନ୍ନେ ।
 ତୁଆଁ ସ ଦିନରେ ଏକାବେଳକେ ତୁ ପଦାକୁ ବାହାରୁ ନାହିଁ,
 ତୁଛରେ ପଛପା ଖରଚ କରି ମୁଁ ଅଙ୍ଗା କଣିବ କିପାଇଁ ?
 ଶରୀର ସମାନେ ଅହେ ପିଲାମାନେ ! ନ ଥିଲେ ମନ-ସ୍ଥିରତା—
 ତୁମ୍ଭପାଇଁ ଦ୍ରବ୍ୟ କଣିବା ବେଳକୁ ହେବ ଶୂନ୍ୟମଣି କଥା ।

କର୍ମଫଳ ।

କି ଥିଲ, କାହିଁ ଥିବା ଥିଲ, କିପାଁ ପୁଅଟାରେ
 ଜନ୍ମିଲି, ନ ଯାଏ ଜଣା ସଦୃଶ ବୁଦ୍ଧିରେ ।
 ସମସ୍ତ ମାନବ କିପାଁ ନୁହନ୍ତି ସମାନ ?
 ସୁଖେ ଦୁଃଖେ ପାପ ପୁଣ୍ୟେ ପତ୍ତା ଅନ ଅନ ?
 ଅଦୃଷ୍ଟ ବା କର୍ମଫଳ ଜୀବନନିୟନ୍ତ୍ରୀ,
 ସବୁଜାଣୁ ଅଭିମତ—ମାତ୍ର ତରୁକଥା ।

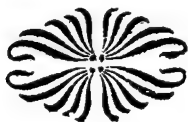
ନ ପାରିଲୁ ଜାଣି—ଜାତ ମନରେ ଫଣିବୁ—
 କର୍ମ ଅଗ୍ରେ, ଅବା ଫଳ ଅଗ୍ରେ, ଏ ଚଷମୁ ।
 ପାପେ ରହି, ଧର୍ମେ ଭକ୍ତି, ଜାତ ସ୍ଵଭାବରେ—
 କର୍ମ ଫଳ କର ଯେବେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ମନରେ—
 ମୃତ୍ୟୁ ଅଦ୍ୟେ ସବୁଜୁଳି ଥିଲେ ବିଦ୍ୟମାନ,
 ଅବଶ୍ୟ ମୋହର ଥିଲା ଅନ୍ଧା ଅବସ୍ଥାନ,
 କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରେ ପ୍ରବେଶିବା ପୂର୍ବେ ମୋର ପ୍ରାଣ
 ଥିଲା ତ ଅପାପବଦ୍ଧ ହୁଏ ଅନୁମାନ ।
 ସବୁ ପ୍ରଥମରେ କିପରି ଜାତ ପାପେ ରହି ?
 ଯାହା ଯୋଗେ ଭୁଞ୍ଜେ ପ୍ରାଣ ଅଶେଷ ଦୁର୍ଗତି !
 ସ୍ଵଭାବେ ଜଜ୍ଞୀୟ ଦେହ ଯଥା ରୂପାନ୍ତର,
 ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ବିଧି କି ତଥା ? ନୁହେଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ?
 ନିହିତ ଫୁଷ୍ଟିର ତତ୍ତ୍ଵ ନିବିଡ଼ ଛମିରେ,
 କର ପାର ଅନୁମାନ ସହଜ ବୁଦ୍ଧିରେ—
 ଭୁଞ୍ଜେ କର୍ମଫଳ ଲୋକ ବିଧିର ବିଧାନ,
 ବିଧିଠାରୁ ବଳ କର୍ମଫଳ କି ପ୍ରଧାନ ?
 କର୍ମଫଳ ମେଘିବାକୁ ବିଧିର ଅସ୍ପୃଷ୍ଟ
 ନାହିଁ ଯେବେ, ସ୍ଥିର କର ଏହାର ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ।
 ଜୀବନର ସୁଖଦୁଃଖଦାତା କର୍ମଫଳ,
 ବିନାଶକ, ରକ୍ଷାକାରୀ, ସହାୟ ଧନୁଳ ।
 କର୍ମଫଳ ପ୍ରଭାବରେ ଜୀବନର ଗତି,
 ନିମଗ୍ନ କର୍ମଭ୍ୟାସ ବିଧିର ନି ଯେଉଁଠି ପ୍ରଭାବ ।

ନଭେ ।

ହେ ଅନନ୍ତ ମହାଦେବ ! କରୈଁ ନମସ୍କାର;
 ନ ଜାଣେ କେ ତୁମ୍ଭେ ! ତୁମ୍ଭ କରୁଅ ଆକାର !
 ଅନନ୍ତ ନକ୍ଷତ୍ର ଗ୍ରହ ତୁମ୍ଭ ଅବ୍ୟୟରେ
 ବିରଜିତ ସୁଦୃଢ଼ମ ବିନ୍ଦୁ ସ୍ବରୂପରେ ।
 ମମ ଅଧିଷ୍ଠାନଭୂତା ବିଶାଳ ମେଦିନୀ—
 ଅନନ୍ତ ଜୀବନ ବନପବତ୍ୟାରଣୀ ।
 କଳ୍ପନାରେ କର ଏହା ସୀମା ନିରୂପଣ,
 ପ୍ରମୁଦ ବିସ୍ମିତ ହୃଦ ଚିତ୍ତ ଅବସନ ।
 ଅନନ୍ତ ବିଶାଳ ଗ୍ରହେ ବ୍ୟାପ୍ତ ତୁମ୍ଭ ଗାନ୍ଧୀ,
 ତୁଳନାରେ ଏ ଫେଦିନୀ ଅଟେ କଣା ମାଣ ।
 ଆଜନ୍ମ ଦେଖୁଛି ତବ ରୂପ ନୟନରେ,
 ବିଭିନ୍ନ ବିଚିତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭ ନିମିଷରେ ।
 ଅନନ୍ତ ବିଶାଳ ଗ୍ରହ ନକ୍ଷତ୍ର ଅଧାର—
 ହେ ନଭେ ! ବୋଲନ୍ତୁ—ତୁମ୍ଭେ ଅଧ୍ୟେଷ୍ଟ କାହାର ?

ଧର୍ମ ଚତୁଷ୍ଟୟ ।

ଜଗତ ମଧ୍ୟରେ ଯେତେ ମାନବ ସନ୍ତାନ,
 ଗତ, ଅଗତ, ଯେତେ ହିନ୍ଦୁ ବର୍ତ୍ତମାନ,
 ଧର୍ମ ମାତ୍ର ସମସ୍ତଙ୍କ ଜୀବନ ଅଧାର,
 କରନ୍ତୁ ଧାରଣ ଧର୍ମ ଜଗତ ସ୍ତସାର ।
 ମାନବୀୟ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର କଲେ ଅଲୋଚନା—
 ଚତୁଷ୍ଟୟେ ଅବସ୍ଥିତ ଧର୍ମ—ଯାଏ ଜଣା ।
 ବିଧି, ବିରାଗ୍ୟ, ପ୍ରେମ, ଭକ୍ତି, ଚତୁଷ୍ଟୟେ
 ଅବସ୍ଥିତ ଧର୍ମ ଲୋକରକ୍ଷାର ଅସ୍ତ୍ରବେ ।
 ଲସଲ୍ଲସ ଧର୍ମ ଶିଖ ବିଧିସର ମର୍ମ,
 ବିରାଗ୍ୟ ଗୌରବରକ୍ଷାକାରୀ କୌକଧର୍ମ ।
 ଚୈତନ୍ୟଦେବଙ୍କ ଭକ୍ତି, ସିଂହାସନ ପ୍ରୀତି,
 ଏହି ଗୁରୁ ଧର୍ମ ଶିକ୍ଷା ଦିଏ ଗୁରୁ ନୀତି ।
 ନ ବୁଝନ୍ତି ଅଳ୍ପ ପର କୁହୁଜ୍ଞାନଗଣ,
 ସବୁଶାସ୍ତ୍ର ସାରତତ୍ତ୍ୱ କରନ୍ତି ଗ୍ରହଣ ।

ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟଦେବଙ୍କ ସଙ୍ଗାର୍ଥନ ।

ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟଦେବ ନାଚି ନାଚି ଗୀତ ଗାଇ,
 ନଦୀୟା ଦାଣ୍ଡରେ ଭାକୁଛନ୍ତି—ଅସ ଭାଇ !
 ମିଳି ମିଶି କରୁ ପ୍ରଭୁନାମ ସଙ୍ଗାର୍ଥନ,
 ଅସ ଅସ ଅଛୁ ଯହିଁ ସାଧୁ ରକ୍ତଗଣ !
 ତେଜ ମନୁ ଅହଙ୍କାର—ରେଦାରେଦ ଜ୍ଞାନ,
 ସମସ୍ତଙ୍କ ଏକମାତ୍ର ପିତା ଭଗବାନ ।
 ଚଣ୍ଡାଳ, ଯକନ, ବିପ୍ର ସବେ ମୋର ଭାଇ,
 ଅସ ମିଳି ମିଶି ନାଚୁ ହରିଗୁଣ ଗାଇ ।
 ଜାତିଭେଦ, ଧର୍ମଭେଦ, କିପାଁ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ?
 ଭାଇ ଭାଇ ମିଳି ନାଚୁ, ହରି ହରି ବୋଲ ।
 ଦେଖନ୍ତୁ କୋରାନ୍ ଫେଇ, ବାଇବେଲ, ବେଦ,
 ସମସ୍ତଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ—ନାହିଁ ରେଦାରେଦ ।
 ରଚିତ ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ର ଏକ ଭୂପାଦାନେ,
 ପଢ଼ିତ ସାଗରଗର୍ଭେ ଯଥା ନିଦାନେ ।
 ରେଦରୁକି, ବ୍ରେଷ, ହିଂସା, ନରକନିଦାନ,
 ଭ୍ରୂତୃଷ୍ଣେମ, ସମଜ୍ଞାନ ସ୍ବର ରୋପାନ ।
 ସବୁଦିନେ ସ୍ଥିତି ଚିଦାନନ୍ଦ ଭଗବାନ,
 ଗୀତା, ଭଗବତ ଶାସ୍ତ୍ର ସେଥିର ପ୍ରମାଣ ।
 ଧର୍ମ ମାର୍ଗ ମାତ୍ର ଜାଣେ ଦୟା, ନାମେ ରକ୍ତି,
 ଦେହ ମନ ଶୁଦ୍ଧି, ଯୋଗସିଦ୍ଧି, ଅନାସକ୍ତି ।
 କାହ୍ୟ ଅଭିମୁଖ ଜାଣ ସବୁ ନିଆରୁର,
 ଅଭ୍ୟନ୍ତରଗତ ସର୍ପ ବଳ୍ଲୀକେ ପ୍ରହାର

ବିକଟେ ମାନବ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀହରି ମହିମା,
 ତୁଳ୍ଲ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖି ମାନବର ସୀମା ।
 ଅଶ୍ରୁପରମାଣୁ କନ୍ୟା ଅନନ୍ତ ଆକାଶେ,
 ଏକମାତ୍ର ମହାପ୍ରଭୁ ମହିମା ବିକାଶେ ।
 ବିଧି ସେ ପାଇବ ହରି—ତର୍କେ ବିତର୍କନା,
 ପ୍ରଭାତ ଲଭିଲେ ହରି ସ୍ତବ୍ଧେ ଅଛି ଜଣା
 ବୃଥା କୋଳାହଳେ ଭାଇ ବଢ଼ିବ ଅଶାନ୍ତି,
 ଅମ୍ଭ ଧର୍ମ ସତ୍ୟ, ତୁମ୍ଭ ମିଥ୍ୟା—ମନେ ଭ୍ରାନ୍ତି ।
 ହରି ହରି ବୋଲି ଭାଇ ନାମ ମାତ୍ର ସାର,
 ବକ୍ତିକୁ ଲଘିବାକୁ ନାମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର

ଶଙ୍ଖୀ ବରୁଣୀ—ବଣି ପସିଣୀ ।

ଶୁଭ୍ର ଡାଳ ଛଡ଼ି ବଣି ପସିଣୀଟି ଚିଲି ଛୁଆଣି ଜାଳାରେ
 ପସି ଘର ବାସି ତମ୍ଭ ପାତୁଥିଲୁ କୋଠା କାନନ୍ଦି ନାଳାରେ
 ଶଙ୍ଖୀ ବରୁଣୀଟା ଦିନେ କାହୁଁ ଆସି ଚରୁଟି ଚାହାନ୍ତି ବସା,
 ବରୁଣୀକୁ ଦେଖି ଚମକି ପଡ଼ିଲୁ, ବଣିର ଉଡ଼ିଲୁ ହଂସ ।
 ଦଶଦିଗ ତାକୁ ଅଛା ଦିଶିଲୁ—ଭାଳିଲୁ ଭାଗ୍ୟେ ଯା ଥିବ,
 ଭରସି ବୋଲିଲୁ—ସଲ୍ଲମ ସଲ୍ଲମ ଆସନ୍ତୁ ମେମ ସାହବ ।
 ଶୁଣିଛି ବରୁଣୀ ରାଜ୍ୟରେ ଆପଣ ଲଟ ସାହେବଙ୍କ ବିବା,
 ନ ହେବ କିପାଇଁ ଏପରି ସୁନ୍ଦରୀ ଆଉ କାହିଁ ନ ଦେଖିବା
 ତନ୍ତ୍ରମା ସମାନେ ଆପଣଙ୍କ ମୁଖ ସୁନ୍ଦର କୋମଳ ନିଶେ,
 କାକଟି ସୁନ୍ଦର, କାନଟି ସୁନ୍ଦର, ଲୁଞ୍ଜିଟି ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ

ନେତ୍ରେ କଷ୍ଟ ସାଦୃଶ୍ୟ ଥିବାରୁ ବିଶ୍ୱାସ ଏଡ଼େ ସୁଦୃଢ଼,
 ହେଲେ—ଅପଣଙ୍କ ଚିଲିଆଖି ସଙ୍ଗେ ହେବେ କେଉଁଗୁଣେ ସର !
 ଧଳା ମଣମଲ ପରାଏ ଚିକ୍କଣ ଦେହଟି କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର,
 ଦାନୁରୁଡ଼ି-କେଡ଼େ ନିର୍ମଳ ଦିଶୁଛି ଗଜମୋତି ପଟାନ୍ତର ।
 ଅପଣଙ୍କ ପର ଅସୁବ ସୁନ୍ଦରୀ ଦେଖି ନାହିଁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ,
 କି ଯୋଗରେ ଅଳ୍ପ ରାତି ପାହୁଥିଲା, ଦେଖିଲି ଯାହା ନେତ୍ରେରେ !
 କେତେଦିନୁ ମନେ ମନେ ଶୁକ୍ରଥାଏ ଚରଣ ଦର୍ଶନପାଇଁ,
 ସ୍ନାନ କପାଳୀକୁ ଠାକୁରଣୀ ରେଟ ସହଜେ ମିଳିବ କାହିଁ ?
 ତାଙ୍କାଳୁଣୀ ବୁଢ଼ୀ ଭାଗ୍ୟରେ ମିଳିଲେ ଦାଣ୍ଡଦୁଆରରେ କାଶି,
 ଅଳସୀ କପାଳେ ଗଙ୍ଗା ବିନେ କଲେ ବାଉଦୁଆରକୁ ଅସି ।
 ପକ୍ଷିଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରୁ ନିଜ ଅପଣଙ୍କ ଶୁଣୁଛି କେତେ ପ୍ରଶଂସା,
 କେବଳ ଦେବୀଙ୍କ ଚରଣ ପ୍ରସାଦୁଁ ବାଜୁଛି ଏଠାରେ ବସା
 ଅପଣଙ୍କ ପାଦ କଳାଶରୁ ମୁହିଁ ପାଇଛି ପିଲା ଦୁଇଟି,
 ଦେବୀଙ୍କ ଦର୍ଶନ କରିବା ସକାଶେ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ମିଟି ମିଟି ।
 କଳାଶ କରନ୍ତୁ ଅଛମର ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତୁ ପିଲାମାନେ,
 ବଡ଼ ହେଲେ ପଦେ ଖଟି ରହୁଥିବେ କଣା କିଙ୍କର ସମାନେ ।
 ଏହୁପରି ବଣି ପ୍ରଶଂସାଗୁଡ଼ାକ ଦିଅନ୍ତେ ମୁଣ୍ଡରେ ତାଳ,
 ବଡ଼ ଶୁଦ୍ଧି ହୋଇ ବରାଡ଼ୀ ଅପଣେ ବାବୁରଲା ମନେ ଭାଲ—
 ହେଉ ହେଉ, ବଣି ଏଠାରେ ଅଛି ତ, କାହିଁ ଯିବେ ପିଲା ଦୁଟା,
 ଚାହିଁ ଉଅ ଦିନ ଗଲେ ବଡ଼ ହେବେ ଲାଗିବ ମାଉଁସ ମିଠା ।
 ମନକଥା ମନ ମଧ୍ୟରେ ରଖିଲା, ବୋଇଲା ବଣିକୁ ହସି,
 ଅଲୋ ବଣି ତୋର କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ, ମନା କର ଥାଅ ବସି ।
 ରାତି ନ ପାହୁଣ୍ଡି ନିଜ ନିଜ ଅସି ବଣିକୁ ବୋଲେ ବରାଡ଼ୀ,
 ଅଲୋ ଅଲୋ ବଣି ! ଦେଖିବି ବେଳେ ମୁଁ ପିଲାକୁ ଅଣ ତ କାହିଁ ।

ବଣି ବୋଲେ—ଅଜ୍ଞା ଅଜ୍ଞା ସେହି କଥା ମୁହଁ ତ ଥିଲ ବନ୍ଧୁର,
 ପିଲା ଦୁଇଟିକୁ ସେନା ଆପଣଙ୍କ ପଦରେ ଦେବ ଜନ୍ମାର ।
 ମାତ୍ର ହାତ ଚିକଚିକ ପିଲା ଦୁଇଟି ବଳ ନାହିଁ ଉଠିବାକୁ,
 ଆଉ ଚାରିବିନେ ମୋଟାମୋଟି ହେବେ, ଧାଇଁବେ ଶିଖରୀକୁ ।
 ପିଲା ମୋଟା କଥା ଶୁଣି ବରଫିର ମୁହଁ ସଜସଜ ଲାଗେ;
 ଭାଲଲା ମନରେ, ଯେତେବେଳେ ହେଉ ଖାଇବ କାଲି ସକାଳେ
 ଏତେ ଭାଲ ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲିଗଲା ହଲାଇ ହଲାଇ ମଥା,
 ତରକାଲ ବଣି ଭାବ ରଖି ଦେଖି ବରଫି ମନର କଥା ।
 ଭାଲଲା କଥାରେ ପିଲା ଦୁଇଟିକୁ ଆଉ ରଖିଦେବ ନାହିଁ,
 ବରଫିଟା ଦଣ୍ଡେଆଏ ମୋ ପିଲାକୁ କଟମଟ ଥିଲା ଚାହିଁ ।
 ଶୁଣିଉଡ଼ା ଦେଉଥିଲେ ବଣିପିଲା ଉଠିଥିଲା ଗଜାପରୁ,
 ବଣି ତାଙ୍କୁ ଧରି ଉଡ଼ି ବସିଥିଲା ଡାଳେ ବଡ଼ ସଖାଳରୁ ।
 ବଡ଼ ଉଷତରେ ଅଇଲା ବରଫି ଦୁଇ କଳ ଚାହିଁ ଚାହିଁ,
 ବେଳେ ବେଳେ ହାଇ ମାରି ହେଉଥାଏ, ମେଲି ଯାଉଥାଏ ପାଟି ।
 ବସା ପାଶେ ଆସି ବୋଇଲା ଭିତରେ, ଅଲେ ବଣି ଗଲୁ କାହିଁ ?
 ସେନା ଆସ ତୋର ପିଲା ଦୁଇଟିକୁ ଆସିବୁ ଦେଖିବାପାଇଁ ।
 ବଣି ପିଲା ଦୁଇ ଜେଣାରେ ଘୋଡ଼ାଇ ବୋଇଲା ଭିତରେ ଶୁଣେ,
 ଡାଆଣି ! ପିଣାତ ! ଶୁଣି ! ପୋଇଲ ! ପାଶକୁ ଆସ ତ ଆଗେ !
 ପୋଡ଼ାମୁହଁ ! ଲୁହାଣି ! ହାଣ୍ଡିଆ ! ଦୂର ଦୂର ! ମର ଚାହିଁ !
 ବୋପା ଲେ ! ମୋ ମନ ଝୁଣି ମଣ୍ଡିରେ ମୁଣ୍ଡଟା ଦିଅନ୍ତୁ କାନ୍ତି ।
 ବୁଲୁପରି ! ବାରିବୁଲ ! ଖାଲ ବୁଲୁ ଯାତ ଦୁଆରୁ ଅଇଣ୍ଡା,
 ଫଲା ପଲା ନନେ ଧାଇଁଯାଇଁ କିସ ଦେବଟି ଦୁଇ ଗୋଇଣ୍ଡା !
 ପୋଡ଼ାମୁହଁ ପରି ମୁହଁଟା ଦିଅନ୍ତୁ ଚିକଚି ହେଉଛି ଦାନ୍ତ,
 ଦୁର୍ଲ୍ଲେ ! ଦୁର୍ଲ୍ଲେ ! ଛୁ ଛୁ ଛୁ ! ଯେତେବେଳେ ବାହାର ପଡ଼ୁଛି ଶବ !

ଜାଅଣି ! ତରୁଟି ମରୁଟି ଶୁଦ୍ଧ ହୁ ମୋ ପିଲା ଦୁହେଁକୁ ତ !
 ଯାଅ ଯାଅ, ଶାଅ, ବସାରେ ପଡ଼ିବୁ ମୋ ପିଲାଙ୍କ ଗୁଡ଼ ମୃତ ।
 ଦେଖିଲା ବିରାଡ଼ୀ ଏଡ଼େ ଶିଳାଭଟ୍ଟା ହାତରୁ ଗଲୁଣି ଖସି,
 ଅପମାନକର ଗାଳି ଦେଉଥିବୁ ବଣିଛା ତାଳରେ ବସି ।
 ଏକେଇ ନରାଣ ପୁଣି କଟୁ କଥା, କି କରବ ରାଗି ମାଗି,
 ଲାଜୁଳ ପୁଲୁଇ ଆଖୁଡ଼ି କାମୁଡ଼ି ବସା ପକାଇଲା ଭାଙ୍ଗି ।
 ବଣି ବିରାଡ଼ୀର ଯାବନ୍ତ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଶୁଣିଲ ପିଲା ସକଳେ,
 ବଳବନ୍ତ ଶତ୍ରୁ ହାତରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଆନ୍ତୁ ଲୋକ କୌଶଳେ ।

ଦୁଃଖୀ ମାନବ ।

ମଞ୍ଜୁକାନ୍ତ

ଧନ ଅଭାବେ ଦୁଃଖୀ କେହି,
 କେହି ବା ଦୁଃଖୀ ଘିନୀଦେଶୀ,
 କେ ଦୁଃଖୀ ଛାଡ଼ି ପରଜନେ,
 ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଖୀ ନାହିଁ ଜଣେ ।

ଅଜ୍ଞେୟ ଜୀବନ ଗଢ଼ ।

ଅଜ୍ଞେୟ ଜୀବନ ଗଢ଼—ଅସୀମ ଅନନ୍ତ,
 ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ ମାନବ ଜ୍ଞାନ ପାଇବ କି ତରୁ ?
 ଜୀବନର ଭାବ ଘୋର ଭସିର ଆଛନ୍ଦ,
 ସାଧ କ—ପ୍ରବେଶେ ତୁଚ୍ଛ ସାମାନ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନ ।
 ନିହତ କି ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଛି ସାଗର ଗର୍ଭରେ—
 କଳିବାକୁ ଲେଉଟିବାର ହସ୍ତନିଷେପରେ ।
 ମାନବ ସ୍ଵାଧୀନ ? କିମ୍ବା ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ସୂକ୍ଷ୍ମରେ
 ଚାଲିଛି ? ନ ଯାଏ ଜଣା ସାମାନ୍ୟ ରୂପରେ ।
 ପାପ ପୁଣ୍ୟ ବେନି ମାର୍ଗେ ଜୀବନର ଗଢ଼,
 କେ ତଳେ ଅଧର୍ମ ମାର୍ଗେ—ଧର୍ମେ କାହା ମଢ଼ ।
 ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଦେଖି ଏହି ଗଢ଼ ବିଦ୍ୟମାନ,
 କେ ବୁଝାଇ ଦେବ ବୋଲି ପାର୍ଥକ୍ୟ ବିଧାନ ?
 ଚାଲିଛି ଦେଲେହେଁ ଦୈବ ମାୟା ପ୍ରଭାବରେ,
 ଅମୃତ ପଳ ତୁଚ୍ଛ ଦେଖି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ।
 ଜାଣି ମଧ୍ୟ ଲୋକ ଧର୍ମାଧର୍ମ ପରିଣାମ,
 ଅଧର୍ମେ ଧାବିତ ରହୁ, ଏ କିରୁକି ବାମ !
 କେ ବୋଲେ ସହଜସାଧ ପାପ ଅନୁଷ୍ଠାନେ ?
 କରେ ଲୋକ କେତେ ସହେ କେତେ ସାବଧାନେ ।
 ଅଶ୍ରୁ ପୁଣି, ପରିଶେଷେ ବନ୍ଧନ ଯନ୍ତ୍ରଣା,
 ସହଜ ଜ୍ଞାନରେ ପାପ ପରିଣାମ ଜଣା ।
 ଅନଳ ଦ୍ୟୁତିକା ଶକ୍ତି ନି କାଶେ ପତଳା,
 ମାନବ ସନ୍ତାନ କାଶେ ଅଧର୍ମ ପ୍ରସଙ୍ଗ ।

ସେ ବଂଶେ ଦୈତନ୍ୟ, ଯାହୁ, ବୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧ,
 ସେ ବଂଶେ ସିଦ୍ଧାରେ, ମାରେ ନରହତ୍ୟା ନାଶ ।
 ଦେବତା ପିଣ୍ଡାତ ନରକୁଳେ ସମ୍ମିଳନ,
 ଦେବ କି ଏହାର ଦେହେ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳ କାରଣ ।
 ଶିଷ୍ୟ ସହବାସେ ଘଟିଥାଏ ଏ ପ୍ରକାର,
 ମାତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଦେଖି ନିତ୍ୟ ବ୍ୟଭିଚାର ।
 ସ୍ୱଭାବ ଅଭ୍ୟାସ ଭର ହେଲେହେଁ ସମାନ,
 ମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରେ ଦେଖି ସ୍ୱଭାବ ପ୍ରଧାନ ।
 କାହା ପ୍ରେରଣାରେ ଲୋକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ?
 ସ୍ୱଭାବର ଶକ୍ତି ଶୁଦ୍ଧ ଅସୀମ ଅଭୁତ ।
 ମାନବ ସ୍ୱାଧୀନ ଇଚ୍ଛା କେ କରେ ସ୍ୱୀକାର ?
 ଅଲଘ୍ୟ ନିୟମେ ଚଳେ ଜଗତ ସ୍ୱଧାର ।
 ବୈଶ୍ୱାତ୍ସାଣ୍ଡବ ନେତା ପ୍ରକୃତ ନିୟମ,
 ସାଧ୍ୟ କି ସ୍ୱାଧୀନ ଇଚ୍ଛା କରେ ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥ ?
 ଦେଶ କାଳ ପାତ୍ର ଭେଦେ ବିବେକ ପରସ୍ତ,
 କାର୍ଯ୍ୟ କାରଣର ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳ ନିତାନ୍ତ ।
 ମାନବ ଜୀବନ ଶୁଦ୍ଧ ଯାବନ୍ତ ଘଟଣା
 ଭୂତଭବିଷ୍ୟତଦର୍ଶୀ ଭବିଷ୍ୟ କଣ;
 କାଶନ୍ତି ଭବିଷ୍ୟ ଯାହା—ଅଭୁତ ସମସ୍ତ,
 କାହା ସାଧ୍ୟ ଅଶ୍ୱମାତ୍ର କରେ ଇଚ୍ଛୁତ ?
 ଜନମି ଜଗତେ ଲୋକ କରବ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ,
 ଅଦ୍ୱେଷ ଅଦେଶ ପୁଣି କରନ୍ତି ଆର୍ଯ୍ୟ,
 ରଜାଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେ କରବ ସେହି ଅଭିନୟ,
 ପୁଣି ପୁଣ୍ୟଧର କର ଅଭିନୟ ବୃଷ୍ଟି !

ସୀମା ଲଢ଼ିବାର ଅଭିନେତା ଶକ୍ତି କାହିଁ ?
 ସ୍ଵାଧୀନ ମାନବ—କର ଚକ୍ରାର କିପାଇଁ ?
 ଜୀବନର ଗତିତତ୍ତ୍ଵ କଲେ ଅନ୍ୱେଷଣ,
 ଅନନ୍ତ ଭ୍ରମରେ ମନ ମଗ୍ନ ଅବସନ୍ନ ।
 ବିଜ୍ଞାନର ଜଡ଼ିବାଦ, ଦାର୍ଶନିକ ତତ୍ତ୍ଵ,
 ଦେଶରେଦେ ପାଶରେଦେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମତ ।
 ହିଲେ ଏକା ଜଣେ ମହାଜ୍ଞାନ ନିଉଟନ,
 ଯାହାଙ୍କ ପ୍ରଭୁତ୍ଵ ଖ୍ୟାତ ସମସ୍ତ ଭୁବନ;
 ତାଙ୍କ ନିଜ ବାକ୍ୟ—“ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜ୍ଞାନସିନ୍ଧୁ ଜଳ,
 କରୁଛି ବେଲାରେ ମାତ୍ର ସଂଗ୍ରହ ଉପଳ ।”
 ବନ୍ଦୁକି ସିନ୍ଧୁର ତତ୍ତ୍ଵ କଥା ପାରେ ଜାଣି ?
 ନ ଭୁଲ ବନ୍ଧୁର କଥା—ମାତ୍ର ତୁଚ୍ଛ ପ୍ରାଣୀ ।
 ଲୋଡ଼ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର କାର୍ଯ୍ୟ କାରଣ ପ୍ରସଙ୍ଗ,
 ଅନନ୍ତ ଗଗନ ସୀମା ଲଢ଼ିବା ପଦଙ୍ଗ ।
 ଯେତକ ଜାଣିବା ମାତ୍ର ଅଛି ପ୍ରୟୋଜନ,
 ସେହି ମାତ୍ର ତତ୍ତ୍ଵମାର୍ଗ କର ଅନ୍ୱେଷଣ ।
 ନ ଜାଣେ ମାନବ ଜାତି ବୁଦ୍ଧ, ବରଷ୍ୟତ,
 ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଅନାୟତ୍ତ ।
 ଶ୍ରାବଣ ହିକାହ ନିଏ ବସାଇ ଜୀବନେ,
 ସାଧ୍ୟ କି ତୁମ୍ଭର—ସ୍ଥିର ରହି ପାର ଯେଣେ ?
 ଏତକ ମାତ୍ରକ ଜଣା ଅନନ୍ତ ଜୀବନ,
 ନିୟତ ଭିନ୍ନତ ମାର୍ଗ କରେ ଅନ୍ୱେଷଣ ।
 ରଖି ଉତ୍ତମ ପ୍ରାଣେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅଦେ ଭୁଲ,
 ଅନନ୍ତ ପରାନ୍ତେ ତଥା ଜୀବନ ବସାଇ

ସିଲ, ସିଲ, ଅଛ, ଏହି କଥା ରଖି ମନେ
ଅନୁଗତ, ରହ ବିଶ୍ୱାସୀତା ଚରଣେ ।
ସ୍ୱାଧୀନ ମାନବ—ଭ୍ରାନ୍ତ ଧାରଣା କେବଳ,
ହେବ ବିଷାକାର ବିଧି ଜୀବନେ ସଫଳ ।

ତୁଆ ବିରାଡ଼ି ଓ କାଳିଆ କୁକୁର ।

ବାଡ଼ିଦୁଆରରେ କାଳିଆ କୁକୁର ପାଉଁଶ ଗଦା ପାଶରେ,
ତମ ଧୂଳି ଧୂଳି ଲୁଗା ଲୁଗା ପଡ଼ିଛି ଏକ ଧାନରେ ।
ଦୁଆରକୁ ଚାହିଁ ଅନାଇ ବସିଛି ଓଦା ଜିରଟାକୁ କାଢ଼ି,
କେତେବେଳେ କେହି ଅଇଁଠା ପତର ଦେବ ତା ପାଶେ ଯୋଗାଡ଼ି
ଏହି ସମୟରେ ତୁଆ ବିରାଡ଼ିଟା ଅଇଁଲ ଘରୁ ବାହାର,
ମନ ପୁଲୁଣାରେ ମିଆଁଜି ମିଆଁଜି ତାକି ଥର ଦୁଇ ଚାରି ।
ଖାଇ ପିଇ ଆଛା ଥାକୁଲୁ ଥୁକୁଲୁ ଦେହଟି ନିର୍ମଳ ଦଶେ,
ଚକଣ ଚକଣ ମୁହଁଟି ସ୍ୱନ୍ନର ଦିଶୁଛି ଜାଉଁଳ ନିଶେ ।
କୁକୁର ଉପରେ ନଜର ପଡ଼ନ୍ତେ ବୋଲଇ ତାକୁ ଅନାଇ,
କାଳିଆ କୁକୁର ପଡ଼ିଛି ପରା ତୁ ଅଇଁଠା ମୁଠାକ ପାଇଁ ।
ସଜସାକ ଭୁକି ଭୁକି ମରୁଥାଉ ଶୋଇବାକୁ କାହିଁ ତର,
ସାଆନ୍ତୁକି ଘରେ କାଳେ ପଶିଯିବ ଆସି ଡକାଇତ ଚୋର !
କେମନ୍ତ ସ୍ୱନ୍ନର ଦିଶୁଛି ମୋ ଦେହ ଅନାଇ ଦେଖ ତୁ ଥରେ,
କାମ ଧନା ନାହିଁ ବାବୁ ପଶି-ମୁହଁ ଚୁଲୁଥାଏ ଅନଳରେ ।
ଦୁଧ ଭାତ ମାଛ ଯେତେ ଯେତେ ଖାଇ ଚୁଲୁମୁଣ୍ଡେ ଥାଏ ଶୋଇ,
ଅଇଁଠାସିଟା ନାଭରେ କୁକୁର ମୋ ପଳେ ହେବ କି ତୁହ

ଶୁଣି ନ ଶୁଣିଲା ପର ସେ କୁହୁର ରହୁଲା ହୋଇଣ ଭୁନ,
ଅବଶ୍ୟ ମନକୁ ବାଧୁଥିବ ପର କଠିଣ ବଚନ ଶୁଣି ।

* * * * *

ଦନେ ପାଅନ୍ତୁଣୀ ଶୁକରକୁ ଡାକି ବୋଇଲେ ଆରେ ଗୋପାଳ !

ନନ୍ଦପ୍ରଭ ଅସି ବୁଝାବୁଝିତା କଲୁ ତ ଭର ଜଞ୍ଜାଳ !

ତାହା ଉରେ ଘରେ ମାଛ ଶୁକୁଆ ତ ଅଉ ରଖି ହେଲା ନାହିଁ ,

ହାଣ୍ଡି କୁଣ୍ଡାଲ ତ ଗଢ଼ାଇ ଖାଇଲା ଥାଏ ଗୋଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ।

ଆଟିକାରେ ପୁର ଶିକାରେ ଥୋଇଲେ ଦୁଧ ଦହି ଖଜା ମିଠା,

ଚିଲ ମାରି ହାଣ୍ଡି ଗଢ଼ାଇ ଖାଇଲା ନିଆଁଲଗା ବିରାଡ଼ି ।

ସେ ଦିନ ତାହାକୁ ଅଖାରେ ପୁରାଇ ଛଡ଼ ଅସିଥିଲୁଁ ହାଟେ,

ତହିଁ ଅରବନ ଧଳାଇ ଅସିଲା ଉଣି ଉଣି ବାଟେ ବାଟେ ।

ଅଜ ରେ ତୁ ନେଇ ଯେତୁପରେ ହେଉ ଦେଏ ତାହାକୁ ସଉଡ଼ି;

ଗୋପାଳଥ ଶୁଣି ଭାରି ଖସା ହେଲା, ଅଣି ପନାଶି ଦଉଡ଼ି

ବାଜିଲା ଭୁଆକୁ ଅଖାରେ ବେକରେ, ଘୋଷାଡ଼ି ନେଲା ଦାଣ୍ଡରେ,

ଗାଆଁ ପିଲପାକ ଧାଇଁ ଅସି ପୁଣି ପିଟୁଥାନ୍ତି ପାଣ୍ଡରେ ।

ଦାଣ୍ଡେ ଦାଣ୍ଡେ ତାକୁ ଘୋଷାଡ଼ି ଘୋଷାଡ଼ି କରୁଥାନ୍ତି କୁଆରୁଆ,

ଦାନ୍ତକୁ ନିସିଡ଼ି ଦରମଲା ହୋଇ ପଡ଼ି ରହୁଥାଏ ଭୁଆ ।

କୁକୁରଟି ଅସି ବୋଲେ ହସି ହସି, କିଏ ରେ ବରଡ଼ି ଭାଇ !

ସାଆନ୍ତୁଳ ଘରେ ମଜା ଲୁଟୁଥିଲା ଦୁଧ ଭାତ ମାଛ ଖାଇ !

ଗେରୁ ଚପାଟିରେ ଅଛା ସୁଖ ଅଛୁ ରାତିକେ ହୁଅନ୍ତି ରଜା,

ଗେରୁ ଘରେ ନନ୍ଦ ଆଲୁଅ ନ ଥାଏ, ଶେଷକୁ ବାହାରେ ମନା

ଗେରୁ ମାଲ ଭାଇ ଦୁଇ ଦିନ ପାଇଁ, ପଛକୁ ହୁଏ ସେ ସଲ,

ଗେରୁ ଖଟାଇ ଅଲସ୍ତା ପତର ସହସ୍ରଗୁଣରେ ଭଲ ।

ଅଚନ୍ଦ୍ର ଶକ୍ତି ।

ବଚନ ବିବିଧ ଏହି ଅନନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ,
 ଅଦ୍ୟନ୍ତ ଅପରିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଅବଦୁତ କାଣ୍ଡ !
 କେ ତୁମ୍ଭେ ? କିଏ କା ମୁହିଁ ? ଅସିଅଛି କାହିଁ ?
 ଯିଉଁ କାହିଁ ? ଅଛି କିପା ? ତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣୁ ନାହିଁ ।
 କରୁଛନ୍ତି ଅର୍ଥ୍ୟ ରସ ସନ୍ତାନ ବିସ୍ତର,
 ପ୍ରକୃତ ପ୍ରଶ୍ନରେ କେବା ଦେଇଛି ଉତ୍ତର ?
 ଭୁବିବିଶ୍ୱ ଶତାକାର ଯୁଗୁପା ବିଜ୍ଞାନ —
 ମୂଳତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରକାଶରେ ଦେଖୁଛି ଅଜ୍ଞାନ !
 ଦର୍ଶନ ନୟନମାନ, ବିଜ୍ଞାନ ନିବାକ,
 ଅଭି ବା ପାଇବ କାହିଁ ସାଞ୍ଜି ଗ୍ରନ୍ଥସାକ ?
 ଅସୀମ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କେ କା କରୁଛି ନିର୍ମାଣ ,
 କିପରି ଜାଣିବ ତୁଚ୍ଛ ମାନବ ଅଜ୍ଞାନ ?
 ବ୍ରାହ୍ମ୍ୟମାନ ସୌର ପୁଷ୍ଟି ଅନନ୍ତ ଅକାଶେ
 ସୁନୟନେ କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ ସକାଶେ ?
 ପ୍ରଭାତେ କାଞ୍ଚନ କାନ୍ତି ବିକାଶି ତପନ
 ଜଗତକୁ ଦେଲୁ କିବା ନୂତନ ଜୀବନ !
 ଶାଇଲେ ମଙ୍ଗଳ ଗୀତ ବିହଙ୍ଗମଦଳ,
 ନବୋଦ୍ୟମେ କାର୍ଯ୍ୟେ ବ୍ୟସ୍ତ ମାନବ ସଜଳ ।
 ଅମୋକତ ବନସ୍ତଳୀ କୁସୁମପରାଗେ,
 ଧାବିତ ମଧୁପବନ ନବ ଅନୁରାଗେ ।
 ଦେ ମାନବ, ଯେଉଁ ଦିଗ ଦେଖ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି —
 ସବୁ ଶ୍ଳାବିତ ଯେହ୍ନେ ଅନନ୍ତଲହରୀ ।

ଅନନ୍ତେ ଅନନ୍ତେ ପରପୂର୍ଣ୍ଣ ସର୍ବସ୍ଥାନ,
 କାହାର ପ୍ରକାଶେ କାହିଁ ଅନନ୍ତ ମହାନ ?
 କିପାଇଁ, କାହାର ପାଇଁ ଏ ଅନନ୍ତ ରାଜ୍ୟ ?
 କେ ମହାମହିମ ଶିଳ୍ପ ନିର୍ମିତ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ?
 ମଧ୍ୟାହ୍ନେ ପ୍ରଣବ ତପ୍ତ ତପନ କରଣ
 ନିକାରଣ କରେ ସୁଖୀତଳ ସମୀରଣ !
 ନିୟମେ ତପନ କରି କାର୍ଯ୍ୟ ସମାଧାନ
 ପଶୁମ ଆକାଶ ପ୍ରାନ୍ତେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ—
 ଦିବା କାର୍ଯ୍ୟେ କ୍ଳାନ୍ତ ଜୀବ ବିଶ୍ରାମ କାରଣେ
 ଅଛାଦିତ ପୃଥ୍ବୀ ଅନ୍ଧକାର ଅବରଣେ ।
 ଫୁଣି ଦେଖ ଏ ଜଗତ କିବା ଭୟଙ୍କର !
 ଯାଏ ଜଣ ସଥା ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଆକର !
 ଯେତେ ସୁଖକର ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଖି ଜଗତରେ,
 ପ୍ରକ୍ତଲ ରହୁଛି ଦୁଃଖ ସର୍ବ ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ ।
 କୁସୁମରେ କାଟି—ବିଷ ଅମୃତ ମଧ୍ୟରେ—
 ଜୀବନରେ ପାପ—ତାପ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମରଣରେ—
 ପବନ ପ୍ରଣୟପାଶେ ହେଷ ଅତ୍ୟାଚାର—
 ଅନନ୍ତ ଉଦ୍‌ବେ ଅଳସୁରେ ହାହାକାର !
 ରୋଗର ଯାତନା—ସାଧୁ ରକ୍ତର ଲାଞ୍ଜନା—
 ସ୍ତବିରର ଅପମାନ—ଦୁର୍ବଳ ଗଞ୍ଜନା—
 ନିସର୍ଗ ଘଟଣା କେତେ ବିବିଧପ୍ରକାର
 ପୃଥିବୀ ପୌନର୍ଯ୍ୟ କର ଦିଏ ଛରଗାର !
 ଦିବସ ଅଲୋକ ପଶ୍ଚାତରେ ଅନ୍ଧକାର—
 ଅନନ୍ତ ପଶ୍ଚାତେ କେତେ ଶ୍ରେଣୀ ଅନ୍ଧାର

ବସ୍ତ୍ର ବିଦ୍ୟାମାନ—ନିତ୍ୟ ଦେଖୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ
 ବିଜିତ ସଖା ଦୁଃଖ ଛନ୍ତି ପରସ୍ପରେ ।
 ସୁନ୍ଦର ସୁମନେ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଯେ ବନରେ,
 ଶ୍ରୀକ୍ଷଣ ଭୁଜଙ୍ଗ ଛନ୍ତି ଶାସ୍ତିତ ବବରେ ।
 ଯେଉଁ ମଧୁକର କରେ ପୀୟୂଷ ପ୍ରଦାନ,
 ବଦେ ପୁଣି ବିଷମୟ ଶ୍ରୀକ୍ଷଣ ବିଷାଣ !
 ଜଗତ ଜୀବନ ଜଳ ଯେଉଁ ବାରିଦରେ,
 ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଶ୍ରୀକ୍ଷଣ ବକ୍ତ୍ର ତାହା ଅବ୍ୟନ୍ତରେ ।
 ରତ୍ନାକର ଗର୍ବ ମଧ୍ୟ ଭୁଜଙ୍ଗ ସଞ୍ଚାର,
 କମଳାୟ ଦେହେ ବ୍ୟାଧି ବିବିଧପ୍ରକାର ।
 ଦିବା ନିଶି ସୁଖ ଦୁଃଖ ବିଷାଦ ଉଷାସେ
 ବିଜିତ ସୃଷ୍ଟି ହିଁନ ସାଧନ ସକାଶେ ।
 ହେ ମାନବ ! ଏଥୁ ତତ୍ତ୍ୱ ପାରିବ କି ଜାଣି ?
 ତୁମ୍ଭେ ସେ ଜଗତେ ସୁଦ୍ରାଦିପି ସୁଦ୍ର, ପ୍ରାଣୀ !
 ଅନନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସଙ୍ଗେ କଲେକ ଭୁଲନା,
 କେତେ ସୁଦ୍ର, ତୁମ୍ଭେ ଦହକରେ ଯିବ ଜଣ
 ମାନବର ସୁଦ୍ର, ଦୃଷ୍ଟି ସୀମା ଅବ୍ୟନ୍ତରେ
 ଘଟେ କି ଅଭିଭାବ କାଣ୍ଡ, ଦେଖ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ
 ଦେଖ ଏହି ପୃଥିବୀର ବିସ୍ତାର ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ,
 ଏହାଠାରୁ କେତେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଗୁଣ ସୂର୍ଯ୍ୟ !
 ଛଦ୍ମ ଉପଗ୍ରହ ଘେନି ସୌରପରିବାର
 ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିମ୍ନରେ କରେ ଗଗନେ ସଞ୍ଚାର ।
 କୋଟି କୋଟି ସୂର୍ଯ୍ୟ ତରୁ ରଶ୍ମି ବିକାରଣ
 ଆବିର୍ଭବ ପ୍ରକଳ ଦେଖେ ଦେଖୁ ଅନୁସ୍ଥାନ ।

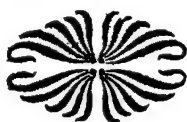
ସୂର୍ଯ୍ୟର ଉପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନିୟମିତ କରେ
 ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରକୃତି ବେଗେ ବେଗୁଛି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ।
 ଅକୂଳ ସାଗର ଗର୍ଭେ କେତେ ଜଳକଣା,
 ମରୁତ୍ସେବେ ରେଣୁ କରୁ ପାର କି ଗଣନା ?
 ଗଗନେ ଅଚିନ୍ତ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ସେହିପରି ଜାଣ,
 ଅନନ୍ତ ଅନନ୍ତ କିତପ୍ରକାର ବିଦ୍ୟମାନ ।
 ନାହିଁ ରେବ ପୁଲ-ମୃଗ-ଅଲୋକ-ଅନ୍ଧାର,
 ଶେଢ-କୁସୁ-ଶାପ-ପୁଣ୍ୟ ସବୁ ଏକାକାର ।
 ଦୃଷ୍ଟି ସୀମା ରେଖା ପ୍ରାନ୍ତେ କଲ୍ପନାର ରାଜ୍ୟ,
 ତବନ୍ତେ ଅସୀମ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱପତି କାର୍ଯ୍ୟ ।
 ମୁନି ତହିଁ କୋଟି କୋଟି ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଟଙ୍କାଳ,
 ପୁର ବିକାଶିତ ମାତ୍ର ପରଂବ୍ରହ୍ମଦ୍ରବ୍ୟ ।
 ଲବୁ ଗୁରୁ ନାହିଁ ରେବ, ଜ୍ଞାନ ବା ଅଜ୍ଞାନ,
 ଦକ୍ଷିଣ ଉତ୍ତର ପୂର୍ବ ପଶ୍ଚିମ ସମାନ ।
 ଅଛି ସବୁ ବିଦ୍ୟମାନ ନାହିଁ ରେବାରେବ,
 ଅଶକ୍ତ ମାନବ ଜ୍ଞାନ ରହସ୍ୟ ପ୍ରଭେଦ ।
 ଏ ସମସ୍ତ ଘାବି ପ୍ରସ୍ତୁତ ଭାବ ମନ ପ୍ରାଣ,
 ଦେଖୁ ମାତ୍ର ବିରାଜିତ ପ୍ରଭୁ ରଗବାନ ।
 ଇସ୍ତ ରକ୍ତି ଶିଖେ ଜମେ ପ୍ରଭୁ ଶୁଦରଣେ,
 ଅଚିନ୍ତ୍ୟାବ୍ୟକ୍ତରୂପାୟ, ଦେବ ବିଶ୍ୱାତ୍ମନେ ॥

କାହିଁ ସେ ?

କାହିଁ ଅଛି—କାହିଁ ଗଲେ ଦେଖିବି ସେ ମୁଣ ?
 ଶାରଦ ଶବ୍ଦ—ସେ କି ଶିଶିଳ ମୟୁଷ ?
 ପ୍ରତପ୍ତ ସାହାର ମରୁ ସିକତା ପ୍ରାନ୍ତରେ—
 ଅଛି କି ଗଙ୍ଗାର କୂପେ ସୁଧା ସ୍ବରୂପରେ ?
 ସାଧନାର ସିଦ୍ଧି—କିବା ତପସ୍ୟାର ଫଳେ—
 ଅଛି କି ଲହରୀ ଲାଳା ମାଳାମୁଦ୍ରଣେ ?
 ତୁଷାରଧବଳ ଶୀତପ୍ରଧାନ ଦେଶରେ—
 ମନ୍ଦାରଲେହନ ଫୁଲ ରସ କରରେ—
 ନଦୀର ନିଶୀଥ ସିନ୍ଧୁ କୁସୁମ ଗୌରରେ—
 କମ୍ପା ସାକ୍ଷ୍ୟ ଧ୍ରୁବ ତାରୁରୂପେ ମାଳନରେ—
 କ୍ଳାନ୍ତ ଶାନ୍ତ ଦେହେ ଘୋର ନିଦ୍ରା ସମୟରେ—
 ସଞ୍ଚରେ କି ପ୍ରେମମୟ ସୁଖଦ ସ୍ବପ୍ନରେ ?
 ନାହିଁ ନାହିଁ, ନୁହେଁ ସେ ତ ଉପସ୍ଥିତ ସ୍ଥାନ,
 ଅକଳଙ୍କ ପୁଣ୍ୟମୟ ପବନ ମହାନ ।
 ପବନତା ପୁଣ୍ୟପ୍ରଭା ଯହିଁ ସମବେତ,
 ବୁଝେ ଅନୁମାନେ ତହିଁ ରହିଥିବ ସେ ତ ।

ପାଷାଣ ପ୍ରତିମା ।

ପାଷାଣ ମନ୍ଦିରେ ପାଷାଣ ଦେବତା ବିରାଜିତ ସିଂହାସନେ,
 ଅକୁଳ ଅନ୍ତରେ ଭକ୍ତି ବିନୟରେ ଫୁଲ କୁସୁମ ଚନ୍ଦନେ,
 ହୃଦୟ ଦେବତା ମାନସ ବାସନା ଜଣାଇଲି କେତେଥର;
 ଶେଷି କେତେ ଅଶ୍ରୁ ମନରେ ଭରସା ଲଭିବି ଦେବତା ବର ।
 ଅସେ ନିଜ ନିଜ ପ୍ରଭୁପଦେ ଭକ୍ତି ରଖି କାନ୍ଦର ନୟନେ,
 ଅନାଏ ଶ୍ରୀମୁଖ ଖଣି ଦେବେ ଦୁଃଖ ଅଶ୍ରୁ ଆକୁଳ ଜୀବନେ ।
 ଆହା ବିଚିତ୍ର ପ୍ରଭୁଙ୍କ କରୁଣା ଚିହ୍ନ ତ ଦେଖିଲି ନାହିଁ,
 ପ୍ରତ୍ୟହ ସମାନ ଦେବତା ବିମ୍ବାନ ଦେଖୁଛି ନିରେଖି ଚାହିଁ ।
 ସେବା ବା ଅରଜ ସମୟରେ ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖେ ଯେଉଁପ ଛାବରେ,
 ନ ପୂଜି ତରଣ କରେ ଦରଶନ ସଦା ସମାନ ରୂପରେ ।
 ଆସି ପ୍ରଭୁ ପାଶ ନୟନ ନିରାଶ ହୋଇ ତଥାପି କାମନା,
 କେ ଜାଣେ ବା କେବେ ସୁପ୍ରସନ୍ନ ହେବେ ହରିବେ ହୃଦବେଦନା ।
 କେବେ ଭଲେ ମନେ କିପି କି କାରଣେ ସେବିବି ପ୍ରଭୁ ଚରଣ,
 କି ଅଲକ୍ଷ ଅଶେ ନିଜ ନିଜ ଆସେ ପ୍ରାଣ କରେ ଆକର୍ଷଣ ।

କେଉଁ ଜାତି ବବର ?

ଶୁଣ—ଅଶାବର ।

“ସୁଜଳା, ସୁଫଳା, ଶୟ୍ୟଶ୍ୟାମଳା ପ୍ରଭୃତି”
 ଲଲିତେ, ସୂର୍ଯ୍ୟର ବିନ୍ଦୁ ସୁନ୍ଦର ଆକୃତି ।
 ସକଳ ବିଜ୍ଞାନ, ଜ୍ଞାନ, ସକଳ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ,
 ବିଭବ, ସମ୍ପଦ, ବିଭୁ, ସକଳ ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ,
 ସାମର୍ଥ୍ୟ, ଗୌରବ, ସବୁ ଅପରୂପ ଶିଶୁ
 ସୂର୍ଯ୍ୟ କରଣରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ବସୁନ୍ଧରା ।
 ପ୍ରଭୃତିର ଶିଶୁ ସୂର୍ଯ୍ୟକରଣ ଯେମନ୍ତ,
 ତେସନେ ରମଣୀ ଶିଶୁ ଅଟଇ ସତୀର ।
 ବାଳକମାନଙ୍କ ଶିଶୁ ଅଟେ ସରଳତା,
 ମାନବ ଜାତିର ବାକ୍ୟ ଶିଶୁ ମଧୁରତା ।
 ପୁରୁଷ ଶ୍ରୀ ଅଟେ ବୀର୍ଯ୍ୟ, ଜାତି ଶିଶୁ ଭାଷା,
 ଯାହା ଘେନି ଜାତି କରେ ଭଲତ ସ୍ବଭାଷା ।
 ଭାଷାହିଁ ଜୀବନ ଶକ୍ତି ଜାତିମାନଙ୍କର,
 ଯେ ଜାତିର ଭାଷା ସ୍ଥାନ ସେ ଜାତି ବବର ।

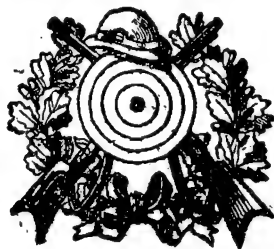

ଜନନୀ ଭୁଲ-ଭ୍ରଷା !

ଗଗ—ଭେରବ ଝୁଲ ।

ମୋ ଜୀବନ ସାର ଧନ ଜନନୀ ଭୁଲ ଭ୍ରଷା ।
 ଆସ ଗୋ ମା ! କରେଁ ପୂଜା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ ପ୍ରାଣ ଆଶା ।
 ଭକ୍ତି, ଶ୍ରଦ୍ଧା, ସ୍ନେହ, ମାୟା, ହୃଦୟ ସ୍ବର୍ଗୀୟ ଧନ,
 ଜନନୀ ଗୋ ! କୃପା କରି କରୁ ତୁମ୍ଭ ବିଭରଣ ।
 ଜ୍ଞାନ, ବିଦ୍ୟା, ସୂକ୍ଷ୍ମ, ଭୃଗୁ ଯାହା କିଛି ମନୁଷ୍ୟରୁ,
 ଜନନୀ ! ପ୍ରସାଦେ ତବ, ଅନୁଭବେ ସାରତତ୍ତ୍ବ ।
 ବିଦ୍ୟାସ୍ନାନ, ଶକ୍ତିସ୍ନାନ, ଧ୍ୟାନସ୍ନାନ, ଅକିଞ୍ଚନ,
 ଆହା ମା ! କି ଦେଇ ମୁଁ ବନ୍ଦବ ଗୋ ତୋ ଚରଣ ।
 ଆତ୍ମଶକ୍ତି ଅନୁସାରେ କରୁଛି ମା ତୋ ବନ୍ଦନା,
 ନ ରୁଣ୍ଡିଲି ପାପଶ୍ଯ ମୁଁ ଏହା ଲୋକ ବିଭୀନା ।
 ଦେଇ ମା ଗୋ ! ଭକ୍ତିପୁଷ୍ପ ସେବିବି ଚରଣ ତୋର,
 ହେଉ ପଛେ ସେ ସୁମନ ଗନ୍ଧସ୍ନାନ ଅସୁନ୍ଦର ।
 ଏତକ ପ୍ରାର୍ଥନା ମାତଃ ! କରୁଅଛୁ ବାରେ ବାରେ,
 ଜୀବନ ଅନ୍ତମାଳା ଗଢ ହେଉ ତୋ ସେବାରେ ।

ରତ୍ନ ଶିବମନ୍ଦିର ।

ଭାଗିଣୀ—ରସକୁଳା ।

ବୋଲ ଶିବାଳୟ ବୋଲ ସ୍ବରୂପ,
କେ କଲ ଏପରି କୁହେତ ରୂପ ?
ବଜନେ ବିରଳେ ରହୁଛୁ ଉଭା,
ନାହିଁ ତ ଗୌରବ ବିରବ ଶୋଭା ?

ପୂଜାପାଇଁ ଶଙ୍କରଙ୍କୁ ସେ
କେବେ କେହି ଭକ୍ତ ସେବା-ଅନୁରକ୍ତ

ଆସୁଥିଲେ ଏ ସ୍ଥାନକୁ ହେ ?

ତୋ ଦେହରୁ ବୁନ ଗଲଣି ଛାତି,
ବନ୍ଧୁଣୀ ତେର ଯାଉଛି ମାତି,
ବାଜୁଥିଲା ଯହିଁ ଘଣ୍ଟା କଂସାଳ,
ତହିଁ ସ୍ବରୂପେ ପେଶୁ ଶୃଗାଳ,
ଥିଲେ ଯହିଁ ଭକ୍ତମାନେ ହେ,
ଭ୍ରାଷଣ ଭଜନେ ଫେଣ ଟେକି ରଲେ
ଖେଳୁଛନ୍ତି ସେହି ସ୍ଥାନେ ହେ ।

ଶିବଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ନିଶିରେ ବସି
ଯାଯାବଳୀ କାଳ ଗ୍ରାମରୂପସୀ
ହୁଳହୁଳ ଦେଇ ଶଙ୍ଖ ବଜାଇ
ବସିଥାନ୍ତି ଉଜାଗରରେ ଥାଇ,
କରୁଥିଲେ କଣା ବିକା ହେ
ଚଣା ଭୁଜା ବୁଢ଼ା ମିଠାଇ ଉଠୁଡ଼ା
ନ୍ୟାକାନ୍ୟା କରୁ ଜୀବିକା ହେ ।

ପ୍ରଭବନ ଅସୁଅଲ ତ ମାଳୀ
 ଶମ୍ଭୁଶିରେ ଜଳ ଦେବାକୁ ଡାକି ?
 ତମ୍ଭାପୁଲ ବଲ୍ଲପଦ ବଢ଼ାଇ ।
 ବନ୍ଧୁ ମନୋବାହ୍ୟା ପୂରଣ ପାଇଁ, *

ଏବେ କି ସେ ଅସେ ଅବେ ହେ ?
 ସମ୍ଭବ ବେଳରେ ଲୋକ ସମ୍ଭବରେ,
 ପଶ୍ଚରେ କେ ବିପଦରେ ହେ ?

ପାଟନାଭୂତ ଏ ତୋତେ ଅନାଇ
 ଅସନ୍ନ ପଞ୍ଚାସ—ନାଆକୁ ବାହୁ,
 ଏବେ ସେମାନଙ୍କୁ ମାଡ଼ୁଛି ଡର,
 ନାଏ ବାଜିବ ବା ରଙ୍ଗା ପଥର,
 ଜଗତରେ ଏହି ଶୁଦ୍ଧ ହେ
 ଦରସା ଅଲୋକ ଥିଲା ସେଉଁ ଲୋକ,
 ମଲେ ହୁଏ ଭୂତ ଭାବ ହେ ।

ମୋ ଦେହ ସମସ୍ତି ମାଂସ ଶୋଷିତ,
 ମାଙ୍କଡ଼ା ପଥରେ ଭୁବ୍ଧ ନିର୍ମିତ,
 ତୋହ ଦଶା ଦେଖି ମାଡ଼ୁଛି ଡର,
 କାଳମୁଖେ ମୁହଁ କେତେ ମାତର,
 ଥିଲୁ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ସ୍ଥାନ ହେ,
 ତସହି ମୃତ୍ୟୁସାଇଁ ରସିଗଲେ କାହିଁ,
 କେ ରସିକ ତୋର ମାନ ରେ ।

ଅଗେ ଥିଲୁ ଶୋଭା ପବନ ସ୍ଥାନ,
 ଏବେ ଜନଶୂନ୍ୟ ଗର୍ଭିଣୀସ୍ଥାନ,

ଅହେ କାର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ଦେବ ତ ଅସି,
କି କଲୁଣି କାଳ କାର୍ତ୍ତି ବିନାଶି,
ପବନ ଶୋଭିତଶ୍ରୀର ହେ
ସେ କାଳ କରଳ ଭୁଜି ବେନ ପାଳ
କଲୁଣି ସେ ଶରଣାର ହେ !

ପଡ଼ିଛ ଦେଉଳ ପଥର ଚୁଣି,
ପକାଇଛ କାଳ ଦାନ୍ତରେ ଝଟି,
“ମହମ୍ମଦ ପାରନ୍ତେ”—ପ୍ରବ ବ୍ରାହ୍ମଣେ
ପତି ତୋଷୁଥିଲେ ଭକତଗଣେ,
କାହାନ୍ତି ସେ ବିପ୍ରବରେ ହେ ?
ଦେଉଳ ପାଟରେ ବାୟୁ ପଶି ଖରେ
ଶୁଣାଉଛ ମନ୍ତ୍ର ସ୍ଵରେ ରେ ।

“ଅଷ୍ଟକୁଳାତଳ ସପ୍ତ ସମୁଦ୍ର,
ବ୍ରହ୍ମ ସୁରମର ମାତୃଶ୍ର ରୁଦ୍ର,”
ତୁମ୍ଭେ ଅମ୍ଭେ କେହି ରହିବା ନାହିଁ,
ଏତେ ହିଂସା କ୍ଷେପ ତେବେ କପାଳ ?
ଦେବ ତହିଁ ନିକର୍ଣ୍ଣନ ହେ,
କାହିଁ ଶିବାଳୟ ପବନ ଅଳୟ
କାହିଁ ଗଲେ ଲହମନ ହେ * ।

* କଟକ ସମାପଣ କାଠଯୋଡ଼ା ବନ୍ଦ ପଡ଼େମୁଖା ପାଟ ବସନ୍ତର ଦୂତରେ ରହନ୍ତୁ
ପାଳପ ମୁଦାମେଝରଠାରେ ଘେରି ସିନେମର ନିର୍ମଣ ବରଷରେ, ନ୍ୟା ବହିରେ ପାଞ୍ଚ
ବର୍ଷ ହୁଏ ସାଧୁଞ୍ଜ ।

“ମନଃ କବିଯଶଃପ୍ରାପୀ ।”

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

‘ମନଃ କବିଯଶଃପ୍ରାପୀ’ ଏହି ପରଚୟ
ମୋ କବିତା ପାଠ କରି ପାଇବ ନିଶ୍ଚୟ ।
ନାହିଁ ମୋ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନାହିଁ ଗୁରୁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ,
କି ଗୁଣେ କରିବ କବିଯଶ ଉପାର୍ଜନ ?
ତଥାପି ଚକ୍ରମ ମନ ସଦା ଅଛି ଧାଉଁ,
ସାଧାରଣେ କବିଯଶ ଲଭିବାର ପାଇଁ ।
ଜନ-ସମାଜରେ କବି ଜୀବନ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ,
ଲଭିବାକୁ ସେ ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟାକୁଳ ମାନବ ।
ଥାଉ ବା ନ ଥାଉ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଶକ୍ତି,
ହେବ କବି ଅକ୍ଷୟ ତହିଁ ମତି ଗତି ।
କେ କାହିଁ ହୋଇଛି କବି ଅପଣା ଯତ୍ନରେ ?
ଏ କଥା ତ ମୁଁ କେଳେ ନ ଭାବିଲି ଥରେ ।
ମାତ୍ର ଦୃଢ଼ରୂପେ ମନ ମଧ୍ୟେ ଅଛି ଜାଣି,
କାଳିଦାସ ମହାକବି ସେବ ଗଣାପାଣି ।
ପାଏ କି ସେ ମହାବର ଲୋକ ସହଜରେ ?
ହେବ ବା ଶାରଳାଦାସ ଶାରଳାଙ୍କ ବରେ ।
ଲଭୁଛି ସାନ୍ନ୍ୟାସ ମନେ ପୋଷି ଏହି ଅଶା,
କରୁଛି ସାର୍ଥକ ପ୍ରାଣ ସେବ ମାତୁରାଷା ।

କବି ଅଳ୍ପପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଅଳ୍ପ ଶୂନ୍ୟ ଅଳ୍ପପୂର୍ଣ୍ଣ ମହଳାମଣ୍ଡଳ,
 କବି ନାମେ ମୁଁ ତୋତେ କରୁଛି ଗଣନା ।
 ସାମାନ୍ୟ ଗୁଣଣୀ ତୁମ୍ଭେ ନୋହୁଁ ଧନକଜ,
 ମାତ୍ର ମୋ ବିଦ୍ୟାସ ତୁମ୍ଭେ ମହାଭାଗ୍ୟବତୀ ।
 ଧର୍ମନିଷ୍ଠା ପଦଭକ୍ତି କବିତ୍ବ ସମ୍ବଳ,
 କୁଳବତୀ ପକ୍ଷେ ଯାହା ସମ୍ପଦି କେବଳ ।
 ଦାରଦ୍ରୁର ବେଦାଦିତେ ନୋହୁଁ ବିଚଳିତ,
 ସୁଖେ ଦୁଃଖେ ରଖିଥାନ୍ତୁ ପ୍ରଭୁପଦେ ଚିତ୍ତ ।
 ରେରେ ଦୁଃଖେ ପତି ମଧ୍ୟ ସ୍ଥିର କର ମନ,
 ସାହିତ୍ୟ ସେବାରେ କଲ୍ଲ ଚିତ୍ତ ସମର୍ପଣ ।
 ଜଗତର ସୁଖ ଦୁଃଖ ଲୁହେ ବିରସ୍ତାସୀ,
 ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ମାନବଗଣ ଭାଗ୍ୟ ଅନୁକ୍ଷାସୀ ।
 ଆତ୍ମ ବା ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା ବିପଦ ଭୀଷଣ,
 ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି କରନ୍ତୁ ତା ମୁଣ୍ଡକେ ଧାରଣ ।
 ବିଚଳିତ ହେବୁ ନାହିଁ ସମ୍ପଦେ ବିପଦେ,
 ଦୃଢ଼ରୂପେ ରଖିଥାନ୍ତୁ ଚିତ୍ତ ପ୍ରଭୁପଦେ ।
 ଯେ କାର୍ତ୍ତି ରଖିଲୁ ମା ! ତୁ ଉତ୍କଳ-ମଣ୍ଡଳେ,
 ଗାଇବେ ତା ଭବିଷ୍ୟତ ମାନବ ସକଳେ ।
 ଅଶୀର୍ବାଦ କରୁଅଛୁ ଆଗୋ ସାର୍ଥ ସତ୍ତ,
 ମହାପ୍ରଭୁ ପାଦପଦ୍ମେ ଥାଉ ତୋର ମତି ।

ମୋର ଏହି ଅଭିଳାଷ ଶୁଣି ରେ ନନ୍ଦିନୀ,
କାଟିରୁ ଜୀବନ ବ୍ରତ ଧରି ତପସ୍ବିନୀ ।
ମଣିରୁ ତୋ ଜଗତରେ ଶହୁ ମିତ୍ର ନାହିଁ,
ନିରନ୍ତରେ ରହିଥରୁ ପ୍ରଭୁପଦ ଚାହିଁ ।

ଦେଶପ୍ରତିମା ବିସର୍ଜନ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

“ଗଛ ଗଛ ଗୁଡ଼ିକ ଗଛ ସ୍ବସ୍ଥାନେ ପରମେଶ୍ବର !”
ସୁଖଦେ କରଦେ ଦେବ ଅସି ଧରାତଳେ
ବର ଦେଇ ଯାଅ ମାତଃ ମାନବମଣ୍ଡଳେ ।
ରକ୍ତିପୁଷ୍ପ ଦେଇ ଶୁଭଃ କରୁଛୁ ସମ୍ମାନ,
ସେନ ଅନୁଚର କର ସ୍ବସ୍ଥାନେ ପ୍ରସ୍ଥାନ ।
ଦେଇ ଡୁଲିଡୁଲି ଅସ କୁଳବଧୂଗଣେ,
ରକ୍ତି-ପୁଷ୍ପାଞ୍ଜଳ ଦିଅ ଦେବାଙ୍କ ଚରଣେ ।
ଗଳ-ଲଙ୍ଗ-ବାସେ କର ଦେବାଙ୍କୁ ପ୍ରଣତ,
ଶାଗ ବର ଧନେଶ୍ବର୍ୟ୍ୟ ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତ ।
ପଞ୍ଚଶସ୍ୟ ବିଲୁପକ ନବ ଦୁର୍ବାଦଳ
ଦେଇ ମୁଁ ପୁଣିବ ଦେଶ ଚରଣ-କମଳ ।
ପ୍ରଣତ ମା ଶୈଳସୁତେ ଦାନବନାଶିନୀ !
ମୋ ପ୍ରତି ହେଉନୁ ରକ୍ତିମୁକ୍ତିପ୍ରଦାୟିନୀ ॥

ଅଦିକ୍ୟାଦି ନବଗ୍ରହ ବିପଦାଳଗଣେ !
 ଉଦ୍ଭିରରେ ହେଉଅଛି ପ୍ରଣତ ଚରଣେ ।
 ଗଣେଶାଦି ପାଞ୍ଚ ଦେବ ତାଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର
 ଉଦନ କର ଯୋଡ଼ କରୁଅଛି ନମସ୍କାର ।
 ହିବପ୍ରିୟେ ! ଦେଲ ସବୁ ବେବଦେବାଗଣ
 ଦେଉଛୁ ମେଲଣି ଯାଅ କୈଳାସରବର
 ବିସର୍ଜନ ଦେଲ ଏବେ ଯାଆନ୍ତୁ ପ୍ରତିମା
 ଗାଉଡ଼ିବ କବି ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରମା ।

କ୍ଷମ କ୍ଷମ ।

ଗା—ବଜାଳ'ଣ ।

ଲଗ ଲଗ ଲଗ   ଉଠ ଉଠ ଜାଗ
ହେ ଭଲ ଉତ୍ତଳବସି !
ଦେଖ ହେ କପର   କ କରୁଅଛନ୍ତି
ତୁମ୍ଭ ସବ ପ୍ରଜାବାସୀ ।
ଅନାବଳାବାସୀ   ପଞ୍ଜାବ ପାରଙ୍ଗୀ
ମରହଟ୍ଟା ନରନ୍ଦରେ
ଡକ କରି ବ୍ରତ   ଧାବତ ସନ୍ତତ
ଆତ୍ମଉଚ୍ଛାଦ ମାର୍ଗରେ ।
ଦେଖ ଗ୍ରାମ ଗ୍ରାମ   ଜୀବନସୂତ୍ରାନ
ଲଗିଅଛି ସବ ସ୍କୁଲେ,

କଥା କହିକରେ ଅତି ସହଜରେ

ଯାଏ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଜାତି ।

ଅଳସପଣରେ ଅମନୋଯୋଗରେ

ଏ ସୁଯୋଗ ଦେଲେ ଛାଡ଼ି,

ଉଲଟ ଅସନେ ବିଦେଶୀୟମାନେ

ଆଗରେ ବସିବେ ମାଡ଼ି ।

ଉଲଟର ପଥ ବୁଝି ଶତ ଶତ

ବେଢ଼ି ଅଛୁ ସ୍ଥଳେ ସ୍ଥଳେ,

ହୋଇ ମହାବଳୀ ଗୁଲ ପଦେ ବଳ

ଉଦ୍‌ଭାବ ସାହସ ବଳେ ।

କଳାଳଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି କହେ ଲଜ

ମାଉଁଲୁ ନାହିଁ ଆହେ ଭାଇ !

କେତେ ବଡ଼ଲୋକ ହେଉଛନ୍ତି ଦେଶ

ବଲ୍ଲଭେ ଜାପାନେ ଯାଇ ।

ଉଲଟ-ପିପାସା ତେଜ କୋଣପଣା

ହୋଇ ବସିଥାଅ ସରେ,

କପର ତୁମ୍ଭର ପୁରବ ଉଦର

ଏ କଥା ନ ଭୁଲି ଥରେ ।

ଭୁବିତ ବେଭାର କେତେ ଦେଶାତ୍ମର

ସେନ ବସିଅଛୁ ମୁଣ୍ଡେ,

କଷ୍ଟ-କଷ୍ଟତମ୍ଭ ଫେଡ଼ିବା ବସ୍ତ୍ର

ବେଳେ ନ ଧରିଲୁ ତୁଣ୍ଡେ ।

କୂଅ-ବେଙ୍ଗ ପରି ଅଛୁ ଜ୍ଞାନ କର

ତୁମ୍ଭେ ସବୁ କଥା ଜାଣ,

ଅଲ୍ଲ ବସ୍ତ୍ର ପୁଣି   ହୋଇ ଟାଣିଛୁଣି

ସ୍ୱପ୍ନାବସ୍ଥା ମୁହଁ ଟାଣ ।

ଦୁଇ ଚାରି ଜଣ   ବେରହନ୍ତି ପଣ

ସମାଜ-ସ୍ୱାଧୀନତା,

ଆରୁଣାପଦା. ହେଉଣି କଳା.

କିପାଇଁ ଜଗାଅ ଭାଇ ?

ବିଧବା ସଙ୍ଗାତେ   କେହି ଯେବେ ଥରେ

ବୋଲିବାକୁ ଦୁଇ ଜଣ,

କୁମ୍ଭେ ଘେନା ଧରି ଅସିବ ବାହାରି

ବାହେଲ ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ ଭଦ୍ରା   ବସବାଦ କଣ୍ଠ

ପାଇଁ ମରନ୍ତି ବୁଝରେ ?

ଅବା ଭୁଣ୍ଡୁତ୍ୟା   ଚଉଣ ଅଗତ୍ୟା

କାଲି ଦେଉଳକୁ ଗୁଲିଦେ ?

ଦିଅବା କଷ୍ଟରେ   ଯେବେ ବିକାଳରେ

କେନ୍ଦ୍ର ସାଧୁଲୋକ କାମେ,

କାରି କାଢ଼ଣୀ   ଦେଇ ବୁଦ୍ଧିବଳ

ତାକୁ ପକାଇବି ପାମେ ।

ସେବେ କେହି ଭଲ   ସର ହାତ ଖାଇ

କରେ ପର ଉପକାର,

ତୁମ୍ଭେ ଧାର୍ଯ୍ୟ

ତା ଭୟରେ ଅଭ୍ୟାଶର ?

ଅନାଥା ନିଶ୍ବାସ   ଭୁକ୍ତ ସବନାସ

କରକ କୃଷ୍ଣ ଗ୍ରାଣୀ,

ଜାଣିଥିବ ବାରେ   ଧର୍ମର ଦୁଆରେ
 ଭାଙ୍ଗିଯିବ ତୁମ୍ଭ ଟାଣ !
 ପଡ଼ିଯାଆ ନା   ନ ସହିଣ ଜାଣି
                                          କୁଳେ ଦେଉଛନ୍ତି କାଳି,
 ଥାଅ ଅଖି ବୁଜି   କଥାଟା ନ ବୁଝି
                                          ବେଳେ ନ ବିଚାର ଭାଳି ।
 ବରଷକୁ ଥରେ   ହେବ କଟକରେ
                                          ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ସମ୍ମିଳନୀ,
 ଉତ୍କଳରେ ଯେତେ   ଅଛନ୍ତି ପଣ୍ଡିତେ
                                          ଯେତେ ଛନ୍ତି ଜ୍ଞାନ ଧନ,
 ରାଜା ମହାରାଜା   ବଣିକ ପରଜା
                                          ସଭା କରିବେ ସେ ସ୍ଥାନେ,
 କହୁ ସବୁ କଥା   ତହିଁରୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା
                                          ଧରି ନଥା ତୁମ୍ଭେମାନେ ।
 ଆପଣାକୁ ଜ୍ଞାନ   ଅଛୁ ପର କାଣି
                                          ତସ ଦନ ଯାଇଛି ଚାଲି,
 ଘରେ ଭାତ ନାହିଁ   ତୁଛନ୍ତାରେ ଭଲ
                                          ଗରଜ ତ ମର ଖାଇ ।

ମୁଁ ହାଟବାହୁଡ଼ା ।

ରାଗ—ଗନ୍ଧର୍ବ ।

ଦେଖିଲି ସଂସାରେ ବସିଛି ହାଟ,
ଲୋକଗହଳରେ ନ ମିଳେ ବାଟ ।
ଦୋକାନ ପସରା ଧାଉଳ ଧାଉ,
ବାଟ ଦୁଇ ପାଶ ବସିଛି ଖାଡ଼ି ।
ଭୁଲାଇବାପାଇଁ ଗହଳ ମନ
ହାଟୁଥିକ ଦେଖ କେଡ଼େ ଯତନ ।
ହାଟୁଆ ବାଟୁଆ ଅଛନ୍ତି ଧାଇଁ
ହାଟେ କଣ ବକା କରବା ପାଇ ।
ହାଟ ଭରବାକୁ ବଳିଲା ମନ,
ମାସକ ନାହିଁ ତ ହାଟରେ ଧନ ।
କାହାରଲି ହାଟ ଦେଖିବା ପାଇଁ,
ଦୋକାନମାନକୁ ଦେଖିଲି ଚାହିଁ ।
ପାଟି କରୁଛନ୍ତି ଦୋକାନ ମାନେ,
ଅସ ଗହଳଏ ମୋହ ହୋଇଗଲେ;
ଅଳପ ଲାଭରେ ଛତୁଛୁ ମାଲ,
ବଣ୍ଟାଉଣି ନାହିଁ ଚିତ୍ତ ଅସଲ ।
ବୁଲ ବୁଲ ହାଟେ ମୁଁ ଯମେ ଯମେ
ଗୋଟାଏ ଦୋକାନେ ଚଲି ପ୍ରଥମେ ।
ଏହି ଦୋକାନଟା ଭାଙ୍ଗି ଗହଳ,
ଧାଇଛନ୍ତି ଲୋକ ବଳକୁ ବଳ ।

ଦ୍ରାଘି ବଢ଼ାକାଠି ଦୋକାନୀ ଧର
 ବସିଛନ୍ତି ସମ୍ପର୍କୀଙ୍କ ପରି ।
 ଦୋକାନରେ ମାଲ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର,
 କଣେ ସେ କପାଳ ଫାଟେ ଯାହାର ।
 ଦୋକାନୀ ବହୁତ ନ କହେ କଥା,
 ବସିଛନ୍ତି ପୋତି ତଳକୁ ମଥା ।
 ପୋଡ଼ାଏ ଗହଳ ଅଛନ୍ତି ଧାଇଁ,
 ଦୋକାନୀଙ୍କଠାରୁ ସଉଦା ପାଇଁ ।
 ଦୁଇ ଦଣ୍ଡିଦାର ଛୁଡ଼ା ଆଗରେ,
 ଡକାପାଡ଼ୁଛନ୍ତି ଉପା ଉପରେ ।
 ସଉଦା ଯେ ନେକ ରହଣି ତୁନି
 ଦଣ୍ଡିଦାର କଥା ଯାଉଛି ଶୁଣି ।
 ଦୋକାନୀ ପ୍ରଭୁ ତ ନିଜ ଦୁକିରେ
 ଭଉଁଇଲେ ମାଲ ଲଥ ନିଜାରେ ।
 ଡ଼ାକରେ ବସି କଲେ ପ୍ରସ୍ତର,
 ଏହି ନିଅ ମାଲ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର ।
 ଜଣେ ଦେଇ ଶଏ ଟଙ୍କା କୋଟ୍‌ପ୍ରସ
 କିଣିଲା ବିଚାର ତହୁଁ ଉପ୍ରସ ।
 ଜଣେ କର ସରଦାର ବିକର
 ମାଲ କିଣି ସବେ ନେଲା ଉକର ।
 ଦଣ୍ଡିଦାର ଥାଏ ପଛରେ ଧାଇଁ
 କଳସିଏ ପିସ ନେକାର ପାଇଁ ।

ଦେଖିଲି ଗୋଟିଏ ଗୁଲି ଦୋକାନ,
 ଦୋକାନର ନାମ ସେ ଅବଧାନ ।

ଦେବୀ ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେବୀ,
 ପ୍ରଭାତ ଶେଷାଂଶୁରେ ।
 ଦେବୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେବୀ ତା ଦୁର୍ଗା ପ୍ରଭାତ,
 ଦେବୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେବୀ ତା ଦେବୀ ।
 ଦେବୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେବୀ ତା ଦେବୀ
 ଦେବୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେବୀ ତା ଦେବୀ ।

[illegible]

ପିତାଙ୍କୁ ଏହି ପଦ,
 ଦେଖିଲେ କିଏ ଦେଖିବ ।
 ଏହି ପଦର ମୂଳ ଚରଣ,
 ହୁଏ କେବଳ ହୁଏ, ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଗୋଷ୍ଠୀ ।
 ଗର୍ବର ପଦର ଯେ ଦେଖି ଗୋଷ୍ଠୀ,
 ଗର୍ବର ପଦର ଦେଖି ଗୋଷ୍ଠୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ।
 ଗର୍ବର ପଦର ପଦର ଗୋଷ୍ଠୀ,
 ଗର୍ବର ପଦର ପଦର ଗୋଷ୍ଠୀ ।

• • •

ତାହା ଶୁଣି ତହିଁ ଶେଷେ ଦେଖିଲି,
 କାନ୍ଦରେ ଶବ୍ଦର ସେ ତାହାକି ।
 ଅନୁରାଗ ଶବ୍ଦ ସ୍ବର ସେ ଶୁଣି,
 ସ୍ବରର ତାହା ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ।
 ଦେଖିଲି ଦେଖିଲି ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ,
 ତାହା ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ।
 ଶୁଣିଲି ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ,
 ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦ, ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦ ।
 ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ,
 ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ,
 ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ,
 ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ।
 ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ,
 ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ।
 ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ,
 ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦର ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ।

ଡୋର ଦେଇ ରଖିଅଛି ଗମ୍ଭୀରେ,
 ଯୋଡ଼ ପଡ଼ିଲଣି ମୁଷାମାଝିରେ ।
 ଦେବାପାଇଁ ସେହୁ ଗୋଦାମାଝିରେ
 ତୁଣ୍ଡରେ ମାଲ ଦେଉଛି ଛଡ଼ି ।

ପୁରୁଣ ମାଲରେ ଶରଧା ନାହିଁ,
 କିଏ ସେନ ଯିବ ତାହା କିପାଇଁ ?
 ମାନ୍ଦବ ଦେଖିଣି ଫଳ ପାଣିଲା,
 ସେନଗଲେ ଥୋକେ କ୍ରାନ୍ତ ଥିଲା ।

* * *

ପଇସା ପାଇବେ କର ଭରସା
 ଖବରକାଗଜ ଲେଖା ବେକସା
 କର ବସିଛନ୍ତି କେତେ ଦୋକାନୀ,
 ଦେଖିଲି ସେ ଗୁଡ଼ା ଭରି ଅଜ୍ଞାନୀ ।
 ଯାହା ଯାବ ମାଲ ଦିଅନ୍ତି କାନ,
 ଟଙ୍କା ମାଗି ଯାଇ ଖାଆନ୍ତି ଗାଲ ।
 ଏପରି ଗହକି ଥୋକେ ଅଛନ୍ତି,
 ଅଗ ମୂଲ ଦେଇ ମାଲ ନିଅନ୍ତି ।
 ଅଦୃଷ୍ଟ ଦେଖିଲି, ସବୁ କଥାରେ
 ଉଭୟ ମର ଥାନ୍ତି ଲୋକଙ୍କଠାରେ ।
 ମାନ୍ଦବ ସେ ବିକେ ବିଲଇ ମାଲ,
 ଖାଇ ପିଇ ତାର ପୁଲୁଛି ଗାଲ ।
 ତାକୁ ଉଭୟ ଥାନ୍ତି ବହୁତ ଲୋଭ,
 କାଲେ ବୋଲିବେକ କଥାପଦକ ।

ଦେଖି ଲୁହ ଲୁହ ତାଟେ ମୋତେ,
ଦେଖି ବନ୍ଧୁରେ ପ୍ରଭେଦ ଏତେ !

* * *

ଦୋକାନ ଦୁଆରେ କେହି ରୁପସୀ
ଅପଣା ପତ୍ନୀ ବହୁତ ନିପି ।
ହସି ହସି ପ୍ରେମସଜ୍ଜୀତ ଗାଲ
ଗହଳିମାନଙ୍କୁ ନିଏ ଭଲ ।
କୁତସିତ ବ୍ୟାଧି ନିଲା ଅଧର୍ମ
ମାଲ ବଜାର ତାହାର କର୍ମ ।
ବାପ ଅରଜଲ ବଡ଼କୁ ଦେଇ
କିଣୁଛି ସେ ମାଲ ରେଣୁଆ କେହି ।

* * *

ଦେଖିଲି ହାଟରେ କେତେ ମୋଟିଆ,
କେହି ବସିଅଛି, କେହି ବା ଠିଆ ।
କେହି ଲୋକ ଯେବେ ଡାକିବ ଜଣେ,
ଦରମାସ ଧରି ଧାଇଁବେ ପଣେ ।
ମୋଟିଆଙ୍କ ନାମ ଅଟେ ଅମଲ,
ସତେ ସତେ ତାଙ୍କ ବଣ ଅମଲ !

* * *

ଅଉ ଏକରଲ ଛନ୍ଦ୍ର ମୋକାମୀ,
ସେମାନଙ୍କ ନାମ ଅଟେ ବିଶ୍ଵାମୀ ।
ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜି ଲେଖୁଥାଆନ୍ତି ବସି,
କେଲି କାହିଁ ବଥା କହନ୍ତେ ହସି ?

ଯାହା ସେ ପାଆନ୍ତି ଅଳପ ମୂଳ,
 ଘରଘରକୁ ନୁହଇ ଭୁଲ ।
 ପନ୍ଦର ଦିନରେ ସରଇ ଶୁଭ,
 କରଇ ସକାଶେ ବଢ଼ାନ୍ତି ହାତ ।
 ପାଆନ୍ତି ସେ କିଛି ଉପର ବଟା—
 ହେଟକିଶିଖିଙ୍କ ବାନ୍ତନକିଟା ।

କେତେ ଜଣ କରିଛନ୍ତି ଜୀବନ୍ତ,
 ତାହାଙ୍କ ବେବସା ଯେ କଥାବିକା ।
 ପଇସା ପାଇଲେ ବକନ୍ତି କଥା,
 ବନ୍ଧାବନ୍ଧୁ କାହିଁ ସତ କା ମିଥ୍ୟା ।
 କାଶେ ଯାକିଛନ୍ତି ଲଥ ନଜାର,
 ଡାକିବା ମାତ୍ରକେ ହେବେ ହାଜର ।
 ବଡ଼ ହୁଏଥର ସେହି ଦୋକାନୀ,
 ଅଛା ଦପଇସା ନଥଇ ଟାଣି ।

ଦୋକାନ ମେଲୁଛି ଗୋଟାଏ ଲୋକ,
 ସୁରୋହତ ସେହି ଧର୍ମିଯାଜକ ।
 ଦହୁଡ଼ା ଶ୍ରେଣି କିଛି ଦକ୍ଷିଣା
 ମୂଲ ଦେଲେ ହୁଏ ତା ମାଲ କିଣା ।
 ତା ଦୋକାନ ମାଲ ସେବେ ନ ଅଣି,
 ସବୁ ଅଟକିବ ବାହା ପୁହାଣି ।
 ଅହର ତା ମାଲ ସେ ପିଣ୍ଡବତ୍ତା,
 ଯିତୁଲୋକ ପାଇଁ ବସୁକ ଲୋଡ଼ା ।

ଦେଖିଲି ତା ପାଶେ ହୋଇଣ ଠିଆ,
ବିନୁ କିନ୍ତୁ ହୁଏ ମାଜ ପଡ଼ିଆ ।

* * *

ଦେଖିଲି ବସିଛି ଗୋଟେ ଦୋକାନୀ,
ଅନୁମାନ କଲି ହେବ ସେ ଶ୍ରୀମା ।
ବୁଢ଼ାଟା ହେଉଛି ସେ ଥୁରୁ ଥୁରୁ,
ପଚର ଜାଣିଲି ତା ନାମ ଗୁରୁ ।
ଶାସ୍ତ୍ର କଥା ବିକା ତାହାର କାମ,
ପୁଣି ସେ ବିକଇ ଶ୍ରୀହର ନାମ ।
ମାଲ ଶିଡ଼ି ଦିଏ ଅଳ୍ପ ମୂଲ୍ୟରେ,
ଜହକ ଅଳପ ତାହା ପାଶରେ ।

* * *

ଢାଟେ ବୁଲି ବୁଲି ଜନ୍ମିଲୁ ଶ୍ରୀନ,
ମୁଁ ମଧ୍ୟ ମେଲିଲି ଗୋଟେ ଦୋକାନ ।
ଅରଜୁଅଛନ୍ତି ଲୋକେ ପଇସା,
ମୁଁ ମଧ୍ୟ ପାଇବା କଲି ସରସା ।
ହାତଖୁଦି ଦେଇ ଦୋକାନ ଚାଲି,
ଗୋଦାମେ ସରଲି ଯାହୁଦ୍ୟ ମାଲ ।
ବିଲଭ ମାଲକୁ ନାହିଁ ତ ପୁଣି,
ଦେଖି ମାଲ ଦେଇ ଗୋଦାମେ ଗୁଞ୍ଜି ।
ଛପାଖାନାଠାରୁ ଆଣିଲି କାଲି,
ଲାଭ ଦେଲେ ଶୁଣି ଦେବ ମୁଁ ଭାଲି
କାନ୍ତିଆ ମାଲରେ ବହୁତ ଦୋଷ,
କଳନ୍ତର ବଢ଼ି ବୁଢ଼େ ସର୍ବସ୍ୱ ।

ଭୁଲିବାପାଇଁ ଗହକ ମନ
 ଟାଙ୍ଗି ଦେଇ କାନ୍ଦେ ସେ ନିଃସ୍ୱପନ ।
 ପାଞ୍ଚ କର ହାରେ ଡାକିଲି ଥିବି,
 ଭଲ ମାଲ ଲାଭ ନଥ ହେ ଥିବି ।
 ଅଇଲେ ଗହକ ଶୁଣି ମୋ ଡାକ,
 ପଶୁଥିଲେ ତୁମ୍ଭେ କି ଫଳ ବିକ ?
 ବୋଇଲି ମୁଁ ଅନୁବାଦ ପୁରାଣ,
 ଅଛା ମିଠା ଫଳ ଏହାକୁ ଜାଣ ।
 ବୋଇଲି ମୋ କଥା ଶୁଣି ଗରୀବ,
 ଶରକ୍ତରେ କର ଅଳସ ରାଗ ।
 ଏଗୁଡ଼ା ସବୁ ତ ପଶୁ ପୁରୁଣା,
 ଏ ସବୁର ମୂଲ ନହାଉ ଉଣା ।
 ଯେବେ ଦେବ ତୁମ୍ଭେ ବିନାମୁଲତର,
 କୁପା କରି ନେଇ ଗୁଣିବୁଁ ଥରେ ।
 ଦେଖାଇଲି ତାକୁ ନେଇ ନରେନ୍ଦ୍ର,
 ବୋଇଲି ସେ କଷ୍ଟା ପୁରୁର କେଲି ।
 ପୁଣି ଦେଖାଇଲି ତାକୁ କବିତା,
 ବୋଇଲି ଏଗୁଡ଼ା ନହାଉ ପିତା ।
 ଗରୀବ ମୁଣ୍ଡରୁ ଏ କଥା ଶୁଣି
 ନିଶାସ ପକାଇ ଦେଲି ମୁଁ ତୁନି ।
 ଭଲଲି ମୋହର ସଖିଲା ପାଠ,
 ଆଉ କରବି ମୁଁ କଥା ହାଟ ।
 ବେଗର ଦେଖୁଛି ଯେ ଶଲ୍ୟକଙ୍କର,
 ଦେଖି କନକର ନାହିଁ ଅଦର ।

କେତେ ଲୋକ ଟଙ୍କା ପଇସା ଦେଇ
 ଯାଆନ୍ତି, ବିଲ୍ଲାତ ଜନସ ନେଇ ।
 ଅହର ଶୁଣନ୍ତି ଗୋଟାଏ ମଜା,
 ମାଲ କାଲି ନେଲେ ଯୋଡ଼ାଏ ରଜା ।
 ଯେଉଁମାନେ ନେଲେ ମାଲ କାଢ଼ିଅ,
 ଅବଶ୍ୟ ସେମାନେ ଜାଣି ଓଡ଼ିଅ ।
 ଭୁନଭାନ ହୋଇ ରହିଲେ ସତେ,
 ଚିଠିରେ ଉତ୍ତର ନ ଦେଲେ ଥରେ ।
 ଏଡ଼େ ହାଟଟାରେ ଦେଖିଲି ଜଣେ,
 ଗରଜ ବୋଲି ମୁଁ ତାହାକୁ ଗଣେ ।
 ଜାଣିଲି ପରା ମୁଁ ସେହି ଚନ୍ଦ୍ରବ,
 ଚନ୍ଦ୍ରାନ୍ତି କେ କାତ, କେଉଁଟା ପ୍ରାଣ ।
 କାହିଁ ବାହୁ ନେଲେ ଗୋଟାଏ ଫଳ,
 କହନି କଲି ମୁଁ ଏହା କେବଳ ।
 ଲୋକେ ତ ଶୁଣନ୍ତି ଏହି ବାରତା,
 ଲୁଚ ଲୋକସାନ କପାଳ କଥା ।
 ଛପାଖାନା ଉପରେ ଲୁଚ ନ ଲୋଡ଼ି
 ମୂଳେ ମୂଳେ ଦେଲି ମାଲକୁ ଛିଡ଼ି ।
 ହେଲେ ହେଉ ପଛେ ବହୁତ ଭୁଟି,
 ଛପାଖାନା ଏଣେ ଧରିଛି ତୋଟି ।
 ଭୁଟି ସହ ମାଲ ବିକଲେ ବଳେ,
 ଏଥରେ କି ଭୁଲ ବଣିଜ ତଳେ ?
 ଦେଖି ପାହୁଣ୍ୟ ଯେ ବଣିଜ ବଲ୍ଲ,
 ଜାଣିଥିବ ସେହି ଲୋକଟା ମଲ୍ଲ ।

ଲୁହ କଥା ଭାରି ଥାଉ ପଛକୁ
 ବୁଡାଇ ବସିବ ନିଜ ମୁଣ୍ଡକୁ ।
 ଭାଲିଲ ହାଟରେ ପିବ କିପାଇଁ ?
 ବେଳେ ବେଳେ ଚାରି ଆଖିକୁ ଚାହିଁ ।
 ଗୋଟାଇ ପସର ବୋହୁ ମୃଣ୍ମାଳ
 ଘରମୁହଁ ହୋଇ ଗଲ ପଳାଇ ।
 ଝାଡ଼ିଝୁଡ଼ି ମାଲ ରଖିଲେ ଘରେ,
 ପଶୁରବ ଦିନେ କେହି ବା ଥରେ ।
 ଏଣେ ତ ବୁଡିଲା ସବୁ ରରସା,
 ଅନ୍ତର କପାଳେ ଅଛି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ।
 କାଲି ଦୁଆରକୁ ଆସି ପ୍ରିୟର
 କହିବ ବହୁତ ସେ ହରକର ।
 ତାହାଠାରୁ ମାଲ ଆଣିବ କାଲି,
 ନ ପାଇଲେ ଟଙ୍କା ଦେବ ସେ ଗାଲି ।
 ଶ୍ରୀପାଶାନ୍ତ ଲୋକ ନିହାନ୍ତ ମନ,
 ପଇସା ସକାଶେ ଲଗାନ୍ତି ସ୍ବନ ।
 ଲେଖିବି କବିତା ଦେବୁ ଛପାଇ,
 ପଇସା କିପାଇଁ ନେବୁ ରେ ଭାଇ ?
 ନିହାନ୍ତ ତୁ ଯଦି ଶୁଣୁ ନାହିଁ,
 ରହି ବସି ଦେବି, କଲ କପାଇଁ ?
 ଲୁଗାଝୁଟି ସ୍ବାର ମଧ୍ୟରେ ହାଟ,
 ମାବିକ ମୋହର ପଡ଼ିଲା ବାଟ ।
 ନାହିଁ ଦେହେ ବଳ, ହେଲଣି ବୁଢ଼ା,
 ମୋହୁ ନ ମ ଭାଇ, ହାଟବାହୁଡ଼ା ।

ପ୍ରେମ-ସଙ୍ଗୀତ ।

ରାଗ କଳହଂସକେଦାର ।

ଶୁଣ ଶୁଣ ହେ ଭାଇ ପ୍ରେମ-ସଙ୍ଗୀତ,
ଚରକାଳ କି ତୁମ୍ଭେ ଥିବ ନିଦ୍ରା ?
ଜାପାନ ଇଉରୋପ ଆମେରିକାନ
କେମନ୍ତେ ଧରିଛନ୍ତି ସଙ୍ଗୀତତାନ ?

[୨]

ଜୀବନ୍ତ ଧର୍ମବଳ ଉଦାର ପ୍ରାଣେ
ଧାବତ ଦବାନିଶି ସେ ଲୋକମାନେ ।
ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ଦେଶ-ଗୌରବ
ତୁମ୍ଭେ କି ଏକାଳରେ ଥିବ ନୀରବ ?

[୩]

କୁହେଇ ଜାତିପ୍ରଥା ପକାଅ ଭାଙ୍ଗି,
ସମର୍ପ ମନ ପ୍ରାଣ ସ୍ବଦେଶ ଲାଗି ।
ନ ଭୁଲ ଭାଇ ତୁମ୍ଭେ ଆର୍ଯ୍ୟସନ୍ତାନ,
ନ ରହ ନିଷ୍ଠେଷ୍ଟରେ ପଶୁ ସମାନ ।

[୪]

ପବନ ଆର୍ଯ୍ୟବର୍ତ୍ତେ ଆଶ୍ରମ ସ୍ଥାନେ
ସେ ଗୀତ ଗାଇଥିଲେ ମହର୍ଷିମାନେ,
ଧର ସେ ଗୀତଗାନ ହେ ଭ୍ରାତା ସର୍ବ,
ସେ ମହାବାନ ମନ୍ତ୍ର ଅତି ପ୍ରଣବ ।

[୫]

ମହେଶ ଏକ ପିଢ଼ା ଶ୍ରୀ ରଗବାନ,
ସମସ୍ତେ ଆମ୍ଭେମାନେ ତାଙ୍କ ସମ୍ମାନ ।
ଆସନ୍ତୁ ଭାଇ ଭାଇ ମିଳି ସକଳେ
ବସନ୍ତି ରେବତୁକି ମନ ନିର୍ମଳେ ।

[୬]

ବସି ଜନନୀ ମାତୃଭୂମି କୋଳରେ
ମିଳି ସମସ୍ତ ଭାଇ ଏକ ସଙ୍ଗରେ
ପାସିକା ଦେଉ ମାତୃଭୂମି ଉନ୍ନତି,
ଶତ୍ରୁକ ଦେଉ ଦେଶବାସିଦୁର୍ଗତି ।

[୭]

ରହିବ କେତେକାଳ ମଳିନ ବେଶେ ?
କୁହସାର ପୂରିତ ଥିବ କି ବେଶେ ?
ଆଦର୍ଶ ଦେଖି ଭାଇ ସର୍ବ୍ୟ ଜଗତେ
ଆସନ୍ତୁ ଅଶ୍ରୁ ଭରି ଲାଗୁଁ ସମସ୍ତେ ।

[୮]

ହମାକୁ ପାଦଦେଶେ ନୈମିଷାରଣ୍ୟ
ସେ ଗୀତ ଗାଇଥିଲେ ମହର୍ଷିଗଣେ,
ଧର ହେ ଭ୍ରତୃଗଣ ସେ ଗୀତତାନ,
ସର୍ବ୍ୟମଣ୍ଡଳୀ ମଧ୍ୟେ ଲଭ ସମ୍ମାନ ।

ମୋହର ଶବ୍ଦ ।

ନିର୍ଭୟ ଚିତ୍ତେ ରହି ପାରିଲ ନାହିଁ—
 ବଇରିଦଳ ବେଢ଼ି ଅଛନ୍ତି ଗୁହଁ ଯେ ।
 କିଛିତ ମାତ୍ର ହେଲେ ଅସାବଧାନ,
 ସହଜେ ଆସି ମୋର ବଧୂବେ ପ୍ରାଣ ଯେ । ୧ ।
 ଭୂଗର୍ଭ ବିଳ ମଧ୍ୟେ କୁଣ୍ଡଳୀ ପଣୀ
 ବାରିଦକୋଳେ ଲୁଚିଅଛି ଅଶନ ଯେ ।
 ବ୍ୟାସ୍ତ୍ର ରଞ୍ଜିତ ବନେ, କୁମ୍ଭୀର ଜଳେ,
 ଧନଲେରେ ପ୍ରାନ୍ତରେ ତସ୍ତୁରଦଳେ ଯେ । ୨ ।
 କେ ଲୋକ ପ୍ରତି କଲେ ମୁଁ ଅତ୍ୟାଗୃହ,
 କରବ ନିଶ୍ଚେ ଆସି ମୋତେ ପ୍ରହାର ଯେ ।
 ଅସଂଖ୍ୟ ବ୍ୟାଧି ଦେହେ ଛନ୍ତି ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ,
 କରବେ ଧୃତଜରେ ନାଶ ଜୀବନ ଯେ । ୩ ।
 ନ କରେ ରମ୍ୟ ଏହି ସର୍ବ ଶବ୍ଦକୁ,
 କରବେ ସିନା ନାଶ ମୋର ଦେହକୁ ଯେ ।
 ଦେହ ସକାଶେ ଏତେ ଚିନ୍ତା କପାରି ?
 ଯାହା କି ଚରନାଳ ରହିବ ନାହିଁ ଯେ । ୪ ।
 ତଥାପି ମୁହଁ ଯେବେ କରେ ଯତନ,
 କଲକ୍ଷ କରୁଁ ରକ୍ଷା ହେବ ଜୀବନ ଯେ ।
 ମାତ୍ର ହୃଦୟ ମୋର ଶବ୍ଦକୁ ବାସ,
 କରବେ ଅମ୍ଭା ଦେହ ଭରସା ନାଶ ଯେ । ୫ ।

ମାୟାର୍ଯ୍ୟ, କାମ, କ୍ରୋଧ, ଲୋଭ ଓ ମୋହ,
ମଦ ପ୍ରଭୃତି ବିଷୁ ପ୍ରବଳ ହୁଅନ୍ତୁ ।
କରନ୍ତି ନିତ୍ୟ ମୋହ ହୃଦୟେ ବାସ,
କରିବେ ଆତ୍ମା ସଙ୍ଗେ ଦେହକୁ ନାଶ କ୍ଷେ । ୩

ସଙ୍ଗ-ଉପା ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଗୋଲକ ବୈକୁଣ୍ଠ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଧ୍ରୁବଲେଖ ପାଶେ,
ଶତ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବିରାଜିତ ସଙ୍ଗର ଆବାସେ,
ମାର୍ତ୍ତଣ୍ଡମୟମାଳା-ଜ୍ଵାଳା-ବିସ୍ମାରିଣୀ,
ନୃଦ୍ଦେଶି ସେ ସ୍ଥାନ ପୁଣି ଅନନ୍ଦଦାୟିନୀ,
ତରୁଣ ଅରୁଣ ଜ୍ୟୋତି ଶୀତଳ କରଣ,
ପ୍ରହ୍ଳାଦ ପାରିଜାତ ନନ୍ଦନ କାନନ,
ନାହିଁ ଦିବା, ନାହିଁ ନିଶି, ସବଦା ଅଲୋକ,
ନାହିଁ ଦ୍ୱେଷ, ହଂସା, କ୍ରୋଧ, ନାହିଁ ଦୁଃଖ, ଶୋକ,
ସନ୍ତାପ, ବିଳାପ ନାହିଁ, କଷ୍ଟ, ହାହାକାର,
ବ୍ୟାଧି ବା ସନ୍ଧ୍ୟା ନାହିଁ, ନାହିଁ ଅନ୍ଧକାର ।
ଯେତେ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ବିଦ୍ୟମାନ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ,
ସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ସେ ସଙ୍ଗ-ଉପାରେ,

ନାହିଁ କ୍ଳେଶଲେଶ ଦେଶ ଚିତ୍ତ ବିମୋଚନ
 ତନ୍ମୟ ପଟେ ସୁଖସ୍ୱପ୍ନ ଚିନ୍ତିତ ସେସନ,
 ଶାନ୍ତି, ପ୍ରେମ, ମୈତ୍ରୀ, ଶ୍ରୀତି, ଦ୍ୱେଷ ଉଦ୍ଧାସରେ
 ଚର, ସ୍ଥିର, ବିଦ୍ୟମାନ ଅଛି ସେ ସ୍ଥାନରେ ।
 ଦେବଭୋଗ୍ୟ ସୁଧାଫଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସେ ଉଦ୍ୟାନ,
 ସଜ୍ଜ ନାରୀମାନଙ୍କର ଅଟେ ବାସସ୍ଥାନ ।
 ଅସୁର ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଭ ନୃପ ତାନେ ତାନେ,
 ଦେବକନ୍ୟାମାନେ ଭ୍ରମୁଥାନ୍ତି ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ।
 ବିରାଜିତ ଉଦ୍ୟାନରେ ରତ୍ନସିଂହାସନ,
 ସଜ୍ଜ ନାରୀମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅସନ ।
 ପୁଥିବା ମଧ୍ୟକୁ ଆସି ଦେବଦୂତମାନେ
 ଏକ ସଜ୍ଜ ଅମ୍ଳ ଘେନି ଗଲେ ସେହି ସ୍ଥାନେ ।
 ଉପସ୍ଥିତ ହେବା ମାତ୍ରେ ତହିଁ ସଜ୍ଜ ନାରୀ,
 ବାଟ ଓଗାଳିଲା ଆସି ଉଦ୍ୟାନର ଦ୍ୱାରୀ ।
 ପୁଛା କଲ ପଡ଼ି ଆସି ବହୁତ ସମ୍ମାନେ,
 କେଉଁ ଗୁଣେ ଆଗୋ ସଜ୍ଜ ! ଆସିଛ ଏ ସ୍ଥାନେ ?
 ଗେରୁଆ ବସନ ପିନ୍ଧି ଜଟାଇର ଶିରେ,
 ତପସ୍ୟା କି କରୁଥିଲ ଅରଣ୍ୟ କୁଟୀରେ ?
 କ ରିଛ କି ନିୟମରେ ବ୍ରତ ଉପବାସ ?
 ଅବା ଉର୍ଥସ୍ଥାନେ ଯାଇ କରୁଥିଲ ବାସ ?
 କର ହରିଷ୍ୟାଳ ଜପମାଳା ଧରି କରେ
 ହରି ନାମ ଜପିଛ କି କସି ନିର୍ଜନରେ ?
 ସୁଅମରେ ଦେଇ ମୋତେ ଆମ୍ବପରିତସ୍ତ
 ଦେବଶ ଉଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟେ, ନାହିଁ କିଛି ରସ୍ତା ।

ସଜ ଶୁଣି ଏହିପରି ପଡ଼ି ଆସି କଥା,
 ବୋଇଲେ ବିନୟବାକ୍ୟେ ନୂଆଁକଣ ମଥା ।
 ଶୁଣିବାକୁ ଆଜ୍ଞା ହେଉ ଆଦେ ଦେବଦ୍ବାର !
 ଥିଲ ମୁଁ ପୃଥିବୀରେ ଏକ ଛୁଟୁ ନାରୀ ।
 ଯେତେ ରୂପ ଶୁଣ କଥା ବୋଇଲେ ଅପଣ,
 କହି ନାହିଁ ସେହି ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଆଚରଣ ।
 ସ୍ବାମୀ ପୁତ୍ର କନ୍ୟା ଘେନିଥିଲ ମୁଁ ସଂସାରେ
 ନିତ୍ୟ ଚିତ୍ତ ସମର୍ପଣ କରୁ ପ୍ରଭୁଠାରେ ।
 ଅମଙ୍ଗଳ ବାକ୍ୟ କରେ ନାହିଁ ଉଚ୍ଚାରଣ,
 ଅପ୍ରମତ୍ତ ଭବେ ସେବେ ସ୍ବାମିଙ୍କ ଚରଣ ।
 ଶୁଭୁଜନେ ପୂଜିଥିଲ ଦେବତା ସମାଜେ,
 ଅଭିମାନକୁ ସେବା କରେ ସାବଧାନେ ।
 ଅକାରଣେ ଛଡ଼ା ହୁଏ ନାହିଁ ଦାଣ୍ଡଦ୍ବାରେ,
 ଉପହାସ କରେ ନାହିଁ କାହାର କଥାରେ ।
 ନ କରେ ଚିହ୍ନାର କେବେ ଆଉ ଉଚ୍ଚ ହାସ୍ୟ,
 ଅନ୍ୟ ଲୋକ ସଙ୍ଗେ କରେ ନାହିଁ ପରିହାସ ।
 ଲୋଭ ଦରେ ନାହିଁ କେବେ ଅନ୍ୟର ସମ୍ପତ୍ତି,
 ମନ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ କଲେ ନାହିଁ ମତି ।
 ସ୍ବାମୀ ଯେ କାଳରେ ମୋର ଥାଆନ୍ତି ବିଦେଶେ,
 ସଂସାର ନ କରେ କେଶ ଥାଏ ମାନବେଶେ ।
 ବାହା ସହୃଦରେ କେବେ ନ କରେ କଳହ,
 ଏପରି ନ କରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଯାହା ରସାବହ ।
 ବୁରୁଯାଏ ପତିଥାଏ ମୋହର ଉତ୍କଣ୍ଠା,
 ମୋର ବାକ୍ୟ ଯାଏ ନାହିଁ ବାହାରକୁ ଶୁଣା,

କରଇ ଭୋଜନ ମୁହିଁ ସ୍ବାମିଙ୍କୁ ଅଗ୍ରରେ,
 ରକ୍ତିରେ ଭୂଞ୍ଜଇ ତାଙ୍କ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ପାଦରେ॥
 ସ୍ବାମି ହୋଧ କେଳେ ମୁହିଁ ହୋଇଥାଏ ତୁନି,
 ପ୍ରତିବାଦ କରେ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ।
 ବିଦେରେ ବା ବ୍ୟାଧରେ କିଛି ଛାଙ୍କ ପାଶେ
 ସାନ୍ତୁନା କରଇ ମିଷ୍ଟବଚନେ ଆଶ୍ୱାସେ ।
 ନ ଶୋଇଲେ ସ୍ବାମୀ ମୁହିଁ ଶୋଏ ନାହିଁ ଆଶ,
 ତାହାଙ୍କ ଉଠିବା ପୂର୍ବେ କରେ ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗ ॥
 ନ କରନ୍ତି ସ୍ବାମୀ ମୋର ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆହାର,
 ଏକାବେଳେ ମୁହିଁ ତାହା କରେ ପରିହାର ।
 ସ୍ନେହରେ କରନ୍ତି ସ୍ବାମୀ ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଭୋଜନ,
 ଯତ୍ନପୂର୍ବକ କରି ରଖେ ତାହା ଆସ୍ତୋଜନ ।
 ସାବଧାନେ କରେ ରକ୍ଷା ସ୍ବାମି ଧର୍ମ, ଧନେ,
 ନତ୍ୟ ଦିଏ ଧର୍ମଶିକ୍ଷା ପୁତ୍ରକନ୍ୟାଗଣେ ।
 ସ୍ବାମୀ ଗୁପ୍ତ କଥାମାନ ନ ବୋଲେ କାହାକୁ,
 ସ୍ବାମୀ ଅସାକ୍ଷାତେ ଯାଏ ନାହିଁ ଅନ୍ୟଠାକୁ ।
 ମନକାର୍ଯ୍ୟ କେବେ ମୋର ବଳେ ନାହିଁ ମତି,
 ହାରିକୁ ଏ ସବୁ କଥା ବୋଲୁଛନ୍ତି ସତ,
 ଶୁଭିଲ ଏକାଳେ ଆକାଶରୁ ଦେବବାଣୀ,
 'ଆସ ଆସ ଭିତରକୁ ସଙ୍ଗଠାକୁଣ୍ଠି !'
 ଯେଉଁଠାରେ ଛନ୍ତି ଅନୁଷ୍ଠା ଅରୁଣତ,
 ତାଙ୍କ ପାଶ ଝିହାସନେ କସ ତୁମ୍ଭେ ସତ !

ଜାପାନ ।

***

ହେ ଜାପାନ ! ତୁମ୍ଭ ପୂର୍ବ ଅଞ୍ଚଳ ଭିଲଣ୍ଡ,
 ଦେଖାଇଲ ଜଗତକୁ ମହିମା ପ୍ରଚଣ୍ଡ ।
 ଇନ୍ଦୁଗେପ ସଭ୍ୟତମ ରାଜନ୍ୟ ସକଳ
 ଚକ୍ରତ ଚିହ୍ନିତ ଦେଖି ତବ କାନ୍ତବଳ ।
 ଦେଖାଇଲ ଯେଉଁ ଚାନ୍ଦ ଚୁକ୍ତିୟା ସମରେ,
 ଇତିହାସ ସାକ୍ଷ ଦେବ ସ୍ବର୍ଣ୍ଣ ଅକ୍ଷରେ ।
 ଏକପୁତ୍ରା ବୃଦ୍ଧା ମାତା ଦେଶର ସାଥୀ
 ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରି ପାରେ, ନିଦର୍ଶନ କାହିଁ ?
 ସ୍ବମିକୁ ଯୁବକ ଉର୍ଯ୍ୟା ଅସ୍ତରେ ମଣ୍ଡାଇ
 ପଠାଇ ବୋଲୁଛି, ଯାଅ ଶତ୍ରୁମାର ଯାଇ ।
 ସାଟାର ରମଣୀ କିବା କ୍ଷତିୟୁ ଅଙ୍ଗନା
 ଥିଲେ ଏହିପରି, ଇତିହାସେ ଅଛି ଜଣା ।
 ହଳ ଅରି କୁଳବଞ୍ଚ କରୁଅଛି ଗୃଷ୍ମ,
 ପଠାଏ ପୁରୁଷେ ଶତ୍ରୁ କରିବାକୁ ନାଶ ।
 ହେ ଜାପାନ ! ଦେଶପ୍ରେମ ହିଅ ଶିକ୍ଷାଦାନ,
 ନି ଭୁଲ ଉତ୍ତରବର୍ଣ୍ଣ ବୁଦ୍ଧଜନୁଷ୍ଠାନ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ମାଧବୀ ଦେବୀ ।

ରାଗ—ମଞ୍ଜଳୀ

ପରମବୈଷ୍ଣବା ନୀଳାଚଳ-ନିବାସିନୀ,
 ଶ୍ରୀମତୀ ମାଧବୀ ଦେବୀ ବୃଦ୍ଧା ତପସ୍ବିନୀ ।
 ଶିଖା ମହାନ୍ତର ଭଗ୍ନୀ କରଣ ଅଙ୍ଗନ,
 ଉତ୍କଳର ଏକମାତ୍ର ରମଣୀମଣ୍ଡଳୀ ।
 ତୁମ୍ଭର କବିତା ଶୁଣି ବୈଷ୍ଣବମଣ୍ଡଳୀ
 ହରାଇ ଚେତନା ପଦ୍ମଯାନ୍ତ୍ର ପ୍ରେମେ ତଳ ।
 ତୁମ୍ଭର ପ୍ରତିଭା ବହୁତୁରପ୍ରସାରିଣୀ,
 ବୈଷ୍ଣବମଣ୍ଡଳେ ପୂଜନୀୟା ତପସ୍ବିନୀ ।
 ଅଗୋ ମହାଦେବ ! ଥିଲା ତୁମ୍ଭ ହସ୍ତାକ୍ଷର
 ମୁକ୍ତାମାଳା ସମାନରେ ପରମ ସୁନ୍ଦର ।
 ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟଦେବ ହୋଇ ପ୍ରେମେ ବିମୋହର
 ଶୁଣନ୍ତି ଅନନ୍ଦମନେ ତୁମ୍ଭର ସଙ୍ଗୀତ ।
 ଶ୍ରୀହତାପରୁଦ୍ର ଉତ୍କଳର ମହାରାଜା,
 ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମଣନ୍ତି ଦେବ ! ଦେଖି ତୁମ୍ଭ କାର୍ଯ୍ୟ
 ମହାତ୍ମା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ରାଜରାଜେଷ୍ଠର
 ତପସ୍ବିନୀ ! ତୁମ୍ଭଠାରେ ଯୋଡ଼ିଥିଲେ କର ।
 ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ କହି ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଲବନ
 କରୁଥିଲେ ମାଧବୀଙ୍କ ଶ୍ରୀମୁଖ ଦର୍ଶନ ।।
 ଶତାଦି ଶତାଦି ଗତ ହେଲା ଉତ୍କଳରେ,
 ନ ଜନ୍ମିଲେ ନାରୀ ଦେବ ! ତୁମ୍ଭ ସମାନରେ ।

ଶ୍ରୀ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ବନ୍ଦା ମହାତ୍ମା ବୈଚିତ୍ର୍ୟ
 ଚରୁଥିଲେ ମାଧବାଙ୍କ ଦେବା ତୁଳ୍ଲ ମାଳ୍ୟ ।
 ପାଣ୍ଡିତ୍ୟେ, କବିତ୍ବେ, ବ୍ରତେ, ତପ ଅବରଣେ,
 ମାଧବା ସମ୍ମାନେ ଜନ୍ମି ନାହିଁ ନାଶ୍ଟ ଜଣେ ।
 ପୁରୁଣେ ଶୁଣିଛୁ କେତେ ତପସ୍ବିନୀ କଥା,
 ତୁମ୍ଭେ ଥିଲ ତପସ୍ବିନୀ ! ପରମ ଦେବତା ।
 ଗୋସ୍ବାମୀ ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ, ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ
 ବୈଷ୍ଣବ୍ୟ ଗୁରୁ କରୁଅଛନ୍ତି ପ୍ରକାଶ ।
 କରଣମୟଳା ତୁମ୍ଭେ, ଓଡ଼ିଆଣୀ ଜାତି,
 ଲଭି ଯାଇଅଛୁ କର୍ମେ କବିକୁଳ ଖ୍ୟାତି ।
 ଭାଷା, ଭାବ ରଙ୍ଗୀ, ପୁଣି ରଚନାଶ୍ରମାଳୀ,
 ସରଳତା ମଧୁରତା ଦେଇଅଛୁ ତାଳ ।
 ସଦର ବ୍ୟ୍ୟାସ ଦେଖି ରଚନାର ଠାଣି
 କେ ବୋଲିବ ଲେଖିଅଛୁ ଜଣେ ଓଡ଼ିଆଣୀ ।
 କ୍ଷେତେକ ଗୋସ୍ବାମୀ ପଦାବଳୀ ରଚୟିତା,
 ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଥିଲ ପରମ ପୂଜିତ ।
 ଯେପ୍ରକାର ଲେଖିଅଛୁ ବୈଚିତ୍ର୍ୟରସର,
 ପାଠ କରି ହୋଇଥାଏ ମୋହର ଚକିତ ।
 ଜଗନ୍ନାଥ, ଚଣ୍ଡିଦାସ ଗୀତ ଅଛୁ ଶୁଣା,
 ତୁମ୍ଭ ଗୀତ ତାଙ୍କଠାରୁ ନୁହେଁ କିଛି ଉଣା ।
 ତୁମ୍ଭ ଗୀତ ଯେତେବେଳେ ଗାଏଁ ଠାକୁରାଣୀ,
 ବାହ୍ୟ ଗୀତ ଗାଉଅଛୁ ନ ପାରଇଁ ଜାଣି ।
 ଏମନ୍ତ ସେ ଦେବା ଜନ୍ମିଥିଲ ଉତ୍କଳରେ,
 ଦେଶବାସୀ ଲୋକେ ମୁଣେ ନ ଧରନ୍ତି ଥରେ !

ଅସର କରିବା ଯୋଗୁଁ ସ୍ବଦେଶନବାସୀ,
 ତୁମ୍ଭର କବିତା କେତେ ଯାଇଅଛି ଭାସି ।
 ବଲ୍ଲପ୍ତ ସଙ୍ଗୀତ କେତେ ସ୍ବସ୍ଥ ବିପ୍ଳବରେ,
 କହୁତ ବଲ୍ଲପ୍ତ ଦେଶବାସୀ ଅସରରେ ।
 ଚିତ୍ତନ୍ତ୍ର ଅମୂଲ୍ୟ ଧନ ଗୁଣଗ୍ରାସୀ କଲେ,
 କେତେକ ସଙ୍ଗୀତ ରସିଅଛନ୍ତି ଯତନେ ।
 ତୁମ୍ଭର କବିତା ଭକ୍ତ ସାଧୁ ଦୁବସ୍ତରେ
 ଚିନ୍ତିତ ରହିଛି, ଥିବ ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତରେ ।
 ସାହସରେ ଦୃଢ଼ରୂପେ ବୋଲିପାରେ ମୁହଁ,
 ଯଶ ଧୂସକାଶ କାଳ ନ ଧରିବ ହୁଇଁ ।
 ନରାଧମ, ଅକିଞ୍ଚନ ପକାଇମୋହନ
 ମହାଦେବ ! ଭକ୍ତିଭାବେ ବନ୍ଦେ ଶ୍ରୀଚରଣ ।

ସେହି ନାମ ।

ରାଗ—ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ।

କେତେଥର ବସି ବସି ନିର୍ଜନେ
 ବନ୍ଧୁର କରୁଛି, ଆପଣା ମନେ,
 ସ୍ବପନ ସମାନ ସଂସାର ରାଜ୍ୟ,
 ଅସିବା ଶିବା'ର ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟ ।
 ରସାଇ ଯାଇଛି ମୋତେ ଯେ ଦୁଃଖେ,
 ନ ଧରିବି ଆଉ ସେ ନାମ ମୁଖେ,

ପାସୋର ପାରିଲି କାହୁଁ ମୁଁ ତାକୁ,
 ଧରନ୍ତୁ ଆଶାରେ ପ୍ରାଣ ଆତ୍ମାକୁ,
 ଛାଡ଼ା କାନ୍ଦୁ ପର ଯାହା ସମ୍ଭବ,
 କୁସମରେ ଥିବ କୁସମ ଗଳ୍ପ ।
 ମୁଁ ତାକୁ ଛାଡ଼ିଛି, ସେ କାହୁଁ ଛାଡ଼େ ?
 ଜୀବନ ଥିଲେ କି ନିଦ ନ ମାଡ଼େ ?
 ଆପଣେ ଆସିଲେ ଆସୁ ମନକୁ,
 ଭବି ହେବି କିପାଁ ସେହି ନାମକୁ ?

ଅନୁଭୂତି ।

ରାଗ—ଭୂପାଳ ।

ଦେଖୁଛି କି ଆଜି ଜାଗ୍ରତ ସ୍ବପନ ?
 କି ଦେଖି କିପାଇଁ ବିମୋହିତ ମନ ?
 ଗୁପ୍ତ ମରମେ ସ୍ବପ୍ନ ବାସନା
 ସଫଳ ସାମନେ କିପାଁ ଯାଏ ଜଣ ?
 ସହସା କିପାଇଁ ଅଗୀତ ରାଗିଣୀ
 ଅନୁଭବ କରେ ବିଭବମୋହନ ?
 ଭିମର ଆକରୁ ଅମୂଲ୍ୟ ରତନ,
 ନବ ଯତ୍ନବନ ବିଳାସ ଜୀବନ,
 ଅଭିଜ୍ଞ ବସନ୍ତ କୋକିଳବାଜଳୀ,
 ନିବାଣ ପ୍ରସାଦ ଭରିଲୁ କି ଜଳ ?

ସତ ସ୍ୱର୍ଗବାସ ସ୍ୱରଗର କୋଣେ,
ତୁମ୍ଭେ ମନର ମଉନ ଆରଜ୍ଜି,
କିପି ଦେଖେ ଆଜି ମାନସନେତରେ ?
ଆଶାର ଛଳନା ରେଷିକ ସ୍ୱର୍ଗରେ ।

ଉତ୍କଳ ଯୁବକ ।

[ଚକ୍ରବେଳ ବାଣୀ ।]

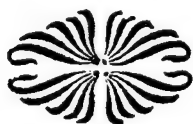
ଶୁଣ ହେ ଉତ୍କଳବାସୀ ଯୁବକେ !
କି ବୋଲୁଅଛନ୍ତି ତୁମ୍ଭକୁ ଲୋକେ !
ଓଡ଼ିଆ ଅଧମ ଜାତି ଭାବେ,
ବହୁତ ସେ ଉଣା ମାନ ମହତ୍ତ୍ୱେ ।
ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ନାହିଁ ସାହସ—
ରହୁ ନାହିଁ କି ହେ ଏ ଅପସଙ୍ଗ ?
କିପାଇଁ ରହିଲ ଏହି ଅଖ୍ୟାତ,
କିପାଇଁ ଲୋକଙ୍କ ଏ ଭୁଲ ଭ୍ରନ୍ତି ?
କିନ୍ତୁ ହେଲେ ମୂଳ ସ୍ତବ କଥାରେ,
“ନାହିଁ ନ ସ୍ତବେ କି ଧୂଆଁ ବାହାରେ ?”
କରି ପାରୁ ନାହିଁ ଜୀବନ ବ୍ରତ
ଅରକବା ପାଇଁ ମାନ ମହତ୍ତ୍ୱ !
କୋଣସନା ହୋଇ ରହୁଛ ସରେ
ବିଦେଶ ନ ଯାଅ ଜୀବନ କ୍ଷରେ ।

ଭ୍ରମରେ ବିଶ୍ୟାତ ଥିଲେ ସେ ଜାତି,
 ନୁହ କି ହେ ତୁମ୍ଭେ ଜାହାଙ୍କ ନାତି ?
 କେଉଁ ମନ୍ତ୍ର ପଡ଼ି ସେ ଦୀରମାନେ
 ଥିଲେ ସୁବିଶ୍ୟାତ ଔଷଧ୍ୟେ ମାନେ ?
 ତୁମ୍ଭେମାନେ ସେହି ମନ୍ତ୍ର ପାସୋରି
 ରହି ଅଛ ଘରେ ଅଧମ ପରି !
 ନାହିଁ ବର ଦାତେ ନାହିଁ ସଦାୟ,
 ନ ଥାଉ, ନାହିଁ କି ବୁଦ୍ଧି ଉପାୟ ?
 ସଦାୟ ସମ୍ପଦ ବୁଦ୍ଧି ସାହସ,
 ବିଶେଷେ ଧର୍ମକୁ ମଣ ସଦାୟ ।

ବାହାର ପଡ଼ି ତ ଉଚ୍ଛ ଦାତରେ,
 ସବୁ ମିଳିଯିବ ବୁଦ୍ଧି ବଳରେ !
 ସୁସାର-ସମରେ ନ ହୁଅ ଭ୍ରତ,
 ସବୁ ବାଧା ବିଘ୍ନ ହେବ କହୁତ ।
 ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ଏକ ଉଚ୍ଚ ବିଷୟେ
 ସାହସ ବିଫଳେ ଲାଗ ନିର୍ଭୟେ ।

ହେଉନୁ ଦେଶରେ ସମସ୍ତେ ତଳ,
 କୁସଂସାର ପଦେ ପକାଅ ଦଳ ।
 କର ମନ ମଧ୍ୟେ ଏପରି ପଣ,
 ବେଦପାତ ଅବା କାର୍ଯ୍ୟସାଧନ ।
 ଦେଶ ଦେଶାନ୍ତରେ ହେଲେ ଯିବାକୁ,
 ଯାଅ ଚାଲି ଉର ନାହିଁ ବାହାକୁ ।
 ସଲଖ ବାଟରେ ଯାନ୍ତି ସମସ୍ତେ,
 ନିଶ୍ଚୟ ବାଧା ମାଡ଼ି ଯାନ୍ତି ମହାବେ ।

ସାଧୁ ବଡ଼ କାର୍ଯ୍ୟ ରୁଦ୍ଧି ବଳରେ
 ଅଦର୍ଶ ପୁରୁଷ ହୁଅ ଦେଶରେ ।
 ପାଇଛି ଦୁର୍ଲଭ ମାନବ ଜନ୍ମ,
 କାର୍ଯ୍ୟରେ ନ ହୁଅ ପଶୁ ଅଧମ ।
 ଉତ୍କଳ ଜନନୀ ଅଛନ୍ତି ଶୂନ୍ୟ,
 କର କିଛି କାର୍ଯ୍ୟ ତାହାଙ୍କପାଇଁ ।
 ଶୁଣ ଶୁଣ ବାପା ମୋ ନିବେଦନ,
 ସାଧୁବ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦେଇ ଜୀବନ ।
 ପଛଘୁଞ୍ଚା ଦେଲେ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନେ,
 କିବା ପ୍ରୟୋଜନ ସେହି ଜୀବନେ ?
 ଯାଇଛି ସେ ଦିନ ପଛକୁ ଯାଉ,
 ଚନ୍ଦ୍ରା କଲେ ତାହା କି ହେବ ଆଉ ?
 ବର୍ତ୍ତମାନ କାର୍ଯ୍ୟେ ହୁଅ ତପୁର,
 ନ କର ହେ ଭବିଷ୍ୟତ ନିର୍ଭର ।
 ସକଳରେ ସିଦ୍ଧି ଲଭିବ ସବୁ,
 ଜଗତେ ମହିମା ଅଟେ ଦୁର୍ଲଭ ।
 “ମହାଜନୋ ଯେନ ଗତଃ ସ ପଞ୍ଚା”
 ମନେ ଧୋଷ ଏହି ପ୍ରାଚୀନ କଥା ।
 ସେ ପଦାଙ୍କ ଚିହ୍ନି ଗମ ରେ ଗରେ,
 ଅବଶ୍ୟ ମିଳିବ ଯଶୋମୟରେ ।

ବିଚାରୁ ପଦ୍ୟ ।

ସଦା—ସଦା ।

— ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ !
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ! ଯେ ! ଯେ ! ଯେ ! ଯେ !
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ !
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ?
 ଯେ, ଯେ, ଯେ, ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ?
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ?
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ?
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ?
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ?
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ?

ବସନ୍ତମାଳତୀ,   ପୁଷ୍ପ କୁମୁଦିନୀ,
 ତୁ କି ସାରଦା ମନ୍ଦିକା ?
 କେଉଁ ତପୋବନେ   ପାଇଛିରେ ତୋତେ ?
 କୁଳବଧୂ ପ୍ରାଣାୟାମ !,
 ଅଶ୍ରୀବାଦ କରେ,   ଆରେ ମୋ କନ୍ଦାରୀ !
 ସୁଖେ ରହ ମୋହ ଘରେ,
 କରୁଛ କାମନା,   ତୋହ ପରି ବଧୂ
 ପାଏଁ ଜନ୍ମଜନ୍ମାନୁରେ ।

କବିତା ବିହଗୀ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଭଗବତ ବାଣୀପାଣି ଶ୍ରୀହସ୍ତପାଳିତା,
 ହିରୁବନସଞ୍ଚାରଣୀ ବିହଗୀ କବିତା ।
 ଅଶ୍ରୁମରେ ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ବାଲୁକା ମହର୍ଷି
 ମାନସ-ମନ୍ଦିରେ ନାହିଁ ନିରମିଳେ କବି ।
 ସେ ଅମର ବିହଗୀର କଲ୍ୟାଣ ଜନନୀ,
 ପ୍ରତିହା ମାନସଭୂଷା, ଆଶୀର୍ବାଦିଣୀ ।
 ସପ୍ତ ସ୍ଵର ସପ୍ତ ପକ୍ଷ, ଅକ୍ଷର ଦେହରେ,
 କୁହୁହଲେ ବିହରଲେ ମହର୍ଷି ହସ୍ତରେ ।
 ହରି ଅଳଙ୍କାରେ ପଙ୍କ କର ବିମଣ୍ଡନ]
 ଏଥୁଅନ୍ତେ ଭୁମଣ୍ଡଳେ କଲେ ବିଚରଣ ।

ମହର୍ଷି କ୍ରତୁର୍ଷିଗଣେ ସରସ୍ବତୀକୂଳେ,
ସାମବେଦ ଗାଇଥିଲେ ଦେବୀ ଅନୁକୂଳେ ।
ସୁଧାମୟ ଇନ୍ଦ୍ରବୃତ୍ତ ସ୍ବର୍ଗ ସମାବୃତ୍ତ,
ମାନବମଣ୍ଡଳେ କଲେ ଜଗତେ ପ୍ରଶୁଭ ।

ନୀଳମଣି ବିଦ୍ୟାରତ୍ନ ।

ରାଜା—ମଙ୍ଗଳ ।

ସମାଜ୍ୟ କ୍ରାନ୍ତଶଯ୍ୟୁବ ଥିବେ ନୀଳମଣି,
ଉତ୍କଳର ପ୍ରିୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁତ୍ରରୂପେ ମଣି ।
ଭାଷାରାଜ୍ୟେ ତୁମ ଭିନ୍ନ ଥିଲ ଏ ଉତ୍କଳ,
କାଳିଲ ଏକତା ପୂର୍ବେ ତୁମ୍ଭେହିଁ ଦେବଜଳ ।
ଉତ୍କଳ ବିଧବାପାଇଁ ଆତୁଳ ଜୀବନେ
କାନ୍ଦୁଥିଲୁ, କନ୍ଦାଲଣ ଦେଶବିଧିଗଣେ ।
କଲ୍ପଲତା ସମ୍ମିଳନ ଉତ୍କଳ ଦେଶରେ,
ପ୍ରଥମରେ ଉଷ୍ମ ଗଜ ତୁମ୍ଭେ ହୃଦୟରେ ।
ଦେଶହୃତ ବ୍ରତେ ସମର୍ପଣ କରି ଚିତ୍ତ
ଶୁଣାଇଲ ଉତ୍କଳକୁ ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ।
ତୁମ୍ଭର ପଦିକା ଲଭୁଅଛୁ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ,
ତୁମ୍ଭେ ଏକା କରି ଜାଣ ବାବୁଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ।
ମାତୃଭାଷା ଉନ୍ନତରେ ଦିବା ନିଶି ଯତ୍ନ,
ଚିରଜୀବୀ ହୁଅ ନୀଳମଣି ବିଦ୍ୟାରତ୍ନ ।

ରାମରଥ କଥା ।

ନାସଦାନ ହାତେ   ଘେନି ରାମ ରଥେ

କୁଲି ଶାସନ ଦାଣ୍ଡରେ,

ଭାର ପାଟି କରି   ବୋଇଲେ ଏପରି

ଶୁଣିଛୁଟିକି ହେ କରେ ।

କାଲି ମୁହିଁ ଭଲ   ଦହୁରୁଡ଼ା ଖାଇ

ଯାଇଥିଲି ତନ୍ତ୍ର ସାଲ,

କୋଲି ବୋଲି ଥୋକେ   ହେଉଛନ୍ତି ଲେକେ

ଶୁଣିଲି ସେଠାକୁ ଯାଇ ।

କାଗଜରେ ଛପା   ହୋଇଅଛି କାପା

ରାଣୁମାନେ ହେବେ ବାହା ।

ଅଧି କଳିକାଳ   ଘୋଟିଲୁ ଜଞ୍ଜାଳ,

ଶୁଣିବାକୁ ହେଲୁ ଏହା !

କଳିକାଳେ ଧର୍ମ   ଛାଡ଼ିବି ବୋଲି

ଲେଖା ଯା ଅଛି ଶାସ୍ତ୍ରରେ,

ଅହେ ବିଶ୍ୱ କରେ   ସଂସାର ମଧ୍ୟରେ

ଦେଖାଗଲା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ

ଭାଣ୍ଡ ବାହା କଥା   ସାତ ପୁରୁଷରୁ

କେହି କେବେ ଶୁଣି ନାହିଁ,

ଜଳି ପଶୁ ଶେଷ   ହେବାରୁ ଏକଥା

ଏବେ ଶୁଣା ଗଲା ଭଲ !

ଅଜ୍ଞା ବରଷର   ପାଣି ପାଣିଗ୍ରାସ

ମୋତେ କୋଇଥିଲେ ଦିନେ,

ଶ୍ରୀକ୍ଷ୍ମ ପିଲାକାଳେ   ଥିଲା ସେତେ କଥା
 ଏଣିକି ହେଲାଣି ଭିନ୍ନେ ।
 ଅଳ୍ପ କାଲି ଲୋକେ   ଦେବତା ବ୍ରାହ୍ମଣ
 କେହି ମାନବାର ନାହିଁ,
 ଦେଖୁଛୁ ତ ଭାଇ,   ଏଣିକି ବ୍ରାହ୍ମଣେ
 ଚାକରି କଲେଣି ଯାଇ ।
 ବୁଢ଼ୀ ଟୋକା କର   ଦେହପଣ ରାଗ
 ଅଛନ୍ତି ତ ଶାସନରେ,
 ସାତ ପୁରୁଷରୁ   କେହି କି ହେ ନଷେ
 ବାହା ହୋଇଅଛି ଥରେ ?
 ବିରାଡ଼କୁ ପଦା   ଶକ୍ତିକୁ ତ ଲଜ
 ନାହିଁ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଛି ଲେଖା,
 ଶକ୍ତି ସିଏ ହେଲା   ତା କଥା ସରିଲା,
 ତାହାପାଇଁ କପା କକା ।
 ଗଲା ପୁଣି ମାସ   ମିଛ ମିଛକର
 ଦୁଇଟା ରାଶି ହେଉ,
 ତଳ ରଥକର   ସାନ ରାଶି ହେଉ
 ସବୁ ତ ଗଲା ବାହାର ।
 ଗଲାଥ ରଥ—   ଘର ହଟିବତା
 କଥା ନିଜି ଯାଏ ଶୁଣା,
 ଯାହା ଯାହା ରାଶି   ତାହା ତାହା କାଶି
 କଥାଟା ଅଛି ପୁରୁଣା ।
 ତାହା ବୋଲି କି ହେ   ରାଶି ବାହା ହେଲେ
 କଲ ଧରମକୁ ଶୁଦ୍ଧି ?

ହର ହର ହର । ! ! ଶୁଣିବାକୁ ହେଲା

କଲ ଆସୁଅଛି ମାତ୍ର !

ସ୍ବର୍ଗ ବାହା ହେଲେ ଆଉ କେହି ବଂଶୀ

ଦେବେ କ୍ରାନ୍ତୁଣଭେଜନ,

ତାହା ହେଲେ ନନା ଏକାବେଳକରେ

ଉଠିବି ଅରଜନ ।

ଶୁଣିଲା ବେଳକୁ ଏହି କଥାଟା ମୁଁ

କୁଲୁଲ ଦେଉଛି ମଥା,

ବହୁତେଣୁ ଯେବେ କନ୍ଦ ହୋଇଯିବ,

ଉଠିଲା କ୍ରାନ୍ତୁଣ କଥା !

କମ୍ବୁକୁ ଗୋଟାଏ ପତ୍ରିତ ଆସିବୁ

ବାହାର କରିଛି ଶାସ୍ତ୍ର,

କାଶୀ କରେ ଯାଇ ଶୁଣି ଆସିବୁ

ଉଠିବି ହେଲା ମାତ୍ର !

ସେ କହୁଛି ପରା ପରାଶର ମୁକୁ

ଦେଇଛି ଶାସ୍ତ୍ର ବିଧାନେ,

ଏକାଦଶୀ ଛଡ଼ି ପିକ ଶଙ୍ଖା ଶାଢ଼ୀ

ବାହା ହେବେ ସ୍ବର୍ଗମାନେ ।

କହୁଛି ପତ୍ରିତ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଲିଖିତ—

ନଷ୍ଟେ ମୃତେ ପ୍ରବ୍ରଜତେ,

କ୍ଳୀବ ବା ପତିତ ହେଲେ ସ୍ବାମୀ, ନାସ୍ତ

ବିଭୁ ହେବେ ଶାସ୍ତ୍ରମତେ ।

କରସ୍ଥାନ ପାଠ ଶୁଣିଲେ ଆଉ କ

ଭଲବ ବୋଲି ହସାର ?

ହେ କରବ ଏହି କୁଳବୃତ୍ତା କାମ
 ଛାଡ଼ ପୁରୁଣା ବେଢ଼ାର ।
 ନାଶନ୍ତି ସମସ୍ତେ ଏଲେ ପାଣ୍ଠ ରଥେ
 ଭର ଥିଲା ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାନ,
 ପଡ଼ିଥିଲେ ସେହି ବ୍ୟାକରଣ ସଜ୍ଜ
 ଚାରି ବର୍ଗ ଅଭିଧାନୀ
 ସେହି ରଥେ ଥିଲେ ଆଜି ଚାଲିଯାଇ
 ଚାରି ଶ୍ଳୋକ ଦେଲେ ଝାଡ଼ି,
 ବାଟ ନ ଦିଶନ୍ତୁ। ପଳାଇ ଯାଆନ୍ତୁ।
 ସେ ପଣ୍ଡିତ ରମ୍ଭା ଛାଟା
 ଆହେ ରଘୁ ରଥେ ବୋଲୁଥିଲୁ ସତେ
 ସେହି ବୋଲୁଥିଲେ ତେବେ,
 ଯେତେ ମନ୍ଦ ହେଉ କୁଳାଚାର ଧର୍ମ
 ଛାଡ଼ିଦେବ ନାହିଁ କେହି ।
 ଏଡ଼େ ପଣ୍ଡିତଟା ବୋଲୁଥିଲେ ଯାହା
 ତାହା କି ହେବ ଅମାନ୍ୟ ?
 ଶୁଣି ବାହା କଥା ଯେମନ୍ତ ନ ଜାଣେ
 ତୁମ୍ଭେ ଥିବ ଯାବଧାନ ।
 ଅକଳିଲ ନନା ରେଣୁଆଗୁଡ଼ାକ
 ଇସ୍ତୁଲରେ ପାଠ ପଢ଼ି
 ବାପ ଦାଦା କାଳ ଚାଲି ଚାଲି
 ସବୁ ଦେଉଛନ୍ତି ତଡ଼ି ।
 ଶୁଣି ବାହାଦେଲେ ପୂଜା ପାଠ ସବୁ
 ଏକାକେଲେ ଯିବ ଉଠି ।

ଅସ ପର ପଥା ପଣିତକୁ ଚିଡ଼ି
 ଦେବା ଧରି ତାହା ରୁଟି ।
 ଗୋବିନ୍ଦାନା, ଗଦା କକା, ଦୁହେଁ କାଲି
 ଅସିଥିଲେ ମୋର ପାଶେ,
 ବୋଲି ଯାଇଛନ୍ତି ଶାସନ ମଧ୍ୟରେ
 ସଭା କରିବା ସଂକଳେ ।
 ଶାସନରେ ଯେତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଛନ୍ତି
 କରିବା ଗୋଟାଏ ସଭା,
 ରାଣ୍ଡି ଝିଅ ବହୁ ବେଶ୍ୟା ହୋଇ ଯାଉ
 ତାହାକୁ ନ ଦେବା ବିଭା ।

ଗନ୍ତବ୍ଧର ନିର୍ଜଳା ଏକାଦଶୀ ।

ବିଚିତ୍ର ଘଟଣା ଏକ ଶୁଣନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ,
 ବୋଇଗୁଣି ଶାସନରେ ଥିଲେ ବିଶ୍ଵ ରଥେ ।
 ଗଲା ମାଘମାସେ ବୁଢ଼ୀ ମଲା ବାତଜ୍ଵରେ,
 ଶାଠିଏ ବରଷ ରଥ ବୁଢ଼ା କାଳ ମରେ ।
 ଦେହମାସୟାଏ ରଥେ ନ ଖାଇଲେ ଭାତ,
 ସବୁବେଳେ ବସିଥାନ୍ତି ଗାଲେ ଦେଇ ହାତ ।
 ଶୁଦ୍ଧ ଗୋଟା ରେଣୁ ପୁଅ ଦୁଇ ଝିଅ ଅଉ,
 ଗୋଟାଏ ବାଳୁଅ ପୁଅ ଘରେ ଦୁଇ ବହୁ ।
 ରଥକୁ ଅଳପ ଧର୍ମକାଶ ଗଲା ଜଣା,
 ଏଥିପାଇଁ ଖାନ୍ତି ନିଜ ଅପୁ ଦୁଇ ଅଣା ।

ବାଟିଏ ଅକର ଭୁଲି ଅଛୁ ବୁଢ଼ା ହାତେ,
 ଅଛା ନିଜ ଘର ଚଳିଯାଏ ଶାଗ ଭାତେ ।
 ଯଜମାନ ଘର ପୁଣି ବହୁତ ଭରସା,
 ବୀଡ଼ା ପୁଅଣିରେ ଅଛା ମିଳେ ଦିପଇସା ।
 ଅଛୁ ଘର ପାଶେ ଅଛୁ ଗୁରୁତ ଏ ଧାନ,
 ଗ୍ରାମରେ କରନ୍ତି ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ସମ୍ମାନ ।
 ଏହିପରି ଚାଲିଗଲା ଦୁଇ ଚାରି ମାସ,
 ବୁଢ଼ାକୁ ଅସିଲା ମାତ୍ର ଫେଲ ଧଇଁକାଶ ।
 ଦିନେ ଦିନେ ହେଲେ ଖିଆପିଆରେ ବଖଡ଼,
 ଭାରି ଖଟା ହୁଏ ବୁଢ଼ା ପାଟି କରେ ବଡ଼ ।
 ଦିନେ ବୁଢ଼ା ବସି କଲା ମନରେ ବିଚାର,
 ଏହି ପୁଅ ଝିଅ ସବୁ କିଏ ବା କାହାର ?
 କେ ହୋଇ ପାରିବ ସେହି ଘରଣୀ ସମାନ,
 ମନ ଜାଣି କିଏ ଖଣ୍ଡେ ଭାଙ୍ଗିଦେବ ପାନ ?
 ବିଭା ହେବ ନିଶ୍ଚୟ ଏକ କନ୍ୟା କାହୁଁ ଅଣି,
 ଅଚଳବେଳରେ ହେଲେ ପୋଷେ ଦେବ ପାଣି ।
 ମନ ଜାଣି ଦିନେ ହେଲେ ବାଢ଼ିଦେବ ଭାତ,
 ବାଧକା ବେଳରେ ଗୋଡ଼େ ବୁଲାଇବ ହାତ ।
 ଏତେ କଥା ବୁଢ଼ା ଭାଲି ଅପଣା ମନରେ,
 କନ୍ୟାଟିଏ ଖୋଜିଲା ସେ ଅତି ଗୁପ୍ତରେ ।
 ବହୁତ ଚାଲିସ କଲେ ରଥେ ସେଥିପାଇଁ,
 ଗ୍ରାହଣମାନଙ୍କ ଘରେ ବଡ଼ କନ୍ୟା କାହିଁ ?
 ଦୁଇ ଚାରି ନଣ ରଣ କହୁ ସଟା ବଟା,
 ନେଲେ ରଥଠାରୁ ଟଙ୍କା ଅଠ ଦଶ ଗୋଟା ।

ଅବଶେଷେ ବିଶୁ ରଥେ ପାଇଲେ ସନ୍ଧାନ,
 ଶୁଭ ଆଶ୍ଚା ନିନ୍ୟାଟିଏ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସାନା ।
 ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର ଦର ପାବତୀପୁରରେ,
 ଆଠ କରଷର ଝିଅ ଅଛୁ ତାଙ୍କ ଘରେ ।
 ସାଥୀନ୍ତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ମିଶ୍ର କୁଳେ ବଡ଼ ଟାଣ,
 ମର୍ଯ୍ୟାଦାରେ କେହି ନାହିଁ ତାହାଙ୍କ ସମାନ ।
 ମିଶ୍ରଙ୍କର ଝିଅ ନାମ ଅଟେ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରଭା,
 ସ୍ଥିର ହେଲା ବିଶୁ ରଥେ ହେବେ ତାଙ୍କୁ ବିଭା ।
 ଛୁଣିଲା ଦୁଇଟି ଦଶ ଟଙ୍କା କନ୍ୟାସୁନା,
 ଦେବେ ପୁଣି ଛଦ ମୁଦି ଶତ୍ରୁ ନାକଗୁଣା ।
 ଶେକଠୋକ ଦେବେ ଟଙ୍କା ନାହିଁ କାଳବ୍ୟସୀ,
 ବିଭା ହେବେ ରଥେ କନ୍ୟା କାପଦରେ ଆସି ।
 ମାତ୍ର ରଥଙ୍କର ହାତେ ନାହିଁ ଏତେ ଟଙ୍କା,
 ଏଥପାଇଁ ଜାତ ହେଲା ମନେ ଭର ଶଙ୍କା ।
 ମାଥୁର ସାହୁଙ୍କୁ ରଥେ ଲେଖିଦେଲେ ଗୋଜା,
 ଭୂମିଯାକ ବଜା ଦେଇ ଆଣିଲେ କରଜା ।
 ପୁଅ ଝିଅମାନେ ଶୁଣି ଲଗାଇଲେ କଳି,
 ମାତ୍ର ନ ଶୁଣିଲା ବୁଢ଼ା ଭର ହେଲା ଚଳି ।
 କନ୍ୟାବାପ କନ୍ୟାପଣ ଟଙ୍କା ନେଲେ ବାଜି,
 ସିପି'ଦେଲା କନ୍ୟାମାତା କେତେ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ।
 ଆଠ କରଷର ଝିଅ କିଛି ଜାଣେ ନାହିଁ,
 ବିଚାରିଲା ମାଆ ଏତେ କାନ୍ଦୁଛି କିପାଇଁ ?
 ଭୋଲରେ ବସାଇ ରଥେ ଅଣିବାର ବେଳେ,
 ଡେଇଁ ଡେଲେ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରଭା କାନ୍ଦିଲା ବିକଳେ ।

କନ୍ୟା ଦେଖି ପୁଅ ଝିଅ ଝିଅରା ସମସ୍ତେ,
 ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ ବକଳରେ କାନ୍ଦଲେ ପରସ୍ତେ ।
 କି କରବେ ଚାନ୍ଦି ନାହିଁ, ପୁଣି ରୁଡ଼ା ଡରେ,
 ମହୁଡ଼ିକୁ ଡାକି କନ୍ୟା ପୂରାଇଲେ ଘରେ ।
 ଆହା ଆହା ଏ କି ହେଲା ଏ କି ସବନାଣ !
 ଦିନୁ ଦିନୁ ବଳଗଲା ରଥ ଧଇଁକାଣ ।
 ରଥେ ତ ଧଇଲେ ବରଷେକେ ଯମଦାଣ୍ଡ,
 ନଥ ବରଷରେ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରଭା ହେଲା ଗଣ୍ଡ ।
 ଆଜଠାରୁ ସେ ବିଧବା ଜରିବ ହବିଷ,
 ନ ଖାଇବ ଭଲଭଲ ଦ୍ରବ୍ୟ ବା ଅମିଷ ।
 ନ ପିନ୍ଧିବ ଭଲ ଲୁଗା ନ ଖାଇବ ପାନ,
 ଏହିପରି ଅଛୁ ପରା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବିଧାନ ।
 ନିର୍ଜଳା ରହିବ ଏକାଦଶୀ ଦିବସରେ,
 ମୁନିମାନେ ଲେଖିଯାଇଅଛନ୍ତି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ।
 ଯେ ଦେଇଛି ବିଧି ବିଧିକାର ବିଭାପାଇଁ,
 ସେ ବସିଛି ଭାରି ମୂର୍ଖ, କିନ୍ତୁ ଜାଣେ ନାହିଁ ।
 ଶାଠିଏ ବରଷ ରୁଡ଼ି ବଢ଼ି ହୋଇ ପାରେ,
 ବାଳକା ସକାଶେ ଶାସ୍ତ୍ର ବିଧାନ ବାହାରେ ।
 ହେ ସମାଜ ! କରୁଅଛୁ ଯେଉଁ ଅଭ୍ୟାସର,
 ନିଷ୍ଠୁର ହେବଟି ପରଲୋକରେ ବିଚାର ।
 ଆକାଶେ ଅଛନ୍ତି ଧର୍ମ, ନ ଯାଅ ପାପୋର,
 ଦକା ନିଶି ଜିଉଛନ୍ତି ଧର୍ମ ଦଣ୍ଡ ଧର ।
 ଯେ କଣ୍ଠଟା ଦେଉଅଛୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷୀ କନ୍ୟାକୁ,
 ନିଷ୍ଠୁର ନିଷ୍ଠୁର ହେବ ଫଳ ଭୁଞ୍ଜିବାକୁ ।

ବୁଢ଼ା ବର ବେଳେ ଥିଲ ମୁଁଙ୍କେ କନା ତାଙ୍କି,
 ରଣ ବେଳେ ବାହାରିଲ କାଶେ ଶାସ୍ତ୍ର ଯାକ !
 ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ହେ ସମାଜ ! ଜୁହାର ତୁମ୍ଭେ,
 ଜୁହାରୁଛି ପୁଣି ତୁମ୍ଭେ ବିଧି ବିଧାନକୁ !
 ଜାଣିଥିବ ତମ ପ୍ରଭୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଷ୍ଠାସ
 କରି ପକାଇବ କେତେ କୁଳକୁ ବିନାଶ ।

କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଏକ ଦୁଇ କରି କିନ ଯାଉଅଛି ବନ୍ଧୁ,
 କପାଳ ନୀରବ ହୋଇ ଅଛୁ ବସି ରହୁ ?
 କର୍ତ୍ତବ୍ୟସାଧନ ସେଇ ପ୍ରକୃତ ଜୀବନ,
 ଅଳସ୍ୟ ସମୟ କ୍ଷେପ ଆତ୍ମାର ଦହନ ।
 ପୃଥିବୀ ଦେଇଛି ଯେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ତୁମ୍ଭେ ପାଇଁ,
 ବନ୍ଧୁର ତ ପରିଶୋଧ କରିଛୁ କି ନାହିଁ ?
 ଶେଷବକାଳରେ ଥିଲ ତୁମ୍ଭେ ଅସମର୍ଥ,
 ତୁମ୍ଭର ଯା ଲୋଡ଼ା ପୃଥିବୀ ଦେଇଛି ସମସ୍ତ ।
 ଯୋବନ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ପ୍ରାୟ ଯିବ ତ ନିଦ୍ରାରେ,
 ପୁଣି ଅସମର୍ଥ ହେବ ବୃଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥାରେ ।
 ଯେତେକାଳ ପାଇଥିଲ ସମର୍ଥ ଜୀବନ,
 ବନ୍ଧୁର ତ କରିଛୁ କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନ ?
 ଦିନ ଯାଏ ଧୀରେ ଧୀରେ ଭାଲୁ ମନରେ,
 ଅନାଥ ପକ୍ଷକୁ ଯାଏ କେତେ ଚକ୍ଷୁରେ !

ଶାନ୍ତିର ଗୌରବ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

କର ହିଂସା ଦିଅ ଗାଳ ମନକୁ ଯା ଆସେ,
ମୁଁ ତ ଆଉ ଯାଉ ନାହିଁ ପ୍ରଭୁହିଂସା ପୁଣେ ।
ଜୀବନଟାଯାକ ପ୍ରଭୁହିଂସା ଭେଦ ପରା
କର ବସିଥିବ ଭଲ କଣିକ ପସରା ?
ପ୍ରଭୁହିଂସାନଳ ଜାଳ ମନେ ପ୍ରଥମରେ
ହାଣିବ ବିଷାକ୍ର ବାଣ ଆନ ହୃଦୟରେ !
ଏଥିରୁ ଯା ଜାତ ସୁଖ, ଗଲୁଣି ତ ଜଣା,
ବିଧଜନ ଦେଇଅଛି ମନୁ ସେ ମନ୍ତ୍ରଣା ।
ଏକାବେଳେ ଶୁଭିଚ୍ଛା ତ ମନରୁ ସେ ଡାଳି,
ବିଭଲୁଣି ଜୀବନରେ, କି ସୁଖ ସେ ଶାନ୍ତି ।
ମିଥତା, କରୁଣା, ସ୍ନେହ, ପ୍ରୀତି, ଶାନ୍ତିପଣ,
ଅବହେଳା କଲେ ଏହା ନାହିଁ ପରିହାଣ ।
ଜୀବନ-ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କରଅଛି ଅନୁରବ,
ଅହିଂସା ପରମଧର୍ମ ଶାନ୍ତିର ଗୌରବ ।

ସତ୍ୟ ଲୁହେସିୟା ।

—*—

ସମ୍ପ୍ରାନ୍ତକୁଳଜାତା ସତ୍ୟ ଲୁହେସିୟା ଇଟାଲାରି ସୁପ୍ରିମିକ ରଣଗାର
କୋଲେଟିନଙ୍କ ଧର୍ମପତ୍ନୀ । ପିତାଙ୍କ ନାମ ଝୁରସୁସ । ସେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ
ସୁପ୍ରିମିକ ଯୋଦ୍ଧା ଥିଲେ ।

ସତ୍ୟ ଲୁହେସିୟା ସର୍ବଗୁଣବିଭୂଷିତା ପରମାୟତ୍ତରୀ କୋଲି ଇଟାଲାରେ
ସୁବିଜ୍ଞାତା । ଲୁହେସିୟାଙ୍କ ସ୍ବାମୀ ଏବଂ ପିତା ଦୁଇ ଜଣ ଯୁଦ୍ଧବିଶେଷରେ
ବ୍ୟାପ୍ତ ଥିବା ସମୟରେ ଶୂନ୍ୟ ଗୃହ ଦେଖି ଇଟାଲା ଦେଶର ନୃପତି
ଟାକୁଇନ୍‌ବ୍‌ଗଜ ଯୁଦ୍ଧରାଜ ସେକ୍ଟଟସ୍ ବଳପୂର୍ବକ ଲୁହେସିୟାଙ୍କ ସତ୍ୟର
ହରଣ କରିବାରୁ, ସତ୍ୟ ପବିତ୍ରାର ସ୍ବାମିଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଜଣାଇ ଆତ୍ମ-
ସାଧନା ହୋଇଥିଲେ । ସେକ୍ଟଟସ୍ ସହିତ କୋଲେଟିନଙ୍କର ବିଶେଷ
ବନ୍ଧୁ ହୁ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ବିରାପଦାତ୍ମ ହୋଇ ଇତୁଣ ମହାପାତ୍ରରେ ଲୁପ୍ତ
ହେବାରୁ ରାଜବଂଶକୁ କପରି ପ୍ରତିଫଳ ଭୋଗ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା,
ବର୍ଷନା କରିବା ବାହୁଲ୍ୟ ମାତ୍ର । କେବଳ ସେ ରାଜବଂଶ ଚରକାଳପାଇଁ
ଉତ୍ସବ ହୋଇଥିଲେ ଏମନ୍ତ ନୃତ୍ୟ, ଅସଂଖ୍ୟ ନରଣୋଶିତରେ ରୋମ-
ହୃଦୟବାହିନୀ ଟାଇବାର ନଦୀର ସ୍ରୋତ ରକ୍ତବର୍ଷ ଧାରଣ କରିଥିଲା ।
ଏହି ଘଟଣା ଉତ୍ସବରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସ୍ବତ୍ତ୍ୱ ପଦ୍ୟଟି ଲିଖିତ ହେଲା ।
ଏହାକୁ ଇଟାଲା ଦେଶର ସର୍ବସ୍ତ୍ର ରାମାୟଣ କୋଲିବାକୁ ହେବ ।

ସମରବିଜୟୀ ସ୍ବାମୀ, ଜନକ ଯଶସୀ,
ସତ୍ୟ ସାଧୁ ଲୁହେସିୟା ଅତୁଳ ରୂପସୀ ।
ଧନେ ମାନେ କୁଳେ ଶୀଳେ ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦାରେ
ପରସ୍ତ ଇଟାଲବାସୀ କେଲେଟିନଠାରେ ।

ଜଗତସୁନ୍ଦରୀ ନାଶ ଇଟାଲବାସିନୀ,
 ଲୁହେଫିସ୍ତା ଗୁଣବତୀ ନାଶସିନ୍ଧୁନୀ ।
 ଛନ୍ଦ୍ର ପିତା ସ୍ବାମୀ ଦୁହେଁ ସମରକ୍ଷେତ୍ରରେ,
 ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି ସତ ବସି ଅଳମଟିର ।
 ସଶସ୍ତ୍ର ଉଦ୍ଦେଶ ଉତ୍ସ ଅଶା ଯୁଗପତି
 କରୁଅଛୁ ଲୁହେଫିସ୍ତା ହୃଦ ଇତସ୍ତତ ।
 ଭକ୍ତିଭାବେ ପ୍ରଭୁପଦେ ଯବଦା ଲଳନା,
 ସ୍ବାମିଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ କରୁଅଛନ୍ତି କାମନା ।
 ଦେବଦେବ ଜୁପିଟର* ତବ କୃପାବଳେ
 ଆସନ୍ତୁ ବାହୁଡ଼ ସ୍ବାମୀ ଯିଶୁର କୁଶଳେ ।
 କିବା ନିଶି ଲୁହେଫିସ୍ତା ଛନ୍ଦ୍ର ବାଟ ଚାହିଁ,
 ସମର କୁଶଳ ବାଞ୍ଛା ପାଇବାର ପାଇଁ ।
 ତମକ ପଡ଼ିଲେ ଅପରୂପ ବେଞ୍ଚି ସତ,
 ସମ୍ମୁଖରେ ଉଭା ଆସି ଇଟାଲ ନୃପତି ।
 ନ ଜାଣନ୍ତି ସତ ଦୁଷ୍ଟ ମନ ଅଭିଳାଷ,
 ବହୁତ ସମ୍ମାନ ଦର ବସାଇଲେ ପାଶ ।
 ପୂଜିଲେ ବିନୟେ ଆଜ୍ଞା କରନ୍ତୁ ରାଜନ !
 କିପାଇଁ ଅଧୀନା ଗୁହେ ହେଲା ଅଗମନ ?
 କାମୁକ ପାଶଣ୍ଡ ଯାହା ଆତ୍ମା କଳ୍ପସିତ,
 ଧର୍ମାଧର୍ମ ଲଜ ଉତ୍ସ ନ ଥାଏ କହିତ ।
 ବହୁତ ବିନୟେ ଦୁଷ୍ଟ ବାକ୍ୟ ଚାଟୁଆଇ
 ଅପଣାର ଅଭିପ୍ରାୟ ବୋଇଲା ବୁଝାଇ ।

ତୁମ୍ଭର ପ୍ରଣୟପ୍ରୀତି ଅଗୋ ସୁଲେଚନା ।
 ମୋହ ପ୍ରତି ବେଳେ ମାତ୍ର କରନ୍ତୁ କରୁଣା ।
 ଦେବ ଅର୍ଚ୍ଚ ରାଜ୍ୟ ଶୁଭ ଅତୁଳ ସମ୍ପତ୍ତି,
 ବେଳେ ମାତ୍ର ପାଏ ସେବେ ତୁମ୍ଭର ସମ୍ପତ୍ତି ।
 ଜାଣ ତ ମୁଁ ଚନ୍ଦ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ଇଟାଲ ରାଜ୍ୟରେ,
 କିଣା ଦାସ ପରି ଥିବ ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀପୟରେ ।
 ଲୁହେସିୟା ଶୁଣି ସେକ୍ତୁଟି କଥାମାନ
 ରହଲେ ପ୍ରମୁଦ ହୋଇ ପ୍ରତିମା ସମାନ ।
 ଦୃଶ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହେ କିଛି ନ ଦେଲେ ଉତ୍ତର,
 ନ ଦିଶିଲୁ ବୁଦ୍ଧି ତାଙ୍କୁ କିଛିତ ମାତର ।
 ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ଶଶ ପରେ ବୋଇଲେ କୋପରେ,
 କପରି ଅଶିଳ ରାଜା ଏ କଥା ମୁଖରେ ?
 ଅସିଷ୍ଟ କେଉଁ କୁଳେ ଦେବାପାଇଁ କାଳ,
 ବିଚାର ନ କଲ ମନେ ଥରେ ମାତ୍ର ଭାଳ !
 ଟାକୁ ଲଜ ବଂଶେ ଜନ୍ମିଥିଲୁ କୁଳାଙ୍ଗାର ।
 ଲମ୍ପଟ ବବର ଲକ୍ଷ୍ମୀହୀନ ଦୁର୍ବର !
 ଅଛି ପରା ସ୍ବାମୀ ସଙ୍ଗେ ତୋର ନିଶ୍ଚୟଣ ?
 ରେ ଘାସିଷ୍ଟ ! ଏହି କି ରେ ସେଥି ନିଦର୍ଶନ ?
 ଚନ୍ଦ୍ରମର ପବନ କୁଳେ ମୋହର ଜନମ,
 ଭୁଲି ଗଲୁ ଏକାବେଳେ ଅରେ ନରାଧମ !
 ଚନ୍ଦ୍ରମଦେଶ କନ୍ୟା ମୁହିଁ ସ୍ବେମୀୟ ମୋ ସ୍ବାମୀ,
 କରବେ ଅବଶ୍ୟ ରକ୍ଷା ମୋତେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ।
 ସ୍ବାମୀ ଦୂରଦେଶେ କିବା ବୋଲବି ଅଧିକ,
 ଦେଖାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ଥରେ କେତେ ତୁ ରସିକ !

କାୟରୁଷ ଦୁର୍ଗନ୍ଧର ଅରେ ଅବାଚୀନ,
 ହୋଇ କି ପାରନ୍ତି ଲୋକ ଏଡ଼େ ଲଜ୍ଜାସ୍ଥାନ !
 ତେଜସ୍ବିନୀ ପତିବ୍ରତା କେଶରପ୍ରେସ୍ବସୀ,
 ଧକ ଧକ ହୋଇଅଛି ଶୃଗାଳ ପ୍ରସ୍ତାସୀ ।
 ବୋଲୁଅଛି, ଦେବୁ ସଜ୍ୟ ଅବେକ ସମ୍ପତ୍ତି,
 ସତୀହର ମୂଲ୍ୟ କାହୁଁ ଜାଣିବୁ ଦୁର୍ମତି ?
 ସତୀହ ସ୍ବର୍ଗୀୟ ବସ୍ତୁ, ଦେବ କି ରେ ତୁଳି
 କରୁଁ ଯେବେ ପୃଥ୍ବୀର ସବୁ ଧନ ଠୁଳ ?
 କି କି ଶରେ ଏତେ କଥା ବୋଲି ସେକୃଷ୍ଣକୁ
 ହୋଥରରେ ଚାଲିଗଲେ ଗମ୍ଭୀର ମଧ୍ୟକୁ ।
 ଦ୍ବାର କିଲି ବେଇ ସତୀ କସି ନିର୍ଜନରେ
 ସମସ୍ତ ବୁଝାନ୍ତୁ ଫେଡ଼ି ଲେଖିଲେ ପଦରେ ।
 ଜଣାଇବେ ସ୍ବାମୀକୁ ସେ ସବୁ ସମାବୃତ,
 ଏହି କଥା ସତୀ କର ମନରେ ବିଚାର;
 ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଇ କଲେ ଶଯ୍ୟାରେ ଶୟନ,
 ମାତ୍ରକ କଲେହେଁ ଯେତେ ପ୍ରକାରେ ଯତନ,
 ଦୁଃସ୍ବପ୍ନରେ ରାତି ଗୋଟା ନଦ ହେଲା ନାହିଁ,
 ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ରାତି ଗଲା ପାହି ।
 ଏଣେ ଦୁଷ୍ଟ ସେକୃଷ୍ଣ ପାଇ ଅପମାନ
 ବାହୁଡ଼ି ଅଇଲା ଧୀରେ ଧୀରେ ନିଜସ୍ଥାନ ।
 ନିର୍ଜନରେ କସି କଲା ମନରେ ବିଚାର,
 ଦେଖିବି ସେ ରମଣୀର କେତେ ଅଦୃଶ୍ୟ ।
 ବାରେକ ନିରାଶ ହୋଇ ପାଇବାର ଲଜ,
 ନିଶ୍ଚୟ ନିଶ୍ଚୟ ଏହା କାୟରୁଷ କାର୍ଯ୍ୟ ।

କେତେଥର କେତେସ୍ଥାନେ ପାଇଛି ପ୍ରମାଣ,
 ପ୍ରଥମେ କରିନ୍ତି ନାରୀମାନେ ମୁହଁ ଟାଣ ।
 ଥରେ ଯେବେ ତାକୁ କର ପାରିବି ଆସୁଛି,
 ଚରକାଳ ପଦେ ଖିଅିବ ଦାସୀବତ ।
 ଯୁକ୍ତରାଜ ବୋଲି ଆସେ ଏହି କଥାମାନ !
 କ୍ଷଣେ ମାତ୍ର ତୁନି ହୋଇ ବସି କଲୁ ଧାନ ।
 ଆନନ୍ଦ ମନରେ ପୁଣି ବୋଲିଲୁ ଉଦରେ,
 ଭଲ କଥାଟାଏ ପଡ଼ି ଗଲା ତ ମନରେ ।

ତାହାର ସଙ୍ଗରୁ ନାଶ କରିବି ବଳରେ,
 ଭାଙ୍ଗିଯିବ ତାହା ଗର୍ବ ତେବେ ସହଜରେ ।
 ନ ପାରିବି ତାହାକୁ ସେ କହି ଲେକଲୁଜେ,
 ମୋହର ଆସୁଛି ହୋଇ ରହିବ ସହଜେ ।
 ଏତେ କଥା ଭାଳି ସେହି ଦୁରସ୍ତା ମନରେ,
 ବିଚରଣ କଲୁ ପୁଣି ମଧ୍ୟେ ଆନନ୍ଦରେ ।
 ଏଣେ ଲୁକେସିନ୍ଦ୍ରା ବସିଅଛନ୍ତି ଆଗାରେ,
 ଅସ୍ଥିର ସନ୍ତତ ମନ ନାନା ଦୁଃସ୍ବପ୍ନରେ ।
 ଏହି କାଳେ ଦୂତ ଏକ ଆସି ଗଲା କହି,
 ବାହୁଡ଼ିବେ ସ୍ବାମୀ ହୋଇ ସମରବିଜୟୀ ।

ଏପ୍ରକାର ଦୂତ ମୁଣ୍ଡ ପାଇ ସମାବୁର
 ହୃଦେ ତାଙ୍କ ଜାତ ହେଲୁ ଆନନ୍ଦ ଅପାର ।
 ବହୁତ ଆନନ୍ଦ ଆଶା ପଡ଼ୁଛି ଉତ୍କଳ,
 ବାଟ ଚାହିଁ ବସିଛନ୍ତି କାଞ୍ଚନପିତୁଳୀ ।
 ପିତା ସ୍ବାମୀ ଦୁଇ ଜଣ କାଲି ପ୍ରଭାତରେ
 ଉଡ଼ାଇ ବିଜୟବାନା ମିଳିବେ ରାମରେ ।

ଆହେ ଦେବ ଜିପିଟର, ହେଉନୁ ସଦୟ,
 ଆସନୁ ବାହୁଡ଼ ସ୍ଥାନୀ କରି ରଣ ଜୟ ।
 ଘଣ୍ଟାପନ୍ଥ ବାରମ୍ବାର ଦେଖନ୍ତି ଲଳନା,
 ଅକ୍ଷର ଶୁଦ୍ଧ ପଦ ଫାର୍ସ ପର ଗଲ ଜଣା ।
 କଥର କରିବେ ପିତା ଚରଣ ବନ୍ଦନ,
 ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ କରିବେ କେତେ ପ୍ରେମେ ଆଲିଙ୍ଗନ ।
 କେଉଁ ବନ୍ଧୁ ପିନ୍ଧିବେ ସେ କାଲି ପ୍ରଭାତରେ,
 ସଜାଡ଼ି ରଖିଲେ ଆଜି ରାତ୍ରିରେ ଯନ୍ତ୍ରରେ ।
 ନତ୍ୟ କର୍ମ ସାର ରାତ୍ରି ପ୍ରହରେକ ଅନ୍ତେ,
 ଶୟନ କଲେକ ଯାଇ ଶେଷରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ।
 ଶୟନ ପୂର୍ବରେ ସଜା ହୋଇ ସାବଧାନ
 କଲ ଦେଇଛନ୍ତି ଶଯ୍ୟାଗୃହ ଦ୍ୱାରମାନ ।
 କେତେରୂପ ଆଶା କରି ମନରେ ପୋଷଣ
 କରିଛନ୍ତି ଲୁହେସିୟା ସୁଖରେ ଶୟନ ।
 କେତେ କଥା ହୁଏ କରୁଛନ୍ତି ଆମୋଳନ,
 କେତେ ରୂପ ଦେଖୁଛନ୍ତି ସୁଖର ସ୍ୱପନ ।
 ସବୁ ଦୁଃଖ ହେବ ଦୂର ପାହିଲେ ରଜନୀ,
 ବାହୁଡ଼ ଅସିବେ ରଣଜୟୀ ଗୁଣମଣି ।
 ଭବିଷ୍ୟତ ଅଳ୍ପ ଜୀବ ଜାଣି ସେ ନ ପାରେ,
 କି ଦଶା ଘଟିବ ଆସି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଉତ୍ତରେ ।
 ସେ ଲୋକ ବସିଛି ହୋଇ ରାଜ୍ୟ-ଅଧିକାରୀ,
 ମୁହୂର୍ତ୍ତ କେ ହୋଇ ପାରେ ଦାଣ୍ଡର ଭିକାରୀ ।
 କାଳାନ୍ତର ଯମ ଆସି ରହିଛି ଅକ୍ଷେପି, ।
 ନ ଜାଣନ୍ତି ପୁଣ୍ୟସିରେ ଏ କଥା ରୂପୀ ।

ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ରି ଗତ ପ୍ରାୟ ନିଶ୍ଚୟ ରଜନୀ,
 କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ଶୁଭ୍ରଅସ୍ତ୍ର ପେଟକର ଧ୍ବଜ ।
 ମନ୍ଦ୍ୟପ, ତସ୍ମର, ରାଜପ୍ରହରନିକରେ
 ଅନ୍ଧାରେ ଭ୍ରମନ୍ତି ରୋମନଗଣମାର୍ଗରେ ।
 ନଗରବାସିଙ୍କ ଆଉ ଗଢବଧ ନାହିଁ,
 ଅନ୍ଧକାର ହୁଏ ପ୍ରାଣୀ ତସ୍ମରଙ୍କ ପାଇଁ ।
 ବାହାରିଲା ଟେକ୍ଟୁରସ ଅର୍ଦ୍ଧ ରଜନୀରେ
 ଲୁହେଫିୟା ଶଯ୍ୟା ତଳୁ ଧୀରେ ଅତି ଧୀରେ ।
 ସାବଧାନେ ଦେଖିଲା ସେ ଚାନ୍ଦିଆଡ଼େ ଚାନ୍ଦି,
 ତେଡ଼େବଡ଼ ଅଞ୍ଚଳରେ ଶବ ମାଡ଼ ନାହିଁ ।
 ଦେଖିଲା ସେ ଏକଧାନେ ଚାନ୍ଦି ଦୁଷ୍ଟମତି,
 ପ୍ରିୟଭାବେ ଶୋଇଛନ୍ତି ଲୁହେଫିୟା ସଙ୍ଗ ।
 ଶୋଇଛନ୍ତି ସଙ୍ଗ ସାଧୁ କୋମଳ ଶେଯରେ,
 ଶ୍ଵେତପଦ୍ମାସନା ଲକ୍ଷ୍ମୀ କ୍ଷୀରୋଦ-ସାଗରେ ।
 ଧୀର ଧୀର ହୋଇ ଚାଲିଯାଏ ସଙ୍ଗ ପାଶେ,
 ପୁଣି କି ବିଚାର ପଛଦୁଆ ଦେଇ ଅସେ ।
 ପୁଣି ଧୀରେ ଅତି ଧୀରେ ଅତି ସାବଧାନେ
 ମିଳିଲା ପାମର ସଙ୍ଗ ଶଯ୍ୟା ସଜ୍ଜିତଧାନେ ।
 ଧୀରେ ଧୀରେ କଲା ସଙ୍ଗ ହସ୍ତକୁ ଧାରଣ,
 ଶାର୍ଦୂଳ କି କଲା ସ୍ଵପ୍ନ ମୁଖୀ ଆକ୍ରମଣ !
 ସେହି ପାମରର କଳ୍ପସିଦ୍ଧ ହାତ ବାଜି
 ତମକପଡ଼ିଲେ ସଙ୍ଗ, ନିଦ ଗଲା ଭଞ୍ଜି ।
 ଭୟଙ୍କର କାଣ୍ଡ ଦେଖି ମଣିଲେ ବିସ୍ମୟ,
 ଝୁପିଲା କି ସତ କର ନ ପାରିଲେ ଧୟ ।

ନିମେଷମାତ୍ରକେ ସବୁ କଥା ଗଲୁ ଜଣା,
 ସ୍ୱପ୍ନ କି ଥାଏ ଯାହା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଘଟଣା ?
 ଘୁଣା ଲଜ୍ଜା ଭୟ ଅପମାନ ଛୋଧରରେ
 ରହିଗଲେ କିଛିକାଳ ମୁକ୍ତ ସମାନରେ ।
 ହୃଦୟ ଯାଉଛି ଫାଟି, ନେହୁଁ ବହେ ଜଳ,
 ଛଡ଼ାଇ ନେବାକୁ ହାତ ଦେହେଁ ନାହିଁ ବଳ ।
 ବୋଲିଲେ ଛୋଧରେ କର ଶ୍ରୀକ୍ଷଣ ଗର୍ଜନ,
 ଛଡ଼ ଛଡ଼ ହାତ ଛଡ଼ ପାପିଷ୍ଠ ଦୁର୍ଜନ !
 କି ସାହସେ ଆସି ତୁମ୍ଭ ଧଇଲୁ ମୋ ହାତ,
 ନ ଜାଣୁ ଏ ପାପେ ହେବୁ ସନ୍ତୋଷେ ନିପାତ ।
 ହେ ରାଜନ ! ତୁମ୍ଭେ ପର ଧର୍ମରକ୍ଷାକାଣ୍ଡ ?
 କେତେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଅଛୁ କିଛି ନ ବିଚାର ?
 ଛଡ଼ିବି ଅସୁବରା ଧରୁଛି ଚରଣ,
 ଅପଣାର ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ଯାଇଁ ଦିଅ ମନ ।
 ଧର୍ମରକ୍ଷା ହୁଅ ନାହିଁ, ବୋଲେ ବାରମ୍ବାର,
 ଏହି ପାପେ କେତେ ବାଣ ହେବେ ଛରଣାର ।
 ଭଲିଛୁ ମନରେ ପର କେହି ଦେଖୁ ନାହିଁ,
 ଅକାଶରେ ରହିଛନ୍ତି କୃପିତର ଚାହିଁ ।
 ପୁନର୍ବାର ହେ ରାଜନ ଧରୁଛି ଚରଣ,
 ନାଶ କର ନାହିଁ ମୋର ପବିତ୍ରତା-ଧନ ।
 ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସଜ୍ଜା ଧନ ପୃଥିବୀଲୋକରେ,
 ବାହୁଡ଼ି ନ ଆସେ ଯେବେ ହଜିଯାଏ ଥରେ ।
 ଆହେ ଦେବ କୃପିତର ଜଗତର ନାହା !
 ସଙ୍କଟ କାଳରେ ବେଳେ ହେଲୁ ନାହିଁ ସାହା ।

ଏହି କଥା ବୋଲୁଁ ବୋଲୁଁ ତେଜା ଗଲୁ ହୃଦ୍,
 ଶରୀର ଅବଶ, ଆଖି ପକାଇଲେ ଦୂକ ।
 ଯେ ପାଶାଣ୍ଡ ଦୁରାଚାର କାମରେ ମୋହୁତ,
 ତାର କାହିଁ ଜ୍ଞାନ ଧର୍ମାଧର୍ମ ହୁତାହୁତ ।
 ଲଳନାକୁ ଦୁରାଚାର ଦେଲୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟଥା,
 କହୁ ଅବା ଲେଖି ହେବ ନାହିଁ ସେହି କଥା ।
 କେତେକ୍ଷଣ ପରେ ଯେ ପାଇଲେ ଚେତନା,
 ଜଗତ ସମ୍ଭାର ଶୂନ୍ୟ ପରି ଗଲୁ ଜଣା ।
 କଳକିତ ଦେହ ମନ, ଶୁଦ୍ଧ କଳକିତ,
 ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ହୋଇଛି କଳକରେ ଆଛାଦିତ ।
 କପଟି ହୁଇଁବେ ସ୍ବାମୀ ପବନ ଶରୀର,
 ଅଶ୍ରୁଦାତା ହେବାପାଇଁ ମନେ କଲେ ସ୍ଥିର ।
 ଲେଖିଲେ ସମସ୍ତ କଥା ଯଦେ ସବିସ୍ତାର,
 ଯାହା ଯାହା କରି ଯାଇଅଛି ଦୁରାଚାର ।
 ଅବଶେଷେ କରି ସ୍ବାମୀ ଚରଣ ଦର୍ଶନ,
 ସ୍ବାମୀ ସାକ୍ଷାତରେ ଭାଗ କରିବେ ଜୀବନ ।
 ପଶ୍ଚିମ ଆକାଶେ ଅସ୍ତ ଶଲେ ନିଶାକର,
 ପାହୁଲ ରଜନୀ ଉଦେ ହେଲେ ଭବାକର ।
 ଦେବାପାଇଁ ଲୋକଙ୍କର ଧର୍ମାଧର୍ମସାକ୍ଷୀ
 ହେଉଛନ୍ତି ଭବାକର ଅବା ମେଲୁ ଆଖି ।
 ପୁରୁଷ କୋଲେଟିନ ପ୍ରଭୁ କାଳରେ
 ବଜାଇ ବଜୟ ବାଜି ଚିଲିଲେ ରାମରେ ।
 ଅର୍ଘ୍ୟ ମଣିଲେ ଦେଖି ସଜ ଲୁହେସିପା
 ନାହାନ୍ତି ସେ ଅନନ୍ଦରେ ଦ୍ଵାରଦେଶେ ଠିଆ ।

ଦେଖିଲେ ପ୍ରବେଶି ଗୃହେ ଲୁହେଯିୟା କାର୍ଯ୍ୟ,
 ବାରମାନେ ଦେଲେ ପୁଣି ଆଦୂର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ।
 ବିକଳ ମନରେ ବସିଛନ୍ତି ମହାଦେବ,
 ପ୍ରିୟଭାବେ କଡ଼ିପ୍ରାୟେ ଖାଲେ ହାତ ଦେଇ ।
 ନ ଚାହିଁ ସ୍ଵାମିଙ୍କ ପ୍ରତି ବିମଳ ମନରେ,
 ଦେଲେ ପୂର୍ବଲେଖା ଲାପି ସ୍ଵାମିଙ୍କ ହସ୍ତରେ ।
 ଫେଡ଼ନ୍ତେ ସେ ଲାପିଖଣ୍ଡ ପଡ଼ିବା ସକାଶେ,
 ସଙ୍ଗ ସାଧୁ ଲୁହେଯିୟା ଏହି ଅବକାଶେ
 ଉଷ୍ଣଧାର ଛୁରି ଖଣ୍ଡେ ବସ୍ତ୍ରେ ଧରି ବଳେ
 ବିକା କରି ଦେଲେ ଅପଣାର ବସ୍ତ୍ରସ୍ଥଳେ ।
 ଆହା ଆହା ! ଏ କି ଏ କି ! ବୋଲି ବାରମ୍ବାର
 କୋଲେଟିନ କଲେ ମହାଶୁଣି ଚିତ୍କାର ।
 ଆଉ କିବା ହେବ ଯାଇ ସଙ୍ଗ ହାତ ଧରି,
 ତେତେବେଳେ ଯାଇଥିଲା ସବୁ କଥା ସରି ।
 ସେହି ରମ୍ୟାନକ ଦୃଶ୍ୟ ନୁହେଁ ବର୍ଣ୍ଣିବାର,
 କେବଳ ସମସ୍ତେ କରୁଛନ୍ତି ହାହାକାର !
 ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଯତ୍ନ କଲେ କିବା ହେବ ଆଉ,
 ତେତେବେଳେ ଉଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ପ୍ରାଣବାୟୁ ।
 ପଡ଼ି ଲେଟୁଅଛି ତଳେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଶରୀର,
 ଦେହୁଁ ଅନର୍ଗଳ ବହୁ ଯାଇଛି ରୁଧିର ।
 ବିକଳମନରେ କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ଝୁରିଯୁସେ, *
 ଆହା ବିଧି କଷ୍ଟ ଦେଲୁ ଏ ଚାକି ବସୁଧେ !

ଚନ୍ଦ୍ରପଦ ପଦ୍ମପାଦ ପ୍ରଦୀପ ପଦ୍ମପାଦ,
 ଚାନ୍ଦିନୀରେ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ଶ୍ରୀମଦ୍ ପଦ୍ମପାଦ ।
 ପ୍ରଦୀପ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ଶ୍ରୀମଦ୍ ପଦ୍ମପାଦ ?
 ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପ୍ରଦୀପ ?
 ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମପାଦ ,
 ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମପାଦ ।
 ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପାଦ ,
 ପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ।
 ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ
 ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମପାଦ ।
 ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମ
 ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ।
 ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ,
 ପଦ୍ମପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ?
 ପ୍ରଦୀପ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ,
 ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ?
 ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ?
 ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମପଦ୍ମ ,
 ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ?
 ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ,
 ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମପଦ୍ମ ।
 ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ,
 ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ।

• ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମ । ଏ ପଦ୍ମପଦ୍ମ
 ପଦ୍ମପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ପଦ୍ମପଦ୍ମ

ପିତା ରକ୍ତେ ପାଦ ଧୋଇ ଆନନ୍ଦିତ ମନେ
 ବସିଅଛି ସ୍ୱାମୀ ସଙ୍ଗେ ରାଜସି ହାସନେ ।
 ସ୍ୱହସ୍ତରେ ବଧ କଲା ପ୍ରଥମ ପତକୁ,
 ରାଜରାଣୀ ବୋଲୁଅଛି ସେହି ଅସତକୁ !
 ଅସତ ରାଜସୀ ଭ୍ରଷ୍ଟା ଯାହାର ଜନନୀ,
 ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର ସେ କି ହେବ ଶିଶୁମଣି ?
 କି ବୋଲବ ଆଉ ଆହେ ରୋମକାସିଗଣ !
 ଜାଣ ସେକୃଷ୍ଣ ପିତାମାତା ବରରଣ !
 ଦୁରାତ୍ମର ଟାକୁଁ ଉନ ତାହାର ଜନକ,
 ପାପର ସେ ପ୍ରଭୁମୁଖି ସାକ୍ଷାତ ନରକ !
 ତାହାର ଜନନୀ ଭ୍ରଷ୍ଟା ଟଳିଆ ପାପିନୀ,
 ନରକୁଳେ ଜନ୍ମିଅଛି କାଳଭୃଜଜିନୀ ।
 ଜନ୍ମିଛି ପାପିଷ୍ଠା ଗର୍ଭ ପାପିଷ୍ଠ ସନ୍ତାନ,
 ରାଜା ବୋଲି ତାକୁ କି ହେ କରିବ ସମ୍ମାନ ?
 ଆମିକ ବବେଳା ଜ୍ଞାନୀ ରୋମକାସିଗଣେ,
 ନୁଆଁଇବ ଶିର କି ହେ ପାପିଷ୍ଠ ଚରଣେ ?
 ଏ ବଂଶରେ ଜନ୍ମିଅଛି ସେଉଁ କୁଳାଙ୍ଗାର,
 କି ବଚିତ କରିବ ସେ ମହା ଅତ୍ୟାଚାର !
 ରୋମକାସି-ଭାଷ୍ୟତଃ ହେବ ସେ ଚଳକ ?
 ସେହି ହେବ ପର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ପାଳକ ?
 ବୁଝ ନାହିଁ ସରଗଲ ସବୁ ଏତକରେ,
 ଆଉ କି ସଞ୍ଜିବ ତାହା ନ ଆସେ ବୁଦ୍ଧିରେ ।
 ଯାହା ଦେହେ ଅଛି କିଛି ମାତ୍ର ସୁରୁଷ୍ଟ,
 ସେବେ କିଛି ଜଣା ଆଏ ସତରୁ ମହତ୍ତ୍ୱ,

ଲେଖନୀ ଯାହାଠାରେ ଅଛି ଧର୍ମଜ୍ଞାନ,
 ଯେବେ କିଛି ବୋଧ ଥାଏ ମାନ ଅପମାନ,
 ଦେଉଅଛି ମାତା ଭଗ୍ନୀ କନ୍ୟାଙ୍କ ବୋହାଲ,
 ହାସ ଉଠ ଧର ଶତ୍ରୁ ମିଳ ସବୁ ଭଲ ।
 ଶୁଣ ଶୁଣ ଶୁଣ ଭଲ ରୁକ୍ଷେନାଗଣ,
 ଜାଣ କି ଦେ ଶାଉଁଅଛି କାହାର ବର୍ତ୍ତନ ?
 ରଜା ଯେ ବର୍ତ୍ତନ ଟଙ୍କା ଦେଉଛନ୍ତି ଆଣି,
 ଅରବିଅନ୍ତି କି ତାହା ହାତେ କୋଡ଼ି ହାଣି ?
 ପ୍ରଜାମାନେ ମୁଣ୍ଡଧାଳ ପକାଇ ଗୋଡ଼ରେ
 ଅରଜିଲା ଟଙ୍କା ପୁରୁଇଛୁ ଶାନ୍ତାଘରେ ।
 ଦେଖ ଏତେଦିନ ଖାଇଅଛୁ ଯାହା ଲୁଣ,
 ଦାଢ଼ିକେଳ ପଡ଼ିଅଛି ମାନ ତାଙ୍କ ଗୁଣ ।
 ଭଲମାନେ ! ମିଳି ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଧର ଆସି
 ପବନ ସେମିତି ଭୁଟି କଥା ପାପରାଣି ।
 କୋଲ ଜୟ ଜୟ ଜୟ ସେମାନର ଜୟ !
 ଜୟ ସେମାନର ଯତୋଧର୍ମପ୍ରତୋ ଜୟ !
 ଓଲଟି ଖାପରୁ ଶୁଣା କନ୍ଦମୁଷ୍ଟି ଧରି
 ବୋଲିଲେ ସେ ସଭାସଭେ ସମ୍ବୋଧନ କରି ।
 ଏହି ଶତ୍ରୁ ବନାଶିବ କୋଲେଟିନ ବଣି,
 ଇଟାଲର ରାଜପୁରା କରି ଦେବ ଧୂସ ।
 ଶୁଣ ଭଲମାନେ ବୋଲୁଅଛି ବାରମ୍ବାର,
 ପ୍ରତିହଂସା ପ୍ରତିହଂସା ପ୍ରତିହଂସା ସାର ।
 ମାରିବ ସେ ପପିଷ୍ଠଙ୍କୁ ଶୁଣ ଭୃତାଗଣ,
 ନ ରଖିବ ଟାକିଲୁନ ବଢ଼େ ଏକଜଣ ।

ମାରିବ ତାହାର ବନ୍ଧୁ ଭଲ ପୁଅ ନାହିଁ,
 ନ ରହିବ କୁଳେ ଜଣେ ଦେବାପାଇଁ ବଢ଼ି ।
 ସାଧାରଣ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର କରିବ ସ୍ଥାପନ,
 ପ୍ରଭୁ ଜୁଇଁବ ସାକ୍ଷୀ, ମୋର ଏହି ପଣ ।
 ବୁଝିବଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ରୋମବାସିଣୀ
 ଭିତରେ ସକଳେ କରି ଭାଷଣ ଗର୍ଜନ ।
 ବହୁତ ବେଗରେ ହେଲା ସମ୍ଭାଷଣ ପ୍ରସ୍ତର,
 କେବଳ ଶୁଭୁକ୍ତି ଶିବ ମାର ମାର ମାର !
 ମାର ମାର ଶବ ଛାଡ଼ି ଆନ କଥା ନାହିଁ,
 ରାଜପୁତ୍ର ଲକ୍ଷ କରି ସବେ ଛନ୍ଦି ଧାଇଁ ।
 ମଧୁଚନ୍ଦ୍ର ଭାଙ୍ଗି ନେଲେ ମଧୁମୁଷିଣୀ
 ପିଠୁକୁ କରିନ୍ତି ଯେତେ ଧାଇଁ ଅକ୍ରମଣ,
 ତେସନେ ସକଳେ ମିଳି ଶତ୍ରୁ ଧର କରେ,
 ପ୍ରବେଶିଲେ ସବେ ଯାଇଁ ରାଜାଙ୍କ ନଅରେ ।
 ଧାଇଁ ଯାଇ ଜଣେ ପୁରାତନ ବୃଦ୍ଧ ବାସ
 ଜଣାଇଲା ସବୁ କଥା ନୃପତିଙ୍କ ପାଶ ।
 ଜଳାଶାଠ ଦେଇ ଟାକୁଳିନ ଦେଲେ ଚାହିଁ,
 ପକ୍ଷପାଳ ପରି ଲୋକମାନେ ଛନ୍ଦି ଧାଇଁ ।
 ଧର ଧର ମାର ମାର ବୋଲି ବାରମ୍ବାର,
 କରୁଛନ୍ତି ଲୋକମାନେ ଭାଷଣ ହୁଙ୍କାର ।
 ଶାଣିତ ଶ୍ରେଣୀ ଶତ୍ରୁ ହସ୍ତେ ରସୁନାକ,
 ହୃଦୟ ତେଜ ଲାଗି ଦିଶୁଅଛି ଜଳଜଳ ।
 ଜୟ ରୋମାନର ଜୟ ବଜାଉ ରୋମାନ,
 ଏହି ଶବେ ହେଉଅଛି ପୃଥ୍ବୀ କମ୍ପମାକ ।

ସେକ୍ଷୁଷ ଦେଖି ଏହି ସବୁ କଥା,
 ହଜି ଗଲା ଜ୍ଞାନ ଘର ଗଲା ମଥା ।
 ଭାଲିଲା ନିବୋଧ ଅପଣା ମନରେ,
 ଶ୍ରୀରବି ଶତ୍ରୁକୁ ଅସି ଧରି କରେ
 ସମ୍ପ୍ରାପ୍ତହାମେ ବଧୁ ଶତ୍ରୁଗଣ
 କଳଙ୍କିତ ପ୍ରାଣ ଦେବି ବିସର୍ଜନ ।
 ମାନ୍ଦବ ଯାହାର କୁକର୍ମରେ ମତି,
 ସେ ଲୋକଙ୍କ କାହିଁ ସାହସ ବା ଶକ୍ତି !
 ଯେମାନଙ୍କ ଆତ୍ମା ପାପରେ ମଳିନ,
 ସହଜେ ସେ ସବୁଲୋକ ଶକ୍ତିସ୍ଥାନ ।
 ପୁଣି ସେ ବିଚାର କଲା ମନେ ମନେ,
 ସହସ୍ର ମଧ୍ୟରେ ମୁହିଁ ଦିନା ଜଣେ ।
 ଦେଖୁଛି ବିଶ୍ୱାସୀ ପ୍ରହରୀ ଯେତେକ,
 ମଲେଣି ତ ଶତ୍ରୁ ହସ୍ତେ ଏକ ଏକ ।
 ଯୁଦ୍ଧ କରବାରେ ନାହିଁ କିଛି କାର୍ଯ୍ୟ,
 ପ୍ରାଣ ଥିଲେ ପୁଣି ମିଳି ପାରେ ରକ୍ତଧା
 ଏତେକ ବିଚାର ଅସି ଧରି କରେ
 ପଳାଇଲା ପ୍ରାଣରସେ ଗୁପ୍ତରେ ।
 ପବନକୁ ବେଗେ ଯାଉଅଛି ଧାଇଁ,
 ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ ପଛକୁ ନ ଚାହିଁ ।
 ଲଢୁରୁୟା * ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଉଛି ପଳାଇ,
 ବିଚାରୁଛି ଶତ୍ରୁମାନେ ଅଛନ୍ତି ଗୋଡ଼ାଇ ।
 ମାର୍ଜାର ଉପରେ ଯଥା ପଳାଏ ମୁଷିକ,
 ପଳାଉଛି ସେହିପରି ଦୁଷ୍ଟ ଅଧୀମକ ।

ନଗରନବାସୀ ଲୋକେ ହୋଇ ଉନମତ୍ତ
 ଖୋଜିଲେ ଯେ ରାଜପୁରେ ଯାଇ ଇତିପ୍ରତଃ ।
 ବୃହ ପ୍ରଭ ଗୁପ୍ତ ସ୍ଥାନେ ଦେଖିଲେ ଅନାଇ,
 ଦୁରାଗର ସେକ୍ତୁଟସ କେଉଁଠାରେ ନାହିଁ ।
 ଜୟ ରୋମାନର ଜୟ ବୋଲି ବାରମ୍ବାର
 ଶାରମାନେ କଲେ ପୁଣି ଅନନ୍ତେ ହୁଙ୍କାର ।
 କର୍ମିଲ ଇଟାଲି ଦେଶ କର୍ମିଲ ଗଗନ,
 ପୂର୍ବିଲ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁ ନୃପତି ଭବନ ।
 ଇଟାଲିର ଶାରମାନେ ଦେଇ କରତାଳି
 ନୃପତିଭବନ ଅନନ୍ତରେ ଦେଲେ ଜାଳି ।
 ଭିନି ଦିନ ଭିନି ରାତି ଜଳିଲା ପାବକ,
 ରସ ହେଲା ଏକାବେଳେ ରୋମର କଳଙ୍କ ।
 ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଆସି ଏକ ପୁରାତନ ଦାସ
 ଦେଖିଲା ଯେ ରାଜଗୃହ ପକାଇ ନିର୍ଦ୍ଦାସ,
 ଜଳୁଅଛି ରାଜାଙ୍କର ଶୟନଭବନ,
 କୁସମ୍ପତ୍ତିତାପୁଷ୍ପଯୁକ୍ତ ଉପବନ ।
 ଗନ୍ତାଘର ପୋଡ଼ୁଅଛି ସମସ୍ତ ନଅର
 ଖମାଗାଳ ଦେହପାଣିଘର ସରଘର ।
 ଉଡୁଛି ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଲୁଣ୍ଠିକର୍ଣ୍ଣ ଧୂମ୍ରାସି,
 ସବୁ ସ୍ଥାନ ବୈଶାଳର ପକାଉଛି ଗ୍ରାସି ।
 ପାଟୁଛି କେ ଘର ରମ୍ୟଙ୍କର ଶବ୍ଦ କରି,
 ପ୍ରତିହଂସା ଶବ୍ଦେ ଯେତେ ପୂର୍ବୁକ୍ତ ନଗର ।
 ଜଳୁଅଛି ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଅନଳ,
 ସଞ୍ଜର ଅପମାନେ ଏହି ପ୍ରତିଫଳ ।

ଖୋଜୁଅଛି ରାଜମନ୍ତ୍ର ରାଜପିତାଧନ,
 ଭଜାଉଛି ଧୂମରାଶି ପ୍ରକଳ ପବନ ।
 ଏହିପରି ରାଜପୁରୀ ହୋଇଗଲା ଧ୍ବଂସ,
 ବିରୁକାଳପାଇଁ ଗଲେ ଟାକୁଇନ ବଂଶ ।
 ମେଘସଂକ୍ଷ ଅଥବା ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରତିଫଳ
 ଜାଳି ଦେଇଛନ୍ତି ରାଜବୃନ୍ଦରେ ଅନଳ ।
 ଭାଲିଲ ସେ ବୃଦ୍ଧ ଦାସ ହୋଇଣ ଦୁଃଖିତ,
 ଏହିପରି ଦୁଃସ ମହାପାତ୍ର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ।
 ଭାଲନ୍ତି ଅଜ୍ଞାନ ମୂର୍ଖ ମାନବ ସକଳ,
 ପୃଥିବୀରେ ନାହିଁ ଧର୍ମାଧର୍ମ ପ୍ରତିଫଳ ।
 ଟାକୁଇନ ଅପକାରୀ ରହିଲ ମହାରେ,
 ସାଧାରଣ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ହେଲା ଇଟାଲରେ ।
 ସୀତାକୁ ଚୋରାଇ ମଲା ଲଙ୍କାର ରାବଣ,
 ସଜକୁ ବନାଶି ମଲେ ଟାକୁଇନଗଣ ।
 ସଜକୁ ଯେ ଅପମାନ କରେ ଦୁରାଚାରୀ,
 ତାହାର ଏପରି ଦଶା ଘଟଇ ନିଶ୍ଚୟ ।

ଚନ୍ଦ୍ର ବର୍ଣ୍ଣନା ।

କବି ବୋଲେ—ମୋ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଶୀତଳକରଣ ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ରମେ, ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଥିଏ ତ ତପନ ।
 କବି ବୋଲେ—ନାରାୟଣ ଉପମାର ସ୍ଥଳ ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ଶୁଷ୍କ ଭୂମି ନୀରସ କେବଳ ।
 କବି ବୋଲେ—ଜହ୍ନୁ ମାମୁ, ମୋ ମାତା କମଳା ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ମାମୁର କି ହ୍ରାସ ବୃଦ୍ଧି କଲା ?
 କବି ବୋଲେ—ମୋ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଶଶାଙ୍କଲୁଚିତ ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ଚନ୍ଦ୍ରଟା ତ ପଦ୍ମବେଷ୍ଟିତ ।
 କବି ବୋଲେ—ମୋ ଚନ୍ଦ୍ରମା ସୁଧାସିନ୍ଧୁ ଜାତ ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ଚନ୍ଦ୍ରଟା ତ ଉପଗ୍ରହ ମାତ ।
 କବି ବୋଲେ—ଚନ୍ଦ୍ରେ ପିତୃଲୋକର ବସତ ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ଜଳ ବାୟୁ ନାହିଁ ଏକ ରତ ।
 କବି ବୋଲେ—ଚନ୍ଦ୍ର ରୂପ କେଡ଼େ ମନୋହର ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ଚନ୍ଦ୍ରଟା ତ ଶୁଷ୍କ ବନ୍ଧୁର ।
 କବି ବୋଲେ—ଚନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରାସ କରଥାଏ ଶୁକ୍ଳ ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ଗ୍ରହଣଟା ପୃଥିବୀରୁ ଅତ୍ତ ।
 କବି ବୋଲେ—ଚନ୍ଦ୍ର ଥାଏ ଶିବ ମସ୍ତକରେ ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ଚନ୍ଦ୍ର ଭ୍ରମୁଥାଏ ଅକାଶରେ ।
 କବି ବୋଲେ—ତାରାଗଣେ ବିରଚିଲେ ଇନ୍ଦ୍ର ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ସେଟା ଜଡ଼, ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ ବିନ୍ଦ୍ର ।

କବି ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ କଳି କରନ୍ତେ ଏମନ୍ତ,
ଭିଜିବେଲି କଳି, ଦୁହିଁଙ୍କର କଥା ସତ୍ୟ ।

ବାରବାଳାସିନୀ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳା ।

ଭରତବାସିନୀ ! ତୁ କି ହିନ୍ଦୁର ରମଣୀ ?
ବିପଣିରେ ବସିଛୁ ତ ବାରବାଳାସିନୀ !
ରମଣୀହୂଲ୍ଲଭ ଲଜ୍ଜା ନାହିଁ ତ କହୁଛ ?
କେଉଁ ପାପେ କରୁଛନ୍ତି ବିଧାତା ବହୁତ ?
ସ୍ନେହ, ପ୍ରୀତି, ଦୟା, ମାୟା, ଭକ୍ତି, ମାଧୁର୍ୟ୍ୟ,
ପରଶ ତ କର ନାହିଁ ତୋହର ବିସୀମା ।
ପୂର୍ଣ୍ଣମାସା ଏହି ସବୁ କରୁ ଅରନୟ,
କପଟତା ! କପଟତା ! କପଟତାମୟ ।
କରବା ନିମନ୍ତେ ତୁମ୍ଭ ଲୋକ ସବୁନାଶ,
କେତେ କରୁ ଅଙ୍ଗରଜି, କେତେ ମିଷ୍ଟ ହାସ୍ୟ ।
ସେହି ହାସ୍ୟ ତଳେ ଦେଖି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚାହୁଁଛ,
ଗରଳବିଲସ୍ତ ଡାକ୍ଷି ଗଳାକଟି ହୁଏ ।
ଅଲୋ ଝଲ ଲବଣ୍ୟମୟ ! ଚିତ୍ତବିମୋହନ !
ମୋ ପ୍ରତ୍ୟୟ ରୂପାନ୍ତର କାଳଭୁଜଙ୍ଗିନୀ ।

କେତେ ରୂପ ଛନ୍ତି ନରଘାତକ ତସ୍ମିନ୍,
 ତୋ ଚରଣ ମେସ୍ତକଠାରୁ ଭୟଙ୍କର !
 ପରଶୟ ବଳନ ତୁ କରୁଛୁ ତ ଛିନ୍ନ,
 କିନ୍ତୁମାତ୍ର ନାହିଁ ଚିତ୍ତେ ପବନତା-ଚିହ୍ନ ।
 ଦେଇଛୁ ଆତ୍ମାକୁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଅଧୋଗତ,
 ମେଲୁଣି ଘେନିଛୁ ତୋହୁ ଚିତ୍ତରୁ ସମ୍ପଦ ।
 ଯରଳ ହୃଦୟେ ତୋର ପୂରିଛୁ ଗରଳ,
 ବାସନା ବିଳାସ ଦାଗ ଲାଗିଛୁ କେବଳ ।
 ଛି ଛି ଛି ଛି ! ହିନ୍ଦୁ ଜନ୍ମା ହୋଇଛୁ ତସ୍ମିନ୍,
 ସହଜରେ ଭୟଙ୍କର ଅଟୁ ନିଶାଚର ।
 ଲଭିଛୁ ପବନ ଜ୍ୟୋତି—କଳଙ୍କ ତମ୍ଭିର,
 ଦୃଶ୍ୟମୟ ! ଦୃଶ୍ୟମୟ ! ତୋହର ଶରୀର ।
 ରୂପାଙ୍ଗବା ! ରୂପ ହାଟ ମେଲୁଅଛୁ ପର ?
 ଦୁଇ ଦିନେ ସରସିବ ବର୍ଣ୍ଣିତ ପସର ।
 ଯେ ଯୌବନ ଘେନି ତୋର ଏତେ କାଟିକୁଟି,
 ଦେଖିନାହିଁ, ଦିନୁ ଦିନୁ ଯାଉଛୁ ତ ତୁଟି !
 ମୋ ବିଶ୍ୱାସ ଏକା ତୋର ନାହିଁ କିଛି ଦୋଷ,
 ସମାଜ ଏଥକୁ ଦାୟୀ ଅଛନ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ।
 ସ୍ୱର୍ଗ ଶିଖାରେ ତୁହି ହେଲୁ ଏତେସର,
 ସମାଜ ଉପେକ୍ଷା ତତେ କଲେ ବା କିପରି ?
 ପଡ଼ିଲୁ ଶିଶିବେ ଯେତେବେଳେ ବେଶ୍ୟାହସେ,
 ଅବଶ୍ୟ ତ ଦେଖୁଥିଲେ ସମାଜ ସମସ୍ତେ ।
 ଛଡ଼ାଇଲ ଅଶିଥିଲେ ତାହା ହସ୍ତ ତୋତେ,
 ନିଶ୍ଚୟ ନିଶ୍ଚୟ ରହିଥାନ୍ତୁ ଧର୍ମପଥେ ।

ଅକସର ବାସରେ ।

୩୭୫

ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଆହାଟିଏ ପଥଲ ନରକେ ,
ଜଳଜଳ ଚାହିଁଥିଲେ ସମାଜର ଲୋକେ !

କବର କଳହୁଡ଼ି ଶ୍ରୀ ।

ଦିନେ କବିନାଶ କର ମୁଁ ଭବି
ବୋଲୁ କବିକୁ ଆସି,
ବୋଲେ ବାରମ୍ବାର, ନ ବୁଝ ସଂସାର,
ଘର ସେ ଗଲଣି ଭାସି !

ଏ କି ପିଲାଖେଳ ତୁଛା ପଦମେଳ
ବସି କର ରାତି ଦିନ,
ସମକରେ ଶ୍ରବଣ ମିଳାଅ ଉପଧା
ଖୋଜି ମର ଯଦି ଚିହ୍ନ ।

ରାଗ ରଟିଆସୁ, କଲ୍ୟାଣ ଆହାସୁ,
କେଦାର, କାଳୀ, କାନଡ଼ା,
ନଳିନୀ ଗଉଡ଼ା, ବାୟା କଥାଗୁଡ଼ା,
ଶୁଣି ଶୁଣି କାନଡ଼ା ।

ବହାଗ, ପ୍ରଭାତ, ଶୁଣି ଦିନ ରାତି
ଛନ୍ଦ କୌଶିକ କଲ୍ୟାଣ,
କେଦାର ଗଉଡ଼ା ଗାଇ ପାଟିକରି
ଘରେ କଲ ଅକଲ୍ୟାଣ ।

ଚପଥୀଏ ଚାହିଁ,   ଦିନେ ହେଲା ନାହିଁ
 ଟଙ୍କା କଉଡ଼ିରେ ଦେଖା,
 ରାଗିଣୀ କବିତା   ଲାଗେ କାନେ ଖିତା
 'କ'ଏ ପଡ଼େ ଚୁମ୍ବୁ ଲେଖା ।

ଆଇ ଅନାଦାରୀ କଲ୍ୟାଣ ଅଦାରୀ
କାନକୁ କି ଭଲ ଲାଗେ ?
ଯାଉ ସୁଗ ଡୋଡ଼ି ଦିଅ ସବୁ ଖୋଡ଼ି,
ଭାବ ଲୁଗା ଅଣ ଅଣେ ।

ଯେତେ ମନା କଲି,   ଲେଖ ନାହିଁ ବୋଲି
 ମୋ କଥା ଶୁଣିବ କିଆଁ ?
 ଏ ସବୁ ନ ଶୁଣି   ଲେଖି ବସ ପୁଣି,
 କବିତା ପାଞ୍ଜିର ଦିଆଁ ।

କରି ସତାକଟା   କେତେ ଲୁଗାପଟା
 ଅଶ୍ରୁହ୍ରଦ୍ଧି ଲୋକମାନେ,
 ତୁମ୍ଭ ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ,   ତୁଝାରେ କପାଳ
 ମନ ଦେଲା ଅଭିଧାନେ ?

ଦେଶ ଏ ଓକାଲେ ଭୁଲାଇ ମନେଲେ
 ଅଶନି, ଟଙ୍କା ଅରଜି,
 ସେ କଥା ମନରେ ନ ପକାଅ ଧରେ
 ପତି କବିତା ଗରଜ ।

ଅରଜ କଉଡ଼ି   ଗାଡ଼ି ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି
 ଯାନ୍ତି, ଲୋକେ ଦରବାରେ,
 ପଦ ଘୋଷି ଘୋଷି   ଅଛୁ କୋଣେ ବସି,
 ତୁମ୍ଭକୁ କେବା ପଚାରେ ?

କଲି ପ୍ରାଣ ଶ୍ଳେଷ ଦେଇ ଉପଦେଶ,
କବିତା ଲେଖିବ ନାହିଁ,
ବସ ହୋଇ ଜଡ଼ା ଭଲ କଥା ଶୁଣା
ଶୁଣିବ କାନେ କିପାଇଁ ?
ସାଉଁକାର କାଲି ଦେଇଗଲା ଗାଳି,
ସେ କଥା ଗଲଣି ଭୁଲି,
ବସିଛି ନିର୍ଜନେ, କି ଭାବୁଛୁ ମନେ,
କବିତା ଲେଖିବ ବୋଲି ।
ଭାବ ଶୁଣିଗଲା, ଅସ ବାବୁ ଭଲ,
ତୁଟ୍ଟା ରୁଟ୍ଟା ଯାଅ ଜାଇ,
ଶୋଇଲେ ସକଳେ ବସିବ ନିଶ୍ଚେଲେ
କବିତା ଲେଖିବାପାଇଁ ।

ଶୁଣାନ ।

ସାଗ—ଚକ୍ରକେଳି ।

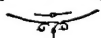
ନୁହେଁ ଭୟଙ୍କର ଏହି ଶୁଣାନ,
ନିମଳ ଶାନ୍ତିର ପବନ ସ୍ଥାନ ।
ଏହି ସେ ଜଳୁଛି ଶୁଣାନେ ଚିତା,
ଏକା ଏ ଜଗତେ ଅପରାଜିତା ।
ଘୋର ଧୂମାୟିତ ଶୁଣାନାନଳ,
ସାମ୍ୟ ଧର୍ମ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥଳ ।
ରାଜା, ମହାରାଜ, ରାଜୁକ, ଜ୍ଞାନୀ,
ସାହୁ, ବ୍ୟବସାୟୀ, କୁଞ୍ଜର, ଦାମା ।

ବାଳ ବୃଦ୍ଧ କିମ୍ବା ଯୁବା ଯୁବଜ୍ଞ,
 ସମସ୍ତଙ୍କ ଏଥି ସମାନ ଗତି ।
 ଶୁଣାନ ନ କରେ ବାଛ ବରଷ,
 ସମସ୍ତଙ୍କୁ କରେ ଏକ ଆକାର !
 ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଏକା ଅନଳ,
 ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସମାନ ସ୍ଥଳ ।
 ଯେଉଁ ଉତ୍ସୁରାଣ ଦେଖି ପଡ଼ିଛି,
 ପାରିବ କି କାହା ଉତ୍ସ ଏ ବାଛି ?
 ପୃଥକ ପୃଥକ ଛନ୍ତି ଯେତେକ,
 ଏ ସ୍ଥାନରେ ହେବେ ସମସ୍ତେ ଏକ
 ଜରା, ବ୍ୟାଧି, କଷ୍ଟ, ମାନାପମାନ,
 ସବୁ କରେ ଦୂର ଏହି ଶୁଣାନ ।
 ନବ ଯଉବନ ସୁନ୍ଦରପଣ
 ବଢ଼ାଇବାପାଇଁ କେତେ ଯତନ ।
 ହେଉଥିଲା ଧୂଳି ଦେହରୁ ଝାଡ଼ି,
 ଯାଉଛନ୍ତି ଏବେ ବଳୁଆ ମାଡ଼ି ।
 ମୋ ଦୃଢ଼ତା ଧନ ନେତ୍ରପିତୁଳ,
 ପଡ଼ିଥିଲା ତାର କିହନ ଧୂଳି;
 ସେହି ଉତ୍ସୁ ମିଶି ଗଲାଣି କାହିଁ,
 ଖୋଜିଲେ କି ହେବ, ଚିହ୍ନ ତ ନାହିଁ ।
 ମିଶିବ ତ ଦିନେ ତାହା ସଙ୍ଗରେ,
 ରହିଛି ଏ ଆଶା ପୋଷି ମନରେ ।
 ଯେଉଁ ମହାବୀର ବିଦ୍ରୋହ ବଳେ
 ଶତ୍ରୁ ବଧୁଥିଲେ ସତ୍ରାମସ୍ତଳେ ।

କରୁଥିଲେ ଯେ ପୃଥ୍ବୀ କମ୍ପିତ,
 ଦେଖ ଏ ସ୍ଥାନରେ ଏବେ ନିନ୍ଦିତ
 ଅଧିକାର ଯାର ପୃଥିବୀ ଗୋଟା,
 ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ପାଉଁଶ ମୁଠା ।
 ଅଇଲେ ଅସଂଖ୍ୟ ଜାତି ବଢ଼ିଲା,
 କାହାର ତ ନାହିଁ କିଛିହିଁ ଚିନ୍ତା ।
 ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ପବନ କାୟା,
 ମାଉଁଶଲେ ନାହିଁ ଶୁଣାଳ ଛାୟା,
 ମିଶା ମିଶି ଭସ୍ମ ଏକ ଆକାର,
 କପରି ହେବ ବା ବାହୁ ବିଚାର ।
 ଅନନ୍ତ ଉତ୍ସବ, ଧନ ଗୌରବ,
 ବିଳାପ, ସନ୍ତାପ, ପ୍ରଭୁତ୍ବ, ସବ୍,
 ଶୈର୍ଯ୍ୟ, ଯୌନର୍ଯ୍ୟ, ଶୈର୍ଯ୍ୟ, ମାୟର୍ଯ୍ୟ,
 କୁସ୍ତିତ, ପୀଡ଼ିତ, କାନ୍ତି କଦର୍ଯ୍ୟ,
 ଶାନ୍ତି, ଭାରତ, ବିଦେଶ ପୁଣି,
 ଦେଖ ଏ ସ୍ଥାନରେ ସକଳେ ତୁନି ।
 ପ୍ରଣୟ, ପୀରତ, ବିବାଦ, କଳି,
 ଏ ସ୍ଥାନରେ ସବ୍ ସମାନ ଭଳି ।
 ମିଶା ମିଶି ପରମାତ୍ମର ରାଶି,
 ମିଶି ବେ ସ୍ବଧର୍ମେ ଶୁଣାନେ ଅସି ।
 ଯାହାକୁ ଯାହାକୁ ଅଛି ହରାଇ,
 ପାଇବ ସେ ସବ୍ ଶୁଣାନେ ଯାଇ ।
 ଭଲରୂପେ ଅଛି ଏ କଥା ଜଣା,
 ତେବେ ତ କିପାଇଁ ମୋର ଭବନା ?

ଉପେନ୍ଦ୍ର, ଭଞ୍ଜଙ୍କ ସ୍ବପ୍ନ ଦର୍ଶନ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ନିଶୀଥ ସମୟେ ସ୍ବପ୍ନ ଯୋଗେ ବାଣୀପାଣି
 ବୋଇଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜେ “ଶୁଣ ବନ୍ଧୁ ! ବାଣୀ ।
 ଦେନ ବାପା, କୃପା କରି ଦେଉଛୁ ଏ ବର,
 ଭୁଲ ମଣ୍ଡଳେ ହେବୁ ଯଶସୀ ଅମର ।
 ତ୍ୟାଗ କର ଅରେ ବନ୍ଧୁ ! ରାଜସି ହାସନ,
 ସେହି ଭୁଲ ଧନେ ତୋର କିବା ପ୍ରୟୋଜନ ?
 ଫରତ୍ୟାଗ କର ଯଶ—ଭଙ୍ଗୁର ବିଷୟ,
 ଦେଉଛୁ, ପ୍ରହର କର ଫଳ ସୁଧାମୟ ।
 ଏ ରାଜ୍ୟ, ଏ ବରବ ଯିବ କାହିଁ ଭାସି,
 ଅକ୍ଷୟ ସୁଖ୍ୟାଦି ଥିବ ଜଗତେ ବକାଶି ।
 ଅସଂଖ୍ୟ ଅସଂଖ୍ୟ ଥିଲେ ଭୁକ୍ତି ନରମଣି,
 କରୁଥିଲେ କରୁଛନ୍ତି ଶାସନ ଅବନୀ ।
 ନାହିଁ ତ ନ ଥିବ ଜଗତରେ କାହା ନିମା
 ମାତ୍ରକ ବିକାଶ ଥିବ ଛତାବୁ ଗୁଣଗ୍ରାମ ।
 ନ ବୁଝ ରାଜତ୍ବ ଯୁଗ ସୌଭାଗ୍ୟର ହେତୁ,
 ନ ହେଲେ ସତ୍ତ୍ବ ହେବ ଯମଦୁର ଯେତୁ ।
 ଧନାତନ ରାଜଧର୍ମ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ପାଳନ,
 ମାତ୍ର ଏକେ ଗନ୍ତାଘରେ ଅର୍ଥ ସଙ୍କଳନ ।
 କିପାଇଁ ହେବୁ ରେ ବାପା, ଅଧର୍ମର ଭାଗୀ ?
 କର ଯତ୍ନ ଧର୍ମ ଯଶ ଭଞ୍ଜାର୍ଜନ ଲାଗି ।

ଜଳାଞ୍ଜଳ ଦେଇ ସେହୁ ରାଜ୍ୟ ଦାସନେ,
 ଧାନମଗ୍ନ ହୋଇ ବସ କିରଲେ ବିଜନେ,
 କର ଦେଶେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମହୁମା ପ୍ରଗୁର,
 ଉଦର ଆପଣେ, କର ଦେଶକୁ ଉଦାର
 ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ଲୋକମାନେ ତୋ ପ୍ରେମସଜ୍ଜା
 ଗାଉନ୍ତୁ ଅନନ୍ଦମନେ ହୋଇ କିମୋହତ ।
 ଶୁଣି ଦେଖ କି ହୋଇଛି ତୋର ମାତୃଭାଷା,
 କେବଳ କରୁଛି ପୁଣି ତୋତେ ମୁହଁ ଅଶା
 ନାନା ଛନ୍ଦୋବନେ ଗୀତ କରୁ ରଚନା,
 ତୋହୁ ଯୋଗେ ହେଉ ମାତୃଭାଷା ବିଶୁଷଣ ।
 ସୋପିବ ଅକ୍ଷୟ କାର୍ତ୍ତିୟୁଣୀ — ଯୁଗାନ୍ତରେ,
 ଗାଇବେ ଉତ୍କଳଦେଶବାସୀ ନାରୀ ନରେ ।”
 ଏତେ ବୋଲି ରଗବତୀ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ,
 ଚେତା ପାଇ ଭକ୍ତ କବି ଆରମ୍ଭିଲେ ଗାନ ।

ଅଶା ।

—*—

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଅମର ବହନୀ ସେ କି ବିଚିତ୍ର କରଣ,
 କେଉଁ ମହାଗଗନରେ କରେ ବିଚରଣ ?
 ଆକର୍ଷଣ କରେ ମନ ଆତ୍ମାସେ ବଢ଼ାସେ,
 ମହୋତ୍ସାସେ ମହାକାଶେ ଭ୍ରମିବା ସକାଶେ ।
 କି ଆଲୋକ ସୁଖମୟ ଦେଶେ ଯିବାପାଇଁ,
 ଦବୀନଶି ମନ ତାହା ଘରେ ଥାଏ ଧାଇଁ ।
 ଉଦାର ଆହ୍ୱାନେ ସବୁ ଭୁଲିଯାଏ ପ୍ରାଣ,
 ଲଢ଼ିଯାଏ କେତେ କାଥା ବନ୍ଦୁ ବ୍ୟକଥାନ ।
 ସ୍ୱର୍ଗରଥେ ଯାଏ ଘେନି ଅଳଙ୍କାର ଦେଶେ,
 ଫଳାଫୁଲ ଭୁଲି ମନ ଧାଏଁ ମହାବେଶେ ।
 ନ ବୁଝେ ସେ ରୂପାନ୍ତର ମରୁ ମରାଜିକା,
 ଭ୍ରମଚକ୍ରେ ଯାଏ ଭ୍ରମି ରୂପ ବିଭୂଷିକା ।
 ମାତ୍ରକ ନ ଥିଲେ ଅଶା—ରକ୍ତ, ଆକର୍ଷଣ,
 ଇସ୍ତଥାନ୍ତା ତମୋମୟ ଗଗନରେ ମନ ।

